

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

**Οριοθετήσεις Θαλασσίων Ζωνών και Διεθνές Δίκαιο της
Θάλασσας-έμφαση στην περιοχή της Καραϊβικής και την
Νικαράγουα**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Λαμπίρη Βασιλική

Αθήνα, Δεκέμβρης 2018

Τριμελής Επιτροπή

Συρίγος Άγγελος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Λιάκουρας Πέτρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Μαρούδα Μαρία-Ντανιέλλα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Λαμπίρη Βασιλική, 2019.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν την συγγραφέα και μόνο.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δε δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διπλωματική αυτή εργασία εστιάζει στο δίκαιο των θαλασσίων οριοθετήσεων και των διαφορών στα θαλάσσια όρια μεταξύ της Νικαράγουας και των γειτονικών της κρατών, και ειδικότερα της Ονδούρας, Κολομβίας και Κόστα Ρίκα, όπως αυτές συζητήθηκαν ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου στη Χάγη. Το ζήτημα των θαλασσίων οριοθετήσεων έχει καταστεί μία από τις πιο αμφιλεγόμενες, περίπλοκες και πάνω από όλα απαιτητικές διαστάσεις του διεθνούς δικαίου της θάλασσας και την ίδια στιγμή αποτελεί την κύρια ενασχόληση των Διεθνών Δικαστηρίων για πάνω από πέντε δεκαετίες. Σε έναν κόσμο όπου μεγάλες θαλάσσιες περιοχές βρίσκονται κάτω από κάποιου είδους κρατική δικαιοδοσία, ένα σαφές και ξεκάθαρο πλαίσιο που θα ρυθμίζει την χάραξη των θαλασσίων ορίων είναι μεγάλης σημασίας. Αυτή η έρευνα αποτελείται από μία σύντομη επισκόπηση της ιστορικής εξέλιξης των κανόνων για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών, καθώς επίσης και από μία ανάλυση των διατάξεων των διεθνών εργαλείων σχετικά με την οριοθέτηση, και συγκεκριμένα των Συμβάσεων της Γενεύης και της Σύμβασης του Δικαίου Θαλάσσης. Ωστόσο, εξαιτίας της μεγάλης ασάφειας του συμβατικού δικαίου, η συμβολή της νομολογίας σε αυτή την έρευνα θεωρείται ότι παίζει βασικό ρόλο στην εξακρίβωση των γενικών αρχών που εφαρμόζονται στην χάραξη των θαλασσίων ορίων. Όχι μόνο περιγράφεται η διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών της ίσης απόστασης και εκείνων που είναι υπέρ των δίκαιων αρχών, αλλά επιπλέον αναφορές θα γίνουν σε έννοιες όπως οι «ειδικές και σχετικές περιστάσεις», η επίδραση των νησιών στην διαδικασία οριοθέτησης, ο έλεγχος της αναλογικότητας και το ενιαίο θαλάσσιο όριο. Η μελέτη επίσης εξετάζει το ειδικό θέμα των διαφορών στις οποίες έχει εμπλακεί η Νικαράγουα στην Καραϊβική Θάλασσα. Ειδικότερα, η διπλωματική προσπαθεί να παρουσιάσει τα βασικά ζητήματα των τριών περιπτωσιολογικών μελετών, όπως η αρχή της ίσης απόστασης, η διχοτόμος γραμμή, η μέθοδος των τριών βημάτων και η επήρεια των νησιών στην θαλάσσια οριοθέτηση. Τελευταία αλλά σίγουρα όχι λιγότερο σημαντική, γίνεται μία προσπάθεια να παρουσιαστεί συνοπτικά κάποια σύγκριση μεταξύ των επιχειρημάτων της Νικαράγουας και αυτών που υιοθετεί η Τουρκία ως προς την Ελληνοτουρκική διαφορά στο Αιγαίο.

Λέξεις κλειδιά: θαλάσσια οριοθέτηση, αρχή ίσης απόστασης, δίκαιες αρχές, σχετικές περιστάσεις, νησιά, διχοτόμος, Νικαράγουα.

ABSTRACT

This dissertation focuses on the law of maritime delimitation and the maritime boundary disputes between Nicaragua and its neighbouring states, namely Honduras, Colombia and Costa Rica, as discussed before the International Court of Justice. Maritime delimitation has become one of the most controversial, complex and foremost challenging aspects of international law of the sea and at the same time the principal occupation of International Courts and Tribunals for more than five decades. In a world where large maritime spaces fall under some sort of state jurisdiction, a clear and explicit framework regulating the delimitation of maritime boundaries is of particular importance. This research consists of a brief overview on the historical development of the rules of the delimitation of maritime zones, as well as of an analysis of the provisions of the international instruments regarding delimitation, specifically the Geneva Conventions and the LOS Convention. However, due to the great ambiguity of the conventional law, the contribution of international jurisprudence on this research is considered to play a prominent role in the identification of the general principles applicable to the delimitation of maritime boundaries. Not only will the debate between the proponents of equidistance and those in favour of equitable principles be described, but also references will be made on notions such as “special and relevant circumstances”, the impact of islands on the delimitation process, the disproportionality test and the single maritime boundary. The study further examines the specific issue of the disputes in which Nicaragua has been involved in the Caribbean Sea. To be precise, this thesis tries to demonstrate the core issues of the three case studies such as the equidistance line, the bisector line, the three-stage approach and the effect of islands on maritime delimitation. Last but certainly not least, an attempt is made to briefly present some comparison between the Nicaraguan arguments and those adopted by Turkey on the Greek-Turkish Conflict in the Aegean Sea.

Key-words: maritime delimitation, equidistance, equitable principles, relevant circumstances, islands, bisector, Nicaragua.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	ii
Abstract	iii
Περιεχόμενα	iv
Συντομογραφίες	vi
Κατάλογος Σχημάτων	vii
Εισαγωγή	1
Σκοπός της Έρευνας	2
Ερευνητικά Ερωτήματα	3
Μεθοδολογία Έρευνας	3
Διάρθρωση Εργασίας	4
Κεφάλαιο 1: Η Έννοια και η Σημασία των Θαλάσσιων Οριοθετήσεων στο Δίκαιο της Θάλασσας	5
Κεφάλαιο 2: Ιστορική Επισκόπηση των Κανόνων που Διέπουν την Οριοθέτηση των Θαλασσίων Ζωνών.....	11
2.1 Το ζήτημα των Οριοθετήσεων πριν την Σύμβαση της Γενεύης.....	11
2.2 Σύμβαση της Γενεύης του 1958 και κανόνες Οριοθέτησης.....	15
Κεφάλαιο 3: Ανάλυση των Βασικών Αρχών και Μεθόδων Οριοθέτησης	20
3.1 Προβλέψεις της Σύμβασης του 1982 για την Οριοθέτηση	20
3.1.1 Οριοθέτηση Αιγιαλίτιδας Ζώνης	20
3.1.2 Οριοθέτηση Συνορεύουσας Ζώνης	22
3.1.3 Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ	23
3.2 Ίση απόσταση ν. Δίκαιες Αρχές.....	26
3.3 Ειδικές /Σχετικές Περιστάσεις	31
3.3.1 Νησιά	35
3.3.2 Αναλογικότητα	42
3.4 Ενιαίο Θαλάσσιο Όριο	45
Κεφάλαιο 4: Νέες Εξελίξεις στις Θαλάσσιες Οριοθετήσεις: περιπτωσιολογικές μελέτες σε Καραϊβική – η περίπτωση της Νικαράγουα	49
4.1 Η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας	49
4.2 Η υπόθεση Νικαράγουα/Ονδούρα	51
4.2.1 Το ζήτημα της Κυριαρχίας επί των Νησιών	53
4.2.2 Το ζήτημα του Θαλασσιού Ορίου	54

4.2.2.1 Η χάραξη της Διχοτόμου γραμμής και η απόρριψη της αρχής της Ίσης Απόστασης	55
4.2.2.2 Νησιά	60
4.2.3 Σύνοψη	63
4.3 Η υπόθεση Νικαράγουα /Κολομβία.....	63
4.3.1 Το ζήτημα της Κυριαρχίας επί των Νησιών	64
4.3.2 Η χάραξη του Θαλασσίου Ορίου	68
4.3.2.1 «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή»	68
4.3.2.2 Νησιά	71
4.3.2.3 Μέθοδος Οριοθέτησης	74
4.3.3 Κριτική στην Μέθοδο Οριοθέτησης και Αντίδρασης της Κολομβίας στην απόφαση	80
4.3.4 Το ζήτημα της Εκτεταμένης Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας	83
4.3.5 Σύνοψη	88
4.4 Η υπόθεση Κόστα Ρίκα/Νικαράγουα	89
4.4.1 Η οριοθέτηση στην περιοχή της Καραϊβικής	91
4.4.1.1 Το Όριο Έναρξης Χάραξης του Θαλασσίου Ορίου	91
4.4.1.2 Η Οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης	93
4.4.1.3 Η Οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ.	96
4.4.1.3 (α) «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή»	97
4.4.1.3 (β) Μέθοδος Οριοθέτησης	98
4.4.2 Η Οριοθέτηση στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού.....	103
4.4.3 Σύνοψη	107
Συμπεράσματα	109
Βιβλιογραφία	114

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CLCS = Committee on the Limits of Continental Shelf

ITLOS = International Tribunal for the Law of the Sea

SAR = Search and Rescue

UNCLOS = United Nations Convention on the Law of the Sea

A.Z. = Αιγιαλίτιδα Ζώνη

ΑΟΖ = Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Δ.Ο. = Διεθνής Οργανισμός

ΔΔΧ = Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης

ΕΔΔ = Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου

ΕΘΟ = Ενιαίο Θαλάσσιο Όριο

Η.Υ = Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα

Κατ. ΔΔΧ = Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου Χάγης

ΚΚΑ = Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας

ΚτΕ = Κοινωνία των Εθνών

ΟΑΚ = Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών

ΣΓ' 58 = Σύμβαση Γενεύης του 1958

ΣΔΘ = Σύμβαση Δικαίου Θαλάσσης

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ/ΧΑΡΤΩΝ

Σχήμα 1: Η Καραϊβική Θάλασσα	51
Σχήμα 2: Κατασκευή Διχοτόμου Γραμμής	59
Σχήμα 3: Κατασκευή Διχοτόμου Γραμμής στην περιοχή των Νησιών	61
Σχήμα 4: Θαλάσσιο Όριο στην περιοχή των Νησιών	61
Σχήμα 5: Το Θαλάσσιο Όριο με συμπερίληψη του σημείου ενάρξεως χάραξής του..	62
Σχήμα 6: «Σχετικές Ακτές» Νικαράγουας και Κολομβίας	70
Σχήμα 7: Η «Σχετική Περιοχή» σύμφωνα με το Δικαστήριο	71
Σχήμα 8: Κατασκευή της Προσωρινής Μέσης Γραμμής	76
Σχήμα 9: Κατασκευής «Σταθμισμένης» Γραμμής	78
Σχήμα 10: Απλοποιημένη «Σταθμισμένη» Γραμμή	78
Σχήμα 11: Το Θαλάσσιο Όριο στην υπόθεση <i>Nicaragua/Colombia</i>	79
Σχήμα 12: Χερσαίο σύνορο <i>Costa Rica/Nicaragua</i>	91
Σχήμα 13: Σημεία έναρξης του Θαλασσίου Ορίου όπως ισχυρίζονται τα Μέρη	93
Σχήμα 14: Οριοθέτηση Αιγιαλίτιδας Ζώνης	96
Σχήμα 15: «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή» στην υπόθεση <i>Costa Rica/Nicaragua</i>	98
Σχήμα 16: Προσωρινή Μέση Γραμμή	99
Σχήμα 17: Cut-off effect και κατάλληλη προσαρμογή της προσωρινής μέσης γραμμής σύμφωνα με τον Δικαστή <i>Tomka</i>	101
Σχήμα 18: «The adjusted line»	102
Σχήμα 19: Το Θαλάσσιο Όριο στην Καραϊβική	103
Σχήμα 20: Οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στον Ειρηνικό Ωκεανό	104
Σχήμα 21: «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή» σύμφωνα με τον Δικαστήριο	105
Σχήμα 22: Το Θαλάσσιο Όριο στον Ειρηνικό Ωκεανό	106

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η θάλασσα ανέκαθεν έπαιζε σημαντικό ρόλο για την οικονομική και στρατιωτική ισχύ ενός κράτους. Ως εκ τούτου, το δίκαιο της θάλασσας έφτασε να κατέχει σημαντικό ρόλο ως κλάδος του δημόσιου διεθνούς δικαίου. Από την στιγμή μάλιστα που τα παράκτια κράτη άρχισαν να δεσμεύουν θαλάσσιους χώρους για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους, αρχικά για λόγους ασφάλειας (αιγιαλίτιδα ζώνη-πλήρης κυριαρχία), ενώ στη συνέχεια προς όφελος οικονομικό (υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ, ζώνες αλιείας), το δίκαιο της θάλασσας και κυρίως το δίκαιο των θαλασσίων οριοθετήσεων άρχισε να αποκτά ολοένα και αυξανόμενη σημασία. Η θαλάσσια οριοθέτηση- η διαδικασία δηλαδή της «δημιουργίας» γραμμών που χωρίζουν τον θαλάσσιο χώρο στον οποίο ένα κράτος ασκεί κυριαρχία ή δικαιοδοσία από αυτόν ενός άλλου κράτους – θεωρείται από τα ζητήματα που το δημόσιο διεθνές δίκαιο έχει ασχοληθεί εκτενώς.

Τις πρώτες δεκαετίες αποκρυστάλλωσης του δικαίου της θάλασσας οι οριοθετήσεις δεν έπαιζαν καθοριστικό ρόλο. Ο λόγος εντοπίζεται στο περιορισμένο εύρος των χωρικών υδάτων που δεν επέτρεπε την επικάλυψη με χωρικά ύδατα άλλου/ άλλων παρακτίων κρατών. Με την πάροδο ωστόσο του χρόνου και ιδιαίτερα με την θέσπιση των νέων θαλασσίων ζωνών που έφεραν οι Συμβάσεις της Γενεύης (υφαλοκρηπίδα) και του Montego Bay (ΑΟΖ), τα προβλήματα της οριοθέτησης μεταξύ γειτονικών κρατών ήρθαν στην επιφάνεια καθώς από μία συμφέρουσα οριοθέτηση (οριοθέτηση δηλαδή που θα τους απέδιδε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο θαλάσσιο χώρο) τα κράτη θα προσκομούσαν πολλαπλά οφέλη.

Ιστορικά ο πρώτος κανόνας στον οποίο βασίστηκαν τα κράτη για να χωρίσουν τις επικαλυπτόμενες περιοχές ήταν η μέση γραμμή, η αξία της οποίας επιβεβαιώθηκε στο πέρας των χρόνων τόσο μέσα από την σχετική νομολογία όσο και μέσα από το πλήθος των διμερών συμφωνιών που την χρησιμοποίησαν ως βασική μέθοδο οριοθέτησης. Με την Σύμβαση της Γενεύης και την ΣΔΘ αποκρυσταλλώθηκε ο κανόνας για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης που θα ήταν η μέση γραμμή με την συμπερίληψη των ειδικών περιστάσεων. Και ενώ στη Γενεύη ο κανόνας αυτός ίσχυε και στην περίπτωση της Υφαλοκρηπίδας, στη Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας οι διαπραγματευτές προτίμησαν μία ελαττωματική όπως φαίνεται διάταξη, που το μόνο που πρόσφερε ήταν να υπογραμμίσει τον στόχο της οριοθέτησης, δηλαδή την επίτευξη δίκαιης λύσης. Την όλη διαδικασία έρχονταν να δυσκολέψουν οι γεωγραφικές συνθήκες της εκάστοτε περιοχής, με πρώτη και καλύτερη την παρουσία των νησιών, με τα οποία εκτενώς ασχολήθηκαν όλα τα δικαιοδοτικά όργανα στις υποθέσεις που ανέλαβαν.

Στον παγκόσμιο χάρτη υπάρχουν περιοχές-θάλασσες στις οποίες έχει εστιάσει το ενδιαφέρον των ερευνητών που μελετούν το ζήτημα των οριοθετήσεων τα τελευταία χρόνια. Άλλες προσελκύουν το ενδιαφέρον λόγω του ημίκλειστου ή κλειστού χαρακτήρα τους, άλλες λόγω της παρουσίας στην περιοχή πολλών σημαντικών σε δύναμη κρατών, άλλες λόγω του συνδυασμού και των δύο παραγόντων. Η Νότια

Σινική Θάλασσα, η Μεσόγειος και η Καραϊβική αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων θαλασσών. Η Καραϊβική αποτελεί την 4^η μεγαλύτερη θάλασσα στον πλανήτη και παίζει σημαντικό ρόλο στην διεθνή ναυσιπλοΐα. Την τελευταία δεκαετία έχει μάλιστα συγκεντρώσει και το αμέριστο ενδιαφέρον των δικαιοδοτικών οργάνων και κυρίως του Διεθνούς Δικαστηρίου το οποίο εκδίκασε μία σειρά από υποθέσεις που αφορούν τις θαλάσσιες οριοθετήσεις της Νικαράγουας με τις γειτονικές της χώρες Ονδούρα, Κολομβία και Κόστα Ρίκα.

Το ενδιαφέρον του Έλληνα ερευνητή για αυτές τις υποθέσεις και για την Νικαράγουα ειδικότερα είναι μεγάλο λόγω της κοινής γραμμής που είχε και εξακολουθεί να έχει η χώρα με την γειτονική μας Τουρκία. Οι δύο χώρες έχουν μακρά ιστορία ταύτισης απόψεων σε ζητήματα του δικαίου της θάλασσας¹. Κατά την δεκαετία διαπραγμάτευσης της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, ενώ η Ελλάδα βρισκόταν στο ίδιο γκρουπ χωρών που είχαν στηρίξει την υιοθέτηση του τριπλού κανόνα *συμφωνία-ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις* και για την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη/Υφαλοκρηπίδα, η Νικαράγουα βρέθηκε στην αντίπερα όχθη, να συμφωνεί με τις θέσεις τις Τουρκίας περί δικαίων αρχών. Ειδικά η υπόθεση *Nicaragua/Colombia* έχει πάρει πλέον μία μορφή άτυπης σύγκρισης με την διαμάχη Ελλάδας-Τουρκίας στο Αιγαίο. Γι' αυτό το λόγο και η μελέτη των παραπάνω υποθέσεων είναι επιτακτική.

Σκοπός της Έρευνας

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να παρουσιάσει εν συντομία τα κυριότερα ζητήματα που σχετίζονται γενικότερα με το δίκαιο των θαλασσίων οριοθετήσεων και ειδικότερα με τις οριοθετήσεις οι οποίες σχετίζονται με την Νικαράγουα. Καθώς το ζήτημα της θαλάσσιας οριοθέτησης φέρει πολλές διαφορετικές πτυχές (νομικές, πολιτικές, τεχνικές), σχετίζεται με πολλαπλές μεθόδους, λαμβάνει υπόψη πολλούς διαφορετικούς παράγοντες, είναι αυτονόητο ότι κάθε ένα από τα ζητήματα που καταγράφονται παρακάτω θα μπορούσαν να υποστηρίξουν μία ξεχωριστή έρευνα για την οριοθέτηση. Η περιορισμένη έκταση της διπλωματικής δεν επιτρέπει την ανάλυση όλων των ζητημάτων σε βάθος. Για παράδειγμα το ζήτημα της παρουσίας των διάφορων θαλάσσιων σχηματισμών (islands, islets, rocks, cays, reefs, low-tide elevations) στις προς οριοθέτηση περιοχές είναι τόσο αχανές και περιλαμβάνει ταυτόχρονα μία νομική και μία τεχνική οπτική που η διεπιστημονική του προσέγγιση θα ήταν ανέφικτη τουλάχιστον σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

¹ Παρόλα αυτά φέρουν μία ουσιαστική διαφορά. Η Νικαράγουα αν και δεν είχε επικυρώσει την ΣΔΘ το 1982, προσχώρησε τελικά σε αυτή το 2000. Αντίθετα, η Τουρκία ανήκει σε εκείνα τα κράτη που ουδέποτε υπέγραψαν, επικύρωσαν ή προσχώρησαν στην Σύμβαση. Η λεπτομέρεια αυτή είναι μεγίστης σημασίας καθώς η μεν Νικαράγουα δεσμεύεται και οφείλει να ακολουθεί τις διατάξεις της ΣΔΘ, ενώ η Τουρκία δεσμεύεται μόνο από όσες διατάξεις το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αποτελούν κομμάτι του διεθνούς εθιμικού δικαίου.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Μεταξύ των ερωτημάτων που θα γίνει προσπάθεια να απαντηθούν είναι τα εξής:

- Ποια η σχέση μεταξύ της μεθόδου «ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις» και «δίκαιες αρχές-σχετικές περιστάσεις»;
- Αντιμετωπίζονται τα νησιά ισότιμα με τα χερσαία εδάφη κατά την οριοθέτηση μίας περιοχής;
- Ποιος ο ρόλος της αναλογικότητας στην οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών; Οδηγεί σίγουρα σε δίκαιο αποτέλεσμα;
- Είναι επωφελής για τα κράτη η χάραξη Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου και πως γίνεται η συμπερίληψη των σχετικών περιστάσεων στην συγκεκριμένη περίπτωση;
- Μπορεί η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας να ταυτιστεί με αυτή του Αιγαίου;
- Πόσο μοιάζει η διχοτόμος γραμμή με αυτή της αρχής της ίσης απόστασης;
- Πως αντιμετώπισε το ΔΔΧ τα νησιά που βρέθηκαν μπροστά ή κοντά στις ακτές της Νικαράγουας;
- Είναι η μέθοδος των τριών βημάτων η κατάλληλη μέθοδος για την οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ.;
- Πόσο δίκαιες υπήρξαν οι οριοθετήσεις του Δικαστηρίου στις 3 περιπτώσιολογικές μελέτες; Ποιο το εύρος της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου;

Μεθοδολογία έρευνας

Η εν λόγω διπλωματική εργασία αποτελεί έρευνα που εκπονήθηκε στο πεδίο των νομικών και κοινωνικών επιστημών και ως εκ τούτου οι πηγές στις οποίες βασίζεται περιορίζονται από τις επιταγές του συγκεκριμένου κλάδου της επιστήμης. Ειδικότερα, η εργασία στηρίχθηκε σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές. Το βασικό πρωτογενές εργαλείο υπήρξε η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 και ειδικότερα τα σχετικά με τις οριοθετήσεις άρθρα της. Η Σύμβαση αυτή θεωρείται το πιο αποδεκτό νομικό εργαλείο που αφορά την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών. Αυτό δεν σημαίνει ωστόσο ότι οι Συμβάσεις της Γενεύης –οι δύο που αφορούν και την οριοθέτηση- δεν λαμβάνονται υπόψη. Αντίθετα μάλιστα, πρόκειται για κείμενα τα οποία δεν μπορούν να αγνοηθούν. Επιπλέον, για την συγγραφή του δευτέρου κεφαλαίου λήφθηκε υπόψη και η γενικότερη ιστορία του δικαίου της θάλασσας, μέσω των προπαρασκευαστικών εργασιών της Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Επιπλέον καθοριστικό ρόλο έπαιξε η νομολογία, κυρίως οι αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου, χωρίς ωστόσο να εκλείψουν και κάποιες από το Δικαστήριο του Αμβούργου ή τα Διαιτητικά Δικαστήρια. Καθώς η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας έχει αφήσει πολλά κενά ως προς τους κανόνες οριοθέτησης, κυρίως της ΑΟΖ και της Υφαλοκρηπίδας, η νομολογία ήρθε να καλύψει το κενό σε πολλά

ζητήματα. Στις πρωτογενείς πηγές που μελετήθηκαν, δεν συμπεριλαμβάνονται διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης ή ακόμα και εθνική νομοθεσία των κρατών. Τέλος, μεγάλο κομμάτι της βιβλιογραφικής ανασκόπησης καταλαμβάνουν οι δευτερογενείς πηγές που στηρίζονται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε βιβλία και επιστημονικά άρθρα νομικών επιστημόνων, ειδικών σε θέματα θαλασσίων οριοθετήσεων. Πρόκειται κυρίως για αγγλόφωνη βιβλιογραφία χωρίς όμως να παραλείπονται και ορισμένα βιβλία Ελλήνων συγγραφέων.

Διάρθρωση της Εργασίας

Η εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα συνολικά κεφάλαια. Στο πρώτο που είναι αρκετά γενικό, αλλά και μικρότερης έκτασης σε σχέση με τα υπόλοιπα επιχειρείται να καταγραφεί η έννοια και η σημασία των θαλασσίων οριοθετήσεων, κάποια βασικά χαρακτηριστικά τους, οι διαφορές τους με τις χερσαίες οριοθετήσεις καθώς επίσης και μία σύντομη αναφορά στην διευθέτηση των διαφορών σύμφωνα με την Σύμβαση του 1982 και την εξαίρεση των θαλασσίων οριοθετήσεων από την υποχρεωτική δικαιοδοσία των Δικαστηρίων. Στη συνέχεια, το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί περισσότερο ένα κεφάλαιο ιστορικής επισκόπησης και ενδεχομένως θα μπορούσε να εκλείπει. Επιχειρεί να παρουσιάσει τους κανόνες οριοθετήσεων όπως αυτοί διαμορφώθηκαν τόσο πριν όσο και με την υιοθέτηση των γνωστών Συμβάσεων της Γενεύης. Η συμπερίληψή του στοχεύει στο να αναδείξει την «συνέχεια» των κανόνων για τις οριοθετήσεις ή πως αυτοί μετασχηματίστηκαν στην πάροδο του χρόνου. Το τρίτο κεφάλαιο που ακολουθεί είναι και το πιο εκτενές ενώ αποτελεί τη βάση της εργασίας καθώς αναλύει όλο το σύγχρονο δίκαιο των οριοθετήσεων όπως αυτό καταγράφεται στα άρθρα της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 και στη σχετική νομολογία. Παρουσιάζεται η διαμάχη μεταξύ της αρχής της ίσης απόστασης και των δίκαιων αρχών, αναλύονται οι κατηγορίες των ειδικών/ σχετικών περιστάσεων με ιδιαίτερη αναφορά στην παρουσία νησιών και την έννοια της αναλογικότητας, και τέλος δίνεται η έννοια του Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου. Τέλος, το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο έρχεται να εφαρμόσει αυτά που αναλύθηκαν στο τρίτο σε ένα πιο ειδικό όμως πλαίσιο. Ειδικότερα, καταγράφονται τρεις περιπτώσιολογικές μελέτες που αφορούν την Νικαράγουα και τις γειτονικές της χώρες, Ονδούρα, Κολομβία και Κόστα Ρίκα με την καθεμία να αποτελεί ένα αυτούσιο κεφάλαιο χωρισμένο σε υποκεφάλαια που αφορούν την κυριαρχία επί των αμφισβητούμενων νησιών και την χάραξη του θαλασσίου ορίου καθώς επίσης και στα ειδικότερα θέματα που αφορούν την κάθε οριοθέτηση (διχοτόμος, 3-step approach, «σχετικές ακτές», «σχετική περιοχή», νησιά). Μετά το τέλος του κυρίου μέρους, αντί για ένα συνηθισμένο κεφάλαιο συμπερασμάτων που θα συνοψίζει ότι ειπώθηκε στα 4 κεφάλαια, γίνεται μία προσπάθεια να παρουσιαστεί ένας συνδυασμός σύνοψης αλλά και απόδοσης ενός νέου στοιχείου στην εργασία, που δεν είναι άλλο από την σύγκριση της περίπτωσης της Νικαράγουα με εκείνη της Τουρκίας και των θέσεων τους για τις θαλάσσιες οριοθετήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Το διεθνές δίκαιο της θάλασσας άρχισε να αποκτά αυξανόμενη σημασία ιδιαίτερα κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα². Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις ποικίλες χρήσεις του θαλάσσιου χώρου³. Η θάλασσα ανέκαθεν αποτελούσε μία σημαντική πηγή για την στρατιωτική δύναμη ενός κράτους⁴, αλλά κυρίως αποτελούσε πηγή οικονομικής ανάπτυξης για τα παράκτια κράτη. Με την θεσμοθέτηση των νέων θαλασσιών ζωνών στην Σύμβαση Δικαίου Θαλάσσης (ΣΔΘ) αυτή η οικονομική σημασία αυξήθηκε σημαντικά οδηγώντας και σε αύξηση των διενέξεων ως προς την δικαιοδοσία των κρατών στην εκάστοτε ζώνη, ενώ οι νέες προβλέψεις για την θαλάσσια οριοθέτηση οδήγησαν σε άνοδο της σημασίας του ζητήματος στην διεθνή σκακιέρα.

Ένας από τους βασικότερους λόγους που το δίκαιο των θαλάσσιων οριοθετήσεων απέκτησε τόσο μεγάλη σημασία είναι το γεγονός ότι φέρει μία ουσιαστική πολιτική διάσταση, ενώ ταυτόχρονα κάθε οριοθέτηση αλληλεπιδρά με παράγοντες όχι μόνο πολιτικούς και οικονομικούς, αλλά και ιστορικούς, στρατηγικούς, πολιτιστικούς, παράγοντες ασφάλειας, αλλά και άλλους⁵. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Ελληνοτουρκική Διαφορά στο Αιγαίο που επηρεάζεται από μία σειρά από λόγους που δεν έχουν άμεση σχέση με το δίκαιο της θάλασσας. Καθοριστικός λόγος για την αυξανόμενη σημασία του δικαίου των θαλάσσιων οριοθετήσεων είναι το ότι βρίσκεται στην καρδιά του δημόσιου διεθνούς δικαίου, ενώ η έννοια των «ορίων» έχει εξ ορισμού σχέση με την συνύπαρξη των

² Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ο' Connell το δίκαιο της θάλασσας παρέμεινε σχετικά αμετάβλητο μέχρι τα μισά του 20^{ου} αιώνα. Βλ. στο Schofield H. Clive, Lee Seokwoo, Kwon Moon-Sang, *The Limits of Maritime Jurisdiction*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2013, p. 53. Το ίδιο καταγράφεται και στο Jennings Robert, *A Changing International Law of the Sea*, Cambridge Law Journal, Vol. 31, No.1, 1972, p.32.

³ Ο Jennings αναφέρει "...it does so many of the most vital interests of nations, such as the supply of food and of energy; politically sensitive questions like defense and immigration; and some of the most pressing aspects of pollution and conservation policy", όπου π. Jennings R. *A Changing International Law of the Sea*, Cambridge Law Journal, Vol. 31, No.1, 1972, p.32.

⁴ Μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας που αφορά το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρεται στην χρήση του θαλάσσιου χώρου για στρατιωτικούς σκοπούς. Ο ναυτικός ανταγωνισμός μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων εμπλέκεται και με το ζήτημα των θαλάσσιων οριοθετήσεων, καθώς οι στρατιωτικές διενέξεις τους έχουν να κάνουν με τα δικαιώματα που η Σύμβαση του Δικαίου Θαλάσσης δίνει στα πλοία τρίτων κρατών κατά την παρουσία τους σε ξένες θαλάσσιες ζώνες. Για περισσότερα βλ. μεταξύ άλλων στο Kraska James, «Maritime Power and the Law of the Sea: Expeditionary Operations in World Politics», Oxford University Press, 2011, Pedrozo (Pete) Paul, «Military Activities in the Exclusive Economic Zone: East Asia Focus», *International Law Studies*, U.S. naval War College, Vol. 90, 2014, κτλ.

⁵ Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Brill Academic Publishers, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003, p.1-2.

λαών, αφού η ιστορία της ανθρωπότητας είναι στην πραγματικότητα ιστορία συνόρων/ ορίων (Boundaries)⁶.

Στην πραγματικότητα, τα κράτη ορίζουν τις θαλάσσιες ζώνες τους με εσωτερική νομοθεσία και σύμφωνα με τα όρια που καθορίζονται από το διεθνές δίκαιο. Γίνεται έτσι αμέσως αντιληπτή μία βασική αρχή, ότι δηλαδή πάντα οι θαλάσσιες ζώνες ορίζονται ή καθορίζονται σε σχέση με την δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους πάνω σε έναν συγκεκριμένο θαλάσσιο χώρο/όρια⁷. Έτσι έχουμε θέσπιση χωρικών υδάτων, συνορεύουσας ζώνης, υφαλοκρηπίδας, αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ή άλλων ζωνών αλιείας (fisheries zones). Μία άλλη οπτική διαχωρίζει την έννοια του «ορίου/ συνόρου» (boundary) θεωρώντας ότι αυτό πρέπει να αναφέρεται στην περιοχή της ξηράς ή έστω στην θαλάσσια περιοχή στην οποία το κράτος ασκεί κυριαρχία (άρα στην αιγιαλίτιδα ζώνη, ή αρχιπελαγικά ύδατα), ενώ στην περίπτωση των περιοχών που ασκούνται λειτουργικές εξουσίες/δικαιοδοσία, θα πρέπει να χρησιμοποιείται ο όρος «limits» (όρια)⁸. Είναι όμως σημαντικό να διευκρινιστεί η διαφορά μεταξύ της έννοιας του *θαλασσίου ορίου* ενός κράτους (*Maritime boundary*) και της έννοιας της *θαλάσσιας οριοθέτησης*, αλλά ταυτόχρονα και η διαφοροποίηση της δεύτερης από την έννοια της «διανομής» (*apportionment*)⁹.

Ως *θαλάσσια οριοθέτηση* (maritime delimitation) ορίζεται η διαδικασία δημιουργίας και καθιέρωσης γραμμών που διαχωρίζουν το χωρικό πλαίσιο της δικαιοδοσίας του παράκτιου κράτους πάνω σε ένα θαλάσσιο χώρο όπου ο νομικός τίτλος (του χώρου) επικαλύπτεται με εκείνον ενός άλλου κράτους¹⁰. Ο θαλάσσιος χώρος στον οποίο ένα κράτος έχει δικαιοδοσία μπορεί να επικαλύπτεται με εκείνον ενός κράτους που έχει είτε «αντίθετες» (opposite) είτε «παρακείμενες» (adjacent) ακτές. Επομένως, η θαλάσσια οριοθέτηση είναι μία διαδικασία με την οποία σχετίζονται 2 ή περισσότερα κράτη¹¹ με αντικειμενικό σκοπό τον διαχωρισμό των

⁶ Βλ. στο Cottier Thomas, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: the Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 5.

⁷ Βλ. στο Aasen Jacob Pal, *The Law of Maritime Delimitation and the Russian-Norwegian Maritime Boundary Dispute*, Fridtjof Nansens Institutt, 2010, Ibid, p. 4.

⁸ Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Portland, 2006, p. 10.

⁹ Για περισσότερα βλ. στο Aasen Jacob Pal, *The Law of Maritime Delimitation and the Russian-Norwegian Maritime Boundary Dispute*, Fridtjof Nansens Institutt, 2010, p. 6

¹⁰ Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Portland, 2006, p. 7 αλλά και Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Brill Academic Publishers, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003, p. 1. Ορισμό για την έννοια της θαλάσσιας οριοθέτησης έχει δώσει και το ΔΔΧ στην υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας*(1969) ορίζοντας την ως «*Delimitation is a process which involves establishing the boundaries of an area already, in principle, appertaining to the coastal State and not the determination de novo of such an area*», βλ. στο *The North Sea Continental Shelf cases*, ICJ Reports, 1969, par. 18, p. 22.

¹¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα οριοθέτησης με περισσότερα των 2 κρατών είναι η περίπτωση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας το 1969 στο ΔΔΧ, όπου εμπλεκόμενες χώρες είναι η Γερμανία, η Δανία και η Ολλανδία.

επικαλυπτόμενων περιοχών¹². Από την άλλη πλευρά, το ΔΔΧ στην υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας διαχώρισε την έννοια της «οριοθέτησης» από αυτή της «διανομής», αν και σύμφωνα με μία οπτική παρά την αποδοχή της διαφοροποίησης τους, οι δύο έννοιες μπορούν να οδηγήσουν πολλές φορές στο ίδιο αποτέλεσμα¹³, κάτι που αποδέχτηκε και το ίδιο το δικαστήριο¹⁴. Παρόλα αυτά, σε γενικές γραμμές η κατανομή της περιοχής θεωρείται συνέπεια της οριοθέτησης και όχι το αντίστροφο, όπως κατέληξε πάλι το Δικαστήριο σε άλλη υπόθεση¹⁵.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι η εγκαθίδρυση των θαλασσίων ορίων, δηλαδή ο σχεδιασμός γραμμών που ορίζουν τους θαλάσσιους χώρους/ζώνες που βρίσκονται υπό την δικαιοδοσία ενός κράτους, και τις χωρίζουν από την ανοιχτή θάλασσα είναι πάντα μία μονομερής πράξη, ενώ το βασικό χαρακτηριστικό των θαλάσσιων οριοθετήσεων είναι ο διεθνής τους χαρακτήρας. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση *Fisheries μεταξύ Βρετανίας και Νορβηγίας* το ΔΔΧ υποστήριξε για πρώτη φορά ότι η οριοθέτηση έχει πάντα μία διεθνή πτυχή που δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την βούληση του παράκτιου κράτους, αλλά από το διεθνές δίκαιο, παρά το γεγονός ότι για να γίνει η οριοθέτηση είναι αναγκαία και μία μονομερής πράξη¹⁶. Η αναφορά στον διεθνή αυτό χαρακτήρα επιβεβαιώθηκε και από την υπόθεση *Gulf of Maine*¹⁷. Αυτό βέβαια δεν ισχύει στην περίπτωση που δεν έχουμε επικάλυψη περιοχών και άρα δεν χρειάζεται οριοθέτηση μεταξύ δύο κρατών.

Η οριοθέτηση δεν είναι αυστηρά μία διαδικασία που συντελείται στον θαλάσσιο χώρο, καθώς λαμβάνει χώρα και στα χερσαία εδάφη. Παρόλα αυτά η θαλάσσια οριοθέτηση παρουσιάζει δύο συγκεκριμένες δυσκολίες σε σύγκριση με το χερσαίο έδαφος¹⁸. Η πρώτη σχετίζεται με την απουσία φυσικών στοιχείων στην θάλασσα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν οριοθετικά σημεία. Αποτέλεσμα αυτού είναι να χρησιμοποιούνται τελικά για την οριοθέτηση αποκλειστικά οι γεωγραφικές συντεταγμένες. Η δεύτερη δυσκολία έχει να κάνει με τον βυθό, καθώς στις υποθαλάσσιες περιοχές δεν υπάρχει η δυνατότητα διάγνωσης της γεωμορφολογίας με γυμνό μάτι, καθιστώντας έτσι το ζήτημα της οριοθέτησης ιδιαίτερα περίπλοκο.

¹² Βλ. στο Lakicevic-Duranovic Bojana, Theoretical and Practical Significance of the Issue of Maritime Delimitation in the Law of the Sea, Transactions of Maritime Science, Vol. 6, No. 2, October 2017, p.126.

¹³ Βλ. στο Bouchez J. Leo, The North Sea Continental Shelf Cases, Journal of Maritime Law and Commerce. Vol. 1, No. 1, 1969, p. 118.

¹⁴ Βλ. στο North Sea Continental Shelf Case, ICJ, 1969, p. 22, ¶18. «...even though in a number of cases the results may be comparable, or even identical».

¹⁵ Βλ. στο Case Concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment, ICJ, 1993, p. 67, ¶ 64 “the sharing out of the area is therefore the consequence of the delimitation, not vice versa”.

¹⁶ Βλ. στο Fisheries Case (UK v. Norway), 1951, ICJ, p. 132/20.

¹⁷ «No maritime delimitation between states ...may be effected unilaterally by one of those states» Βλ. στο Gulf of Maine (US. v. Canada), 1984, ICJ, par. 112¶1, p.57.

¹⁸ Βλ. στο Ιωάννου Κρατερός, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκκουλας, Β' Έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή 2000, p. 315.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η οριοθέτηση συντελείται μόνο μεταξύ κρατών και δεν αφορά άλλα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, όπως είναι οι διεθνείς οργανισμοί (Δ.Ο.). Με βάση αυτή την παραδοχή, η Διεθνής Αρχή (*International Seabed Authority*) δεν συμμετέχει στην οριοθέτηση της Περιοχής (*Seabed Area*)¹⁹. Επιπλέον, κάθε οριοθέτηση αναφέρεται σε μία κατάσταση που έχει τα δικά της μοναδικά χαρακτηριστικά τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη²⁰, κάτι που έχει επιβεβαιωθεί και από το ΔΔΧ στις υποθέσεις *Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya* και *Gulf of Maine* αλλά και στο Διαιτητικό στην περίπτωση *Guinea/Guinea Bissau*²¹. Παρόλα αυτά καμία οριοθέτηση δεν μπορεί να συντελεστεί χωρίς να ληφθεί υπόψη η προγενέστερη νομολογία. Μπορεί ο εναρκτήριο μοχλός για το ζήτημα των οριοθετήσεων να εντοπίζεται στην ΣΔΘ, αυτή ωστόσο υπήρξε αρκετά φειδωλή ως προς τους κανόνες οριοθέτησης και ως εκ τούτου η μελέτη της σχετικής νομολογίας καθίσταται απαραίτητη κάθε φορά. Εδώ διαφαίνεται και η ύπαρξη των κύριων πηγών του δικαίου των θαλάσσιων οριοθετήσεων. Από την μία το συμβατικό δίκαιο, από την άλλη η πλούσια νομολογία που έρχεται να συνδράμει στην διευκρίνιση των συμβατικών κανόνων.

Είναι φανερό ότι η θαλάσσια οριοθέτηση είναι ένα ιδιαίτερα περίπλοκο ζήτημα τόσο λόγω του αριθμού των πραγματικών ή δυνητικών περιπτώσεων οριοθέτησης σε όλο τον κόσμο όσο και λόγω της πολυπλοκότητας της ίδιας της διαδικασίας οριοθέτησης, η οποία συμπεριλαμβάνει μία σειρά σημαντικών ζητημάτων²². Ένα ζήτημα αφορά τις πηγές εξουσίας, δηλαδή τις συμβάσεις, την πρακτική των κρατών και τους δικαιοδοτικούς μηχανισμούς. Το δεύτερο ζήτημα σχετίζεται με τις κύριες μεθόδους με τις οποίες συντελείται η οριοθέτηση, το τρίτο με τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών, ενώ ένα τελευταίο ζήτημα αφορά τα τεχνικά προβλήματα που συνδέονται με την προσπάθεια χάραξης μίας πραγματικής γραμμής που θα είναι το θαλάσσιο όριο.

¹⁹ Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Portland, 2006, p. 9. Τα παραπάνω βρίσκονται επίσης συγκεντρωτικά στο βιβλίο Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 197-198.

²⁰ Βλ. στο Churchill R.R, Lowe A.V., *The Law of the Sea*, Manchester University Press, Manchester, 1992, p. 152.

²¹ *Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, ICJ, Judgment, 1982, p. 92, paragraph 132, "*Clearly each continental shelf case in dispute should be considered and judged on its own merits, having regard to its peculiar circumstances ; therefore, no attempt should be made here to overconceptualize the application of the principles and rules relating to the continental shelf*", *Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA)*, ICJ, Judgment, p. 290, paragraph 81 "*... that each specific case is, in the final analysis, different from all the others, that it is monotypic and that, more often than not, the most appropriate criteria and the method or combination of methods most likely to yield a result consonant with what the law indicates, can only be determined in relation to each particular case and its specific characteristics*", και *Delimitation of the Maritime Boundary between Guinea and Guinea Bissau*, Award, 1985, p. 182, paragraph 89 "*...puisque chaque cas de delimitation est bien un unicum comme l'a souligné la chambre de la Cour internationale de Justice*".

²² Lewis M. Alexander, *The Delimitation of Maritime Boundaries*, *Political Geography Quarterly*, Vol. 5, No. 1, 1986, p. 19-20.

Η αυξανόμενη σημασία των θαλάσσιων οριοθετήσεων τα τελευταία χρόνια αποδεικνύεται από την πληθώρα των διμερών συμφωνιών που έχουν υπογραφεί, αλλά και το γεγονός ότι το ζήτημα αυτό αποτελεί την μεγαλύτερη ενασχόληση των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων (ΔΔΧ, διαιτητικά δικαστήρια, ITLOS) από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα και έπειτα²³. Συνολικά έχουν υπάρξει περίπου 200 συμφωνίες θαλασσιών οριοθετήσεων, με 3-4 να διενεργούνται κάθε χρόνο²⁴. Επιπλέον, σύμφωνα με το *US Department of State*, οι πιθανές θαλάσσιες οριοθετήσεις υπολογίζονται σε 420, κάτι που αποδεικνύει την σημασία που δίνουν τα κράτη σε αυτές²⁵.

Τέλος, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι 168 από τα συνολικά 193 κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών είναι σήμερα μέλη της ΣΔΘ²⁶. Ισχυρές απουσίες είναι μεταξύ άλλων το Ισραήλ και η γειτονική Τουρκία, κράτη τα οποία δεν υπέγραψαν ποτέ την Σύμβαση, αλλά και οι ΗΠΑ, Β.Κορέα και το Ιράν που αν και υπέγραψαν δεν κύρωσαν την ΣΔΘ. Αυτό σημαίνει ότι αυτές οι χώρες δεν είναι υποχρεωμένες να ακολουθούν τους όρους της Σύμβασης παρά μόνο στο βαθμό που αυτοί αντανακλούν διεθνές έθιμο. Παρόλα αυτά, η ύπαρξη 168 κρατών μελών δεν συνεπάγεται αυτόματα ότι αυτά τα 168 μέλη ακολουθούν και δικαστικά τους κανόνες της σύμβασης ως προς το κομμάτι των θαλάσσιων οριοθετήσεων. Συγκεκριμένα, 38 κράτη έχουν προβεί σε δηλώσεις στη βάση του άρθρου 298, Μέρος XV της ΣΔΘ με τις οποίες εξαιρούν τις θαλάσσιες οριοθετήσεις από την υποχρεωτική δικαιοδοσία ενός ή και παραπάνω δικαιοδοτικών οργάνων²⁷. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι μέσα σε μόλις μία δεκαετία τα κράτη που προέβησαν στις παραπάνω δηλώσεις σχεδόν διπλασιάστηκαν²⁸, ενδεικτικό της αυξανόμενης σημασίας που δίνουν τα κράτη στις οριοθετήσεις, λόγω των πλούσιων υποθαλάσσιων πόρων στους οποίους μπορούν να

²³ Βλ. στο Charney Jonathan, *Progress in International Maritime Boundary Delimitation Law*, The American Journal of International Law, Vol. 88, No. 2, 1994, p. 227 και Cottier Thomas, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: the Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 4. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο στο ΔΔΧ σε μία περίοδο 30 χρόνων, από τις 35 περίπου υποθέσεις, οι μισές (17) αφορούσαν ζητήματα δικαίου της θάλασσας που άμεσα ή έμμεσα είχαν σχέση με οριοθετήσεις. Βλ. στο Ιωάννου Κρατερού, Στρατή Αναστασία, *Δίκαιο της Θάλασσας*, Σάκουλας, Αθήνα-Κομοτινή, Β' Έκδοση, 2000, p. 317.

²⁴ Βλ. στο Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Brill Academic Publishers, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003, p.4-5.

²⁵ Βλ. Στο Smith Robert (ed.), *Maritime Boundaries of the World*, US Department of State, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, *Limits in the Sea*, No. 108, First Revision, November 1990, p. 4, διαθέσιμο στο <https://www.state.gov/documents/organization/58379.pdf>

²⁶ Για τον πλήρη κατάλογο των μελών βλ. στο http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm

²⁷ Βλ. στο Settlement of Disputes Mechanism, *Settlement of Disputes mechanism under the Convention: Choice of procedure under article 287 and optional exceptions to applicability of Part XV, Section 2, of the Convention under article 298 of the Convention*, Recapitulative Tables (2018), διαθέσιμο στο http://www.un.org/depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm, last access 30/9/2018.

²⁸ Το 2005, μόλις 21 κράτη είχα προβεί σε τέτοιες δηλώσεις βλ. στο Sheehan Anne, *Dispute Settlement under UNCLOS: The Exclusion of Maritime Delimitation Disputes*, The University of Queensland Law Journal, Vol. 24, No. 165, 2005, p. 166.

αποκτήσουν πρόσβαση. Η Ελλάδα με δήλωσή της στις 14 Ιανουαρίου του 2015²⁹ μπήκε στο κλαμπ αυτών των χωρών, εξαιρώντας όχι μόνο ζητήματα σχετικά με τις θαλάσσιες οριοθετήσεις αλλά και με τις στρατιωτικές δραστηριότητες αποδεικνύοντας για άλλη μία φορά ότι αυτά τα δύο ζητήματα βρίσκονται στον πυρήνα των ζητημάτων που σχετίζονται με την κυριαρχία και την ασφάλεια του κράτους.

²⁹ Για το κείμενο της δήλωσης βλ. στο United Nations Treaty Collection, διαθέσιμο στο https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=I-4&chapter=1&clang=en#EndDec, last access 30/9/18.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

Το ενδιαφέρον της βιβλιογραφίας ως προς το ζήτημα των θαλάσσιων οριοθετήσεων ξεκινά συνήθως από την Διακήρυξη Τρούμαν για τους υποθαλάσσιους πόρους του βυθού και του υπεδάφους της Υφαλοκρηπίδας ή τις προσπάθειες της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου την δεκαετία του '50. Το περιορισμένο εύρος της μοναδικής ως τότε θαλάσσιας ζώνης (της αιγιαλίτιδας) οδήγησε την διεθνή κοινότητα στο να μην ασχοληθεί ιδιαίτερα με το ζήτημα καθώς δεν υπήρχαν πολλές περιπτώσεις επικαλύψεων χωρικών υδάτων δύο κρατών. Όμως με την θέσπιση νέων ζωνών, τόσο με την Σύμβαση της Γενεύης (υφαλοκρηπίδα), όσο και με την ΣΔΘ (ΑΟΖ) υπήρξε ανάγκη διευκρίνισης των κανόνων οριοθέτησης. Σε γενικές γραμμές, η ιστορία των θαλάσσιων οριοθετήσεων έχει περάσει από τρεις φάσεις οι οποίες λίγο ως πολύ ταυτίζονται και με τις Διασκέψεις που έλαβαν χώρα. Έτσι, η πρώτη φάση εντοπίζεται στα τεκταινόμενα πριν το 1958 και την υιοθέτηση των Συμβάσεων της Γενεύης³⁰, η δεύτερη φάση χαρακτηρίζεται από το μεσοδιάστημα των δύο Διασκέψεων για το Δίκαιο της Θάλασσας, δηλαδή μεταξύ 1958 και 1982 και διέπεται επομένως από το Δίκαιο της Γενεύης, ενώ η τρίτη η οποία συνεχίζεται ως σήμερα ξεκίνησε με την υιοθέτηση της ΣΔΘ το 1982³¹. Προτού ωστόσο αναλυθούν οι κανόνες του σύγχρονου δικαίου της θάλασσας για τις θαλάσσιες οριοθετήσεις, καλό είναι να γίνει μία σύντομη ιστορική επισκόπηση για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης πριν το 1982.

2.1. Το ζήτημα των Οριοθετήσεων πριν την Σύμβαση της Γενεύης

Κατά την διάρκεια της πρώτης φάσης του δικαίου των θαλάσσιων οριοθετήσεων το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης. Παρόλα αυτά, οι διενέξεις μεταξύ κρατών δεν ήταν πολλές και ο λόγος εντοπίζεται στο περιορισμένο εύρος της. Ειδικότερα, μέχρι και το 1946, από τα συνολικά 60 παράκτια

³⁰ Δεν είναι απόλυτα σαφές το πότε ξεκινά η πρώτη φάση για το δικαιο των θαλάσσιων οριοθετήσεων. Αν και συνήθως αναφερόμαστε στην πρακτική των κρατών που έλαβε χώρα από τον 19^ο αιώνα και έπειτα, παρόλα αυτά για κάποιους τα πρώτα δείγματα οριοθέτησης μπορούν να εντοπιστούν πολύ νωρίτερα, ήδη από τον 15^ο αιώνα και την Συνθήκη της Τορντεσίγιας το 1494, με την οποία Ισπανοί και Πορτογάλοι χώρισαν τον Ατλαντικό Ωκεανό από πόλο σε πόλο, 370 μίλια δυτικά του Πράσινου Ακρωτηρίου. Η συνθήκη ικανοποίησε τις διεκδικήσεις των Πορτογάλων για την ανατολική πλευρά της γραμμής, ενώ οι Ισπανοί πήραν την δυτική πλευρά του Ατλαντικού. Βλ. στο Tanja Gerard, *The legal Determination of International Maritime Boundaries: The Progress Development of Continental Shelf, EEZ, and EEZ law*, Kluwer Law and Taxation Publishers, Hague, 1990, p. 3.

³¹ Βλ. στο Shi Jiuyong, *Maritime Delimitation in the Jurisprudence of the International Court of Justice*, *Chinese Journal of International Law*, Vol. 9, 2010, p.273-274.

κράτη, τα 46 -δηλαδή η μεγάλη πλειοψηφία- είχαν χωρικά ύδατα 3 ν.μ.³². Αυτό σημαίνει ότι για να φτάναμε σε ανάγκη για οριοθέτηση μεταξύ δύο κρατών θα έπρεπε η μεταξύ τους απόσταση να ήταν της τάξης των 5 μιλίων. Διαφορετικά, όπως φάνηκε ήδη από το πρώτο κεφάλαιο, δεν θα γινόταν λόγος για οριοθέτηση (delimitation) αλλά για απλή θέσπιση θαλασσίου ορίου (boundary). Το ερώτημα που εύλογα προκύπτει εδώ έχει να κάνει με το ποιοι ήταν οι κανόνες οριοθέτησης πριν την υιοθέτηση της Σύμβασης της Γενεύης του 1958.

Οι πρώτοι κανόνες οριοθέτησης ήδη πριν από τον 19^ο αιώνα αφορούσαν κυρίως οριοθετήσεις που λάμβαναν χώρα σε ποτάμια ή λίμνες. Κατά τον *Grotius* στην περίπτωση αμφισβητήσεων επί ενός ποταμιού, η δικαιοδοσία του κράτους εκτινόταν έως και το μέσο αυτού³³. Σε γενικές γραμμές στην διάρκεια του 19^{ου} αιώνα γινόταν λόγος για την «μέση γραμμή» στην οριοθέτηση κρατών που βρίσκονταν απέναντι το ένα από το άλλο, κάτι που είχε προταθεί και από το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου³⁴. Η εφαρμογή της μέσης γραμμής συνίστατο στην δημιουργία μίας γραμμής που με μαθηματικούς όρους ισαπέχε από την ακτογραμμή του κάθε κράτους. Άλλη μία γραμμή που συνδέθηκε όμως κυρίως με τα ποτάμια είναι η γραμμή *thalweg*, ο ορισμός της οποίας δεν είναι απόλυτα σαφής, αν και θα μπορούσε να συνοψιστεί είτε ως την μέση γραμμή του κυρίως καναλιού ή την βαθύτερη ίσαλο γραμμή ή το κέντρο του βαθύτερου καναλιού³⁵. Παράδειγμα χρήσης της γραμμής *thalweg* υπήρξε η οριοθέτηση του καναλιού Beagle μεταξύ Αργεντινής και Χιλής, αν και η Χιλή είχε ταχθεί υπέρ της μέσης γραμμής. Ο σκοπός χάραξης μίας τέτοιας γραμμής σχετίζεται με την ανάγκη για εξασφάλιση ίσου μοιράσματος του πλωτού καναλιού μεταξύ δύο κρατών λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντά τους στο ζήτημα της ναυσιπλοΐας.

Μια τρίτη περίπτωση εντοπίζεται στην λεγόμενη κάθετη γραμμή (*perpendicular line*)³⁶. Αυτή η γραμμή συνδέθηκε με την πρώτη στα χρονικά υπόθεση θαλάσσιας οριοθέτησης μεταξύ κρατών και ειδικότερα με την υπόθεση *Grisbadarna* μεταξύ Σουηδίας και Νορβηγίας το 1909 στο Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο³⁷ στην οποία το δικαστήριο χρησιμοποίησε τόσο την μέση, για τις περιοχές που τα κράτη ήταν

³² Βλ. στο Roach Ashley, Smith Robert, *Excessive Maritime Claims*, 3rd Edition, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2012, Chapter 5, Table 3, p. 136.

³³ “*The jurisdictions on each side reach to the middle of the river than runs betwixt them*”, βλ. στο Grotius Hugo, *De Jure Bellis ac Pacis*, The Rights of War and Peace edited by Richard Tuck, Book II, Liberty Fund, Indianapolis, 2005, Chapter III, XVIII, p. 479.

³⁴ Παράδειγμα αποτελεί η οριοθέτηση μεταξύ Σουηδίας και Φιλανδίας στον Βοθνιακό Κόλπο. Για περισσότερα συμπεριλαμβανομένων και περιπτώσεων εφαρμογής μέσης γραμμής βλ. στο Rhee Sang-Myon, *Sea Boundary Delimitation between States before World War II*, The American Journal of International Law, Vol. 76, No. 3, 1982, p. 559-564.

³⁵ Για τους διάφορους ορισμούς αλλά και για τα προβλήματα και τις αδυναμίες αυτής της γραμμής βλ. στο Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2006, p. 28-29 και σελίδα 31 (προβλήματα *thalweg*), και υποσημειώσεις 48, 49.

³⁶ Πρόκειται για σχεδιασμό κάθετης γραμμής στην ακτή ή στην γενική κατεύθυνση της γραμμής ενώ είναι σημαντικό τα κράτη να έχουν συμφωνήσει από την αρχή ποιο ακριβώς μέρος της ακτής θα ληφθεί υπόψη.

³⁷ *Arbitral Award in the matter of the Delimitation of the Maritime Boundary, between Norway and Sweden (Grisbadarna Case)*, Permanent Court of Arbitration, 1909.

απέναντι, όσο και την «κάθετη» γραμμή για τις περιοχές που οι ακτές τους ήταν παρακείμενες. Η σημασία της υπόθεσης εντοπίζεται στο γεγονός ότι αν και η απόφαση δεν κάνει χρήση του όρου «δίκαιος/ equitable» στην πραγματικότητα η εφαρμογή της κάθετης γραμμής σημαίνει ότι η διαιτησία έλαβε υπόψη τις ειδικές περιστάσεις και προσπάθησε να οδηγηθεί σε δίκαιο αποτέλεσμα³⁸. Τέλος, δύο ακόμα μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν τον 19^ο αιώνα ήταν η «επέκταση του χερσαίου ορίου» (*prolongation of land boundary*) η οποία ωστόσο θα μπορούσε να οδηγήσει σε μη «δίκαιο» αποτέλεσμα όταν το χερσαίο σύνορο δεν διαπερνούσε την ακτή από την σωστή γωνία, αλλά και η λεγόμενη μέθοδος της «κοινής ζώνης» (*common zone system*), σύμφωνα με την οποία όπου είχαμε επικάλυψη αιγιαλίτιδας ζώνης, η περιοχή θα ήταν κοινή και για τα δύο κράτη. Το παραπάνω βέβαια, αν και έχει καταγραφεί ως μία από τις πέντε μεθόδους οριοθέτησης εκείνης της περιόδου, στην πραγματικότητα δεν «οριοθετεί» αλλά απλά καταγράφει μία περιοχή ως περιοχή κοινής χρήσης³⁹.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 και έπειτα υπήρξαν προσπάθειες να καταγραφούν οι κανόνες που αφορούσαν τις οριοθετήσεις. Αποκορύφωμα υπήρξε η Συνδιάσκεψη της Χάγης το 1930, η πρώτη ως τότε προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας υπό την αιγίδα της ΚτΕ να κωδικοποιήσει του κανόνες που αφορούσαν την οριοθέτηση κυρίως της αιγιαλίτιδας ζώνης, αφού από τις 28 βάσεις συζήτησης του Συνεδρίου, τουλάχιστον οι μισές αφορούσαν οριοθέτηση χωρικών υδάτων⁴⁰. Ένα χρόνο πριν, η νομική σχολή του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ στο προσχέδιο σύμβασης για τα χωρικά ύδατα είχε συμπεριλάβει διάταξη που υποστήριζε ότι απουσία ειδικής συμφωνίας αυτά θα εκτείνονταν ως την μέση του στενού, ενώ στη Χάγη έγινε λόγος για το «κέντρο του στενού»⁴¹. Η αμερικανική πρόταση για την αιγιαλίτιδα ζώνη ήταν ότι το όριο της θα πρέπει να είναι μία γραμμή που προκύπτει από την ακτογραμμή αυτόματα, εκτός αν πρέπει να γίνουν αποκλίσεις λόγω προγενέστερων συμφωνιών ή άλλων καταστάσεων⁴². Τελικά το Συνέδριο απέτυχε να καταλήξει σε συμφωνία για το εύρος των χωρικών υδάτων. Παρόλα αυτά στην Επιτροπή Ειδικών που συστάθηκε κυριάρχησαν δύο αντικρουόμενες απόψεις. Από την μία αυτοί που υποστήριζαν την

³⁸ Βλ. στα Rothwell R. Donald, Stephens Tim, *The International Law of the Sea*, Hart Publishing Oxford and Portland, 2010, p. 385 και όπου π. Rhee Sang-Myon, *Sea Boundary Delimitation between States before World War II*, *The American Journal of International Law*, Vol. 76, No. 3, 1982, p. 570-571.

³⁹ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2006, p. 32. Για μία ανάλυση και κριτική της υπόθεσης βλ. στο Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Boundary: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2003, p. 42-45.

⁴⁰ Βλ. στο Boggs Whittemore, *Delimitation of the Territorial Sea: The Method of Delimitation Proposed by the delegation of the United States at the Hague Conference for the Codification of International Law*, *The American Journal of International Law*, Vol. 24, No. 3, 1930, p. 541. Για μία σύντομη καταγραφή των θεμάτων που απασχόλησαν το Συνέδριο σε σχέση με το δίκαιο της θάλασσας βλ. στο Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 20-21.

⁴¹ Βλ. στο Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime -Boundary: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2003, p. 17.

⁴² Boggs Whittemore, *Delimitation of the Territorial Sea: The Method of Delimitation Proposed by the delegation of the United States at the Hague Conference for the Codification of International Law*, *The American Journal of International Law*, Vol. 24, No. 3, 1930, p. 541

μέθοδο «ανά περίπτωση» (*case-by-case solution*) που αποσκοπούσε σε δίκαια αποτελέσματα μέσω συμφωνίας απορρίπτοντας την ύπαρξη υποχρεωτικού κανόνα υπέρ της μέσης γραμμής, ενώ από την άλλη ήταν όσοι τάσσονταν υπέρ της μέσης γραμμής με την δυνατότητα τροποποιήσεων για την επίτευξη δίκαιου αποτελέσματος. Κατά τον Tanaka, η διαφορά των δύο απόψεων συνδέεται με την αξία των εννοιών της προσαρμοστικότητας (*flexibility*) και της προβλεψιμότητας (*predictability*)⁴³. Με άλλα λόγια, η πρώτη μέθοδος αφήνει μεγαλύτερο περιθώριο για υποκειμενικότητα, ενώ η δεύτερη με την δημιουργία συγκεκριμένου κανόνα, ενισχύει την προβλεψιμότητα.

Την περίοδο μετά το Συνέδριο της Χάγης, η μέση γραμμή άρχισε να κερδίζει σημαντικό έδαφος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα υπήρξε η συμφωνία μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας το 1932, σύμφωνα με την οποία τα όρια Ανατολίας - Καστελλόριζου καθορίστηκαν στο μέσο της απόστασης μεταξύ τους⁴⁴. Παρενθετικά να ειπωθεί ότι η εν λόγω συμφωνία εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ και μετά την προσάρτηση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα και καθορίζει τα ελληνοτουρκικά όρια. Από το 1930 και έπειτα οι απόψεις που απέκτησαν μεγάλη επιρροή ήταν αυτές του Αμερικανού γεωγράφου και μέλους της αποστολής των ΗΠΑ στην Χάγη, *Whittemore Boggs*. Ο Boggs αναφέρει σχετικά με την μέση γραμμή ότι ο μόνος πρακτικός και σαφής ορισμός της συνοψίζεται «στην γραμμή κάθε σημείο της οποίας ισαπέχει από το κοντινότερο σημείο ή σημεία των απέναντι ακτών», με άλλα λόγια πρόκειται για μία ευθεία γραμμή όπου κάθε σημείο καμπής ισαπέχει («*equidistant*») από δύο ή περισσότερα σημεία της ίδιας ακτής αλλά ταυτόχρονα ισαπέχει και από ένα ή περισσότερα σημεία της απέναντι ακτής⁴⁵.

Το επόμενο σημαντικό βήμα που έλαβε χώρα πριν από τη Διάσκεψη της Γενεύης και την υιοθέτηση των γνωστών Συμβάσεων του 1958, υπήρξε αναμφίβολα η Διακήρυξη του Τρούμαν για την Υφαλοκρηπίδα το 1945, μία διακήρυξη που σηματοδότησε εξελίξεις και η οποία άλλαξε ουσιαστικά ολόκληρο τον χάρτη (μεταφορικά και κυριολεκτικά) στο κομμάτι του δικαίου της θάλασσας. Με την διακήρυξη αυτή ο Τρούμαν διεκδικούσε ουσιαστικά τους φυσικούς πόρους του βυθού και του υπεδάφους της υφαλοκρηπίδας που βρισκόταν κάτω από την ανοιχτή θάλασσα αλλά σε περιοχή συνορεύουσα με τις αμερικανικές ακτές. Όσον αφορά το ζήτημα της οριοθέτησής της, αν και πολύ νωρίς και σίγουρα όχι πολύ κατατοπιστική

⁴³ Βλ. όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2006, p. 34-35.

⁴⁴ Αντί για χρήση του όρου *middle line*, εδώ γίνεται λόγος για *halfway* «....to a point situated halfway between ...», βλ. στο *Convention Between Italy and Turkey for the Delimitation of the Territorial Waters between the Coast of Anatolia and the island of Castellorizo*, Ankara, 1932, διαθέσιμο στο <http://www.astro.auth.gr/news/1932.html> Για όρους που χρησιμοποιήθηκαν σε άλλες συνθήκες για να υποδηλώσουν την μέση γραμμή βλ. στο Boggs Whittemore, *Problems of Water-Boundary Definition: Median Lines and International Boundaries Through Territorial Waters*, *Geographical Review*, Vol. 27, No. 3, 1937, p. 446 και επόμενα.

⁴⁵ Βλ. στο Boggs Whittemore, *Delimitation of Seward Areas Under National Jurisdiction*, *The American Journal of International Law*, Vol. 45, No. 2, 1951, p. 256-258.

ως προς το νόημα, η διακήρυξη έκανε λόγο για *equitable principles*⁴⁶. Ειδικότερα, «στις περιπτώσεις που η υφαλοκρηπίδα εκτεινόταν ως τις ακτές ενός άλλου κράτους ή μοιραζόταν με ένα παρακείμενο κράτος, τότε το όριο θα καθοριζόταν από κοινού από τις ΗΠΑ και το άλλο κράτος σύμφωνα με τις δίκαιες αρχές»⁴⁷. Λίγο νωρίτερα, είχε υπάρξει και η πρώτη στα χρονικά οριοθέτηση βυθού εκτός χωρικών υδάτων. Έλαβε χώρα μεταξύ Ην. Βασιλείου εκ μέρους του Τρινιντάντ και Τομπάγκο από την μία και της Βενεζουέλας από την άλλη αναφορικά με τον Κόλπο της Παρίας⁴⁸.

Η Διακήρυξη πυροδότησε εξελίξεις και στην Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου η οποία την δεκαετία του 1950 ασχολήθηκε με το ζήτημα των θαλασσίων ορίων. Όσον αφορά τα χωρικά ύδατα εκεί προτάθηκε η μέση γραμμή για την οριοθέτηση μεταξύ απέναντι ακτών και η γραμμή της ίσης απόστασης για τις παρακείμενες ακτές, ενώ καταγράφηκε επίσης ότι κάθε νησί θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την οριοθέτηση⁴⁹. Αντίστοιχη αναφορά υπήρξε και για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας⁵⁰.

2.2 Θαλάσσιες Οριοθετήσεις και Σύμβαση της Γενεύης

Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, η πρώτη προσπάθεια κωδικοποίησης στην Χάγη δεν είχε θετικά αποτελέσματα. Παρόλα αυτά οι προσπάθειες κωδικοποίησης του δικαίου των θαλάσσιων οριοθετήσεων απέδωσαν καρπούς με την πρώτη Διάσκεψη των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας που έλαβε χώρα στη Γενεύη το 1958. Εκεί τα κράτη υιοθέτησαν 4 Συμβάσεις, οι δύο από τις οποίες αφορούσαν μεταξύ άλλων και το δίκαιο των θαλάσσιων οριοθετήσεων. Πρόκειται για την

⁴⁶ Αναφορά στις εκφράσεις equity-equitable result/solution-equitable principles θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο. Παρόλα αυτά για μία σύντομη αναφορά στην ορολογία βλ. στο Ιωάννου Κρατερός, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, Β' Έκδοση, 2000, p.332-333.

⁴⁷ "In cases where the continental shelf extends to the shores of another State, or is shared with an adjacent State, the boundary shall be determined by the United States and the State concerned in accordance with equitable principles". Βλ. στο 1945 US Presidential Proclamation No. 2667, Policy of the United States with Respect to the Natural Resources of the Subsoil and Seabed of the Continental Shelf (Truman Proclamation), 28 September 1945, διαθέσιμο στο <https://www.trumanlibrary.org/>

⁴⁸ Για το κείμενο βλ. Treaty between His Majesty in respect of the UK and the President of the United States of Venezuela relating to the Submarine Areas of the Gulf of Paria, Caracas, 1942, διαθέσιμο στο <http://treaties.fco.gov.uk/docs/pdf/1942/ts0010.pdf>

⁴⁹ Βλ. στο UN Doc No. A/CN. 4/61 et Ass. 1 & Corr.1, Deuxième rapport de M.J.P.A. François, rapporteur, Droit de la mer- régime des eaux territoriales, Extrait de L'annuaire de la Commission du droit internationale, Vo. II, 1953, p. 77, Article 13, διαθέσιμο στο <http://legal.un.org/ilc/> «La frontière internationale entre deux Etats dont les cotes sont situées en face l'une de l'autredevrait être comme règle générale la ligne médiane dont chaque point est équidistant des lignes de base des Etats en question», «La ligne de frontière à travers la mer territorial de deux Etats adjacent –la ou elle n'a pas encore été fixée d'une autre manière- doit être tracée selon le principe d'équidistance des lignes des cote respectives», «Toute île doit être prise en considération lors de l'établissement de cette ligne»

⁵⁰ Βλ. UN A/CN.4/SER.A/1953, Summary records of the fifth session, Yearbook of the International Law Commission, Vol.1, 1953, p. 106, article 7, διαθέσιμο στο http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/1949_1959.shtml

Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα και την Συνορεύουσα Ζώνη καθώς επίσης και την Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα.

Η Διάσκεψη του 1958 διαφέρει από το Κωδικοποιητικό Συνέδριο της Χάγης ως προς δύο βασικά σημεία⁵¹. Πρώτον, ασχολήθηκε με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, όπως επίσης και της συνορεύουσας και της υφαλοκρηπίδας, κάτι που υποδεικνύεται από τις Συμβάσεις που υιοθετήθηκαν, σε αντίθεση με την Χάγη που το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην αιγιαλίτιδα. Δεύτερον, ενώ η Χάγη απέτυχε να καταγράψει κανόνες οριοθέτησης, η Γενεύη όχι μόνο το κατάφερε, αλλά το έκανε και για όλες τις έως τότε θαλάσσιες ζώνες.

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι Συμβάσεις του 1958 (όπως επίσης και η ΣΔΘ αργότερα) δεν περιέχουν κάποια διάταξη για την οριοθέτηση των εσωτερικών υδάτων, παρά το γεγονός ότι προβλήματα είναι δυνατόν να δημιουργηθούν στην περίπτωση για παράδειγμα υπάρξεως ενός κόλπου με πολλά παρόχθια κράτη⁵². Σύμφωνα με μία μελέτη που είχε διενεργηθεί στο πλαίσιο της πρώτης UNCLOS υπάρχουν πάνω από 40 τέτοιοι κόλποι στον κόσμο⁵³. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο κόλπος της Άκαμπα στον οποίο έχουν πρόσβαση συνολικά 4 κράτη (Αίγυπτο, Ισραήλ, Ιορδανία και Σαουδική Αραβία). Αυτοί οι κόλποι προσομοιάζουν κατά κάποιον τρόπο στις κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες όσον αφορά ζητήματα οριοθέτησης⁵⁴.

Όσο αφορά το ζήτημα της οριοθέτησης των χωρικών υδάτων οδηγός είναι το άρθρο 12 της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα και την Συνορεύουσα Ζώνη. Εκεί ορίζεται ότι:

«Where the coasts of two States are opposite or adjacent to each other, neither of the two States is entitled, failing agreement between them to the contrary, to extend its territorial sea beyond the median line every point of which is equidistant from the nearest points on the baselines from which the breadth of the territorial seas of each of the two States is measured. The provisions of this paragraph shall not apply, however, where it is necessary by reason of historic title or other special circumstances to

⁵¹ Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation, Hart Publishing, Oxford and Oregon, 2006, p. 2006.

⁵² Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, The International Law of the Sea, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 198.

⁵³ Βλ. στο Talaie Farhad, Analysis of the Rules of the International Law of the Sea governing the Delimitation of Maritime Areas Under National Sovereignty, Doctor of Philosophy Thesis, faculty of Law, University of Wollongong, 1998, p. 180. Για μία λίστα με αυτούς τους κόλπους βλ. στο ίδιο, p. 182. Γενικά για την οριοθέτηση των κόλπων με πολλά κράτη βλ. επίσης στο Yates III T. George, International Law and the Delimitation of Bays, Vol. 49, No. 5, 1971, p.943-963.

⁵⁴ Όπου π. Talaie Farhad, Analysis of the Rules of the International Law of the Sea governing the Delimitation of Maritime Areas Under National Sovereignty, Doctor of Philosophy Thesis, faculty of Law, University of Wollongong, 1998, p. 186-187.

delimit the territorial seas of the two States in a way which is at variance with this provision»⁵⁵.

Συνοψίζοντας, στην περίπτωση οριοθέτησης μεταξύ κρατών είτε με παρακείμενες είτε με αντικείμενες ακτές, η οριοθέτηση γίνεται στην περίπτωση αποτυχίας συμφωνίας, με βάση την μέση γραμμή. Εξαιρέση υπάρχει στην περίπτωση υπάρξεως ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιστάσεων. Με άλλα λόγια η Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα καθιερώνει τον λεγόμενο τριπλό κανόνα (*συμφωνία - ίση απόσταση - ειδικές περιστάσεις*) για την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων. Ο ίδιος κανόνας εντοπίζεται και στο άρθρο 6 ¶1 και ¶2 της Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα⁵⁶ όπου καταγράφονται οι κανόνες οριοθέτησης αυτής της ζώνης. Ειδικότερα:

«Where the same continental shelf is adjacent to the territories of two or more States whose coasts are opposite each other, the boundary of the continental shelf appertaining to such States shall be determined by agreement between them. In the absence of agreement, and unless another boundary line is justified by special circumstances, the boundary is the median line, every point of which is equidistant from the nearest points of the baselines from which the breadth of the territorial sea of each State is measured».

«Where the same continental shelf is adjacent to the territories of two adjacent States, the boundary of the continental shelf shall be determined by agreement between them. In the absence of agreement, and unless another boundary line is justified by special circumstances, the boundary shall be determined by application of the principle of equidistance from the nearest points of the baselines from which the breadth of the territorial sea of each State is measured».

Η μόνη διαφορά μεταξύ των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 6 είναι η χρήση της λέξης *median line* για την περίπτωση των απέναντι κρατών και *equidistance* για την περίπτωση των παρακείμενων ακτών, κάτι όμως που είναι δευτερευούσης σημασίας καθώς όπως κατέληξε πρόσφατα και το ΔΔΧ στην υπόθεση της *Μαύρης Θάλασσας*, «δεν υπάρχουν νομικές συνέπειες που να πηγάζουν από την χρήση των όρων «μέση γραμμή» και «ίση απόσταση» εφόσον η μέθοδος οριοθέτησης είναι η ίδια και στις δύο περιπτώσεις»⁵⁷. Επιπλέον, μία διαφορά μεταξύ του άρθρου 6 της Υφαλοκρηπίδας και του άρθρου 12 της Αιγιαλίτιδας είναι η απουσία αναφοράς στο πρώτο στην περίπτωση ιστορικών τίτλων ως ειδικών περιστάσεων.

⁵⁵ Convention on the Territorial Sea and Contiguous Zone, Geneva, 1958, Article 12¶1.

⁵⁶ Convention on the Continental Shelf, Geneva, 1958, Article 6¶1 και 2.

⁵⁷ Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), ICJ Reports, 2009, p. 101, par. 116.

Η συνδυασμένη ανάγνωση των κανόνων οριοθέτησης που καταγράφονται στις δύο Συμβάσεις επιτρέπει την εξαγωγή ορισμένων σχολίων⁵⁸. Πρώτον, η αναφορά στην σύναψη συμφωνίας θα μπορούσε να παραληφθεί ως αυτονόητη, αφού τα κράτη είναι ελεύθερα στις διεθνείς τους σχέσεις να συνάπτουν συμφωνίες με άλλα κράτη στο μέτρο που οι συμφωνίες δεν έρχονται να καταστρατηγήσουν κανόνα *jus cogens*. Επομένως, η αιτιολόγηση της χρήσης του όρου εστιάζει στον διεθνή χαρακτήρα της οριοθέτησης κάτι που όπως φάνηκε στο κεφάλαιο 1 έχει επιβεβαιώσει το ίδιο το ΔΔΧ.

Ένα δεύτερο σημείο εντοπίζεται στην σχέση μεταξύ της αρχής της ίσης απόστασης και των ειδικών περιστάσεων, καθώς οι απόψεις διίστανται. Κατά μία έννοια υπάρχει σχέση ιεραρχίας μεταξύ των δύο στοιχείων, ενώ κατά μία άλλη όχι. Για τους υποστηρικτές της ιεραρχίας υπάρχουν πάλι δύο αντικρουόμενες απόψεις. Από την μία αυτοί που ισχυρίζονται ότι ο κανόνας είναι η ίση απόσταση και η εξαίρεση οι ειδικές περιστάσεις, και από την άλλη οι υποστηρικτές της ακριβώς αντίθετης θέσης. Ωστόσο, αν δεν υπάρχει ιεραρχία, τότε δεν υπάρχει το δίπολο κανόνας-εξαίρεση αλλά όταν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις δεν υπάρχει δυνατότητα για ίση απόσταση ή η ίση απόσταση εφαρμόζεται όταν δεν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις, οδηγώντας στο συμπέρασμα της χρήσης των όρων με «απόλυτο» τρόπο. Υπάρχει ακόμα μία άποψη που υποστηρίζει ότι ίση απόσταση και ειδικές περιστάσεις δεν είναι δύο ξεχωριστοί κανόνες, αλλά ένα συνδυαστικός που έχει απώτερο σκοπό την επίτευξη δικαίου αποτελέσματος. Το παραπάνω επιβεβαιώθηκε στην διαιτησία για την Υφαλοκρηπίδα μεταξύ Η.Β. και Γαλλίας το 1977 όπου υποστηρίχτηκε ότι το γεγονός ότι πρόκειται για έναν ενιαίο κανόνα σημαίνει πως η ερώτηση για το αν κάποιο άλλο όριο δικαιολογείται από τις σχετικές περιστάσεις είναι αναπόσπαστο κομμάτι του κανόνα που προβλέπει την εφαρμογή της ίσης απόστασης⁵⁹. Όσο αφορά την αναφορά στο δίκαιο αποτέλεσμα, οι δύο Συμβάσεις δεν κάνουν χρήση των όρων *equity* ή *equitable result/solution*. Ωστόσο, στην ίδια υπόθεση το Διαιτητικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η αναφορά στις ειδικές περιστάσεις στο άρθρο 6 έγινε για να εξασφαλιστεί η δίκαιη οριοθέτηση και η συνδυασμένη καταγραφή ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις για να εξασφαλιστεί ότι ελλείψει συμφωνίας η υφαλοκρηπίδα θα ορίζεται με βάση τις δίκαιες αρχές⁶⁰.

Το τρίτο σημείο ενδιαφέροντος στις Συμβάσεις της Γενεύης αφορά την έννοια των ειδικών περιστάσεων αυτή καθ' αυτή καθώς δεν είναι ξεκάθαρο το τι περιλαμβάνεται στις ειδικές περιστάσεις και γι' αυτό είναι απαραίτητη η στροφή προς την νομολογία και την πρακτική των κρατών. Στο σημείο αυτό δεν θα γίνει άλλη

⁵⁸ Όλο το επιχείρημα εντοπίζεται στο όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Oxford and Oregon, 2006, p. 2006, p. 40-41, και Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, p. 189-190.

⁵⁹ Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (UK v. France), Award, 1977, p. 44-45, par. 68.

⁶⁰ Ibid, p. 45-46, par. 70.

αναφορά στις έννοιες της ίσης απόστασης και των ειδικών περιστάσεων καθώς θα αναλυθούν εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο.

Προτού επιχειρηθεί η ανάλυση των κανόνων οριοθέτησης στο σύγχρονο δίκαιο της θάλασσας όπως αυτοί καταγράφηκαν στην Σύμβαση του Montego Bay, χρήσιμο είναι να γίνει και μία αναφορά στην περίπτωση της Συνορεύουσας Ζώνης καθώς κανόνες οριοθέτησης για αυτήν την ζώνη καταγράφονται μόνο στην Σύμβαση της Γενεύης ενώ απουσιάζουν εντελώς από την ΣΔΘ. Το άρθρο 24¶3 της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα και την Συνορεύουσα Ζώνη αναφέρει:

«Where the coasts of two States are opposite or adjacent to each other, neither of the two States is entitled, failing agreement between them to the contrary, to extend its contiguous zone beyond the median line every point of which is equidistant from the nearest points on the baselines from which the breadth of the territorial seas of the two States is measured⁶¹»

Γρήγορα γίνεται αντιληπτή η απουσία αναφοράς σε ειδικές περιστάσεις όσον αφορά την οριοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης και άρα για την οριοθέτησή της εφαρμόζεται η «καθαρή» αρχή της ίσης απόστασης⁶². Κατά τον Tanaka, η παράλειψη της αναφοράς αυτής θα μπορούσε να εξηγηθεί λόγω των περιορισμένων εξουσιών που δίνονται στα παράκτια κράτη για αυτήν την ζώνη⁶³. Κατά μία άλλη εκδοχή, η παράλειψη δεν ήταν εσκεμμένη καθώς σύμφωνα με την Επιτροπή Ειδικών τα όρια των ζωνών που συνόρευαν με την αιγιαλίτιδα θα έπρεπε να χαραχθούν στην ίδια βάση όπως τα όρια της αιγιαλίτιδας⁶⁴. Επομένως παρά την φρασεολογία του άρθρου η διάταξη θα πρέπει να ειπωθεί σαν να έχει το ίδιο περιεχόμενο με τα άρθρα 12 και 6 για την αιγιαλίτιδα και την υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα⁶⁵. Άλλη πάλι οπτική εστιάζει στο ότι η οριοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης δεν είναι απαραίτητη καθώς αυτή δεν συνδέεται με κατανομή πόρων και άρα δύο ή περισσότερα κράτη θα μπορούσαν να ασκήσουν στην ίδια περιοχή τις δικαιοδοτικές αρμοδιότητες που σχετίζονται με την θέσπιση της ζώνης αυτής⁶⁶. Ερωτηματικά βέβαια προκύπτουν εδώ ως προς τον συντονισμό των κρατών για να επιτύχουν κάτι τέτοιο, ειδικά αν πρόκειται για κράτη που έχουν γενικότερες διαφωνίες ως προς την εφαρμογή των κανόνων του δικαίου της θάλασσας.

⁶¹ Convention on the Territorial and Contiguous Zone, Geneva, 1958, Article 24¶3.

⁶² Βλ. στο όπου π. Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, p. 190.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Όπου π. Antunes Nuno Marques, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2003, p. 38.

⁶⁵ Ibid, p. 38-39.

⁶⁶ Βλ. στο Rothwell R. Donald, Elferink Oude G. Alex, Scott N. Karen, Stephens Tim, *The Oxford Handbook of the Law of the Sea*, Oxford University Press, Oxford, 2015, p. 109.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΩΝ

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

3.1 Προβλέψεις της Σύμβασης του 1982 για την Οριοθέτηση

Το 1982 υπογράφεται μετά από σχεδόν 10 χρόνια διαπραγματεύσεων η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, την οποία ο Kissinger έχει χαρακτηρίσει ως «το πιο σημαντικό, πολύπλοκο και φιλόδοξο διπλωματικό επιχείρημα στην ιστορία»⁶⁷. Η ΣΔΘ, όπως και οι προγενέστερές της Συμβάσεις της Γενεύης περιείχε προβλέψεις σχετικά με την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών των κρατών. Στο σημείο αυτό θα γίνει απλή καταγραφή των κανόνων που ορίζονται στα σχετικά άρθρα, ενώ στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει περαιτέρω ανάλυση της διαμάχης *ίση απόσταση-δίκαιες αρχές*.

3.1.1 Οριοθέτηση Αιγιαλίτιδας Ζώνης:

Αρχικά, σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, οδηγός είναι το άρθρο 15 της ΣΔΘ⁶⁸. Εκεί ορίζεται ότι:

«Where the coasts of two States are opposite or adjacent to each other, neither of the two States is entitled, failing agreement between them to the contrary, to extend its territorial sea beyond the median line every point of which is equidistant from the nearest points on the baselines from which the breadth of the territorial seas of each of the two States is measured. The above provision does not apply, however, where it is necessary by reason of historic title or other special circumstances to delimit the territorial seas of the two States in a way which is at variance therewith».

Με άλλα λόγια, για αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές, εάν τα κράτη δεν καταφέρουν να καταλήξουν σε συμφωνία, η οριοθέτηση θα γίνει με βάση την μέση γραμμή/ αρχή της ίσης απόστασης. Εξαίρεση θα γίνεται μόνο στην περίπτωση υπάρξεως ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιστάσεων που δικαιολογούν κάποια απόκλιση. Βλέπουμε επομένως ότι το άρθρο 15 υιοθετηθεί ή καλύτερα επαναλαμβάνει όσα όριζε η Σύμβαση της Γενεύης σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και άρα κατοχυρώνει το τριπλό κανόνα «*συμφωνία- ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις*». Το άρθρο 15 πλέον θεωρείται ότι έχει ισχύ εθιμικού δικαίου. Ειδικότερα, ως προς αυτό συνηγορούν μία σειρά από παράγοντες. Πρώτον, η πανομοιότυπη διατύπωση των δύο Συμβάσεων (άρθρο 12 της ΣΓ΄ για την Αιγιαλίτιδα και άρθρο 15 της ΣΔΘ), δεύτερον ότι πληθώρα διμερών συμφωνιών στηρίζονται στην αρχή της ίσης απόστασης για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών. Συγκεκριμένα, όπως θα φανεί και στο επόμενο κεφάλαιο, σε σύνολο 100 συμφωνιών που υπογράφηκαν, οι 64 χρησιμοποίησαν σε

⁶⁷ Όπου π. Cottier Thomas, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 50.

⁶⁸ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, Jamaica, 1982, Article 15.

γενικές γραμμές την μέση γραμμή⁶⁹. Την ίδια άποψη για τον εθιμικό χαρακτήρα του άρθρου 15 εξέφρασε και το Δικαστήριο μέσα από την νομολογία του στην υπόθεση *Qatar/Bahrain*⁷⁰.

Το δεύτερο ζήτημα του άρθρου 15 έχει να κάνει με τις ειδικές περιστάσεις και τον ιστορικό τίτλο. Καθώς θα υπάρξει ολόκληρο κεφάλαιο παρακάτω για τις ειδικές περιστάσεις εδώ θα γίνει αναφορά μόνο στον ιστορικό τίτλο. Το άρθρο 15 λοιπόν αναφέρει τον ιστορικό τίτλο ως την κύρια ειδική περίπτωση που μπορεί να οδηγήσει σε απόκλιση από την μέση γραμμή/ίση απόσταση. Παρόλα αυτά ούτε το άρθρο 15 ούτε άλλη διάταξη της Σύμβασης δίνει κάποιον ορισμό για τον ιστορικό τίτλο. Γενικά ως «ιστορικός τίτλος» θεωρείται «η μακροχρόνια πρακτική του παράκτιου κράτους η οποία έγινε ρητά ή σιωπηρά δεκτή από τα άλλα κράτη και νομιμοποιεί αξίωση σε μεγαλύτερο τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης από ότι θα προέκυπτε από την εφαρμογή της ίσης απόστασης/μέση γραμμή. Η πρακτική αυτή συνήθως αφορά το «κλείσιμο» κόλπων ή την χάραξη ευθειών γραμμών βάσης που μεταβάλλουν την αναλογία που θα προέκυπτε από την αυστηρή εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης. Επίσης συχνά αναφέρεται σε ιστορικά δικαιώματα αλιείας»⁷¹. Ήδη από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Σύμβασης της Γενεύης, φαινόταν ότι ο όρος «ιστορικός τίτλος» επιχειρούσε να συμπεριλάβει τους όρους «*historic titles*» και «*historic rights*». Για τον Antunes, ουσιαστικά οι δύο όροι έχουν μία ξεκάθαρη διαφορά, αφού ο πρώτος υποδηλώνει ότι κανένα άλλο κράτος δεν μπορεί να ασκεί εξουσίες στην θαλάσσια περιοχή που υπάρχει ο ιστορικός τίτλος ενώ τα ιστορικά δικαιώματα έχουν μία συμβιβάσιμη οπτική σε σχέση με τίτλους που έχει ένα άλλο κράτος⁷² και άρα το να αντιμετωπίζει κανείς τους δύο όρους με τον ίδιο τρόπο υποβαθμίζει την πραγματική νομική φύση του ιστορικού τίτλου⁷³. Παρά το γεγονός ότι η ύπαρξη αυτού του τίτλου είναι αντιληπτή, το όριο (“*threshold*”) για να αποδειχθεί είναι υψηλό, εξαιτίας της έλλειψης προκαθορισμένου κριτηρίου και προγενέστερης νομολογίας πάνω στο ζήτημα⁷⁴.

⁶⁹ Jagota P.S, *Maritime Boundary*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht, 1985, p. 122, Table 6 “Criteria in Delimitation Agreements”.

⁷⁰ «Article 15 of the 1982 Convention is virtually identical to Article 15. Paragraph 1, of the 1958 Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, and is to be regarded as having a customary character. It is often regarded to as the “equidistance/special circumstances” rule», Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (*Qatar/Bahrain*), ICJ, Judgment, 2001, p. 94, paragraph 176.

⁷¹ Βλ. στο Στρατή Αναστασία, *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012, p. 15.

⁷² Όπου π., Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Brill Academic Publishers, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003, p. 36.

⁷³ Ibid, p. 38.

⁷⁴ Βλ. στο Davor Vidas, *The Delimitation of the Territorial Sea, Continental Shelf and the EEZ: A Comparative Perspective*, in Elferink G. Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe, *Maritime Boundary Delimitation: The Case Law: Is it Consistent and Predictable?*, Cambridge University Press, Cambridge, 2018, p. 46.

Ο λόγος πίσω από την ύπαρξη ιστορικών δικαιωμάτων εντοπίζεται στην έννοια της ασφάλειας, ενώ η διεκδίκηση τέτοιων τίτλων στοχεύει στο να περιορίσει τα δικαιώματα της διεθνούς κοινότητας σε αυτά τα νερά⁷⁵. Ιστορικά δικαιώματα αναγνωρίστηκαν στον καθορισμό θαλασσίων ορίων στις υποθέσεις *Grisbadarna*⁷⁶ και στην υπόθεση *Αλιείας μεταξύ Βρετανίας-Νορβηγίας*. Στην δεύτερη το Δικαστήριο έδωσε μάλιστα και ορισμό για τα ιστορικά ύδατα ως «τα ύδατα που αντιμετωπίζονται ως εσωτερικά αλλά τα οποία δεν θα έχουν αυτόν τον χαρακτήρα χωρίς την ύπαρξη ενός ιστορικού τίτλου»⁷⁷.

3.1.2 Οριοθέτηση Συνορεύουσας Ζώνης:

Προτού γίνει αναφορά στα άρθρα που αφορούν την οριοθέτηση της ΑΟΖ και της Υφαλοκρηπίδας, θα πρέπει να αναφερθεί ξανά ότι η ΣΔΘ, σε αντίθεση με την Σύμβαση της Γενεύης δεν περιέχει διάταξη που να αφορά την οριοθέτηση της Συνορεύουσας Ζώνης. Η έλλειψη-παράλειψη αυτή μπορεί να στηριχθεί σε τρεις λόγους⁷⁸. Πρώτον, φαίνεται τα κράτη να έδειξαν απροθυμία στο να περιπλέξουν ακόμα περισσότερο τις ήδη δύσκολες διαπραγματεύσεις πάνω στο ζήτημα των οριοθετήσεων. Δεύτερον, ορισμένα κράτη φαίνεται να πείσθηκαν ότι η φύση των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων τις οποίες κατοχύρωνε για το παράκτιο κράτος η συνορεύουσα ζώνη μπορούσε να συμβιβαστεί με επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες. Ειδικότερα, υποστηρίχτηκε ότι από την στιγμή που σε αυτή την ζώνη δεν ασκείτο κυριαρχία, θα ήταν δυνατόν δύο κράτη να ασκούν από κοινού έλεγχο για τους σκοπούς για τους οποίους έχει θεσμοθετηθεί αυτή η ζώνη, δηλαδή για λόγους παραβίασης των τελωνιακών, αλιευτικών, μεταναστευτικών και υγειονομικών νόμων και κανονισμών που έχουν στην επικράτειά τους⁷⁹. Το επιχείρημα παρόλα αυτά δεν είναι τόσο σοβαρό, καθώς ερωτηματικά προκύπτουν ως προς το ζήτημα του συντονισμού των δύο κρατών για την επικαλυπτόμενη περιοχή. Τρίτον, μία άλλη οπτική είναι ότι η διάταξη αυτή ήταν περιορισμένης σημασίας επειδή το όριο της συνορεύουσας ζώνης θα ακολουθούσε αυτό της ΑΟΖ. Κατά τους *Στρατή/Ιωάννου* αυτή η αντίληψη είναι λανθασμένη καθώς η συνορεύουσα δεν έχει αφομοιωθεί από την ΑΟΖ και ούτε μπορούν δύο κράτη να ασκούν τα δικαιώματα που τους αναγνωρίζει η Σύμβαση στην ίδια θαλάσσια περιοχή⁸⁰. Ωστόσο, η έλλειψη

⁷⁵ Βλ. στο Klein Natalie, *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, p.249.

⁷⁶ *Grisbadarna Cse (Norway v. Sweden)*, Permanent Court of Arbitration, Award, 1909, p.6, “the fact that lobster fishing in the shoals of *Grisbådarna* has been carried on for a much longer time, to a much greater extent, and by a much greater number of fishermen on the part of the subjects of Sweden than on the part of those of Norway”.

⁷⁷ *Fisheries Case (UK v. Norway)*, ICJ, Judgment, 1951, p. 130.

⁷⁸ Όπου π. Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, Brill Academic Publishers, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003, p. 100-101.

⁷⁹ Nordquist H. Myron, *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: A Commentary*, Martinus Nijhoff Publishers, Vol. 2, Dordrecht- Boston-London, 1985, p. 273-274.

⁸⁰ Βλ. στο Κρατερός Ιωάννου, *Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας*, Σάκκουλας, Β' Έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000, p. 347.

καταγραφής κανόνα οριοθέτησης μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα ειδικά όταν τα κράτη δεν έχουν κηρύξει ΑΟΖ. Ερωτηματικά προκύπτουν ως προς το πώς θα γίνει η οριοθέτηση όταν δύο κράτη είναι μέλη και στη Γενεύη και στην ΣΔΘ και το αν εφαρμόζεται το άρθρο 24 της Γενεύης. Για την οριοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης δεν έχει υπάρξει μέχρι στιγμής εθιμικός κανόνας δικαίου. Έχουν υποστηριχθεί δύο απόψεις. Σύμφωνα με την πρώτη θα πρέπει να γίνει εφαρμογή του άρθρου 15 της ΣΔΘ για την αιγιαλίτιδα και άρα να εφαρμοστεί ο κανόνας *ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις* ελλείψει συμφωνίας. Η αντίληψη αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι οι διατάξεις για την αιγιαλίτιδα και την συνορεύουσα ζώνη καταγράφονται (όπως και στην Γενεύη) στο ίδιο Μέρος της ΣΔΘ, το Μέρος II, αφού η ιστορική εξέλιξη της συνορεύουσας συνδέεται με τα χωρικά ύδατα και όχι την ΑΟΖ⁸¹. Όπως ήδη έχει διαφανεί η δεύτερη αντίληψη τάσσεται υπέρ της εφαρμογής των άρθρων που αφορούν την οριοθέτηση της ΑΟΖ, θέση που για κάποιους είναι επιφανειακή καθώς το άρθρο 74 δεν περιέχει κάποιον συγκεκριμένο κανόνα οριοθέτησης πέρα από μία αναφορά στην δίκαιη λύση, κάτι που όμως θεωρείται ότι μπορεί να επέλθει και μέσω της εφαρμογής του άρθρου 15⁸².

3.1.3 Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ:

Περνώντας στο ζήτημα της οριοθέτησης της ΑΟΖ και της Υφαλοκρηπίδας οι προβλέψεις της σύμβασης καθιστούν το ζήτημα πιο περίπλοκο. Η οριοθέτηση των δύο ζωνών μελετάται μαζί λόγω της πανομοιότυπης διατύπωσης των διατάξεων 74 ¶1 και 83 ¶1 για την ΑΟΖ και την Υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα. Τα δύο άρθρα ορίζουν ως εξής:

«1. The delimitation of the exclusive economic zone between States with opposite or adjacent coasts shall be effected by agreement on the basis of international law, as referred to in Article 38 of the Statute of the International Court of Justice, in order to achieve an equitable solution».

Από την απλή ανάγνωση των δύο άρθρων διαφαίνεται ότι σε αντίθεση με το άρθρο 15, εδώ δεν γίνεται καμία αναφορά σε μέθοδο οριοθέτησης και άρα η διάταξη είναι περιορισμένης σημασίας. Επιπλέον, δεν γίνεται καμία διάκριση μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές. Το μόνο που καταγράφει το άρθρο είναι η ανάγκη για υιοθέτηση συμφωνίας στη βάση του διεθνούς δικαίου όπως καταγράφεται στο Καταστατικό του ΔΔΧ με σκοπό την επίτευξη δίκαιης λύσης. Επομένως εδώ δεν στηρίζομαστε στον τριπλό κανόνα «*συμφωνία- ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις*». Το μόνο κοινό με το άρθρο 15 και την Γενεύη είναι η αναφορά στην επίτευξη συμφωνίας (θα γίνει αναφορά παρακάτω). Παρόλα αυτά, πλέον τα Διεθνή Δικαστήρια έχουν

⁸¹ Όπου π. Antunes Marques Nuno, Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process, Brill Academic Publishers, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003, p. 101-102.

⁸² Ibid, p. 102.

υιοθετήσει την άποψη ότι η ίση απόσταση είναι ενσωματωμένη σε αυτήν την διάταξη⁸³. Άλλωστε είναι διαφορετικό ζήτημα το αποτέλεσμα της οριοθέτησης και τελείως άλλο πράγμα το μέσο για την επίτευξη του⁸⁴. Μία άλλη κριτική επικεντρώνεται στο ότι η αναφορά στην δίκαιη λύση είναι πολύ ασαφής και άρα παύει να είναι χρήσιμη⁸⁵. Σε γενικές γραμμές τα άρθρα 74 και 83 έχουν χαρακτηριστεί από τους ειδικούς ως «ασαφής, κενά, αόριστα, χωρίς ουσιαστικό νόημα και με απογοητευτικά μεγάλο βαθμό νομικής αβεβαιότητας»⁸⁶, κάτι που επιβεβαίωσε και ο δικαστής Gros στην διστάμενη γνώμη που εξέφρασε στην υπόθεση *Gulf of Maine*⁸⁷. Η αναφορά στην δίκαιη λύση υπογραμμίζει απλώς τον στόχο, το αποτέλεσμα στο οποίο θα πρέπει να καταλήξουν οι προσπάθειες διαπραγμάτευσης, συνεπώς συνιστά μάλλον μία κατευθυντήρια αρχή⁸⁸. Κατά τους *Ιωάννου/Στρατή*, η διατύπωση για δίκαιη λύση είναι κενή περιεχομένου⁸⁹. Θεωρείται μάλιστα ότι η διπλή αναφορά σε δίκαιη λύση και επίτευξη συμφωνίας έρχεται να καταστρατηγήσει έναν βασικό κανόνα του διεθνούς δικαίου ότι δηλαδή τα κράτη είναι ελεύθερα στις διεθνείς τους σχέσεις να συνάπτουν συμφωνίες και να αποφασίζουν ελεύθερα το περιεχόμενο τους στο μέτρο που αυτό δεν έρχεται σε αντίθεση με κανόνες αναγκαστικού δικαίου. Εφόσον δεν υπάρχει κάποιος ισχυρισμός ότι τα άρθρα 74 και 83 αποτελούν κανόνες *jus cogens*, είναι αυτονόητο ότι τα κράτη θα μπορούσαν να αποφασίσουν την σύναψη μίας συμφωνίας που να μην οδηγεί απαραίτητα σε δίκαιη λύση⁹⁰. Το γιατί ένα κράτος ωστόσο θα δεχόταν την υπογραφή μίας συμφωνίας που δεν θα κατέληγε σε δίκαιη λύση εντάσσεται καθαρά στην πολιτική σφαίρα και δεν εξηγείται από κανόνες διεθνούς δικαίου. Επιβεβαιώνεται έτσι και το γεγονός ότι η ίδια η οριοθέτηση πέρα από νομική και τεχνική διαδικασία, είναι και πολιτική.

Το τρίτο στοιχείο των άρθρων 74 και 83 είναι η αναφορά στο διεθνές δίκαιο και στο άρθρο 38 του Κατ. του ΔΔΧ. Ξανά εδώ η αναφορά στο διεθνές δίκαιο έχει περιορισμένη σημασία. Εφόσον το ίδιο το Δικαστήριο έχει με βάση την νομολογία αποδεχτεί ότι η οριοθέτηση δεν είναι μονομερής διαδικασία αλλά έχει μία διεθνή πτυχή (βλ. κεφάλαιο 1), είναι αυτονόητο ότι κάθε προσπάθεια οριοθέτησης διέπεται

⁸³ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 201.

⁸⁴ Όπου π. Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation*, 2003, p. 99.

⁸⁵ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 201

⁸⁶ Όπου π. Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation*, 2003, p. 90.

⁸⁷ Βλ. στο Dissenting Opinion of Judge Gros, *Gulf of Maine (US. v. Canada)*, 1984, ICJ, p. 365, paragraph 8, “...by the use of an empty formula”.

⁸⁸ Παπασταυρίδης Ευθύμιος, *Δίκαιο της Θάλασσας* στο Αντωνόπουλος Κ., Μαγκλιβέρας Κ., *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, Νομική Βιβλιοθήκη*, Αθήνα, 2011, p. 248. Και , Nordquist H. Myron, *United Nations Convention on the Law of the Sea: 1982 A Commentary*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht-Boston-London, Vol. 2, 1985, p. 814, *Ιωάννου Κρ., Στρατή Αν., Δίκαιο Θάλασσας*, Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, Β' Έκδοση, 2000, p. 356,

⁸⁹ Όπου π. *Ιωάννου Κρ, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο Θάλασσας*, 200, p. 355.

⁹⁰ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, 2006, p. 47, Dupuy Jean Rene, Vignes Daniel, *A Handbook on the New Law of the Sea*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht-Boston-Lancaster, 1991, p. 484.

από το διεθνές δίκαιο. Επιπλέον, η αναφορά στο άρθρο 38 δεν διευκρινίζει το εφαρμοστέο δίκαιο για τις θαλάσσιες οριοθετήσεις αφού απλώς καταγράφει τις πηγές του διεθνούς δικαίου. Παρόλα αυτά δεν είναι άνευ σημασίας από την άποψη ότι επιτρέπει την επιστροφή στο δίκαιο της Γενεύης σχετικά με την υφαλοκρηπίδα⁹¹. Η καταγραφή του άρθρου 38 αποσκοπεί στην διατήρηση του status quo και αποκλείει κάθε συζήτηση για την ουσία των διατάξεων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι πηγές καταγράφονται στην παράγραφο 1 του άρθρου, ενώ η παράγραφος 2 μιλά για την περίπτωση λήψης απόφασης *ex aequo et bono* που βασίζεται σε εξω-νομικές εκτιμήσεις, εύκολα κάποιος θα ισχυριζόταν ότι η αναφορά στο άρθρο 74 και 83 θα έπρεπε να είχε περιοριστεί μόνο στην παράγραφο 1 του άρθρου 38 του Κατ. ΔΔΧ⁹². Άλλωστε λίγα χρόνια πριν, κατά την διάρκεια των προπαρασκευαστικών εργασιών της Γενεύης τα ίδια τα κράτη είχαν απορρίψει την πιθανότητα λήψης απόφασης *ex aequo et bono* για την θαλάσσιες οριοθετήσεις⁹³. Έτσι τα άρθρα 74 και 83 στην πραγματικότητα αφήνουν στον δικαστή την ελευθερία να αποφασίσει ποια μέθοδο/αρχή οριοθέτησης θα οδηγήσει σε δίκαιο αποτέλεσμα.

Ένα τελευταίο ζήτημα που συνδέεται με τα άρθρα 74 και 83 (αλλά και το άρθρο 15 για την Αιγιαλίτιδα) έχει να κάνει με την επίτευξη συμφωνίας και το κατά πόσο υπάρχει σχετική υποχρέωση των κρατών προς αυτήν. Είναι φανερό από τη επαναλαμβανόμενη χρήση της λέξης «συμφωνία» στα άρθρα που αφορούν την οριοθέτηση, ότι οι διαπραγματευτές προτιμούσαν την επίλυση των ζητημάτων των θαλασσίων ορίων μέσω διαπραγματεύσεων που θα κατέληγαν σε συμφωνία, άρα ήταν υπέρ ενός πολιτικού τρόπου επίλυσης των διαφορών τους. Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι τα κράτη υποχρεούνται να καταλήξουν σε συμφωνία. Η μόνη υποχρέωση την οποία επιβεβαίωσε το ίδιο το Δικαστήριο στην υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας* είναι «τα κράτη να μπουν σε διαπραγματεύσεις με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας... και άρα οι διαπραγματεύσεις να είναι ουσιαστική, κάτι που δεν μπορεί αν συμβεί αν τα δύο κράτη επιμένουν στις θέσεις τους χωρίς καμία πιθανότητας τροποποίησής τους»⁹⁴. Εξάλλου αν υπήρχε υποχρέωση σύναψης συμφωνίας αυτό θα ευνοούσε ξεκάθαρα το κράτος που θα ήταν απρόθυμο να διαπραγματευτεί⁹⁵, και επομένως η μόνη πραγματική σημασία της αναφοράς στην συμφωνία και στα τρία

⁹¹ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation, 2006, p. 48.

⁹² Ibid, p.48 και όπου π. Dupuy Jean Rene, Vignes Daniel, A Handbook on the New Law of the Sea, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht-Boston-Lancaster, 1991, p. 484-485.

⁹³ Όπου π. Antunes Marques Nuno, Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation, 2003, p. 90.

⁹⁴ «...the parties are under an obligation to enter into negotiations with a view to arriving at an agreement, and not merely to go through a formal process of negotiation as a sort of prior condition for the automatic application of a certain method of delimitation in the absence of agreement; they are under an obligation so to conduct themselves that the negotiations are meaningful, which will not be the case when either of them insists upon its own position without contemplating any modification of it”, βλ. στο North Sea Continental Shelf Case, ICJ, 1969, p. 47, ¶ 85(a).

⁹⁵ Όπου π. Antunes Marques Nuno, Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation, 2003, p. 108.

άρθρα σχετίζεται με την απόρριψη κάθε μονομερούς οριοθέτησης, κάτι που έχει επιβεβαιωθεί ήδη πολλές φορές.

Συνοψίζοντας, η ΣΔΘ διαφοροποιείται από την Γενεύη σε τρία κυρίως σημεία: α) στην απομάκρυνση από τον παραδοσιακό τριπλό κανόνα («συμφωνία-ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις») όσο αφορά την οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας (και ΑΟΖ), β) στην έλλειψη αναφοράς σε μέθοδο οριοθέτησης για την συνορεύουσα ζώνη, και γ) στην πανομοιότυπη διατύπωση των άρθρων 74 και 83.

3.2 Ίση απόσταση v. Δίκαιες Αρχές

Από την αρχή της Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας είχε παρουσιαστεί μία διαφωνία μεταξύ δύο σχολών σκέψης: αυτών που υποστήριζαν την αρχή της ίσης απόστασης και εκείνων που ήταν υπέρ της οριοθέτησης με βάση τις δίκαιες αρχές⁹⁶. Υπήρξε κάποια προσπάθεια συμβιβασμού δημιουργώντας έναν συνδυαστικό κανόνα ίση απόσταση-δίκαιες αρχές ο οποίος όμως απορρίφθηκε καθώς οι μεν υποστηρικτές της ίσης απόστασης διαμαρτυρήθηκαν ότι η αρχή αναφερόταν απλά ως μία επιστημονική μέθοδος, ενώ η άλλη ομάδα θεωρούσε ότι η ρητή αναφορά στην ίση απόσταση ήταν ακατάλληλο προνόμιο υπέρ μίας μεθόδου την στιγμή που η ομάδα αυτή υποστήριζε την ύπαρξη πολλών διαφορετικών μεθόδων⁹⁷. Ταυτόχρονα, η αντιπαράθεση των δύο ομάδων συνδεόταν και με ένα άλλο δύσκολο ζήτημα, αυτό της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, αφού η πρώτη ομάδα ήταν υπέρ ενός υποχρεωτικού μηχανισμού επίλυσης, ενώ όσοι υποστήριζαν τις δίκαιες αρχές απέρριπταν αυτήν την ιδέα⁹⁸. Τελικά μόλις λίγες μέρες πριν τον τερματισμό της διάσκεψης, υιοθετήθηκε βιαστικά η τελική διάταξη που καταγράφηκε στην ΣΔΘ στα άρθρα 74 και 83. Στην πραγματικότητα καμία από τις δύο απόψεις δεν υπερίσχυσαν πλήρως σχετικά με την μέθοδο οριοθέτησης αφού η διάταξη που υιοθετήθηκε ήταν τόσο αόριστη ώστε να μην θίγει τα πραγματικά συμφέροντα κανενός κράτους που επρόκειτο να εμπλακεί σε θαλάσσια οριοθέτηση⁹⁹. Το σημείο σύγκλισης μεταξύ των ομάδων ωστόσο επικεντρωνόταν στην ανάγκη αποφυγής μη δίκαιων (*inequitable*) λύσεων¹⁰⁰.

Περνώντας τώρα στην ανάλυση του σχήματος ίση απόσταση- δίκαιες αρχές καλό θα ήταν να γίνουν ορισμένες παρατηρήσεις, τόσο γενικές όσο και κάποιες που σχετίζονται με την νομολογία. Αρχικά, σε σύνολο περίπου 300 μονομερών ή διμερών περιπτώσεων, αναφορά στις δίκαιες αρχές γίνεται περίπου στο 10% αυτών,

⁹⁶ Στην ομάδα της ίσης απόστασης επικεφαλής ήταν η Ισπανική αντιπροσωπία, ενώ σε αυτή των δίκαιων αρχών η Ιρλανδία.

⁹⁷ Όπου π. Cottier Thomas, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation*, 2015, p. 215 και - υποσημείωση 153, “...in accordance with equitable principles taking account all the relevant circumstances and employing any methods, where appropriate, to lead to an equitable solution”.

⁹⁸ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, 2012, p. 191.

⁹⁹ Όπου π. Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation*, 2003, p. 88.

¹⁰⁰ *Ibid*, p. 89.

σε αντίθεση με την αρχή της ίσης απόστασης που το ποσοστό αγγίζει το 50%¹⁰¹. Αυτό αποδεικνύει ότι η διεθνής πρακτική έχει παρουσιάσει μία αρκετά μεγάλη προτίμηση στην μέθοδο της μέσης γραμμής¹⁰². Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει διατηρήσει μία αρκετά επιφυλακτική στάση ώστε να αναγνωρίσει την πρωτοκαθεδρία της αρχής της ίσης απόστασης. Ειδικότερα, μεγάλο πλήγμα για την μέση γραμμή υπήρξε η υπόθεση για την *Βόρεια Θάλασσα*, όπου το ΔΔΧ παραδέχτηκε ότι η αρχή της ίσης απόστασης δεν είναι υποχρεωτικός κανόνας και ότι υπάρχουν κι άλλες μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν¹⁰³, μετατρέποντας την ουσιαστικά ως μία από τις μεθόδους αυτές. Η παράδοση αυτή συνεχίστηκε και με μεταγενέστερες υποθέσεις. Η Διαιτησία *Guinea/Guinea Bissau* μας αναφέρει «*l'équidistance n'est qu'une méthode comme les autres et qu'elle n'est ni obligatoire ni prioritaire...*»¹⁰⁴. Η μη αποδοχή προτιμησιακού καθεστώτος υπέρ της ίσης απόστασης επιβεβαιώνεται και σε άλλες υποθέσεις, μεταξύ αυτών η *Tunisia/Libya*¹⁰⁵ και *Gulf of Maine*¹⁰⁶ που είχαν προηγηθεί της Διαιτησίας. Η τελευταία ωστόσο έχει μία προστιθέμενη αξία υπέρ της μέσης γραμμής. Αναγνωρίζει ότι πρόκειται για μία πρακτική μέθοδο με αδιαμφισβήτητη αξία¹⁰⁷, ενώ η *Libya/Malta* πηγαίνει ένα βήμα παραπέρα καθώς συνδέει την πρακτική των κρατών στην σύναψη διεθνών συμφωνιών με την σημασία της μέσης γραμμής. Ειδικότερα αναφέρει ότι οι πολυάριθμες διμερείς συμφωνίες που βασίστηκαν στην αρχή της ίσης απόστασης αποτελούν ξεκάθαρη απόδειξη ότι η μέση γραμμή μπορεί να παράξει δίκαιο αποτέλεσμα σε πολλές περιπτώσεις¹⁰⁸.

¹⁰¹ Ibid, p.96.

¹⁰² Επαναλαμβάνεται, ότι όπως είπε και το ΔΔΧ στην υπόθεση της Μαύρης Θάλασσας, καμία νομική συνέπεια δεν δημιουργείται από την χρήση των όρων μέση γραμμή ή ίση απόσταση, αφού η μέθοδος οριοθέτησης παραμένει η ίδια, βλ. *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, ICJ Reports, 2009, p. 101, par. 116.

¹⁰³ Ειδικότερα, “*the essential reason why the equidistance method is not to be regarded as a rule of law is that, if it were to be compulsorily applied in all situations, this would not be consonant with certain basic legal notions*” και “*for this purpose the equidistance method can be used, but other methods exist and may be employed, alone or in combination, according to the areas involved*” και “*the use of the equidistance method of delimitation not being obligatory as between the Parties*”, βλ. στο *The North Sea Continental Shelf cases*, ICJ Reports, 1969, p. 46-47, par. 85 και 101.

¹⁰⁴ *Delimitation of the Maritime Boundary between Guinea and Guinea Bissau*, Award, 1985, p. 186, par. 102.

¹⁰⁵ *Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, ICJ, Judgment, 1982, p.78-79, paragraphs 109-110, “*since equidistance is not, in the view of the Court, either a mandatory legal principle, or a method having some privileged status in relation to other methods*”.

¹⁰⁶ “*has not thereby become a rule of general international law, a norm logically flowing from a legally binding principle of customary international law, neither has it been adopted into customary law simply as a method to be given priority or preference*”, βλ. στο *Case Concerning the Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA)*, ICJ, Judgment, 1984, p. 297, par. 107.

¹⁰⁷ Ibid, “*It will not be disputed that this method has rendered undeniable service in many concrete situations, and is a practical method whose use under certain conditions could be contemplated and made mandatory by a convention like that of 1958*”.

¹⁰⁸ “*it is impressive evidence that the equidistance method can in many different situations yield an equitable result*” βλ. στο *Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta)*, ICJ, Judgment, 1985, p.37-38, paragraphs 43-44.

Από την άλλη πλευρά έχουμε τους όρους ευθυδικία (equity), δίκαιες αρχές (equitable principles), δίκαιη λύση/ αποτέλεσμα (equitable solution/result). Η έννοια της ευθυδικίας πρωτοεμφανίστηκε στον Αριστοτέλη και επηρέασε αργότερα την ευρωπαϊκή νομική παράδοση¹⁰⁹. Όπως ήδη αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2, στο δίκαιο των θαλάσσιων οριοθετήσεων, η έννοια των δίκαιων αρχών καταγράφεται για πρώτη φορά στην Διακήρυξη Τρούμαν αλλά εκεί δεν διαφαίνεται το περιεχόμενο που σκόπευαν να προσδώσουν στην έννοια. Ίσως μάλιστα από εκεί να ξεκινά και το όλο ζήτημα της αντιπαράθεσης αφού είναι λογικό ότι αυτοί που προετοίμασαν την διακήρυξη θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιήσει άλλους όρους, όπως τον όρο *justice* ή *fairness* χωρίς να αλλάξουν την ουσία¹¹⁰.

Σε γενικές γραμμές έχουν διατυπωθεί δύο θέσεις σχετικά με τον ρόλο της ευθυδικίας¹¹¹. Η πρώτη ερμηνεία βλέπει την ευθυδικία ως διορθωτικό μέτρο, δηλαδή έχει σκοπό να περιορίσει τις αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του δικαίου ειδικά στις περιπτώσεις εκείνες που η αυστηρή εφαρμογή του μπορεί να οδηγήσει σε αδικία. Η διορθωτική επιείκεια έχει δύο στάδια: στο πρώτο εφαρμόζεται η μέση γραμμή και στο δεύτερο, στην περίπτωση παρουσίας σχετικών περιστάσεων έχουμε κάποια μετατόπιση από αυτήν και άρα δέχεται την μέση γραμμή ως έναν γενικό κανόνα¹¹². Η δεύτερη ερμηνεία αναγνωρίζει την ευθυδικία ως αυτόνομη έννοια και αναπόσπαστο κομμάτι του διεθνούς δικαίου. Είναι λοιπόν ανεξάρτητη, διαφορετική από την διορθωτική επιείκεια και θεωρείται όπως είπε ο δικαστής *Arechaga*, βασικός κανόνας (lead rule) προσαρμοσμένος στην κάθε περίπτωση¹¹³. Το ΔΔΧ έρχεται εδώ να υποστηρίξει ότι η ευθυδικία ως νομική έννοια απορρέει άμεσα από την έννοια της δικαιοσύνης¹¹⁴. Έχει επίσης υποστηριχθεί ότι η αναφορά στην ευθυδικία και τις δίκαιες αρχές αντανakλά μία τάση προς μία πιο ρεαλιστική νομολογία ενώ όσοι υποστηρίζουν την ίση απόσταση- ειδικές περιστάσεις ως υποχρεωτικό κανόνα είναι πιο κοντά σε μία θετικιστική αντίληψη του δικαίου¹¹⁵.

¹⁰⁹ Όπου π. Lakicevic-Duranovic Bojana, Theoretical and Practical Significance of the Issue of Maritime Delimitation in the Law of the Sea, 2017, p.126-127.

¹¹⁰ Όπου π. Cottier Thomas, Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation, p. 393.

¹¹¹ Βλ. στο Nelson L. The Roles of Equity in Delimitation of Maritime Boundaries, The American Journal of International Law, Vol. 84, No. 4, 1990, p. 839-840.

¹¹² Όπου π. Tanaka Yoshifumi, Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation, 2006, p. 119

¹¹³ Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ICJ, Judgment, 1982, Separate Opinion Judge Jimenez de Arechaga, p. 106, par. 26, "*This conception of equity, not as a correction or moderation of a non-existent rule of law, but as a "lead rule" well adapted to the shape of the situation to be measured,...*".

¹¹⁴ Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ICJ, Judgment, 1982, p. 60, par. 71, "*Equity as a legal concept is a direct emanation of the idea of justice. The Court whose task is by definition to administer justice is bound to apply it ... the legal concept of equity is a general principle directly applicable as law*". Το ίδιο ουσιαστικά είπε και ο δικαστής *Arechaga* στην ίδια υπόθεση, αναφέροντας ότι "*For the notion of justice is not divorced from or opposed to that of Equity*", Separate Opinion Judge Jimenez de Arechaga, Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya, 1982, p. 106, par. 25.

¹¹⁵ Όπου π. Cottier Thomas, Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation, 2015, p. 390-391.

Στην ΣΔΘ υπάρχουν συνολικά 32 αναφορές στην έννοια της ευθυδικίας¹¹⁶. Παρόλα αυτά, στα άρθρα που αφορούν την θαλάσσια οριοθέτηση η αναφορά στην ευθυδικία είναι έμμεση. Δεν αναφέρεται ο όρος equity αλλά equitable solution. Η ίδια παρατήρηση μπορεί να γίνει και για την νομολογία καθώς έχει φανεί ότι οι δικαστές προτιμούν να χρησιμοποιούν το επίθετο equitable συνοδευόμενο από εκφράσεις όπως equitable criteria/principles/solution/result παρά την ίδια την λέξη equity. Μάλιστα στην υπόθεση για την *Μαύρη Θάλασσα* παρατηρείται ότι ενώ η Ρουμανία κάνει χρήση της λέξης equity, το Δικαστήριο ανταπαντά με το επίθετο equitable. Αν και αυτή η παρατήρηση ενδεχομένως φαίνεται δευτερευούσης σημασίας, έχει την αξία της καθώς αποκαλύπτει την ανάγκη διαχωρισμού μεταξύ της ευθυδικίας ως αρχή της δικαιοσύνης και της ευθυδικίας ως νομικού κανόνα¹¹⁷.

Τα άρθρα 74 και 83 όπως έχει ήδη αναφερθεί καταγράφουν τον σκοπό της οριοθέτησης, δηλαδή ότι η οριοθέτηση πρέπει να καταλήγει σε δίκαιο αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο το επιβεβαίωσε άλλωστε στην υπόθεση *Cameroon/Nigeria* και μάλιστα κατέγραψε και ότι η ευθυδικία δεν είναι μέθοδος οριοθέτησης¹¹⁸. Έμφαση στο αποτέλεσμα της οριοθέτησης δίνεται και στην υπόθεση *Tunisia/Libya* όπου ασκείται και μία ελαφρά κριτική στην ορολογία των κανόνων σχετικά με την οριοθέτηση υποστηρίζοντας ότι αυτή δεν είναι ικανοποιητική καθώς χρησιμοποιεί τον όρο equitable τόσο για τον αποτέλεσμα όσο και το μέσο για τη επίτευξη αυτού του αποτελέσματος. Ωστόσο, το Δικαστήριο εδώ ξεκαθαρίζει ότι το αποτέλεσμα είναι αυτό που υπερισχύει και ότι οι αρχές υπόκεινται στον στόχο που είναι η δίκαιη λύση¹¹⁹. Με άλλα λόγια, το Δικαστήριο προάγει την έννοια της επιείκειας ως αποτέλεσμα (result-oriented) παρά ως κανόνα (rule-oriented)¹²⁰. Στην υπόθεση *Gulf of Maine*, καταγράφεται επίσης η απουσία ορισμού για τις δίκαιες αρχές και η δυσκολία να διευκρινιστούν *a priori* λόγω τις μεγάλης προσαρμοστικότητάς τους σε κάθε υπόθεση¹²¹.

Έχει ήδη διαφανεί ότι η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο ομάδων είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Η γενικότητα των διατάξεων της ΣΔΘ φαίνεται να αφήνει μεγάλα

¹¹⁶ Για τα άρθρα στα οποία καταγράφεται βλ. όπου π. Cottier Thomas, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation*, 2015, p. 24.

¹¹⁷ Ολόκληρος ο συλλογισμός προέρχεται από το Delabie Lucie, *The Roles of Equity, Equitable Principles and the Equitable Solution in Maritime Delimitation* στο Elferink Oude Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe (eds.), *Maritime Boundary Delimitation: the Case Law: is it Consistent and Predictable?*, Cambridge University Press, Cambridge, 2018, p. 148.

¹¹⁸ *Case Concerning the Land and Maritime Boundary Between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria)*, ICJ, Judgment, 2002, p. 443, par. 294.

¹¹⁹ *Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, ICJ, Judgment, 1982, p. 59, par. 70.

¹²⁰ Όπου π. στο Tanaka Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, p. 193. Επίσης, για μία σχηματοποίηση των υποθέσεων ως προς το αν ανήκουν στην περίπτωση result-oriented ή corrective equity αλλά και για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των δύο προσεγγίσεων βλ. όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, 2006, p. 120, Figure 3, και p. 123-126.

¹²¹ *Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA)*, ICJ, Judgment, p. 312, par. 157.

περιθώρια ερμηνείας στους δικαστές και αυξάνει την ευθύνη των δικαστηρίων για τα ζητήματα οριοθέτησης¹²², αφού αν λάβουμε υπόψη την κυριολεκτική σημασία της έννοιας «δίκαιο αποτέλεσμα», αυτό θα επέτρεπε την οποιαδήποτε αιτιολογία/επιχείρημα που καταλήγει σε ένα τέτοιο αποτέλεσμα¹²³. Το ερώτημα που εύλογα προκύπτει είναι ποια ομάδα υπερισχύει. Το ερώτημα εμμέσως έρχεται να απαντήσει το ίδιο το Δικαστήριο στις υποθέσεις *Qatar/Bahrain*, *Cameroon/Nigeria* και στην υπόθεση *Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Βρετανίας/Γαλλίας*. Η πρώτη υποστηρίζει ότι ο κανόνας ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις και δίκαιες αρχές-σχετικές περιστάσεις είναι αλληλένδετοι¹²⁴, η δεύτερη αναγνωρίζει ότι οι δύο μέθοδοι είναι παρόμοιες¹²⁵ και η τρίτη ότι οι κανόνες του εθιμικού δικαίου (άρα οι δίκαιες αρχές) έχουν το ίδιο αντικείμενο, την επίτευξη δηλαδή δίκαιης λύσης¹²⁶. Άρα το ζητούμενο πάντα είναι να γίνεται οριοθέτηση που να καταλήγει σε δίκαιο αποτέλεσμα ανεξάρτητα της μεθόδου που χρησιμοποιείται για να επιτευχθεί αυτό.

Αναφέρθηκε και παραπάνω ότι είναι δύσκολο να καταγραφούν ποιες είναι οι δίκαιες αρχές. Παρόλα αυτά, το ΔΔΧ έκανε μία προσπάθεια να καταγράψει ορισμένες από αυτές κυρίως στην υπόθεση *Libya/Malta*. Ειδικότερα, τέτοιες είναι: α) η αρχή ότι δεν μπορεί να ανασκευαστεί η γεωγραφία ή να υπάρξει αποζημίωση για τις ανισότητες που προκαλεί η φύση, β) η αρχή της μη-κατάπατησης (non-encroachment) της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους άλλου κράτους, γ) η αρχή του σεβασμού όλων των σχετικών περιστάσεων, δ) η αρχή ότι η ευθυδικία δεν συνεπάγεται ισότητα/ίση μεταχείριση (equity does not necessarily imply equality) ούτε ε) διανεμητική δικαιοσύνη¹²⁷. Σε αυτά τα κριτήρια, θα πρέπει να προστεθούν και ορισμένα άλλα, όπως, α) η αρχή ότι η ξηρά κυριαρχεί επί της θάλασσας, β) ότι όπου δεν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις θα πρέπει να υπάρχει ίση διανομή των περιοχών που αλληλεπικαλύπτονται, γ) ότι θα πρέπει να αποφεύγεται η αποκοπή της θαλάσσιας προέκτασης των ακτών των ενδιαφερόμενων κρατών¹²⁸. Ταυτόχρονα θα πρέπει να συμπεριληφθεί και η έννοια της αναλογικότητας για την οποία θα γίνει λόγος

¹²² Όπου π. Nelson L. *The Roles of Equity in Delimitation of Maritime Boundaries*, 1990, p. 855-856.

¹²³ Όπου π. Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation*, 2003, p.90.

¹²⁴ Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (*Qatar/Bahrain*), ICJ, Judgment, 2001, p. 111, par.231, "*equidistance/special circumstances rule, which is applicable in particular to the delimitation of the territorial sea, and the equitable principles/relevant circumstances rule, as it has been developed since 1958 in case-law and State practice with regard to the delimitation of the continental shelf and the exclusive economic zone, are closely interrelated*".

¹²⁵ Case Concerning the Land and Maritime Boundary Between Cameroon and Nigeria (*Cameroon v. Nigeria*), ICJ, Judgment, 2002, p. 441, par. 288., "*This method, which is very similar to the equidistance/special circumstances method...*".

¹²⁶ Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (*UK v. France*), Award, 1977, p. 47, par. 75, "*moreover, the equidistance-special circumstances rule and the rules of customary law have the same object—the delimitation of the boundary in accordance with equitable principles*".

¹²⁷ Case Concerning the Continental Shelf (*Libyan Arab Jamahiriya v. Malta*), ICJ, Judgment, 1985, p.39-40, par. 46.

¹²⁸ Case Concerning the Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (*Canada v. USA*), ICJ, Judgment, 1984, p. 312-313, par. 157.

παρακάτω. Θεωρείται ότι δεν υπάρχει ιεραρχία μεταξύ αυτών των παραγόντων και ότι όλοι θα πρέπει να σταθμίζονται σε σχέση με άλλους, αλλά και να λαμβάνονται υπόψη όλοι μαζί σε κάποια συγκεκριμένη υπόθεση, προκειμένου να επιτευχθεί δίκαιο αποτέλεσμα¹²⁹.

Από τα παραπάνω εύλογα αρχίζει να διαφαίνεται ένα άλλο ζήτημα. Αν οι ειδικές περιστάσεις έρχονται να βοηθήσουν ώστε να επιτευχθεί δίκαιο αποτέλεσμα στην περίπτωση της ίσης απόστασης, τι γίνεται με τις σχετικές περιστάσεις; Τα δικαστήρια δεν έχουν κάνει σαφή διάκριση μεταξύ της έννοιας δίκαιες αρχές και σχετικές περιστάσεις και χρησιμοποιούν τους όρους εναλλάξ¹³⁰. Παρά την προσπάθεια στην υπόθεση *Libya/Malta* να καταγραφεί ένα συγκεκριμένο σώμα δίκαιων αρχών η σύγχυση παραμένει. Αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι αναφέρεται ο σεβασμός των σχετικών περιστάσεων ως μία από τις σημαντικότερες δίκαιες αρχές¹³¹. Υπέρ του συλλογισμού ότι δίκαιες αρχές και σχετικές περιστάσεις είναι το ίδιο πράγμα, φαίνεται να τάσσεται ουσιαστικά και η υπόθεση *Gulf of Maine*. Ειδικότερα αναφέρεται, «*the respective scale of activities ...cannot be taken into account as a relevant circumstance, or if the term is preferred, as an equitable criterion to be applied in determining the delimitation line*». Περισσότερο φως στο ζήτημα των σχετικών περιστάσεων θα δοθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

3.3 Ειδικές/Σχετικές Περιστάσεις:

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Σύμβαση της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη, αλλά και για την Υφαλοκρηπίδα στα άρθρα 12 και 6 αντίστοιχα έκανε λόγο για ειδικές περιστάσεις (special circumstances) που οδηγούν σε απόκλιση από την μέση γραμμή. Η ΕΔΔ τις έβλεπε ως «ένα σώμα αρκετά μικρών και σαφώς καθορισμένων εξαιρέσεων» από την αρχή της ίσης απόστασης¹³², ενώ το ΔΔΧ στην υπόθεση *Jan Mayen* όρισε ότι οι ειδικές περιστάσεις «είναι εκείνες οι περιστάσεις που μπορούν να μεταβάλλουν το αποτέλεσμα από μία «εσφαλμένη» (unqualified) εφαρμογή της ίσης απόστασης¹³³. Για τους *Ιωάννου/Στρατή* το επίθετο «ειδικός» έχει στόχο να αποκλείσει την συνεκτίμηση όλων των περιστάσεων¹³⁴. Από την άλλη πλευρά, έχουμε τον όρο σχετικές περιστάσεις (relevant circumstances), ο οποίος είναι δημιούργημα της νομολογίας και δεν καταγράφεται στα παραπάνω συμβατικά

¹²⁹ Βλ. στο Kwakowska Barbara, Equitable Maritime Boundary Delimitation –A Legal Perspective, International Journal Estuarine & Coastal Law, Vol. 3, 1988, p. 302.

¹³⁰ Όπου π. Cottier Thomas, Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation, 2015, p. 522.

¹³¹ Όπου π. Delabie Lucie, The Roles of Equity, Equitable Principles and the Equitable Solution in Maritime Delimitation στο Elferink Oude Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe (eds.), Maritime Boundary Delimitation: the Case Law: is it Consistent and Predictable?, Cambridge University Press, Cambridge, 2018, p. 152.

¹³² Evans Malcolm, Maritime Delimitation and Expanding Categories of Relevant Circumstances, The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 40, No. 1, 1991, p. 4

¹³³ Case Concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment, ICJ, 1993, p. 62, paragraph 55.

¹³⁴ Ιωάννου Κρ, Στρατή Αν., Δίκαιο της Θάλασσας, 2000, p.327.

κείμενα, αλλά αντίθετα πρωτοεμφανίζεται στην υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας*, και συνδέεται με τις δίκαιες αρχές. Κατά μία οπτική, οι δύο όροι δεν είναι ταυτόσημοι εννοιολογικά, καθώς οι μεν πρώτες αποτελούν εξαίρεση από την ίση απόσταση, οι δε δεύτερες είναι εκείνες που υποδεικνύουν μία δίκαιη μέθοδο οριοθέτησης¹³⁵. Όμως κατά αυτήν την οπτική, οι σχετικές περιστάσεις είναι έννοια ευρύτερη των ειδικών περιστάσεων, υπάρχουν σε όλες τις περιπτώσεις οριοθετήσεων (ενώ οι ειδικές μόνο σε ορισμένες) και περιλαμβάνουν κι άλλες συνιστώσες πέραν των γεωμορφολογικών κριτηρίων που συναντάμε στις ειδικές¹³⁶. Παρόλα αυτά, υπάρχει και η άλλη οπτική, που καταγράφεται και στο ΔΔΧ, σύμφωνα με την οποία υπάρχει μία τάση εξομίωσης των ειδικών περιστάσεων του άρθρου 6 και των σχετικών περιστάσεων του εθιμικού δικαίου καθώς και οι δύο αποσκοπούν στην επίτευξη δικαίου αποτελέσματος¹³⁷. Κατά τον *Evans*, περισσότερο σημαντικό από το να ξέρουμε τι ακριβώς είναι αυτοί οι παράγοντες είναι το να κατανοήσουμε τον ρόλο που παίζουν στην διαδικασία οριοθέτησης¹³⁸. Όπως και να έχει το θέμα του διαχωρισμού των δύο εννοιών είναι θέμα ερμηνείας. Για την γράφουσα οι δύο έννοιες θα ληφθούν υπόψη μαζί καθώς ο διαχωρισμός τους φαίνεται δευτερευούσης σημασίας, κάτι που επιβεβαιώνεται ουσιαστικά και από τον *Evans* σε μία παραδοχή ότι καμία αξιόπιστη διάκριση δεν μπορεί να γίνει μεταξύ των ειδικών περιστάσεων του άρθρου 6 της Γενεύης και των σχετικών του εθιμικού δικαίου¹³⁹.

Στις υποθέσεις της *Βόρειας Θάλασσας* και *Libya/Malta*, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι δεν υπάρχει κάποιο όριο στους παράγοντες που θα μπορούσαν τα κράτη να λάβουν υπόψη σε μία οριοθέτηση¹⁴⁰. Παρόλα αυτά, σε γενικές γραμμές μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα από την νομολογία ως προς τους παράγοντες που τα κράτη ζητούν να ληφθούν υπόψη. Οι σχετικές περιστάσεις μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες: α) τους γεωγραφικούς παράγοντες και β) τους μη γεωγραφικούς. Στους πρώτους ανήκουν, i) η διαμόρφωση των ακτών, ii) η αναλογικότητα (θα γίνει λόγος σε επόμενο κεφάλαιο), iii) τα νησιά¹⁴¹ (θα γίνει λόγος παρακάτω), iv) οι γραμμές βάσεις, v) γεωλογικοί και γεωμορφολογικοί παράγοντες¹⁴², vi) παρουσία τρίτων κρατών, vii) το χερσαίο

¹³⁵ Ibid, p.328.

¹³⁶ Ibid, p. 329 και όπου π. Παπασταυρίδης Ευ., Δίκαιο Θάλασσας, στο Αντωνόπουλος Κ., Μαγκλιβέρας Κ., Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, 2011, p. 249.

¹³⁷ Case Concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, ICJ, Judgment, 1993, paragraph 56.

¹³⁸ Η μία προσέγγιση είναι να δούμε τις σχετικές περιστάσεις ως τον τρόπο να υποδείξουμε την μέθοδο οριοθέτησης, ενώ η δεύτερη τις βλέπει ως ένα πιθανό στοιχείο της ίδιας της διαδικασίας οριοθέτησης. Βλ. στο Evans Malcolm, Relevant Circumstances, in Elferink G. Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe, Maritime Boundary Delimitation: the Case –law: is it Consistent and Predictable?, Cambridge University Press, Cambridge, 2018, p. 229-230.

¹³⁹ Όπου π. Evans Malcolm, Maritime Delimitation and Expanding Categories of Relevant Circumstances, 1991, 4.

¹⁴⁰ North Sea Continental Shelf cases, ICJ Reports, 1969, p. 50, par. 93 και Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta), ICJ, Judgment, 1985, p. 40, par. 48.

¹⁴¹ Βλ. για παράδειγμα την υπόθεση της Μαύρης Θάλασσας (Ρουμανία/Ουκρανία).

¹⁴² Οι όροι γεωλογία και γεωμορφολογία διαφέρουν. Ο πρώτος αφορά τη σύνθεση και δομή του υπεδάφους ενώ ο δεύτερος αφορά το σχήμα και την μορφή. Στην νομολογία ωστόσο δεν

σύνορο, viii) η παρουσία πάγου. Στους μη γεωγραφικούς παράγοντες που επικαλούνται τα κράτη θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν οι οικονομικοί παράγοντες, η πρακτική των κρατών, τα ιστορικά δικαιώματα¹⁴³, λόγοι ασφάλειας, η ναυσιπλοΐα, περιβαλλοντικοί λόγοι και πολιτιστικοί¹⁴⁴.

Οι γεωγραφικοί παράγοντες είναι αυτοί που παίζουν τον βασικό ρόλο. Ο πιο σημαντικός έχει να κάνει με την διαμόρφωση των ακτών, κάτι που φάνηκε και στην υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας* λόγω της αντίληψης ότι η ξηρά κυριαρχεί επί της θάλασσας. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι «είναι συνεπώς απαραίτητο να εξεταστεί στενά η γεωγραφική διαμόρφωση των ακτών των κρατών... αυτός είναι και ο λόγος που το Δικαστήριο πιστεύει ότι μία αξιοσημείωτη διαμόρφωση των ακτών δεν μπορεί να αγνοηθεί, καθώς η ξηρά είναι η νομική πηγή εξουσίας που ένα κράτος μπορεί να ασκήσει επί των εδαφικών επεκτάσεων προς την θάλασσα»¹⁴⁵. Είναι χαρακτηριστικό ότι η γενική διαμόρφωση των ακτών ήταν ο βασικός παράγοντας που λήφθηκε υπόψη σε όλες τις οριοθετήσεις από το 1969 ως τουλάχιστον το 2002¹⁴⁶. Σημαντική είναι επίσης και η υπόθεση *Gulf of Maine*, όπου εκεί το Δικαστήριο ανέφερε πρώτα την γενική διαμόρφωση των ακτών και μετά άλλες σχετικές περιστάσεις, δείχνοντας ότι η πρώτη έχει μία αυξημένη σημασία¹⁴⁷. Γενικά με τον όρο «γενική διαμόρφωση των ακτών» εννοούμε αν οι ακτές των ενδιαφερόμενων κρατών είναι αντικείμενες ή παρακείμενες, κοίλες ή κυρτές αλλά και γενικότερα την γενική κατεύθυνση αυτών. Η γεωλογία και η γεωμορφολογία συνδέονται με την έννοια της φυσικής προέκτασης των ακτών. Αξιοσημείωτη είναι η εδώ η υπόθεση *Libya/Malta*, όπου το ΔΔΧ απέρριψε πλήρως αυτούς τους παράγοντες ως σχετικές περιστάσεις. Ειδικότερα, υποστηρίχθηκε ότι εφόσον επιτρέπεται στα κράτη να έχουν υφαλοκρηπίδα ως 200 νμ, ανεξάρτητα από το ποια είναι τα γεωλογικά χαρακτηριστικά του βυθού και του υπεδάφους, δεν υπάρχει κανένας λόγος να αποδοθεί οποιοσδήποτε ρόλος σε γεωλογικούς ή γεωφυσικούς παράγοντες εντός αυτής της απόστασης¹⁴⁸. Ως εκ τούτου, το κριτήριο της φυσικής προέκτασης αντικαταστάθηκε από αυτό της απόστασης. Από τους άλλους γεωγραφικούς παράγοντες, η παρουσία νησιών και η αναλογικότητα (θα υπάρξει ξεχωριστό κεφάλαιο) ανήκουν επίσης σε αυτούς που λαμβάνονται περισσότερο υπόψη από το Δικαστήριο.

διαχωρίζονται με αυστηρούς όρους. Βλ. όπου π. Tanaka, Yoshifumi, *Flexibility and Predictability*, 2006, p. 231.

¹⁴³ Σχετικά με τους ιστορικούς τίτλους και τα ιστορικά δικαιώματα βλ. παραπάνω κεφάλαιο 3.1.1. Γενικά είναι αμφίβολο αν υπάρχουν ιστορικοί τίτλοι στην περιοχή της ΑΟΖ/Η.Υ. καθώς μέχρι την δεκαετία του 1950 η περιοχή αυτή ήταν ανοιχτή θάλασσα.

¹⁴⁴ Η καταγραφή βρίσκεται όπου π. Tanaka, Yoshifumi, *Flexibility and Predictability*, 2006, p. 151.

¹⁴⁵ *North Sea continental Shelf Cases*, ICJ, Judgment, 1969, p. 51, par. 96.

¹⁴⁶ Όπου π. Tanaka, Yoshifumi, *Flexibility and Predictability*, 2006, p. 324, Figure 8.

¹⁴⁷ *Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA)*, ICJ, Judgment, p. 300, par. 112 (2), "..., delimitation is to be effected by the application of equitable criteria and by the use of practical methods capable of ensuring, with regard to the geographic configuration of the area and other relevant circumstances, an equitable result".

¹⁴⁸ *Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta)*, ICJ, Judgment, 1985, p.35, paragraph 39.

Γενικά, δεν έχει σημασία πόσοι παράγοντες θα κατηγοριοποιηθούν ως σχετικοί καθώς κάθε διένεξη επί της υφαλοκρηπίδας πρέπει να κριθεί με βάση τα δικά της χαρακτηριστικά¹⁴⁹. Όπως κατέληξε και το ΔΔΧ στην υπόθεση *Cameroon/Nigeria*, δεν είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη όλες οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες για την μεταβολή της προσωρινά χαραγμένης γραμμής οριοθέτησης¹⁵⁰. Ωστόσο, θεωρείται ότι κάποιοι γεωγραφικοί παράγοντες είναι αδύνατον να αγνοηθούν. Τέτοιοι είναι για παράδειγμα η μεγάλη ανισότητα στο μήκος των ακτών των ενδιαφερομένων κρατών¹⁵¹. Επιπλέον, θα πρέπει να διευκρινιστεί πως ό,τι είναι σχετική περίπτωση για μία περιοχή, δεν είναι απαραίτητα και για μία άλλη¹⁵².

Οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες ή οι παράγοντες ασφάλειας δεν έχουν θεωρηθεί ως σχετικές περιστάσεις στην διεθνή νομολογία¹⁵³. Ένα σημαντικό ζήτημα που αφορά τους μη γεωγραφικούς παράγοντες είναι ότι πολλές φορές αλληλοσυνδέονται. Για παράδειγμα, οι οικονομικοί παράγοντες συνδέονται με την πρακτική των κρατών πχ ως προς την αλιεία, ή τα ιστορικά δικαιώματα, ή οι λόγοι ασφάλειας δεν μπορούν να διαχωριστούν πλήρως από την ναυσιπλοΐα. Επόμενο είναι λοιπόν, λόγω αυτής της διασύνδεσης να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί και η ακριβής επίδραση που θα είχε ο καθένας από αυτούς πάνω στην οριοθέτηση¹⁵⁴. Επιπλέον, όσο αφορά τους οικονομικούς παράγοντες το δικαστήριο έχει ξεκαθαρίσει ότι δεν ισχύει καμία αρχή περί διανεμητικής δικαιοσύνης και επομένως είναι απολύτως λογικό να αποκλείει τέτοιους παράγοντες από τις σχετικές περιστάσεις που θα ληφθούν υπόψη. Μία από τις υποθέσεις όπου τα αντίδικα κράτη επικαλέστηκαν οικονομικές περιστάσεις είναι η περίπτωση *Tunisia/Libya*, με αποτέλεσμα το ΔΔΧ να σχολιάσει επί των επιχειρημάτων τους. Η Τυνησία αναφέρθηκε στην σχετικά φτώχη της κατάσταση εν συγκρίσει με την Λιβύη λόγω της έλλειψης φυσικών πόρων αλλά και λόγω της αλιείας που συνδεόταν με τα ιστορικά ύδατα¹⁵⁵. Το Δικαστήριο ωστόσο απέρριψε το επιχείρημα περί «φτώχης οικονομικής κατάστασης» ως εκτός θέματος με τον ισχυρισμό ότι είναι μεταβλητές που η απροσδόκητη τύχη ή συμφορά μπορεί να γύρει την πλάστιγγα υπέρ της μίας ή της άλλης πλευράς, υποστηρίζοντας ότι μία χώρα μπορεί να είναι σήμερα φτωχή και αύριο να γίνει πλούσια λόγω της ανακάλυψης κάποιου φυσικού πόρου¹⁵⁶. Σε γενικές γραμμές θεωρείται σαφές ότι οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες θα ληφθούν υπόψη μόνο αν διαφορετικά η

¹⁴⁹ Όπου π. Evans Malcolm Maritime Delimitation and Expanding Categories of Relevant Circumstances, 1991, p. 16-17

¹⁵⁰ Case Concerning the Land and Maritime Boundary Between Cameroon and Nigeria (*Cameroon v. Nigeria*), ICJ, Judgment, 2002, p. 443-445, paragraph 295.

¹⁵¹ Όπου π. Rothwell R. Donald, Stephens Tim, *The International Law of the Sea*, 2010, p. 403-404.

¹⁵² Όπου π. Ιωάννου Κρ, Στρατή Αν, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 2000, p. 332.

¹⁵³ Όπου π. Ιωάννου Κρ, Στρατή Αν, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 2000, p.331.

¹⁵⁴ Όπου π. Tanaka, Yoshifumi, *Flexibility and Predictability*, 2006, p. 265.

¹⁵⁵ Case Concerning the Continental Shelf (*Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya*), ICJ, Judgment, 1982, p. 77, paragraph 106.

¹⁵⁶ Ibid, paragraph 107.

οριοθέτηση οδηγήσει σε καταστροφικές συνέπειες για την επιβίωση και την οικονομική ευημερία του πληθυσμού¹⁵⁷.

Ένα άλλο σημείο που έχει αυξημένη σημασία συνδέεται με την ίδια την φύση των θαλασσίων ζωνών για τις οποίες μελετάμε τις ειδικές/σχετικές περιστάσεις. Είναι κατανοητό ότι οι ειδικές περιστάσεις για τους σκοπούς της οριοθέτησης της Αιγιαλίτιδας μπορεί να είναι διαφορετικές από τις ειδικές/σχετικές περιστάσεις που αφορούν την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας¹⁵⁸. Επιπλέον, η διαφορετική φύση της ΑΟΖ και της Υφαλοκρηπίδας σημαίνει ότι διαφορετικοί παράγοντες έχουν άλλο βάρος ανάλογα με το για ποια ζώνη μιλάμε. Από την στιγμή που η ΑΟΖ, περιλαμβάνει τις αρμοδιότητες που υπάρχουν στην Υφαλοκρηπίδα, όλοι οι παράγοντες που δυνητικά είναι σχετικοί με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, θα έχουν κάποια επίδραση και στην οριοθέτηση της ΑΟΖ. Όμως δεν ισχύει το ανάποδο. Δηλαδή, δεν είναι όλες οι περιστάσεις που είναι σχετικές με την οριοθέτηση της ΑΟΖ, σχετικές και με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Αυτό είναι ξεκάθαρο στην περίπτωση της αλιείας ή των ζητημάτων ναυσιπλοΐας¹⁵⁹. Ακόμα, ενώ οικολογικά χαρακτηριστικά θα μπορούσαν να αποτελούν σχετικές περιστάσεις για την οριοθέτηση της ΑΟΖ, δεν θα ήταν τόσο σχετικές για την Υφαλοκρηπίδα. Αντίστοιχα, γεωλογικοί παράγοντες, αν και είναι σχετικοί με την υφαλοκρηπίδα δεν θα είναι καθοριστικοί για την ΑΟΖ¹⁶⁰. Αυτή η παρατήρηση είναι ιδιαίτερης αξίας για τις καταστάσεις εκείνες που έχουμε χάραξη Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου (θα γίνει λόγος παρακάτω).

3.3.1 Νησιά:

Όπως αναφέρθηκε και πρωτίτερα, τα νησιά έχουν κεντρική σημασία στο δίκαιο των θαλασσίων οριοθετήσεων και μπορούν να αποτελέσουν ειδικές/σχετικές περιστάσεις έχοντας κάποια επίδραση στην γραμμή της οριοθέτησης. Συνήθως το ζήτημα συνδέεται και με την κυριαρχία επί ορισμένων νησιών που βρίσκονται στην περιοχή της οριοθέτησης. Δηλαδή πρώτα θα πρέπει να αποδειχθεί σε ποιον ανήκουν τα νησιά και αφού αυτό φανεί, το Δικαστήριο θα πρέπει να αποφασίσει αν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως γραμμές βάσεις για την χάραξη της προσωρινής μέσης γραμμής αλλά και αν έχουν κάποια επίπτωση σε αυτή, δηλαδή αν θα τους δοθεί πλήρης, μειωμένη ή και καθόλου επήρεια. Προτού αναφερθεί το ζήτημα της επήρειας των νησιών στην οριοθέτηση, είναι λογικό να προηγηθούν ορισμένες διευκρινήσεις ως προς το καθεστώς των νησιών σύμφωνα με την ΣΔΘ.

¹⁵⁷ Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA), ICJ, Judgment, 1984, p. 342, par. 237.

¹⁵⁸ Evans Malcolm, Relevant Circumstances, in Elferink G. Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe, Maritime Boundary Delimitation: the Case –law: is it Consistent and Predictable?, 2018, p. 243.

¹⁵⁹ Ibid, p. 243-244.

¹⁶⁰ Βλ. στο Shi Jiuyong, Maritime Delimitation in the Jurisprudence of the International Court of Justice, Chinese Journal of International Law, Vol. 9, 2010, p.285.

Το καθεστώς των νησιών καταγράφεται στο άρθρο 121 της ΣΔΘ, όπου δίνεται και ο ορισμός τους. Έτσι, νησί θεωρείται «μία φυσικά διαμορφωμένη περιοχή ξηράς που περιβρέχεται από ύδατα και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας κατά την μέγιστη πλημμυρίδα»¹⁶¹. Η παράγραφος 2 είναι προεξέχουσας σημασίας καθώς είναι αυτή που αναγνωρίζει ότι να νησιά έχουν όλες τις θαλάσσιες ζώνες (αιγιαλίτιδα, συνορεύουσα, υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ). Η δυνατότητα του νησιού να έχει τόσο αιγιαλίτιδα ζώνη όσο και υφαλοκρηπίδα είχε καταγραφεί και στην Γενεύη στα άρθρα 10¶2 και 1¶2 των αντίστοιχων συμβάσεων¹⁶², και θεωρείται πλέον εθιμικό δίκαιο. Εξίσου σημαντική είναι και η παράγραφος 3 του άρθρου 121 που ορίζει ότι «*Βράχοι που δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή οικονομική ζωή από μόνοι τους δεν θα έχουν ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδα*».

Αναλύοντας το άρθρο 121 καταλήγουμε σε ορισμένα συμπεράσματα. Αρχικά, μόνο τα φυσικά νησιά έχουν θαλάσσιες ζώνες. Άρα αποκλείονται τα τεχνητά. Άλλωστε θεωρείται ότι αντίθετη πρακτική θα αποτελούσε καταπάτηση της ελευθερίας των θαλασσών¹⁶³. Η μη θέσπιση θαλασσίων ζωνών για τα τεχνητά νησιά και η μη εξίσωσή τους με τα φυσικά, δεν υπονοείται απλά, αλλά καταγράφεται και ξεκάθαρα στην ΣΔΘ στο άρθρο 60¶8¹⁶⁴. Ως προς την παράγραφο 2 του άρθρου 121 μία σημαντική διευκρίνιση έχει να κάνει με το γεγονός ότι το άρθρο δεν καταγράφει προϋποθέσεις ώστε τα νησιά να έχουν θαλάσσιες ζώνες. Αυτομάτως όσα νησιά εμπίπτουν στην κατηγορία της παραγράφου 1 μπορούν να θεσπίζουν αυτές τις ζώνες. Η λεπτομέρεια αυτή είναι σημαντική καθώς όπως φαίνεται επιχειρήματα όπως αυτά της Τουρκίας ότι τα νησιά για να θεσπίσουν ΑΟΖ/Η.Υ. θα πρέπει να έχουν συγκεκριμένο ποσοστό πληθυσμού αλλά και μέγεθος¹⁶⁵ αποδεικνύονται έωλα. Βέβαια είναι καλό να ειπωθεί ότι το Δικαστήριο σε όλες τις υποθέσεις έχει κάνει αναφορά στο ζήτημα του πληθυσμού ή του μεγέθους των νησιών ανεξάρτητα από το αν το έχει λάβει υπόψη στην τελική απόφαση. Τέλος, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα κρίνεται η παράγραφος 3. Ειδικότερα, εκεί καταγράφεται η εξαίρεση των βράχων καθώς οι ίδιοι δεν μπορούν να έχουν ΑΟΖ/ΗΥ. Παρόλα αυτά, είναι σοφό να διευκρινιστεί ότι οι βράχοι είναι νησιά, όπως αυτά ορίζονται στην παράγραφο 1. Αυτό αποδεικνύεται από τον τίτλο ολόκληρου του άρθρου «*Το καθεστώς των*

¹⁶¹ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, article 12, paragraph 1. Ο ορισμός πρόκειται για αυτούσια επανάληψη του ορισμού της Σύμβασης της Γενεύης. Βλ. Convention on the Territorial and Contiguous Zone, Geneva, 1958, article 10.

¹⁶² Convention on the Territorial and Contiguous Zone, Geneva, 1958, article 10¶2 “*The territorial sea of an island is measured in accordance with the provisions of these articles*” και, Convention on the Continental Shelf, Geneva, 1958, article 1¶2 “*...the term “continental shelf” is used as referring (a)..., (b) to the seabed and subsoil of similar submarine areas adjacent to the coasts of islands*”.

¹⁶³ Βλ. στο Bowett Derek, The Legal Regime of Islands in International Law, Oceana Publications, New York, 1979, p. 4.

¹⁶⁴ “*Artificial islands, installations and structures do not possess the status of islands. They have no territorial sea of their own, and their presence does not affect the delimitation of the territorial sea, the exclusive economic zone or the continental shelf*”, United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, article 60¶8.

¹⁶⁵ Kwiatkowska Barbara, Soons Alfred, Entitlement to Maritime Areas of Rocks Which Cannot Sustain Human Habitation or Economic Life of their Own, Netherlands Yearbook of International Law, Vol. 21, 1990, p. 158.

νησιών». Η εξαίρεση της παραγράφου 3 θα ήταν περιττή αν οι βράχοι δεν ανήκαν και οι ίδιοι στο καθεστώς των νησιών¹⁶⁶. Το δεύτερο και ακόμα σημαντικότερο σημείο εστιάζει στην ικανότητα των βράχων να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή οικονομική ζωή¹⁶⁷. Με άλλα λόγια, δεν εξαιρούνται όλοι οι βράχοι. Το κείμενο κάνει χρήση του ρήματος «δεν μπορούν» (cannot sustain) και όχι «do not sustain», και επομένως μιλάμε για την ικανότητα του νησιού να εκπληρώσει τις δύο προϋποθέσεις παρά για το πραγματικό γεγονός της συντήρησης ανθρώπινης διαβίωσης στο νησί¹⁶⁸. Και όπως σοφά έχει παρατηρηθεί, το άρθρο αναφέρεται σε «*uninhabitable*» παρά σε «*uninhabited islands*»¹⁶⁹. Και οι δύο προϋποθέσεις συνδέονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα και την ανάπτυξη που μπορούν να ποικίλουν, καθώς η τεχνολογία και η χρήση των πόρων μπορεί να μεταβληθεί στο πέρας του χρόνου¹⁷⁰. Ο λόγος ύπαρξης της εξαίρεσης του άρθρου 121¶3 εντοπίζεται στην ανάγκη να παρεμποδιστεί ο «*θαλάσσιος επεκτατισμός*» προς τους ωκεανούς και ως εκ τούτου να μην περιοριστεί η περιοχή που θα ανήκε στην Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας (ΚΚΑ), κάτι που θα συνέβαινε αν αποδίδονταν πλήρεις θαλάσσιες ζώνες σ' όλα τα νησιά/βράχους¹⁷¹.

Έχοντας αναλύσει τις βασικές συμβατικές ρυθμίσεις που αφορούν τα νησιά, το επόμενο ζήτημα συνδέεται με το πως τα Δικαστήρια τα έχουν αντιμετωπίσει κατά την χάραξη της οριοθετικής γραμμής. Η θέση των νησιών μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο για τα παράκτια κράτη ώστε να σχεδιάσουν γραμμές βάσεις μακριά από το ηπειρωτικό έδαφος. Το σε ποιον ανήκει το νησί είναι επίσης σημαντικό καθώς ένα κράτος με κυριαρχία πάνω σε ένα μικρό νησί μακριά από τις ακτές του αλλά εντός των ζωνών δικαιοδοσίας του μπορεί να το χρησιμοποιήσει ώστε να διεκδικήσει όλο και μεγαλύτερη θαλάσσια περιοχή¹⁷². Κατά τους *Ιωάννου/Στρατή*, η ύπαρξη και μόνο του άρθρου 121¶2 είναι αρκετή για να κλείσει το ζήτημα της οριοθέτησης των νησιών, καθώς δεν θα έπρεπε να υπάρχει καν ζήτημα οριοθέτησης ειδικά για τα νησιά, από την στιγμή που καταγράφεται σαφώς στη Σύμβαση ότι έχουν όλες τις θαλάσσιες ζώνες¹⁷³. Όμως όπως ήδη καταγράφηκε στην αρχή, η νομολογία δείχνει ότι τα νησιά είναι δυνατόν να έχουν πλήρη, μειωμένη ή μισή επήρεια στην

¹⁶⁶ Βλ. στο Charney Jonathan, Rocks that Cannot Sustain Human Habitation, The American Journal of International Law, Vol. 93, No. 4, 1999, p. 864.

¹⁶⁷ Το άρθρο αναφέρει «ανθρώπινη διαβίωση» ή «οικονομική ζωή», και άρα δεν χρειάζεται να εκπληρωθούν και οι δύο προϋποθέσεις προκειμένου το νησί να μην εμπίπτει στην κατηγορία της ¶3. Όπου π. Charney Jonathan, Rocks that Cannot Sustain Human Habitation, 1999, p. 868.

¹⁶⁸ Όπου π., Kwiatkowska Barbara, Soons Alfred, Entitlement to Maritime Areas of Rocks Which Cannot Sustain Human Habitation or Economic Life of their Own, 1990, p. 160.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Όπου π. Charney Jonathan, Rocks that Cannot Sustain Human Habitation, 1999, p. 867. Το επιχείρημα έχουν υιοθετήσει κι άλλοι συγγραφείς. Όπου π. Klein Natalie, Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea, 2005, p.274.

¹⁷¹ Όπου π. Kwiatkowska Barbara, Soons Alfred, Entitlement to Maritime Areas of Rocks Which Cannot Sustain Human Habitation or Economic Life of their Own, 1990, p. 144 και 147.

¹⁷² Όπου π. Klein Natalie, Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea, 2005, p.276-7.

¹⁷³ Όπου π. Ιωάννου Κρατερός, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας, 2000, p. 357.

οριοθέτηση. Ο όρος επήρεια σημαίνει την «επίδραση των νησιών στον συνυπολογισμό του μετώπου του παράκτιου κράτους στο οποίο ανήκουν, στην προς οριοθέτηση περιοχή»¹⁷⁴. Ζητήματα μειωμένης επήρειας τίθενται με το σκεπτικό των σχετικών περιστάσεων, των δίκαιων αρχών ή της αναλογικότητας¹⁷⁵. Σε γενικές γραμμές αν λάβουμε υπόψη μία μέση γραμμή από τις ακτές μπορούμε να εντοπίσουμε 4 κατηγορίες νησιών: α) νησιά που βρίσκονται στη σωστή πλευρά της μέσης γραμμής, β) νησιά που βρίσκονται στην «λάθος πλευρά» της γραμμής, γ) απομακρυσμένα νησιά που βρίσκονται μακριά από τα κράτη στα οποία ανήκουν, και δ) νησιωτικά κράτη (island states)¹⁷⁶.

Ως προς την πρώτη κατηγορία, τα νησιά δηλαδή που βρίσκονται από την σωστή πλευρά της μέσης γραμμής, η νομολογία έχει δείξει ότι συνήθως τους αποδίδεται πλήρης επήρεια, ειδικά αν βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τις ηπειρωτικές ακτές και άρα μπορούν να θεωρηθούν ως αναπόσπαστο κομμάτι του ηπειρωτικού εδάφους¹⁷⁷. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα προέρχεται από την υπόθεση *Ερυθραία/Υεμένη*. Ειδικότερα, τα νησιά του αρχιπελάγους *Dahlak* τα οποία το Δικαστήριο χαρακτήρισε ως «στενά συνδεδεμένα/με μεγάλη συνοχή» και με σημαντικό πληθυσμό, φαίνεται να είναι χαρακτηριστική περίπτωση νησιών που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της γενικής διαμόρφωσης των ακτών και έτσι οι γραμμές βάσεις της αιγιαλίτιδας θα πρέπει να είναι στο εξωτερικό όριο των νησιών¹⁷⁸. Από την άλλη πλευρά ερωτηματικά προκύπτουν για τον λόγο που το Δικαστήριο στην υπόθεση *Τυνησία/Λιβύη* κάποια χρόνια πρωύτερα, δεν αντιμετώπισε τα νησιά *Kerkennah* με τον ίδιο τρόπο. Τα εν λόγω νησιά βρίσκονταν πολύ κοντά στις ακτές της Τυνησίας (11 μίλια), σε αντίθεση με τα *Dahlak* που βρίσκονταν 24 μίλια από τις ακτές της Ερυθραίας. Τελικά στα *Kerkennah* δόθηκε μισή επήρεια, μία απόφαση που υπέστη κριτική από τον δικαστή *Evensen* καθώς θεωρούσε ότι αυτό «διόρθωνε την φύση», κάτι που όπως έχει ήδη ειπωθεί οδηγεί σε μη δίκαιο αποτέλεσμα¹⁷⁹.

Ως προς την δεύτερη κατηγορία που ανήκουν τα νησιά που βρίσκονται από την «λάθος πλευρά» της μέσης γραμμής, το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα είναι αυτό των Βρετανικών νησιών της Μάγχης (*Channel Islands*) τα οποία εντοπίζονται «σε απόσταση αναπνοής» από τις γαλλικές ακτές όντας τελείως απομονωμένα από το Ην.

¹⁷⁴ Όπου π. Ιωάννου Κρατερός, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας, 2000, π. 358.

¹⁷⁵ Όπου π. Ιωάννου Κρατερός, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας, 2000, π. 358-359.

¹⁷⁶ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation, 2006, π. 185.

¹⁷⁷ Prescott Victor, Triggs Gillian, Islands and Rocks and their Role in Maritime Delimitation, in Colson David, Smith Robert (eds), International Maritime Boundaries, Martinus Nijhoff Publishers, Vol. 5, Leiden-Boston, 2015, π. 3246.

¹⁷⁸ The Government of the State of Eritrea and the Government of the Republic of Yemen (Eritrea v. Yemen), Maritime Delimitation, Second Stage of the Proceedings, Award, 1991, π. 43, par. 139.

¹⁷⁹ Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ICJ, Judgment, 1982, Dissenting Opinion of Judge Evensen, π. 304, par.19, "The Court does not give any reasons why the 62" line would give "excessive weight to the Kerkennahs".... Even according to the Court's ruling of giving half effect to the Kerkennahs - a result which to my mind is unequal and a refashioning of nature..."

Βασίλειο¹⁸⁰, με αποτέλεσμα να ανήκουν και στην δεύτερη και την τρίτη κατηγορία που καταγράφηκαν προηγουμένως. Στην εν λόγω περίπτωση το Δικαστήριο αποφάσισε να χρησιμοποιήσει την επιλογή των «θυλάκων», δηλαδή να δώσει μειωμένη επήρεια στα νησιά. Ειδικότερα, το Ην. Βασίλειο υποστήριζε την χάραξη μέσης γραμμής μεταξύ των νησιών και των γαλλικών ακτών, δίνοντας έμφαση στον πληθυσμό και τον μεγάλο βαθμό πολιτικής και οικονομικής ανεξαρτησίας τους, φτάνοντας στο σημείο να τα χαρακτηρίσει και «νησιωτικά κράτη»¹⁸¹, ενώ η Γαλλία θεωρούσε ότι η βρετανική πρόταση θα οδηγούσε σε ένα «υπερβολικό, αφύσικο και παράλογο αποτέλεσμα»¹⁸², και αντιπρότεινε την δημιουργία ενός θύλακα 6 μιλίων¹⁸³. Τελικά το Δικαστήριο, απέρριψε την βρετανική οπτική περί νησιωτικού κράτους και θεώρησε την υπόθεση ως υπόθεση μεταξύ δύο απέναντι κρατών που το ένα κατείχε νησιά πολύ κοντά στις ακτές του άλλου¹⁸⁴, και απέδωσε στα Αγγλονορμανδικά νησιά θύλακα υφαλοκρηπίδας 12 μιλίων¹⁸⁵ εντός της γαλλικής υφαλοκρηπίδας. Σε γενικές γραμμές η συνηθισμένη πρακτική για την οριοθέτηση ΑΟΖ/Η.Υ. είναι να δίνεται λιγότερο από πλήρη επήρεια στα νησιά που γειτνιάζουν με τις ακτές μεγαλύτερων κρατών, είτε μειώνοντας την επήρεια μέσω ενός ποσοστού, είτε δημιουργώντας θύλακες¹⁸⁶. Αλλά αυτό θεωρείται λιγότερο κατάλληλο αν τα νησιά είναι μεγάλα ή στενά συνδεδεμένα με την ηπειρωτική ακτή και ακόμα περισσότερο αν πρόκειται για νησιωτικά κράτη¹⁸⁷. Θα πρέπει τέλος, να σημειωθεί ότι στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο κατέληξε σε ένα πολύ σημαντικό συμπέρασμα και για την περίπτωση της Ελλάδας. Όπως τα Αγγλονορμανδικά νησιά βρίσκονται στην λάθος πλευρά της μέσης γραμμής, το ίδιο συμβαίνει κατά την Τουρκία και για τα νησιά του Αν. Αιγαίου, οπότε θα υπήρχε κίνδυνος να δημιουργηθούν θύλακες εντός τουρκικής Η.Υ. Παρόλα αυτά, αυτό δεν θεωρείται σοβαρό σενάριο, καθώς το Δικαστήριο διευκρίνισε για την Μάχη ότι «*The case ... is also quite different from the case where numerous islands stretch out one after another long distances from the mainland*»¹⁸⁸.

Τρίτη περίπτωση αποτελεί η πιθανότητα ύπαρξης σε κοντινή απόσταση νησιών που ανήκουν σε διαφορετικά κράτη και βρίσκονται απομακρυσμένα από την ηπειρωτική ακτή. Τυπικό παράδειγμα, η υπόθεση που αφορά την *Γροιλανδία* και το (ακατοίκητο) νορβηγικό νησί *Jan Mayen* που βρίσκεται 550 μίλια μακριά από την Νορβηγία. Η Δανία είχε διεκδικήσει για λογαριασμό της Γροιλανδίας υφαλοκρηπίδα

¹⁸⁰ Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (UK v. France), Award, 1977, p. 94, par. 199, “*The Channel Islands are not only “on the wrong side” of the mid-Channel median line but wholly detached geographically from the United Kingdom*”.

¹⁸¹ Ibid, p.84, par. 171.

¹⁸² Ibid, p. 81, par. 164.

¹⁸³ Ibid, p. 81, par. 164 και p.76 par. 150.

¹⁸⁴ Ibid, p. 89, par. 187.

¹⁸⁵ Άλλωστε διέθετε ήδη ζώνη αλιείας 12 μιλίων.

¹⁸⁶ Όπου π. Biscoe John, Prows Peter, The Role of Islands in the Generation of Islands at Sea, in Schofield Clive, Lee Seokwoo, Kwon Moon-Sang, The Limits of Maritime Jurisdiction, 2013, p. 97.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (UK v. France), Award, 1977, p. 94, par. 199.

και ζώνη αλιείας 200 νμ, ενώ η Νορβηγία δεν ξέφευγε από την μέση γραμμή, αν και ισχυριζόταν ότι αυτό δεν συνεπάγεται ότι απεμπολεί το δικαίωμά της για 200 νμ υφαλοκρηπίδα στο νησί *Jan Mayen* ή ότι έχει λιγότερο δικαίωμα εν συγκρίσει με την Γροιλανδία¹⁸⁹. Τελικά, το Δικαστήριο ακολούθησε την μέση γραμμή, αλλά στηριζόμενο στην μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις ακτές των δύο νησιών, την οποία θεώρησε ως ειδική περίπτωση, κατέληξε στην προσαρμογή/ μετατόπιση της μέσης γραμμής με τρόπο ώστε να βρίσκεται εγγύτερα στο νορβηγικό νησί¹⁹⁰, και επομένως ακολούθησε την μερική επήρεια.

Στην τέταρτη κατηγορία ανήκει η περίπτωση μεταξύ Λιβύης και Μάλτας όπου έχουμε μεν οριοθέτηση με νησί, αλλά όχι ένα οποιοδήποτε νησί, αλλά με νησιωτικό κράτος. Τα δύο κράτη συμφωνούσαν ότι το νόμιμο δικαίωμα στην υφαλοκρηπίδα είναι το ίδιο για το νησί όπως και για το ηπειρωτικό έδαφος¹⁹¹. Η Μάλτα έκανε μία ανεπιτυχή προσπάθεια να διαχωρίσει την περίπτωση των νησιωτικών κρατών από τα νησιά που είναι εξαρτώμενα και ανήκουν σε κάποιο κράτος, θεωρώντας ότι μόνο στα δεύτερα θα πρέπει να δίνεται λιγότερο από πλήρη επήρεια εξαιτίας παραγόντων όπως ο πληθυσμός, το μέγεθος, η γεωγραφική θέση ή η οικονομία¹⁹². Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη την αναλογικότητα, και την τεράστια διαφορά ανάμεσα στις ακτές των δύο χωρών αποφάσισε την μεταβολή της μέσης γραμμής υπέρ της Λιβύης¹⁹³, αποδίδοντας τελικά στη Μάλτα μειωμένη επήρεια. Για να καταλήξει στην οριοθετική γραμμή στηρίχτηκε στο υποθετικό παράδειγμα ότι η Μάλτα αντί για ανεξάρτητο κράτος, ανήκε στην Ιταλία. Στην περίπτωση αυτή ακόμα κι αν ακολουθείτο η μέση γραμμή μεταξύ Σικελίας-Λιβύης, πάλι θα λαμβανόταν υπόψη σε κάποιο βαθμό η ύπαρξη των νησιών που αποτελούν την Μάλτα¹⁹⁴.

Μέχρι στιγμής παρουσιάστηκαν περιπτώσεις που το Δικαστήριο έδωσε είτε πλήρη είτε μειωμένη επήρεια στα νησιά. Για να ολοκληρωθεί η καταγραφή των νησιών ως ειδικών/σχετικών περιστάσεων για τις οριοθετήσεις, θα πρέπει να γίνουν άλλες δύο παρατηρήσεις. Η πρώτη αφορά την περίπτωση που δίνεται μισή επήρεια (half-effect) και η δεύτερη την περίπτωση που το νησί αγνοείται πλήρως κατά την χάραξη της οριοθετικής γραμμής. Ο τρόπος υπολογισμού της μισής επήρειας δόθηκε στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης. Ειδικότερα, αναφέρεται «*Η μέθοδος της μισής επήρειας συνίσταται στην χάραξη της γραμμής της ίσης απόστασης μεταξύ δύο ακτών, πρώτα χωρίς την χρήση του συγκεκριμένου νησιού ως σημείου βάσης, και δεύτερον με χάραξη της γραμμής ίσης απόστασης με χρήση του (νησιού) ως σημείου βάσης. Η γραμμή που δίνει μισή επήρεια στο νησί θα είναι η γραμμή που χαράσσεται*

¹⁸⁹ Βλ. στο Case Concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment, ICJ, 1993, p. 47, par. 19.

¹⁹⁰ Ibid, p. 68-69, par. 68-69.

¹⁹¹ Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta), ICJ, Judgment, 1985, p.42, par. 52.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid, p. 51, par. 72.

¹⁹⁴ Ibid.

στο μέσον μεταξύ των δύο γραμμών ίσης απόστασης»¹⁹⁵. Μισή επήρεια στην συγκεκριμένη υπόθεση δόθηκε στα νησιά *Scilly* που βρίσκονταν απέναντι από το γαλλικό νησί *Ushant*. Και για τα δύο θεωρήθηκε ότι αν δεν λαμβάνονταν υπόψη αυτό θα ισοδυναμούσε με αναδιαμόρφωση της γεωγραφίας¹⁹⁶. Ολοκληρώνοντας με το ζήτημα των νησιών, το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα υπόθεσης που νησί δεν λήφθηκε υπόψη καθόλου για την οριοθέτηση ΑΟΖ/Η.Υ. είναι η περίπτωση του νησιού *Serpent* στην υπόθεση της *Μαύρης Θάλασσας*. Στο νησί που ανήκει στην Ουκρανία δόθηκε κανονικά αιγιαλίτιδα 12 νμ¹⁹⁷ αποδεικνύοντας ότι δεν τίθεται ζήτημα περιορισμού της αιγιαλίτιδας λόγω επικάλυψης με ΑΟΖ/Η.Υ άλλου κράτους¹⁹⁸ και άρα το δικαίωμα στην αιγιαλίτιδα υπερισχύει του δικαιώματος στην ΑΟΖ/Η.Υ. Κατά την Ρουμανία, το νησί, θα έπρεπε να θεωρείται βράχος καθώς δεν συντηρεί μόνο του διαβίωση, επιχείρημα το οποίο απέκρουσε η Ουκρανία¹⁹⁹. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι δεν μπορεί να αποτελέσει τμήμα της γενικής διαμόρφωσης των ακτών των κρατών και άρα δεν πρέπει να συμπεριληφθεί στον υπολογισμό των ακτών της Ουκρανίας για την οριοθέτηση, και δεν θα πρέπει να του δοθεί καθόλου επήρεια²⁰⁰. Το Δικαστήριο συμφώνησε με την Ρουμανία ότι δεν αποτελεί τμήμα της ακτογραμμής και δεν θα ληφθεί ως σημείο βάσης στην χάραξη της προσωρινής μέσης γραμμής²⁰¹. Τελικά, το νησί αγνοήθηκε πλήρως κατά την χάραξη της οριοθετικής γραμμής που αφορούσε την ΑΟΖ/Η.Υ. και άρα δεν είχε καθόλου επήρεια, με εξαίρεση την ύπαρξη αιγιαλίτιδας 12 νμ²⁰².

Συμπερασματικά, από τα παραπάνω είναι φανερό ότι ανάλογα με την γεωγραφική θέση του νησιού αυτό μπορεί να έχει πλήρη, μερική, μισή ή και καθόλου επήρεια στην οριοθέτηση. Παρά το γεγονός ότι η ΣΔΘ αποδίδει στα νησιά πλήρης θαλάσσιες ζώνες, αυτά σπάνια αντιμετωπίζονται ισότιμα σε σχέση με την ηπειρωτική ακτή κατά την διαδικασία της οριοθέτησης, κάτι που είναι ολοφάνερο από τον τρόπο που αντιμετωπίστηκε η Μάλτα στην αντίστοιχη υπόθεση²⁰³.

¹⁹⁵ Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (UK v. France), Award, 1977, p. 117, par. 251.

¹⁹⁶ Ibid, p. 116, par.248

¹⁹⁷ Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), ICJ Reports, 2009, p. 123, par. 188.

¹⁹⁸ Όπου π. Στρατή Αναστασία, Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, , 2012, p. 15-16.

¹⁹⁹ Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), ICJ Reports, 2009, p. 120, par. 180 και p. 121, par. 184.

²⁰⁰ Ibid, p. 120, par. 181 και p. 121, par. 182.

²⁰¹ Ibid, p. 122, par. 186.

²⁰² Ibid, p. 123, par. 188.

²⁰³ Όπου π. Evans Malcolm, Maritime Boundary Delimitation, in Rothwell R. Donald, Elferink Oude G. Alex, Scott N. Karen, Stephens Tim, The Oxford Handbook of the Law of the Sea, 2015, p.274.

3.3.2 Αναλογικότητα:

Η αναλογικότητα, όπως ήδη έχει αναφερθεί, αποτελεί μία από τις σχετικές περιστάσεις που λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο κατά την οριοθέτηση, αλλά ταυτόχρονα εντάσσεται και στις δίκαιες αρχές. Πρόκειται για την σχέση/αναλογία μεταξύ της εκτάσεως της υφαλοκρηπίδας που θα πάρουν τα δύο κράτη και του μήκους των ακτών τους. Ουδεμία αναφορά στην έννοια υπάρχει στην ΣΔΘ. Η αναλογικότητα στο δίκαιο των θαλάσσιων οριοθετήσεων είναι μία έννοια που αναπτύχθηκε μέσα από την νομολογία και φαίνεται να πέρασε δύο φάσεις²⁰⁴. Η πρώτη αφορά την εμφάνιση και ανάπτυξη της έννοιας της αναλογικότητας, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με την εδραίωση του ελέγχου της δυσαναλογίας (*disproportionality test*) ως του τρίτου βήματος στην διαδικασία οριοθέτησης. Θεωρείται από τις πιο σημαντικές σχετικές περιστάσεις δεδομένου ότι έχει ληφθεί υπόψη σχεδόν σε κάθε απόφαση των δικαιοδοτικών οργάνων σχετικά με θαλάσσιες οριοθετήσεις. Όπως θα φανεί παρακάτω μπορούν να εντοπιστούν δύο λόγοι που η αναλογικότητα λαμβάνεται υπόψη. Η κύρια χρήση της είναι να εκτιμηθεί το κατά πόσο το αποτέλεσμα στο οποίο έχει καταλήξει το δικαστήριο είναι δίκαιο, ενώ δευτερευόντως λαμβάνεται υπόψη ως βοηθητικό κριτήριο της οριοθέτησης²⁰⁵.

Η αναλογικότητα εμφανίζεται για πρώτη φορά –και εδώ σηματοδοτείται και η έναρξη της πρώτης φάσης- στην υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας* ως επιχείρημα της Γερμανίας, η οποία απέρριπτε την μέση γραμμή για την συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και υποστήριζε ότι ο σωστός κανόνας για τις συγκεκριμένες περιστάσεις της Βόρειας Θάλασσας θα ήταν μία λύση όπου - όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η απόφαση- *«each of the States concerned should have a "just and equitable share" of the available continental shelf, in proportion to the length of its coastline or sea-frontage»*²⁰⁶. Το ΔΔΧ απέρριψε την έννοια της «δίκαιης μοιρασιάς», αν και έκανε δεκτό το αίτημα της αναλογικότητας. Ειδικότερα, θεώρησε ότι αν και το μήκος των ακτών των τριών κρατών ήταν περίπου το ίδιο, η εφαρμογή της μέσης γραμμής θα μείωνε κατά πολύ την υφαλοκρηπίδα που θα αντιστοιχούσε στην Γερμανία, κάτι που θεωρούσε απαράδεκτο²⁰⁷. Έτσι, κατέληξε ότι «ένας τελευταίος παράγοντας που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι το στοιχείο ενός εύλογου βαθμού αναλογικότητας ...ώστε να υπάρξει η απαραίτητη ισορροπία μεταξύ των κρατών με ίσες και εκείνων με κοίλες ή κυρτές ακτές ή να μειώσει τις ακανόνιστες ακτογραμμές στις πραγματικές τους διαστάσεις». Ωστόσο, η απόφαση αυτή του Δικαστηρίου δεν έμεινε δίχως κριτική. Ο δικαστής *Sorensen* εναντιώθηκε στην έννοια της αναλογικότητας με την έννοια ότι δεν υπήρχε καμία βάση στο δίκαιο ότι η υφαλοκρηπίδα των κρατών πρέπει να είναι

²⁰⁴ Tanaka Yoshifumi, *The Disproportionality Test in the Law of Maritime Delimitation*, in Elferink G. Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe, *Maritime Boundary Delimitation: The Case Law: Is it Consistent and Predictable?*, Cambridge University Press, Cambridge, 2018, p. 292.

²⁰⁵ Όπου π. Ιωάννου Κρατερός, Στρατή Αναστασία, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 2000, p. 341.

²⁰⁶ *North Sea Continental Shelf Case*, ICJ, 1969, p. 20, par. 15.

²⁰⁷ *Ibid*, p. 50, par. 91.

ανάλογη του μήκους των ακτών²⁰⁸. Στην συνέχεια, στην υπόθεση για την *Υφαλοκρηπίδα της Μάγχης* έρχονται στην επιφάνεια περισσότερα στοιχεία σχετικά με την αναλογικότητα. Αναγνωρίζεται ότι η αναλογικότητα δεν εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις, αλλά ήταν οι συγκεκριμένες γεωγραφικές συνθήκες της Βόρειας Θάλασσας που επέτρεψαν την εφαρμογή της²⁰⁹. Καταγράφηκε επίσης ότι είναι ένα κριτήριο για να αξιολογηθεί το κατά πόσο η γραμμή της ίσης απόστασης είναι «δίκαιη», και ότι «δεν αποτελεί μία γενική αρχή που παρέχει μία ανεξάρτητη πηγή δικαιωμάτων επί της υφαλοκρηπίδας»²¹⁰.

Ενδιαφέρουσες είναι και ορισμένες παρατηρήσεις που αφορούν την υπόθεση *Libya/Malta*. Αρχικά, πρόκειται για την πρώτη απόφαση που η αναλογικότητα εφαρμόστηκε σε περίπτωση κρατών με απέναντι ακτές και όχι με παρακείμενες, κάτι που έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με τις υποθέσεις του 1969 και 1977, που κατέγραφαν ξεκάθαρα ότι συγκεκριμένες γεωγραφικές συνθήκες οδηγούν στην ανάγκη για συνυπολογισμό της αναλογικότητας. Η εφαρμογή της αναλογικότητας στην εν λόγω υπόθεση δέχτηκε τεράστια κριτική από τους ίδιους τους δικαστές. Ο δικαστής *Mosler* αναγνώρισε ότι στην περίπτωση κρατών με αντικείμενες ακτές η διαφορά στο μήκος των ακτών αντανακλάται ήδη στην ίδια την μέση γραμμή, καθώς στην περίπτωση της Μάλτας το βόρειο μέρος της μέσης γραμμής ήταν σημαντικά μικρότερο σε σχέση με το νότιο λόγω του μεγαλύτερου εύρους ακτογραμμής της Μάλτας σε σχέση με τη Λιβύη²¹¹. Επομένως, όπως ξεκάθαρα αναφέρει ο δικαστής *Schwebel* δεν υπήρχε κανένας λόγος να αποδοθεί στην Μάλτα μικρότερη υφαλοκρηπίδα από αυτή που αντιστοιχούσε στις ακτές της²¹². Τέλος, σημαντικό είναι να γίνει αναφορά και στην υπόθεση *Gulf of Maine* καθώς είναι η πρώτη περίπτωση που η αναλογικότητα έπαιξε ρόλο σε υπόθεση με χάραξη Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου και αποτέλεσε παράγοντα που «διόρθωσε» την μέση γραμμή τόσο στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας όσο και τη ζώνης Αλιείας, λειτουργώντας έτσι ως βοηθητικό κριτήριο στην οριοθέτηση.

Η έννοια της αναλογικότητας φαίνεται να παρουσιάζει αρκετά προβλήματα με αποτέλεσμα να έχει δεχτεί ευρεία κριτική. Αρχικά, η αναλογικότητα σπάνια λαμβάνεται υπόψη στις διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης²¹³ και ως εκ τούτου, δεν

²⁰⁸ Dissenting Opinion Judge Sorensen, *North Sea Continental Shelf Case*, ICJ, 1969, p. 255, «*There is no basis in international law for maintaining that two or three neighboring States should have shelf areas of approximately the same size measured in square kilometer. The idea of justitia distributiva however meritorious it may be as a moral or political principle has not become part of international law, as will be seen from a cursory glance at the established international order with its patent factual inequalities between States. Nor is there any basis for maintaining that the respective areas of the continental shelf should be proportionate to the length of the coasts of the States concerned, or to any such uncertain and hitherto unknown concept as their "coastal fronts"*».

²⁰⁹ *Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (UK v. France)*, Award, 1977, p.57, par. 99.

²¹⁰ *Ibid*, p. 58, par. 100 και 101.

²¹¹ Dissenting Opinion Judge Mosler, *Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta)*, ICJ, Judgment, 1985, p.121, VI.

²¹² Dissenting Opinion Judge Schwebel, *Ibid*, p. 182-183.

²¹³ Έχει ληφθεί υπόψη στην συμφωνία Γαλλίας-Ισπανίας για τον Βισκαϊκό Κόλπο, στην συμφωνία μεταξύ Βενεζουέλας-Ολλανδίας του 1978 που αφορά την οριοθέτηση μεταξύ Αρούμπα και

μπορεί να συναχθεί ότι στηρίζεται στην πρακτική των κρατών ούτε ότι βασίζεται στην «πεποίθηση δικαίου» (*opinion juris*)²¹⁴. Επομένως, η ευρεία χρήση της από τα δικαιοδοτικά όργανα είναι καθαρά αποτέλεσμα της εφευρετικότητας των δικαστών²¹⁵. Επιπλέον, μεγάλη συζήτηση έχει γίνει για την ανάγκη εφαρμογής της αναλογικότητας στις οριοθετήσεις απέναντι κρατών, καθώς δεν υπάρχει κάποιος πειστικός λόγος για να δοθεί επιπλέον υφαλοκρηπίδα σε ένα κράτος που έχει ήδη μεγαλύτερες ακτές²¹⁶ (βλ. Λιβύη-Μάλτα). Ένα άλλο ζήτημα σχετίζεται με την διασύνδεση της έννοιας της αναλογικότητας και της έννοιας της «διανομής» (*apportionment*). Όπως καταγράφηκε στο πρώτο κεφάλαιο το Δικαστήριο έχει διαχωρίσει μεταξύ της έννοιας της θαλάσσιας οριοθέτησης και της διανομής. Παρόλα αυτά, έχει δεχτεί την έννοια της αναλογικότητας. Για κάποιους η έννοια της αναλογικότητας συγκρούεται με την απόρριψη της έννοιας της διανομής στις θαλάσσιες οριοθετήσεις καθώς θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η οριοθέτηση εκ των πραγμάτων εμπεριέχει κάποιας μορφής διανομή²¹⁷. Συμπερασματικά, έχει φανεί ότι στο πέρασμα των χρόνων από την υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας* και μετά η έννοια της αναλογικότητας στο δίκαιο των θαλάσσιων οριοθετήσεων έχει διευρυνθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα να συμπεριλαμβάνει σχεδόν όλες τις γεωγραφικές καταστάσεις και να μην εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση παρακείμενων, κοίλων ακτών, αλλά ως πρόβλημα παραμένει η έλλειψη αντικειμενικότητας ως προς ορισμένες αποφάσεις των δικαστών.

Η δεύτερη φάση της έννοιας της αναλογικότητας συνδέεται με την υπόθεση της *Μαύρης Θάλασσας* και το τρίτο βήμα στην διαδικασία της θαλάσσιας οριοθέτησης. Εδώ θα αναφερθεί επιγραμματικά, καθώς σχετική αναφορά θα γίνει και στο 4^ο κεφάλαιο. Το πρώτο στάδιο, είναι η χάραξη μίας προσωρινής μέσης γραμμής, εκτός αν υπάρχουν λόγοι που την καθιστούν ανέφικτη²¹⁸. Στο δεύτερο στάδιο λαμβάνονται υπόψη οι παράγοντες (*σχετικές περιστάσεις*) που μπορεί να οδηγήσουν σε μετατόπιση της μέσης γραμμής προκειμένου να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα²¹⁹, ενώ στο τρίτο και τελικό στάδιο γίνεται ο έλεγχος της αναλογικότητας και η επιβεβαίωση ότι η προσωρινή μέση γραμμή αφού έχει περάσει τα δύο πρώτα στάδια δεν οδηγεί σε μη δίκαιο αποτέλεσμα²²⁰. Στην εν λόγω υπόθεση αναγνωρίστηκε μάλιστα από το Δικαστήριο ότι τα δικαιοδοτικά όργανα έχουν κατά καιρούς καταλήξει σε διαφορετικά συμπεράσματα σχετικά με το τι διαφορά στο μήκος των ακτών θεωρείται σημαντική δυσαναλογία (και επομένως οδηγεί σε άδικο αποτέλεσμα) ώστε να απαιτεί την μετατόπιση της μέσης γραμμής²²¹. Τέλος,

Βενεζουέλας στην Καραϊβική, στη συμφωνία Μυανμάρ-Ινδίας του 1986 και μεταξύ Ταϊλάνδης-Βιετνάμ το 1997. Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, *Reflections on the Concept of Proportionality in the Law of Maritime Delimitation*, *International and Marine & Coastal Law*, Vol. 16, 2001, p. 453 και 455-456.

²¹⁴ Ibid, p. 460.

²¹⁵ Ibid.

²¹⁶ Ibid, p. 458-459.

²¹⁷ Ibid, p. 459.

²¹⁸ *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, ICJ Reports, 2009, p. 101, par. 116.

²¹⁹ Ibid, p. 101-103, par. 120.

²²⁰ Ibid, p. 103, par. 122.

²²¹ Ibid, p. 129, par. 213.

αξιοσημείωτη είναι η επιβεβαίωση από το ΔΔΧ ότι η αναλογικότητας είναι ένας εκ των υστέρων (*ex post facto*) έλεγχος ώστε να επαληθευθεί αν η οριοθετική γραμμή είναι δίκαιη²²².

3.4 Ενιαίο Θαλάσσιο Όριο (ΕΘΟ):

Ένα τελευταίο σημαντικό ζήτημα που αφορά το δίκαιο των θαλασσίων οριοθετήσεων είναι η έννοια του *Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου (ΕΘΟ)*. Με τον όρο αυτό εννοείται μία κοινή οριοθετική γραμμή για την ΑΟΖ/Υφαλοκρηπίδα ή γενικότερα για τις ζώνες που έπονται της αιγιαλίτιδας. Η ανάδυση της έννοιας συμπίπτει με την θέσπιση της ΑΟΖ, καθώς το ΕΘΟ θεωρείται ότι έχει «*λογικές (logical) και λειτουργικές (functional) ρίζες*» ακριβώς σε αυτή τη ζώνη, ενώ για άλλους είναι απλά το όριο της ΑΟΖ²²³. Θεωρητικά, η οριοθέτηση της ΑΟΖ μπορεί να ακολουθήσει διαφορετική γραμμή οριοθέτησης από εκείνη της Υφαλοκρηπίδας, παρόλα αυτά για πρακτικούς λόγους μία σειρά από κράτη προτιμούν την χάραξη ΕΘΟ.

Η πρώτη απόφαση δικαιοδοτικού οργάνου που ασχολήθηκε με το ΕΘΟ είναι η υπόθεση *Gulf of Maine* όπου Καναδάς και ΗΠΑ ζήτησαν με Ειδική Συμφωνία την χάραξη μίας ενιαίας γραμμής οριοθέτησης τόσο για την Η.Υ όσο και για τις αλιευτικές ζώνες. Η έκφραση ΕΘΟ χρησιμοποιήθηκε κυρίως γιατί κανένα από τα δύο κράτη δεν είχε θεσπίσει ΑΟΖ αυτή καθ' αυτή όταν διαπραγματεύονταν την διάταξη της Ειδικής Συμφωνίας το 1979²²⁴. Ο όρος δεν εντοπίζεται σε κανένα από τα συμβατικά κείμενα για το δίκαιο της θάλασσας, δηλαδή ούτε στην Σύμβαση της Γενεύης, ούτε στην ΣΔΘ, και όπως παραδέχτηκε το Δικαστήριο σε μεταγενέστερη υπόθεση δεν προέρχεται από το συμβατικό δίκαιο αλλά από την πρακτική των κρατών και δικαιολογείται από την επιθυμία για θέσπιση μίας συνεχούς/αδιάκοπης γραμμής που θα οριοθετεί τις ποικίλες ζώνες που συμπίπτουν μερικώς²²⁵. Μάλιστα στο διάστημα από το 1975 μέχρι και την δεκαετία του 1990, σε σύνολο 50 διεθνών συμφωνιών οι 37 θέσπιζαν ΕΘΟ για τον βυθό και τα υπερκείμενα ύδατα²²⁶. Καθώς ο

²²² Ibid, p. 129, par. 211.

²²³ Βλ. στο Sharma Surya, The Single Maritime Boundary Regime and the Relationship between the Continental Shelf and the Exclusive Economic Zone, International Journal Estuarine & Coastal Law, Vol. 2, 1987, p. 203 και 204.

²²⁴ Βλ. στο Paik Jin-Hyun, A Single Boundary for the Continental Shelf and EEZ, Korean Journal of Comparative Law, Vol. 17, 1989, p. 53.

²²⁵ Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions Between Qatar and Bahrain, ICJ, Judgment, 2001, p. 93, par. 173.

²²⁶ Όπου π. Paik Jin-Hyun, A Single Boundary for the Continental Shelf and EEZ, 1989, p. 50-51. Συμφωνίες όπου ακολούθησαν την χάραξη ΕΘΟ είναι μεταξύ άλλων η συμφωνία μεταξύ Ισημερινής Γουινέας και Σάο Τομέ και Πρίνσιπε, η συμφωνία του Νιούε με την Αμερικανική Σαμόα, της Βουλγαρίας με την Τουρκία, της Δανίας με την Γροιλανδία και της Εσθονίας με την Λετονία. Βλ. στο Anderson David, Developments in Maritime Boundary Law and Practice, in Colson David, Smith Robert (eds), International Maritime Boundaries, Martinus Nijhoff Publishers, 2005, p. 3210, υποσημείωση 47. Από την άλλη πλευρά, η πιο χαρακτηριστική συμφωνία χάραξης ξεχωριστών ορίων για τον βυθό και τα υπερκείμενα ύδατα είναι η περίπτωση της Συμφωνίας μεταξύ Αυστραλίας-Παπούα Νέα Γουινέα που αφορούσε το Στενό Τόρες. Βλ. στο Treaty Between Australia and the

όρος δεν παρατηρείται στο συμβατικό δίκαιο έντονη συζήτηση έχει γίνει σχετικά με την νομιμότητα χάραξής του. Το Δικαστήριο έδωσε την απάντηση του δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι τα ίδια τα αντίδικα μέρη καταφεύγοντας στο ΔΔΧ θεωρούσαν ότι είναι δυνατό τόσο νομικά όσο και ουσιαστικά να χαραχθεί ένα ΕΘΟ για δύο διαφορετικές δικαιοδοσίες και κατέληξε στο ότι δεν υπάρχει κανένας κανόνας του διεθνούς δικαίου που να μην επιτρέπει την χάραξη ενός τέτοιου ορίου²²⁷. Αν και είναι επιθυμητό το να χαράσσονται όρια όπου η υφαλοκρηπίδα και η ΑΟΖ θα συμπίπτουν, η αναφορά στα άρθρα 74 και 83 στην επίτευξη δικαίου αποτελέσματος καθιστά αυτό το γεγονός πιο δύσκολο, καθώς μία οριοθετική γραμμή που είναι δίκαιη για τους σκοπούς της ΑΟΖ μπορεί να μην είναι δίκαιη για τους σκοπούς της υφαλοκρηπίδας²²⁸, και αυτό συνδέεται –όπως παρατηρήθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο– με την έννοια των σχετικών περιστάσεων. Ειδικότερα, η παρουσία αλιευτικών αποθεμάτων στην περίπτωση της ΑΟΖ ή από την άλλη, γεωλογικών χαρακτηριστικών του βυθού και επίσης τα αποθέματα φυσικών πόρων είναι παράγοντες που μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο²²⁹. Προκειμένου να λύσει αυτό το θέμα το Δικαστήριο υποστήριξε ότι θα έπρεπε να εφαρμοστεί ένα κριτήριο ή συνδυασμός κριτηρίων που δεν δίνουν προτιμησιακή μεταχείριση σε ένα από τα δύο αντικείμενα (Η.Υ.-Ύδατα) σε βάρος του άλλου και είναι το ίδιο κατάλληλα και για τα δύο, ενώ κατέληξε τελικά ότι προτίμηση θα πρέπει αναπόφευκτα να δοθεί σε κριτήρια που λόγω του ουδέτερου χαρακτήρα τους είναι κατάλληλα για οριοθετήσεις πολλαπλών χρήσεων²³⁰. Το αμέσως επόμενο ερώτημα είναι ποια είναι αυτά τα ουδέτερα κριτήρια. Την απάντηση έδωσε για άλλη μία φορά το ίδιο το Δικαστήριο, αποκλείοντας τους μη γεωγραφικούς λόγους και ενισχύοντας την θέση ότι αυτά τα ουδέτερα κριτήρια είναι κριτήρια που σχετίζονται με την γεωγραφία²³¹. Η οπτική του ΔΔΧ φαίνεται νομικά ορθή με το επιχείρημα ότι η νομική βάση τόσο για την Η.Υ. όσο και την δικαιοδοσία ως προς την Αλιεία είναι η απόσταση από την ακτογραμμή²³².

Όπως καταγράφηκε και παραπάνω πρακτικοί είναι οι λόγοι που οδηγούν τα κράτη στην υιοθέτηση ΕΘΟ. Τα κράτη είναι απόλυτα ελεύθερα να αποφασίσουν μεταξύ διαφορετικών ορίων ή ΕΘΟ. Η μεγαλύτερη ευελιξία στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων είναι ένα καλό επιχείρημα υπέρ των διαφορετικών ορίων²³³. Το ζήτημα του ΕΘΟ έχει σε γενικές γραμμές συνδεθεί με την σχέση που υπάρχει

Independent State of Papua New Guinea Concerning Sovereignty and Maritime Boundaries in the Area between the two Countries , Including the Area Known as Torres Strait, and Related Matters, Sydney, 1978, διαθέσιμο στο <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1985/4.html>

²²⁷ Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA), ICJ, Judgment, p. 267, par. 27.

²²⁸ Όπου π. Churchill R.R, Lowe A.V., The Law of the Sea, 1992, p. 160.

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA), ICJ, Judgment, p. 327, par. 194.

²³¹ Ibid, p. 327, par. 195.

²³² Όπου π. Jin-Hyun, A Single Boundary for the Continental Shelf and EEZ, 1989, p. 60.

²³³ Όπου π. Sharma Surya, The Single Maritime Boundary Regime and the Relationship between the Continental Shelf and the Exclusive Economic Zone, 1987, p. 206, υποσημείωση 17.

ανάμεσα στην Η.Υ. και την ΑΟΖ και το κατά πόσο μπορούμε να μιλάμε για ένα ενοποιημένο καθεστώς (Η.Υ.-ΑΟΖ) εντός των 200 νμ. ή για δύο καθεστώτα. Οι υποστηρικτές των διαφορετικών καθεστώτων στηρίζονται σε μία σειρά από λόγους²³⁴. Πρώτον, τα δύο καθεστώτα/ζώνες αναπτύχθηκαν χωριστά και η μεταγενέστερη ζώνη (ΑΟΖ) δεν επηρέασε την προγενέστερη. Δεύτερον, το άρθρο 76 της ΣΔΘ αναφέρεται σε δύο κριτήρια για την Η.Υ., το κριτήριο της φυσικής προέκτασης και το κριτήριο της απόστασης, ενώ η ΑΟΖ στηρίζεται μόνο στην απόσταση από τις γραμμές βάσης. Τρίτον, το νομικό καθεστώς της ΑΟΖ και της Η.Υ. βρίσκονται σε διαφορετικό μέρος της Σύμβασης (Μέρος V και VII αντίστοιχα). Τέταρτον, υπάρχουν ορισμένες σαφείς διαφορές ανάμεσα στις δύο ζώνες. Συγκεκριμένα, τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας υπάρχουν αυτόματα (*ipso facto*) και εξ αρχής (*ab initio*), και δεν χρειάζονται προκήρυξη ενώ της ΑΟΖ πρέπει να προηγηθεί προκήρυξη. Επιπλέον, στην ΑΟΖ υπάρχει πρόβλεψη ώστε άλλα κράτη να έχουν πρόσβαση στο περίσσειμα της αλιείας του παρακτίου κράτους²³⁵, κάτι που δεν ισχύει για τους φυσικούς πόρους της Η.Υ. Τέλος, ενδιαφέρον είναι επίσης ότι ο δικαστής Gros στην υπόθεση *Gulf of Maine* κατέληξε στο συμπέρασμα ότι σχετικά με την σύγκριση των δύο ζωνών η μόνη εναλλακτική είναι «είτε δύο καθεστώτα είτε το χάος»²³⁶. Για όλους τους παραπάνω λόγους ορισμένοι τάσσονται κατά της χάραξης ΕΘΟ και υπέρ των διαφορετικών καθεστώτων. Ωστόσο, οι πολλαπλές οριοθετικές γραμμές έχουν και τα μειονεκτήματά τους. Δεν είναι ιδιαίτερα πρακτικό να δημιουργούνται διαφορετικά όρια για το βυθό και διαφορετικά για τα υπερκείμενα ύδατα καθώς μπορεί να προκληθεί σύγχυση και συγκρούσεις λόγω της παράλληλης δικαιοδοσίας δύο κρατών στον ίδιο θαλάσσιο χώρο²³⁷. Δεν είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς την ανάδυση εντάσεων λόγω των συμφερόντων του ενός κράτους ως προς την εξόρυξη πετρελαίου και ενός άλλου κράτους ως προς την αλιεία στην ίδια περιοχή, με το δεύτερο να προσπαθεί να περιορίσει τον περιβαλλοντικό κίνδυνο για τους ζωντανούς πόρους των υδάτων²³⁸.

Αν υπάρχουν λόγοι που εξηγούν την χάραξη διαφορετικών οριοθετικών γραμμών, άλλο τόσο υπάρχουν και παράγοντες που ενισχύουν την χάραξη ΕΘΟ και συνηγορούν υπέρ ενός ενοποιημένου καθεστώτος εντός των 200 νμ. Αρχικά, οι υποστηρικτές αναφέρονται στην νομική σχέση μεταξύ χερσαίου εδάφους και θάλασσας θεωρώντας ότι τόσο η Η.Υ. όσο και η ΑΟΖ βασίζονται στην θεμελιώδη αρχή ότι «η ξηρά κυριαρχεί επί της θάλασσας», ενώ και οι δύο ζώνες έχουν κυρίως οικονομικό λόγο ύπαρξης²³⁹. Ταυτόχρονα τα άρθρα 56¶1 και 77¶1 για την ΑΟΖ και

²³⁴ Όλος ο παρακάτω συλλογισμός βασίζεται στο όπου π. Sharma Surya, *The Single Maritime Boundary Regime and the Relationship between the Continental Shelf and the Exclusive Economic Zone*, 1987, p. 209-211.

²³⁵ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, Article 62¶2.

²³⁶ Dissenting Opinion of Judge Gros, *Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA)*, ICJ, Judgment, 1984, p. 374, par. 21.

²³⁷ Βλ. στο Hamman B.D. *The Single Maritime Boundary – A Solution for Maritime Delimitation between Namibia and South Africa*, *International Marine & Coastal Law*, Vol. 10, 1995, p. 369.

²³⁸ Ibid.

²³⁹ Όπου π. Sharma Surya, *The Single Maritime Boundary Regime and the Relationship between the Continental Shelf and the Exclusive Economic Zone*, 1987, p. 212.

την Η.Υ. αντίστοιχα αποδίδουν στο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα επί του υπεδάφους και των υπερκείμενων υδάτων σε απόσταση 200 νμ., ενώ το άρθρο 56¶3 αναφέρει ότι τα δικαιώματα θα ασκούνται σύμφωνα με το Μέρος VI, δηλαδή το Μέρος που καταγράφονται τα δικαιώματα επί της Η.Υ.²⁴⁰. Τέλος, ο βασικότερος λόγος που συνηγορεί ξεκάθαρα ως προς την χάραξη ΕΘΟ λόγω της ύπαρξης ενοποιημένου καθεστώτος για ΑΟΖ/Η.Υ. βασίζεται στην πανομοιότυπη διατύπωση των άρθρων 74 και 83 που αφορούν την θαλάσσια οριοθέτηση αυτή καθ' αυτή²⁴¹. Εντούτοις, όπως οι χωριστές οριοθετικές γραμμές είχαν τα προβλήματά τους, έτσι και το ΕΘΟ έχει ορισμένους περιορισμούς. Δεν μπορεί να υπάρξει ΕΘΟ στην περίπτωση παρακείμενων ακτών όπου το εξωτερικό όριο της Η.Υ. εκτείνεται πέραν των 200 νμ., οπότε σε αυτή την περίπτωση ΕΘΟ θα χαραχθεί μόνο στην απόσταση των 200 νμ, αλλά πέραν αυτού η γραμμή θα οριοθετεί μόνο την Η.Υ αφού το όριο της ΑΟΖ θα έχει περιοριστεί στα 200 νμ.²⁴², όπως ορίζει η ΣΔΘ.

Συνοψίζοντας, πρακτικοί λόγοι είναι αυτοί που οδήγησαν στην ανάδυση της χάραξης ΕΘΟ στη πρακτική των κρατών και στην νομολογία. Το ζήτημα συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την σχέση που υπάρχει μεταξύ της Η.Υ και της ΑΟΖ, με επιχειρήματα που συνηγορούν είτε υπέρ ενός ενιαίου καθεστώτος εντός των 200νμ είτε υπέρ δύο χωριστών. Από την παραπάνω ανάλυση, ωστόσο μπορεί να εξαχθεί ότι ενοποιημένο καθεστώς και άρα και χάραξη ΕΘΟ για ΑΟΖ/Η.Υ μπορεί να συντελεστεί μόνο εντός των 200 νμ. και άρα μπορούμε να μιλάμε μόνο για μερική συγχώνευση των δύο καθεστώτων και όχι πλήρη. Για την γράφουσα αρκετά σημαντικός λόγος υπέρ της χάραξης ΕΘΟ, είναι το γεγονός ότι η ΑΟΖ στην πραγματικότητα συμπεριλαμβάνει την υφαλοκρηπίδα. Μπορεί η χάραξη ΕΘΟ να μην είχε πέσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων κατά την διάρκεια της Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, αλλά αν τα κράτη δεν συμφωνούσαν με το ενοποιημένο καθεστώς δεν υπήρχε λόγος για την θέσπιση ΑΟΖ. Αντί αυτού θα προέβαιναν στην θεσμοθέτηση μίας ζώνης αλιείας 200 νμ. και άρα δεν θα υπήρχε το δίπολο ΑΟΖ-Η.Υ. αλλά Η.Υ.-Ζώνη Αλιείας οπότε δεν θα υπήρχε κοινή βάση (τα κυριαρχικά δικαιώματα επί του βυθού) μεταξύ των δύο ζωνών.

²⁴⁰ Όπου π. Paik Jin-Hyun, A Single Boundary for the Continental Shelf and EEZ, 1989, p. 41-42.

²⁴¹ Όπου π. Sharma Surya, The Single Maritime Boundary Regime and the Relationship between the Continental Shelf and the Exclusive Economic Zone, 1987, p. 212

²⁴² Όπου π. Hamman B.D. The Single Maritime Boundary –A Solution for Maritime Delimitation between Namibia and South Africa, 1995, p. 378.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Νέες Εξελίξεις στις Θαλάσσιες Οριοθετήσεις: περιπτωσιολογικές μελέτες σε Καραϊβική – η περίπτωση της Νικαράγουα

4.1 Η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας:

Η περιοχή της Καραϊβικής είναι μία ημίκλειστη θάλασσα που οριοθετείται γεωγραφικά από την περιοχή του *Cabo Catoche* στη νοτιοανατολική πλευρά της Χερσονήσου *Yucatan* στο Μεξικό έως το δυτικό άκρο της Κούβας, Αϊτής, Δομινικανής Δημοκρατίας και Πουέρτο Ρίκο. Οι επιστήμονες δεν έχουν καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα σχετικά με το γεωγραφικό εύρος της θάλασσας αυτής περιοχής, αλλά η 6^η Διεθνής Υδρογραφική Διάσκεψη που έλαβε χώρα στο Μονακό το 1952 θεώρησε ότι η Καραϊβική περιλαμβάνει μία θάλασσα περιοχή 2.640.000 τ.χλμ.²⁴³. Η περιοχή περιλαμβάνει 9 ηπειρωτικά κράτη, 12 νησιωτικά (μεταξύ των οποίων 7 αρχιπελαγικά) καθώς επίσης και 17 υπερπόντια εδάφη/νησιά που ανήκουν στις Μεγάλες Δυνάμεις ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία και Ολλανδία, ενώ εντός της Καραϊβικής δεν υπάρχει καθόλου περιοχή ανοιχτής θάλασσας²⁴⁴. Τα περισσότερα από τα κράτη της Καραϊβικής είναι μέλη στη ΣΔΘ, με εξαίρεση την Κολομβία, την Βενεζουέλα και τις ΗΠΑ (στις οποίες ανήκει το Πουέρτο Ρίκο και οι Αμερικανικές Παρθένες Νήσοι)²⁴⁵.

Όπως ειπώθηκε η Καραϊβική ανήκει στις ημίκλειστες θάλασσες. Αυτό σημαίνει ότι εφαρμόζεται το Μέρος ΙΧ και το άρθρο 123 που καλεί τα κράτη για συνεργασία ως προς την διαχείριση, διατήρηση και εκμετάλλευση των πόρων, την επιστημονική έρευνα κτλ²⁴⁶. Η περιοχή έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του δικαίου της θάλασσας καθώς μία σειρά από γεγονότα σχετίζονται με αυτή²⁴⁷. Πρώτον - όπως ήδη αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2- η πρώτη οριοθέτηση που αφορούσε βυθό έλαβε χώρα μεταξύ Η.Β (εκ μέρους του Τρινιντάντ και Τομπάγκο) και Βενεζουέλας και αφορούσε το κόλπο της Παρίας το 1942. Δεύτερον, οι πρώτες σύνοδοι της τρίτης Διάσκεψης για το δίκαιο της θάλασσας έλαβαν χώρα στην περιοχή, ενώ η ίδια η Σύμβαση τελικά υπογράφηκε στο Montego Bay. Τέλος, η έδρα της Διεθνούς Αρχής ορίστηκε να είναι το Κίνγκστον της Τζαμάικα. Η περιοχή θεωρείται σημαντική για την διεθνή ναυσιπλοΐα λόγω της Διώρυγας του Παναμά, ενώ έχουν ξεκινήσει εργασίες και για την διάνοιξη μίας νέας διώρυγας διαμέσου της Νικαράγουας που θα

²⁴³ Βλ. στο Dundas W. Carl, *Middle American and Caribbean Maritime Boundaries*, in Colson David, Smith Robert (eds.), *International Maritime Boundaries*, Martinus Nijhoff Publishers, Vol.5, Leiden-Boston, 2005, p. 3405, υποσημείωση 1.

²⁴⁴ Βλ. στο Freestone David, Schofield Clive, *The Caribbean Sea and Gulf of Mexico*, in Rothwell Donald, Elferink Oude Alex, Scott Karen, Stephens Tim (eds), *Oxford Handbook of the Law of the Sea*, Oxford University Press, Oxford, 2015, p. 675.

²⁴⁵ Ibid, p. 675 και p. 677-678, table 30.1.

²⁴⁶ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, Part IX, Article 123.

²⁴⁷ Όπου π. Freestone David, Schofield Clive, *The Caribbean Sea and Gulf of Mexico*, 2015, p. 672.

ενώνει Ατλαντικό και Ειρηνικό Ωκεανό και αναμένεται να αυξήσει σημαντικά την αξία της Καραϊβικής Θάλασσας. Ο ημίκλειστος χαρακτήρας της θάλασσας, η παρουσία σημαντικών κοιτασμάτων, η Διώρυγα, η ναυτιλία, ο τουρισμός και η σημασία της αλιείας είναι παράγοντες που θέτουν το ζήτημα της ρύπανσης της θαλάσσιας αυτής περιοχής ως πολύ σημαντικό. Ωστόσο, μόνο λίγες από τις συμφωνίες οριοθέτησης μέχρι στιγμής έχουν συμπεριλάβει ρήτρα που αφορά την θαλάσσια ρύπανση²⁴⁸.

Όσο αφορά το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών στην περιοχή μπορούν να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα. Τα νησιά στην βόρεια και ανατολική πλευρά της Καραϊβικής έχουν θεσπίσει ζώνες στο μέγιστο όριο των 200 νμ προς τον Ατλαντικό Ωκεανό²⁴⁹. Από την άλλη πλευρά, η κεντρική Καραϊβική χαρακτηρίζεται από την παρουσία πολλών νησιών/κρατών που καθιστούν αδύνατο την θέσπιση πλήρων ζωνών στα 200 νμ²⁵⁰. Το ίδιο συμπέρασμα παρατηρείται και για τα ηπειρωτικά κράτη της βόρειας πλευράς της Νοτίου Αμερικής²⁵¹. Η γραμμή της ίσης απόστασης είναι αυτή που κυριαρχεί ως μέθοδος οριοθέτησης στην περιοχή της Καραϊβικής²⁵², ενώ κυρίως γεωγραφικοί παράγοντες έχουν ληφθεί υπόψη στις συμφωνίες οριοθέτησης²⁵³. Η παρουσία των μητροπολιτικών δυνάμεων μέσω των υπερπόντιων εδαφών έχει επίσης παίξει ρόλο στην οριοθέτηση, καθώς πάνω από το 1/3 των συμφωνιών που έχουν ήδη ορισθεί είναι συμφωνίες που έγιναν από τις Μεγάλες Δυνάμεις²⁵⁴. Εκτός από τις διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης, η περιοχή έχει παρουσία και στα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα. Πρόκειται για τις Διαιτησίες *Barbados-Trinidad και Tobago* του 2006, *Guyana-Suriname* του 2007, καθώς επίσης

²⁴⁸ Τέτοιες συμφωνίες είναι αυτή μεταξύ Κολομβίας-Κόστα Ρίκα, Κολομβίας-Δομινικανής Δημοκρατίας, Κολομβίας-Αϊτής, Κολομβίας-Παναμά κτλ, Όπου π. Dundas W. Carl, *Middle American and Caribbean Maritime Boundaries*, in Colson David, Smith Robert (eds.), *International Maritime Boundaries*, 2005, p. 3417 και υποσημείωση 36. Παρατηρείται ότι η Κολομβία είναι αρκετά προσεκτική όσο αφορά το ζήτημα της ρύπανσης. Μάλιστα, θεωρείται ότι η Γνωμοδότηση του Διαμερικανικού Δικαστηρίου του Νοεμβρίου του 2017 συνδέεται άμεσα με τις διαφορές Κολομβίας-Νικαράγουας ενώπιον του ΔΔΧ και λόγω της αποχώρησης της Κολομβίας από το Σύμφωνο της Μπογκοτά, αποσκοπούσε στο να μπορέσει να ελέγξει τον περιβαλλοντικό κίνδυνο που προέρχεται από την Νικαράγουα λόγω και των εργασιών διάνοιξης της νέας διώρυγας που φημολογείται ότι θα απειλήσει το φυσικό περιβάλλον στην περιοχή. Για την γνωμοδότηση βλ. στο Inter-American Court of Human Rights, *Environment and Human Rights*, Advisory Opinion OC-23/17, Requested by the Republic of Colombia, διαθέσιμο στο http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_23_esp.pdf (στα ισπανικά), ενώ η περίληψη στα αγγλικά είναι διαθέσιμη στο http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/resumen_seriea_23_eng.pdf.

²⁴⁹ Βλ. στο Carleton Chris, *Maritime Delimitation in Complex Island Situations: A Case Study on the Caribbean Sea*, in Lagoni Rainer, Vignes Daniel (eds.), *Maritime Delimitation, Publication on Ocean Development*, Vol. 53, BRILL, the Netherlands, 2006, p. 167.

²⁵⁰ Ibid.

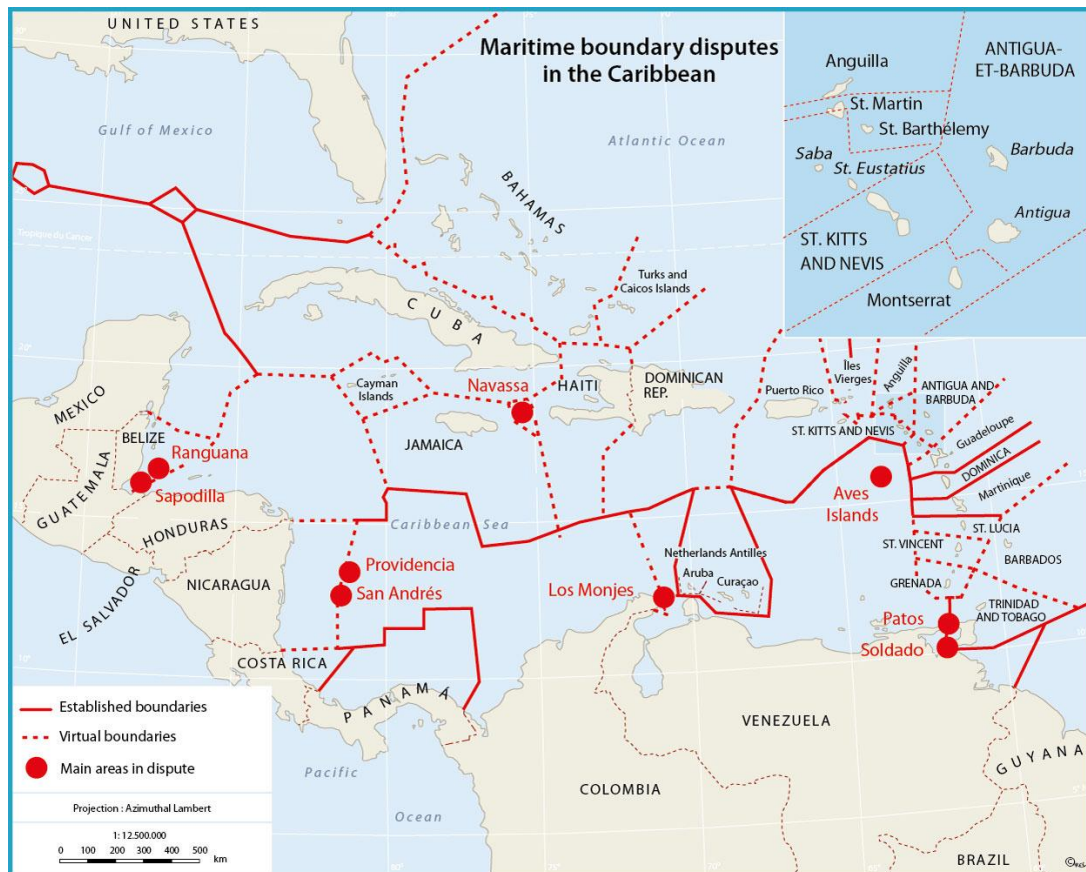
²⁵¹ Ibid, p. 167-168.

²⁵² Όπου π. Freestone David, Schofield Clive, *The Caribbean Sea and Gulf of Mexico*, 2015, p. 693.

²⁵³ Όπου π. Dundas W. Carl, *Middle American and Caribbean Maritime Boundaries*, in Colson David, Smith Robert (eds.), *International Maritime Boundaries*, 2005, p. 3418.

²⁵⁴ Ibid, p. 3414. Για όλες τις συμφωνίες που υπογράφηκαν από το 1942 έως και το 2004 όπου π. Carleton Chris, *Maritime Delimitation in Complex Island Situations: A Case Study on the Caribbean Sea*, in Lagoni Rainer, Vignes Daniel (eds.), *Maritime Delimitation, Publication on Ocean Development*, 2006, p. 170-182.

και την υπόθεση *El Salvador-Honduras* (παρεμβαίνουσα η Nicaragua) του 1992 στο ΔΔΧ, όπως επίσης τρεις υποθέσεις στη Χάγη που αφορούν την Νικαράγουα. Ειδικότερα, *Nicaragua-Honduras* του 2007, *Nicaragua-Colombia* του 2012 και *Nicaragua-Costa Rica* του 2018. Οι τρεις αυτές υποθέσεις θα αποτελέσουν και το ζήτημα έρευνας του κεφαλαίου 4. Τέλος, μία ιδιόμορφη περίπτωση είναι αυτή της διαφοράς μεταξύ *Belize* και *Guatemala* ενώπιον του ΟΑΚ.

Σχήμα 1: Η Καραϊβική Θάλασσα²⁵⁵

4.2 Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Διαφορών μεταξύ Νικαράγουας και Ονδούρας στην Καραϊβική Θάλασσα (2007):

Τα δύο κράτη εντοπίζονται στην Κεντρική Αμερική, στην βορειοανατολική πλευρά της Καραϊβικής Θάλασσας και φέρουν παρακείμενες ακτές, ενώ ήταν και τα δύο υπό την κυριαρχία της Ισπανίας και έγιναν ανεξάρτητα το 1821. Το 1999 η Νικαράγουα υπέβαλε στο ΔΔΧ το αίτημά της για την διευθέτηση του θαλασσιού ορίου της με την Ονδούρα. Η βάση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου εντοπίζεται

²⁵⁵ Caribbean Atlas, διαθέσιμο στο <http://atlas-caraibe.certic.unicaen.fr/en/> , last access 30/11/18.

στο Σύμφωνο της Bogota στο άρθρο XXXI²⁵⁶ όπου αναγνωρίζεται η υποχρεωτική δικαιοδοσία του ΔΔΧ χωρίς την υποχρέωση σύναψης ειδικής συμφωνίας σε περίπτωση διαφορών μεταξύ των Αμερικανικών Κρατών²⁵⁷. Ταυτόχρονα, το ΔΔΧ έχει αρμοδιότητα για την εξέταση της εν λόγω διαφοράς λόγω των διακηρύξεων που έκαναν τα κράτη σύμφωνα με το άρθρο 36¶2 του Κατ. ΔΔΧ²⁵⁸. Το αίτημα της Νικαράγουα είναι η χάραξη ΕΘΟ μεταξύ Α.Ζ., Η.Υ και ΑΟΖ σύμφωνα με τις δίκαιες αρχές και τις σχετικές περιστάσεις²⁵⁹. Προκειμένου ωστόσο το Δικαστήριο να προβεί στην χάραξη της οριοθετικής γραμμής ήταν απαραίτητο να εξεταστεί το ζήτημα της κυριαρχίας επί των νησιών που βρίσκονταν κατά μήκος της ακτογραμμής. Μεγάλο μέρος των υποθέσεων θαλάσσιας οριοθέτησης εμπλέκει το ζήτημα της κυριαρχίας επί ορισμένων νησιών και ως εκ τούτου το Δικαστήριο πρώτα προβαίνει στην ρύθμιση αυτού του ζητήματος και ύστερα στην οριοθέτηση αυτή καθ' αυτή.

²⁵⁶ American Treaty on Pacific Settlement (Pact of Bogota), Bogota, 1948, Article XXXI, «In conformity with Article 36, paragraph 2, of the Statute of the International Court of Justice, the High Contracting Parties declare that they recognize, in relation to any other American State, the jurisdiction of the Court as compulsory *ipso facto*, without the necessity of any special agreement so long as the present Treaty is in force, in all disputes of a juridical nature that arise among them concerning: a) The interpretation of a treaty; b) Any question of international law; c) The existence of any fact which, if established, would constitute the breach of an international obligation; d) The nature or extent of the reparation to be made for the breach of an international obligation».

²⁵⁷ Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 663-664, par.1.

²⁵⁸ Η Διακήρυξη της Ονδούρας (1986) είναι ως εξής «It recognizes as compulsory *ipso facto* and without special agreement, in relation to any other State accepting the same obligation, the jurisdiction of the International Court of Justice in all legal disputes concerning: (a) The interpretation of a treaty; (b) Any question of international law; (c) The existence of any fact which, if established, would constitute a breach of an international obligation; (d) The nature or extent of the reparation to be made for the breach of an international obligation. 2. This Declaration shall not apply, however, to the following disputes to which the Republic of Honduras may be a party: (a) Disputes in respect of which the parties have agreed or may agree to resort to other means for the pacific settlement of disputes; (b) Disputes concerning matters subject to the domestic jurisdiction of the Republic of Honduras under international law; (c) Disputes relating to facts or situations originating in armed conflicts or acts of a similar nature which may affect the territory of the Republic of Honduras, and in which it may find itself involved directly or indirectly; (d) Disputes referring to: (i) Territorial questions with regard to sovereignty over islands, shoals and keys; internal waters, bays, the territorial sea and the legal status and limits thereof; (ii) All rights of sovereignty or jurisdiction concerning the legal status and limits of the contiguous zone, the exclusive economic zone and the continental shelf; (iii) The airspace over the territories, waters and zones referred to in this subparagraph». Βλ. στο <https://www.icj-cij.org/en/declarations/hn> , last access 30/11/2018. Η διακήρυξη της Νικαράγουα (1929) «On behalf of the Republic of Nicaragua I recognize as compulsory unconditionally the jurisdiction of the Permanent Court of International Justice. Reservation (1) (2001): Nicaragua will not accept the jurisdiction or competence of the International Court of Justice in relation to any matter or claim based on interpretations of treaties or arbitral awards that were signed and ratified or made, respectively, prior to 31 December 1901. Βλ. στο <https://www.icj-cij.org/en/declarations/ni> , last access 30/11/2018.

²⁵⁹ Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 666, par. 17.

4.2.1 Το ζήτημα της Κυριαρχίας επί των Νησιών:

Οι δύο χώρες συμφωνούν ότι μέχρι και την ανεξαρτησία από την Ισπανία το 1821 κανένα από τα νησιά δεν ήταν *terra nullius*. Παρόλα αυτά, στηρίζονται σε δύο διαφορετικά επιχειρήματα για να αιτιολογήσουν την κυριότητα επί των νησιών. Ειδικότερα, η Νικαράγουα στηρίζεται στο επιχείρημα της γεωγραφικής εγγύτητας των νησιών²⁶⁰, ενώ η Ονδούρα υποστηρίζει ότι τα νησιά της ανήκουν στην βάση της αρχής *uti possidetis juris*²⁶¹, ενώ στην περίπτωση που το ΔΔΧ δεν κάνει δεκτό το επιχείρημα τότε θεωρεί ότι η κυριαρχία της επί των νησιών μπορεί να στηριχθεί στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της (*effectivités*) στην περιοχή²⁶². Το Δικαστήριο φαίνεται να απέρριψε το επιχείρημα της Νικαράγουας σχετικά με την εγγύτητα. Θεώρησε ότι οι συνθήκες που απέδωσαν την ανεξαρτησία στα δύο κράτη όταν μιλούσαν για εγγύτητα αναφέρονταν στις ηπειρωτικές ακτές και όχι στα νησιά, με αποτέλεσμα το επιχείρημα της Νικαράγουας ότι τα νησιά βρίσκονται πιο κοντά στο νησάκι Edinburgh που ανήκει στην ίδια να μην γίνεται δεκτό από το ΔΔΧ²⁶³. Μάλιστα, αν και το Δικαστήριο δεν στηρίζεται στην έννοια της εγγύτητας, παρατηρεί ότι τα νησιά εντέλει βρίσκονται πιο κοντά στις ακτές της Ονδούρας παρά σε αυτές της Νικαράγουας²⁶⁴. Το ΔΔΧ όμως απέρριψε και το επιχείρημα της Ονδούρας που βασιζόταν στην αρχή *uti possidetis juris*²⁶⁵. Συγκεκριμένα, αν και δέχτηκε ότι πρόκειται για μία από τις σημαντικότερες νομικές αρχές σε θέματα εδαφικής κυριαρχίας και οριοθετήσεων κατά την στιγμή της αποαποικιοποίησης²⁶⁶, παραδέχτηκε ωστόσο ότι η απλή επίκληση της αρχής δεν μπορεί από μόνη της να δώσει μία σαφή απάντηση ως προς την κυριαρχία επί των νήσων, αλλά θα έπρεπε να φανεί και σε ποια χώρα πέρασαν τα νησιά μετά την ανεξαρτησία από τον Ισπανικό θρόνο²⁶⁷.

Το ζήτημα της κυριαρχίας λύθηκε τελικά με το Δικαστήριο να στηρίζεται στην έννοια της άσκησης των αρμοδιοτήτων των μερών μετά την αποαποικιοποίηση (*post-colonial effectivités*), δηλαδή εν μέρει στο δεύτερο επιχείρημα της Ονδούρας. Έτσι, η μεν Νικαράγουα βάσισε τις διεκδικήσεις της στις διαπραγματεύσεις που έλαβαν χώρα μεταξύ αυτής και της Μεγάλης Βρετανίας για το ζήτημα της αλιείας των χελωνών που ξεκίνησε το 19^ο αιώνα και συνεχίστηκε μέχρι και την δεκαετία του 1960, καθώς επίσης και στο γεγονός ότι κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1970 μόνο η Νικαράγουα αστυνόμευε στις δραστηριότητες αλιείας στην περιοχή²⁶⁸. Από την άλλη

²⁶⁰ Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 687, par. 75.

²⁶¹ Ibid, p. 687, par. 79. Η αρχή *uti possidetis juris* δείχνει ότι τα σύνορα που ορίστηκαν από τις αποικιοκρατικές δυνάμεις θα πρέπει να διατηρηθούν μετά την ανεξαρτησία και την ίδρυση των νέων κρατών μετά την αποαποικιοποίηση.

²⁶² Ibid, p. 688, par. 81.

²⁶³ Ibid, p.709, par. 164.

²⁶⁴ Ibid, p.709, par. 164.

²⁶⁵ Ibid, p. 711, par. 167.

²⁶⁶ Ibid, p. 706, par. 151.

²⁶⁷ Ibid, p. 707, par. 158.

²⁶⁸ Ibid, p. 712, par. 171.

πλευρά, τα επιχειρήματα της Ονδούρας ήταν πολύ περισσότερο εκτενή. Ειδικότερα παρουσίασε στοιχεία που σχετίζονταν με νομοθετικές και διοικητικές πράξεις, την εφαρμογή του αστικού και ποινικού δικαίου της Ονδούρας στα συγκεκριμένα νησιά, τους κανονισμούς περί μετανάστευσης, τις αλιευτικές δραστηριότητες που διεξήχθησαν από τα εν λόγω νησιά, τις ναυτικές περιπολίες, τις άδειες παραχώρησης για έρευνες σχετικά με το πετρέλαιο και τα δημόσια έργα στην περιοχή²⁶⁹. Στην συνέχεια το ΔΔΧ εξέτασε όλα τα επιχειρήματα και απέρριψε ορισμένα. Για παράδειγμα, βρήκε μη πειστικές τις αποδείξεις για τις ναυτικές περιπολίες ώστε να μπορέσει να τεκμηριωθεί η άσκηση αρμοδιοτήτων στα νησιά από κάποιο από τα δύο κράτη²⁷⁰. Από την άλλη πλευρά, θεώρησε την κατασκευή δημόσιων έργων ως ένα καλό παράδειγμα άσκησης αρμοδιοτήτων στα νησιά. Τέτοιο παράδειγμα είναι η τοποθέτηση κεραίας το 1975 στο νησάκι Bobel που σκοπό είχε να συνδράμει στις εξορυκτικές δραστηριότητες, καθώς επίσης και η πληρωμή φόρων σε σχέση με αυτές, δύο γεγονότα που συντελέστηκαν με κυβερνητική εντολή, και άρα αποδεικνύουν την προσπάθεια της Ονδούρας να δράσει ως κυρίαρχος στα εν λόγω νησιά, σε αντίθεση με την Νικαράγουα²⁷¹. Στο τέλος, με βάση την μετα-αποαποικιακή άσκηση αρμοδιοτήτων αναγνωρίστηκε η κυριαρχία της Ονδούρας στα τέσσερα νησιά Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay και South Cay²⁷².

4.2.2 Το ζήτημα του Θαλασσίου Ορίου:

Αφού διευθέτησε το ζήτημα της κυριαρχίας επί των 4 νησιών αναγνωρίζοντας ότι ανήκουν στην Ονδούρα, το Δικαστήριο πέρασε στην εξέταση του ζητήματος της χάραξης του Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου όπως αυτό ζητήθηκε από τα Μέρη. Οι δύο χώρες φαίνεται να παρουσιάζουν διαφορετικές απόψεις ως προς το θαλάσσιο όριο. Η Νικαράγουα πρότεινε μία μέθοδο οριοθέτησης που αποτελείται από την διχοτόμηση της γωνίας που δημιουργείται από τις παρακείμενες ακτές. Η διχοτόμος αυτή γραμμή (bisector) υπολογίζεται από την γενική κατεύθυνση τόσο των ακτών την Νικαράγουα όσο και αυτών της Ονδούρας, θα ξεκινά από τις εκβολές του ποταμού Coco και θα επεκτείνεται στη θάλασσα έως ότου «συναντήσει» θαλάσσια ζώνη τρίτου κράτους, ενώ απορρίπτεται η εφαρμογή της μέσης γραμμής²⁷³. Τελείως διαφορετική είναι η πρόταση της Ονδούρας. Σύμφωνα με αυτή υπάρχει στην περιοχή παραδοσιακό όριο που διέρχεται κατά μήκος του 15⁰⁰ παράλληλου μεταξύ των δύο χωρών και αυτό επιβεβαιώνεται είτε από την αρχή *uti possidetis juris* είτε από το γεγονός ότι είχε δημιουργηθεί *de facto* όριο στον 15^ο παράλληλο λόγω σιωπηρής συμφωνίας των Μερών²⁷⁴. Ταυτόχρονα προσπάθησε να ενισχύσει την θέση της με τον ισχυρισμό ότι ο 15^{ος} παράλληλος έχει αναγνωριστεί ως όριο τόσο από τρίτα κράτη όσο και από Δ.Ο.,

²⁶⁹ Ibid, p. 711, par. 170.

²⁷⁰ Ibid, p. 719, par. 201.

²⁷¹ Ibid, p. 721, par. 207-208.

²⁷² Ibid, p. 727, par. 227.

²⁷³ Ibid, p. 688-689, par. 83-84.

²⁷⁴ Ibid, p. 689-690, par. 86-87.

ενώ πρόκειται για μία δίκαιη λύση καθώς η προτεινόμενη γραμμή δίνει μεγαλύτερο θαλάσσιο χώρο στη Νικαράγουα από ότι θα έδινε μία μέση γραμμή ενώ ταυτόχρονα σέβεται και την αρχή την μη καταπάτησης²⁷⁵.

Το Δικαστήριο απέρριψε και τα δύο επιχειρήματα της Ονδούρας ως προς την ύπαρξη παραδοσιακού ορίου στον 15^ο παράλληλο²⁷⁶. Στο σημείο αυτό καλό είναι να γίνουν δύο παρατηρήσεις ως προς την εφαρμογή της αρχής *uti possidetis* όσο αφορά τις θαλάσσιες οριοθετήσεις εντός του πλαισίου της αποικιοποίησης²⁷⁷. Πρώτον, στην εφαρμογή της αρχής στις θαλάσσιες οριοθετήσεις θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη το διεθνές δίκαιο. Είναι λοιπόν κατανοητό ότι, στους θαλάσσιους εκείνους χώρους που δεν είχαν θεσπιστεί επί αποικιοκρατίας, δεν θα εφαρμόζεται η αρχή. Πρόκειται βέβαια για την περίπτωση της ΑΟΖ που θεσμοθετήθηκε μετα-αποικιοκρατικά. Την άποψη αυτή φαίνεται να συμμαρμίζει η ίδια η Νικαράγουα με το επιχείρημα ότι δεν θα ήταν σωστό το Δικαστήριο να βασιστεί στην αρχή *uti possidetis* για την ΑΟΖ/Η.Υ που είναι ξεκάθαρα σύγχρονες νομικές έννοιες²⁷⁸. Δεύτερον, καθώς επί αποικιοκρατίας το όριο της αιγιαλίτιδας δεν ήταν 12 νμ δημιουργούνται ερωτηματικά ως προς την εφαρμογή της αρχής *uti possidetis* στην θαλάσσια περιοχή που εντοπίζεται η διαφορά της αιγιαλίτιδας του τότε με το σήμερα. Τελικά οι δικαστές κατέληξαν ότι η διχοτόμος γραμμή ήταν η καταλληλότερη λύση για την χάραξη του θαλασσίου ορίου μεταξύ των δύο χώρων, και άρα υπερίσχυσε η θέση της Νικαράγουα. Παρακάτω θα αναλυθεί η θέση του Δικαστηρίου ως προς την απόρριψη της αρχής της ίσης απόστασης και την υιοθέτηση της διχοτόμου γραμμής.

4.2.2.1 Η χάραξη της Διχοτόμου γραμμής και η απόρριψη της αρχής της Ίσης Απόστασης:

Και οι δύο χώρες είναι μέλη στη ΣΔΘ. Ως εκ τούτου το εφαρμοστέο δίκαιο δεν είναι μόνο το εθνικό αλλά κυρίως η ίδια Σύμβαση²⁷⁹. Ζητήθηκε από το ΔΔΧ η χάραξη ενός ΕΘΟ για όλες τις θαλάσσιες ζώνες. Ωστόσο, η χάραξη της οριοθετικής γραμμής στην περίπτωση αυτών των δύο χωρών παρουσίασε δυσκολίες λόγω της γεωμορφολογίας των ακτών. Οι εκβολές του ποταμού Coco - δηλαδή το τερματικό σημείο του χερσαίου εδάφους- είναι πολύ ασταθείς με αποτέλεσμα να είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν σημεία που να είναι αρκετά σταθερά ώστε να χαραχθεί μία μέση γραμμή²⁸⁰. Τελικά το Δικαστήριο απέρριψε την πιθανότητα χάραξης μέσης γραμμής και στηρίχθηκε στην διχοτόμο γραμμή.

²⁷⁵ Ibid, p. 690, par. 89-90.

²⁷⁶ Ibid, p. 729, par. 236, και p. 737, par. 258.

²⁷⁷ Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, Reflections on Maritime Delimitation in the Nicaragua/Honduras Case, Max Planck - Zeitschrift fur Ausländisches Offentliches Recht und Volkerrecht, Vol. 68, Issue 4, 2008, p. 908.

²⁷⁸ Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 728, par. 230.

²⁷⁹ Ibid, p. 738, par. 261.

²⁸⁰ Ibid, p. 743, par. 278-280.

Στην υπόθεση αυτή καταγράφηκαν ορισμένες αξιοσημείωτες παρατηρήσεις που αφορούν την θαλάσσια οριοθέτηση. Πρώτον, το Δικαστήριο επανέλαβε τους ισχυρισμούς του από την υπόθεση *Gulf of Maine* σχετικά με το ΕΘΟ. Έτσι, επιβεβαίωσε την ανάγκη να χαραχθεί ένα κοινό όριο μέσω της εφαρμογής ουδέτερων κριτηρίων που δεν θα δίνουν προτιμησιακή μεταχείριση σε κάποια από τις δύο ζώνες²⁸¹ (εν προκειμένω ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδα). Αναγνώρισε επίσης ότι η αρχή της ίσης απόστασης/ειδικές περιστάσεις θεωρείται η πιο λογική και ευρέως αποδεκτή λύση για την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων, ενώ στην περίπτωση ΑΟΖ/Η.Υ που εφαρμόζεται το δίπολο *δίκαιες αρχές-σχετικές περιστάσεις*, αναγνώρισε ότι αυτό προσομοιάζει στην αρχή της *ίσης απόστασης/ειδικές περιστάσεις* καθώς –όπως φάνηκε από την υπόθεση *Cameroon/Nigeria* – αυτό περιλαμβάνει πρώτα την χάραξη μίας προσωρινής μέσης γραμμής και στην συνέχεια την μετατόπισή της στην περίπτωση υπάρξεως παραγόντων που το αιτιολογούν για να καταλήξουμε σε δίκαιο αποτέλεσμα²⁸². Άρα το δεύτερο στάδιο είναι η διαπίστωση υπάρξης σχετικών περιστάσεων. Ακόμα, ενώ αναγνώρισε ξεκάθαρα την εγγενή αξία της μέσης γραμμής και την ευκολία εφαρμογής της, ωστόσο κατέληξε ότι η γραμμή αυτή δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι έχει προτεραιότητα σε σχέση με άλλες μεθόδους²⁸³, ενώ στην συνέχεια έκανε πάλι ένα βήμα πίσω, αναγνωρίζοντας την ως τον γενικό κανόνα²⁸⁴. Κατά την γράφουσα η τελευταία αναφορά είναι λιγάκι ατυχής. Ενώ το ΔΔΧ φαίνεται σχεδόν να εξισώνει τις δύο μεθόδους (*ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις* και *δίκαιες αρχές/σχετικές περιστάσεις*) και ενώ αναγνωρίζει την ίση απόσταση ως γενικό κανόνα, ταυτόχρονα θεωρεί ότι δεν δίνεται σε αυτή προτεραιότητα, κάτι που μετατρέπει τον ισχυρισμό σε αρκετά οξύμωρο. Αντί αυτού, καθώς την αναγνωρίζει ως το γενικό κανόνα, ταυτόχρονα θα έπρεπε να αναγνωρίζει και την προτεραιότητά της έναντι άλλων μεθόδων. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι αυτό δεν σημαίνει ότι η μέση γραμμή δεν θα έχει προτεραιότητα, αλλά δεν θα είναι απαραίτητα και η τελική επιλογή του Δικαστηρίου ή των κρατών κατά την χάραξη της γραμμής οριοθέτησης.

Όπως ειπώθηκε και παραπάνω η γεωμορφολογία των εκβολών του ποταμού Coco καθιστούσε ανέφικτη την εύρεση σταθερών σημείων από τα οποία θα χαρασσόταν η γραμμή οριοθέτησης με αποτέλεσμα το Δικαστήριο να απορρίψει την πιθανότητα χάραξης μέσης γραμμής. Το παραπάνω όμως επιχείρημα έχει δεχτεί ταυτόχρονα κάποια κριτική²⁸⁵. Ειδικότερα, η δυσκολία λόγω της ασταθούς γεωμορφολογίας των ακτών δεν είναι ανυπέρβλητη. Ο δικαστής *Torres* (ad hoc δικαστής της Ονδούρας) ανέφερε ότι αν και η γενικότερη δυσκολία στην γεωμορφολογία πρέπει να ληφθεί υπόψη, ωστόσο δεν δικαιολογεί την απομάκρυνση από την μέση γραμμή υπέρ της διχοτόμου γραμμής καθώς η δεύτερη δημιουργεί

²⁸¹ Ibid, p. 739, p. 265.

²⁸² Ibid, p. 741, par. 271.

²⁸³ Ibid, p. 741, par. 273.

²⁸⁴ Ibid, p. 745, par. 281.

²⁸⁵ Όλος ο συλλογισμός που θα αναλυθεί (και τα 5 επιχειρήματα) προέρχεται από το όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Reflections on Maritime Delimitation in the Nicaragua/Honduras Case*, 2008, p. 924-926.

πολλά περισσότερα προβλήματα²⁸⁶. Δεύτερον, όπως τόνισε και ο δικαστής *Ranjeva* το άρθρο 7¶2 της ΣΔΘ έχει προβλέψει την πιθανότητα όπου λόγω της παρουσίας κάποιου δέλτα η ακτογραμμή θα είναι ασταθής²⁸⁷. Εφόσον σύμφωνα με το άρθρο παρά την αστάθεια της γεωμορφολογίας μπορούν να χαραχθούν ευθείες γραμμές βάσεις, τότε και η οριοθέτηση που θα στηρίζεται στις γραμμές βάσεις είναι εφικτή. Τρίτον, η αντίδραση απέναντι στις αλλαγές που μπορεί να υποστεί η ακτογραμμή δεν θα πρέπει να είναι υπερβολική, καθώς στην πραγματικότητα οι ακτές γενικά υφίστανται αλλαγές λόγω των φυσικών φαινομένων (διάβρωση, κλιματική αλλαγή κτλ), ενώ επίσης σύμφωνα και με το άρθρο 62¶2 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών²⁸⁸ οι συνθήκες που ορίζουν σύνορα εξαιρούνται από την επίκληση της θεμελιώδους αλλαγής των περιστάσεων και ως εκ τούτου και τα σύνορα που θεσπίζονται μέσω δικαιοδοτικών οργάνων δεν θα πρέπει να επηρεάζονται από τις αλλαγές που υφίσταται η ακτογραμμή. Τέταρτον, το Δικαστήριο φαίνεται να θεωρεί ότι η αλλαγή στα σημεία από τα οποία θα χαραχθεί η γραμμή θα μετατρέψει την μέση γραμμή σε αυθαίρετη. Με βάση όμως αυτόν τον συλλογισμό το αν η γραμμή οριοθέτησης είναι δίκαιη θα εξαρτάται μόνο από τα σημεία χάραξης, κάτι που όμως θεωρείται ότι επέρχεται όχι βάσει των σημείων χάραξης αλλά βάσει των σχετικών περιστάσεων. Τέλος, η εύρεση περιορισμένου αριθμού σημείων από τα οποία θα χαραχθεί η γραμμή δεν μπορεί να είναι αποφασιστικός λόγος για την εφαρμογή ή όχι της μέσης γραμμής ως πρώτου βήματος στη διαδικασία οριοθέτησης.

Αφού το Δικαστήριο απέρριψε την χάραξη μίας γραμμής που θα βασίζεται στην αρχή της ίσης απόστασης, υιοθέτησε στην πραγματικότητα την πρόταση της Νικαράγουα για χάραξη διχοτόμου γραμμής, με την οποία όμως δεν συμφωνούσε η Ονδούρα. Η διχοτόμος γραμμή βασίζεται στην διχοτόμηση της γωνίας που δημιουργείται από τις γραμμές που αντιπροσωπεύουν τις σχετικές ηπειρωτικές ακτές, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως η πιο κοντινή προσέγγιση στην αρχή της ίσης απόστασης²⁸⁹. Όπως χαρακτηριστικά είπε το Δικαστήριο, ο σκοπός και των δύο μεθόδων είναι ο ίδιος, δηλαδή η ίση κατανομή της επικαλυπτόμενης περιοχής για τα

²⁸⁶ Dissenting Opinion ad hoc Judge Torres, Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007,, p. 818, par. 128.

²⁸⁷ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, Article 7¶2, «Where because of the presence of a delta and other natural conditions the coastline is highly unstable, the appropriate points may be selected along the furthest seaward extent of the low-water line and, notwithstanding subsequent regression of the low-water line, the straight baselines shall remain effective until changed by the coastal State in accordance with this Convention». Βλ. επίσης Separate Opinion of Judge Ranjeva, Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 767, par. 7.

²⁸⁸ Vienna Convention on the Law of the Treaties, Vienna, 1969, Article 62¶2, «A fundamental change of circumstances may not be invoked as a ground for terminating or withdrawing from a treaty: (a) If the treaty establishes a boundary; or (b) If the fundamental change is the result of a breach by the party invoking it either of an obligation under the treaty or of any other international obligation owed to any other party to the treaty”.

²⁸⁹ Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 746, par. 287.

δύο κράτη, με την συμπερίληψη βέβαια των ειδικών περιστάσεων²⁹⁰. Η μέση γραμμή προσεγγίζει την σχέση μεταξύ των ακτών των δύο κρατών με το λάβει υπόψη τις σχέσεις μεταξύ των ζευγαριών των σημείων βάσης που έχουν σχεδιαστεί, ενώ η διχοτόμος το κάνει με βάση την μακρο-γεωγραφία της ακτογραμμής όπως αυτή αναπαρίσταται από την γραμμή που χαράσσεται μεταξύ δύο σημείων πάνω στην ακτή, και ως εκ τούτου η προσοχή θα πρέπει να δίνεται ώστε η διχοτόμος να μην οδηγεί σε ολική αναδιαμόρφωση της φύσης²⁹¹. Η Νικαράγουα μάλιστα παρουσίασε και μία σειρά λόγων που καθιστούσαν την διχοτόμο γραμμή ως δίκαιη²⁹², λόγους που όμως το Δικαστήριο δεν θεώρησε συναφείς, επιβεβαίωσε όμως ότι το σημείο κλειδί στην απόφαση ήταν η διαμόρφωση της ακτογραμμής και τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά στην περιοχή που τελειώνει το χερσαίο σύνορο²⁹³. Για τον *Tanaka* αυτό δεν δημιουργεί επαρκή νομική βάση ώστε να δικαιολογήσει την διχοτόμο και άρα φαίνεται ότι η επιλογή της έγινε ξεκάθαρα για λόγους ευκολίας²⁹⁴. Παρενθετικά, καλό είναι να ειπωθεί ότι ορισμένα από τα επιχειρήματα της Νικαράγουα σχετικά με το δίκαιο αποτέλεσμα που παράγει η διχοτόμος γραμμή φαίνονται αρκετά αξιόπιστα. Για παράδειγμα, όντως η διχοτόμος αναπαριστά αποτελεσματικά την σχέση μεταξύ των ακτών.

Άλλες αποφάσεις που τα δικαιοδοτικά όργανα αποφάσισαν την χάραξη μίας διχοτόμου γραμμής είναι η υπόθεση *Gulf of Maine* και *Tunisia/Libya* όμως εκεί υπάρχουν διαφορές με την περίπτωση της υπόθεσης *Nicaragua/Honduras*. Στην μεν πρώτη, τα κράτη είχαν ήδη αποφασίσει το σημείο από το οποίο θα ξεκινούσε η οριοθετική γραμμή, σε αντίθεση με την περίπτωση της *Nicaragua/Honduras* που το σημείο αυτό καθορίστηκε από το Δικαστήριο αφού πρώτα είχε χάραξει την διχοτόμο και άρα το σημείο αυτό δεν έπαιξε κανένα ρόλο στην χάραξη της γραμμής²⁹⁵. Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση *Tunisia/Libya* η διχοτόμος χαράχτηκε μεταξύ δύο γραμμών που αφορούσαν το ίδιο κράτος, την Τυνησία εν προκειμένω, ενώ στην περίπτωση της Καραϊβικής η διχοτόμος αφορούσε τις ακτές δύο κρατών²⁹⁶.

Παραπάνω ειπώθηκε ότι στην περίπτωση της Νικαράγουας ήταν το Δικαστήριο εκείνο που αποφάσισε το σημείο από το οποίο θα χαρασσόταν η διχοτόμος γραμμή. Πιο συγκεκριμένα, λόγω της ασταθούς γεωμορφολογίας, τα Μέρη συμφώνησαν ώστε η οριοθετική γραμμή να μην ξεκινά από την ακτογραμμή, αλλά από ένα σημείο μακριά από τις ακτές, το οποίο καθορίστηκε από το Δικαστήριο στα 3 νμ μέσα στη θάλασσα, πρόταση που είχε υποστηρίξει και η Ονδούρα²⁹⁷. Καθώς κανένα από τα δύο

²⁹⁰ Ibid, p. 746, par. 287.

²⁹¹ Ibid, p. 747, par. 289.

²⁹² Ibid, p. 747-748, par. 290-291.

²⁹³ Ibid, p. 748, par. 292.

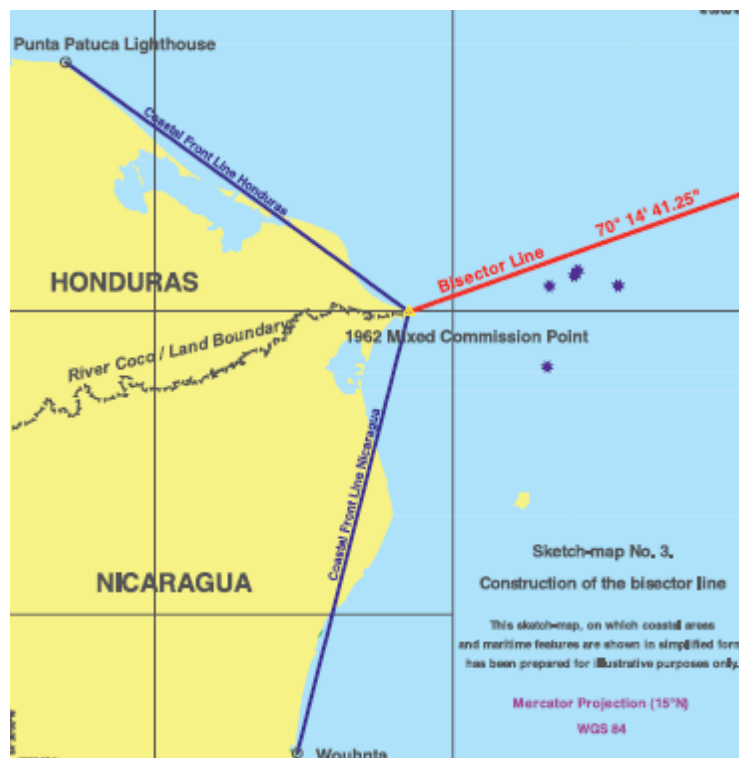
²⁹⁴ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Reflections on Maritime Delimitation in the Nicaragua/Honduras Case*, 2008, p. 933.

²⁹⁵ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, *Reflections on Maritime Delimitation in the Nicaragua/Honduras Case*, 2008, p. 930.

²⁹⁶ Ibid.

²⁹⁷ *Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras)*, ICJ, Judgment, 2007, p. 756, par. 311.

κράτη δεν συμφώνησαν στο που θα τελείωνε η γραμμής οριοθέτησης, το ΔΔΧ κατέληξε ότι τρεις πιθανότητες θα μπορούσαν να ισχύσουν: α) να μην ορίσει το τέλος της γραμμής, η οποία θα συνεχιζόταν έως ότου «συναντούσε» δικαιοδοσία τρίτου κράτους, β) ότι η γραμμή δεν θα ξεπερνούσε τον 82° μεσημβρινό²⁹⁸, και γ) θα μπορούσε να θεωρήσει ότι δεν υπάρχουν δικαιώματα τρίτων κρατών πέρα από αυτό το σημείο και άρα η γραμμή θα μπορούσε να συνεχίσει και μετά τον 82° μεσημβρινό²⁹⁹. Τελικά, το ΔΔΧ δεν όρισε συγκεκριμένο τερματικό σημείο για την οριοθετική γραμμή και αρκέστηκε απλά να επιβεβαιώσει ότι η οριοθετική γραμμή μεταξύ Νικαράγουας και Ονδούρας επεκτείνεται και μετά τον 82° μεσημβρινό χωρίς όμως να φτάσει να επηρεάζει τα συμφέροντα τρίτων κρατών, δηλαδή μέχρι να συναντήσει τις δικές τους θαλάσσιες ζώνες, ενώ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επεκτείνεται πέραν των 200 νμ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετρίεται το εύρος των χωρικών υδάτων³⁰⁰. Οποιαδήποτε διεκδίκηση για υφαλοκρηπίδα πέραν των 200 νμ πρέπει να ακολουθήσει τις επιταγές του άρθρου 76 της ΣΔΘ³⁰¹.

Σχήμα 2: Κατασκευή Διχοτόμου Γραμμής

Πηγή: *Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras)*, ICJ, Judgment, 2007, p. 750, Sketch-map No. 3 (Construction of the bisector line).

²⁹⁸ Ο 82^{ος} μεσημβρινός είναι το σημείο όπου αρχίζουν να εμφανίζονται συμφέροντα τρίτων κρατών, στην προκειμένη περίπτωση της Κολομβίας, κάτι που γίνεται αποδεκτό και από την Ονδούρα. Βλ. όπου π., *Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras)*, ICJ, Judgment, 2007, p.738, par. 262, και p. 758, par. 313.

²⁹⁹ Ibid, p. 758, par. 314.

³⁰⁰ Ibid, p. 759, par. 319.

³⁰¹ Ibid.

Κλείνοντας, η διχοτόμος γραμμή είναι στην πραγματικότητα μία μέση γραμμή/ίση απόσταση αλλά βασίζεται σε «επίπεδες» (*flattened*) ακτές³⁰². Θεωρείται ότι η χρήση της από τα δικαιοδοτικά όργανα δεν είναι τόσο μεγάλο βήμα στο δίκαιο των θαλασσιών οριοθετήσεων. Εν τέλει πρόκειται ουσιαστικά για μία απλοποιημένη γραμμή ίσης απόστασης ή για μία γραμμή που βασίζεται στην ίση απόσταση και χαράσσεται από απλουστευμένες ακτές³⁰³. Και οι δύο ωστόσο βασίζονται στην γεωγραφία της ακτογραμμής.

4.2.2.2 Νησιά:

Όπως φάνηκε και στο κεφάλαιο 3, τα νησιά παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στα ζητήματα οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών ως προς δύο κυρίως σημεία. Πρώτον, επειδή οι περισσότερες υποθέσεις συμπεριλαμβάνουν το ζήτημα της κυριαρχίας επί των νησιών και άρα προτού το Δικαστήριο αποφασίσει να χαράξει την γραμμή οριοθέτησης θα πρέπει να αποφανθεί το σε ποιο από τα αντίδικα μέρη ανήκουν τα νησιά. Δεύτερον, τα νησιά αποτελούν ειδικές ή σχετικές περιστάσεις και ως εκ τούτου μπορούν να επηρεάζουν την χάραξη της μέσης γραμμής. Στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο έλυσε το πρώτο ζήτημα αποφασίζοντας ότι τα τέσσερα διαφιλονικούμενα νησιά ανήκουν τελικά στην Ονδούρα. Επομένως, στο σημείο αυτό και με δεδομένο ότι αντί για την αρχή της ίσης απόστασης οι δικαστές τάχθηκαν υπέρ της διχοτόμου γραμμής, το ερώτημα που προκύπτει είναι πως το Δικαστήριο αντιμετώπισε την παρουσία των νησιών.

Αρχικά, καλό να επαναληφθεί η θεωρία που καταγράφηκε στο κεφάλαιο 3. Δηλαδή, τα νησιά έχουν σύμφωνα με το άρθρο 121¶2 της ΣΔΘ όλες τις θαλάσσιες ζώνες, με εξαίρεση την περίπτωση των βράχων που φέρουν μόνο χωρικά ύδατα³⁰⁴. Εντούτοις, η νομολογία έχει δείξει ότι σπάνια τα νησιά αντιμετωπίζονται όπως τα ηπειρωτικά εδάφη και σε κάποια από αυτά αντί να δίνεται πλήρης επήρεια στην οριοθέτηση, τους δίνεται μερική, μισή ή και καθόλου³⁰⁵. Ως προς την γεωγραφία της περιοχής, τα 4 νησιά της Ονδούρας βρίσκονται σε τέτοια θέση ώστε οι ακτές τους να βρίσκονται απέναντι από το νησί Edinburgh της Νικαράγουας.

Οι θέσεις των δύο χωρών ως προς την αντιμετώπιση των νησιών διέφεραν. Η Ονδούρα υπερασπίστηκε το δικαίωμα των νησιών για αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ όπως

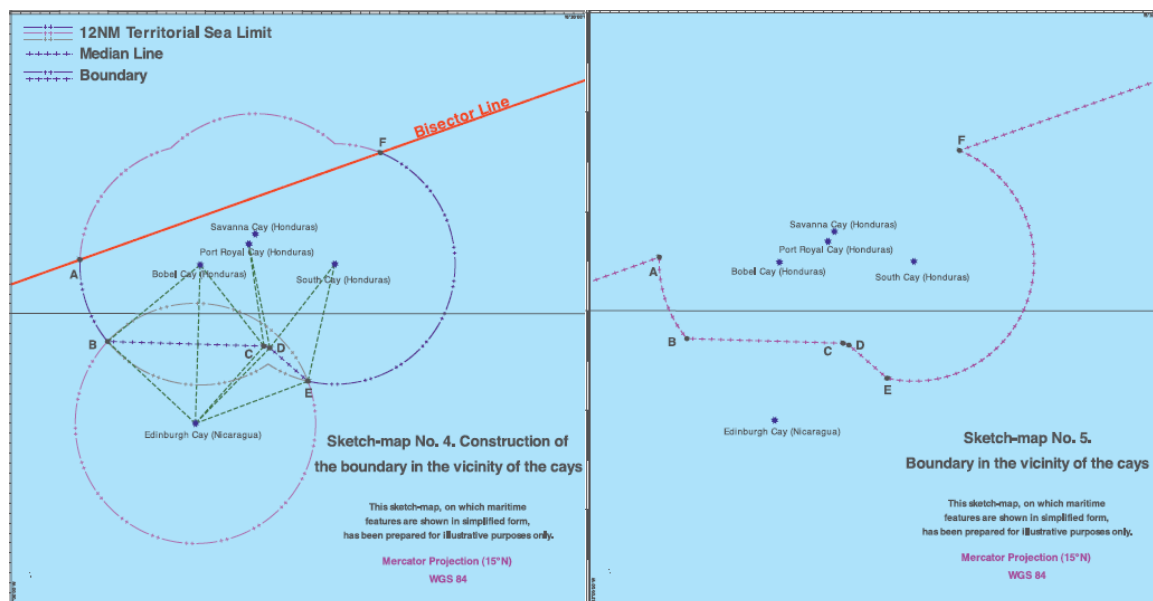
³⁰² Όπου π. Antunes Marques Nuno, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process*, 2003, p. 163.

³⁰³ Βλ. στο Lathrop G. Coalter, *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)*, *American Journal of International Law*, Vol. 102, 2008, p. 6, υποσημείωση 21.

³⁰⁴ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, Article 121¶3.

³⁰⁵ Παραδείγματα αποτελούν ως προς την μισή επήρεια τα νησιά Kerkennah στην υπόθεση Tunisia/Libya, το νησί Jan Mayen ως προς την μερική επήρεια στην ομώνυμη υπόθεση, και το νησί Serpent στη Μαύρη Θάλασσα με καθόλου επήρεια στη υπόθεση Romania/Ukraine.

όριζε άλλωστε και η ίδια η ΣΔΘ³⁰⁶, ενώ η Νικαράγουα αν και δεν αμφισβήτησε την δυνατότητα των νησιών για πλήρη αιγιαλίτιδα, απέρριψε αυτή τη δυνατότητα για την συγκεκριμένη περίπτωση καθώς θα έδινε δυσανάλογα μεγάλο θαλάσσιο χώρο στη Ονδούρα, ενώ τα νησιά βρίσκονταν σε «έδαφος της Νικαράγουα»³⁰⁷. Στην πραγματικότητα, το επιχείρημά της μοιάζει με αυτό που καταγράφηκε στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης για τα Βρετανικά νησιά που βρίσκονται στην «λάθος πλευρά της μέσης γραμμής», και με δεδομένο ότι η διχοτόμος γραμμή προσομοιάζει στην αρχή της ίσης απόστασης, ο παραπάνω παραλληλισμός είναι αρκετά εύστοχος. Ως επακόλουθο, η Νικαράγουα ισχυρίστηκε ότι τα νησιά θα έπρεπε να δημιουργήσουν θύλακες αιγιαλίτιδας ζώνης 3 νμ., κάτι που όπως παρατήρησε το ΔΔΧ δεν θα οδηγούσε σε επικάλυψη μεταξύ των χωρικών υδάτων των δύο χωρών³⁰⁸. Το Δικαστήριο τελικά υποστήριξε σθεναρά το δικαίωμα της Ονδούρας να διεκδικήσει βάσει του άρθρου 3 της ΣΔΘ χωρικά ύδατα 12 νμ, ενώ το πρόβλημα των αλληλεπικαλυπτόμενων περιοχών θα λυνόταν με την συνήθη μέθοδο της χάραξης προσωρινής μέσης γραμμής και στη συνέχεια την προσαρμογής της στην περίπτωση υπάρξεως ειδικών περιστάσεων³⁰⁹. Τελικά σύμφωνα με το Δικαστήριο στην περιοχή δεν υπήρχαν ειδικές περιστάσεις και άρα ακολουθήθηκε ο κανόνας της μέσης γραμμής δίχως εξαιρέσεις³¹⁰. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η λύση που έδωσε το Δικαστήριο παράγει το ίδιο αποτέλεσμα ωσάν να αντιμετώπιζε τα νησιά ως βράχους κατά το άρθρο 121¶3³¹¹.

Σχήμα 3 και 4: Κατασκευή Διχοτόμου Γραμμής στην περιοχή των Νησιών και το Θαλάσσιο Όριο στην περιοχή των Νησιών

³⁰⁶ Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007, p. 751, par. 300.

³⁰⁷ Ibid, p. 751, par. 300.

³⁰⁸ Ibid, p. 751, par. 301.

³⁰⁹ Ibid, p. 751-752, par. 303.

³¹⁰ Ibid, p. 752, par. 304.

³¹¹ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, The International Law of the Sea, 2015, p. 217.

Πηγή: *Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras)*, ICJ, Judgment, 2007, p. 753-754, Sketch-map No. 4 (Construction of the Boundary in the vicinity of the cays) και Sketch-map No. 5 (Boundary Line in the vicinity of the Cays).

Σχήμα 5: Το Θαλάσσιο όριο με συμπερίληψη του σημείου ενάρξεως χάραξής του

Πηγή: *Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras)*, ICJ, Judgment, 2007, p. 757, Sketch-map No. 5 (Starting-point of the maritime boundary) και p. 761, Sketch-map No. 7 (Course of the Maritime Boundary Line) (Συνδυαστική Εικόνα)

Κλείνοντας καλό είναι να αναφερθεί ότι οι δύο χώρες έμειναν ικανοποιημένες από την απόφαση του Δικαστηρίου. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η Ονδούρα είναι ελαφρώς σε πλεονεκτική θέση καθώς τα νησιά επιδικάστηκαν στην ίδια, παρόλα αυτά δεν θεωρείται ότι υπάρχει ξεκάθαρα «νικητής» και «ηττημένος» στην εν λόγω υπόθεση³¹². Ταυτόχρονα η απομάκρυνση του Δικαστηρίου από την μέθοδο των δύο σταδίων (προσωρινή μέση γραμμή και στη συνέχεια μετατόπισή της λόγω ειδικών περιστάσεων), δεν θα πρέπει να θεωρείται τόσο μεγάλη απόκλιση από την ήδη καθιερωμένη πρακτική, καθώς η διχοτόμος γραμμή είναι στην πραγματικότητα μία γραμμή που στηρίζεται στην ίση απόσταση αλλά με απλουστευμένες ακτές³¹³.

³¹² Βλ. στο Pratt Martin, *Case Concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)*, Hague Justice Journal, Vol. 2, No. 3, 2007, p. 37.

³¹³ Ibid, p. 37-38.

4.2.3 Σύνοψη:

Η διαμάχη μεταξύ Νικαράγουας και Ονδούρας μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- Η κυριαρχία των νησιών κατοχυρώνεται στην Ονδούρα στη βάση της μετα-αποικιοκρατικής άσκησης των αρμοδιοτήτων της στην περιοχή.
- Αντί της ίσης απόστασης επιλέχθηκε η διχοτόμος γραμμή λόγω της αστάθειας της γεωμορφολογίας στο σημείο που τελειώνει το χερσαίο όριο και ξεκινά η θάλασσα, με άλλα λόγια λόγω των ασταθών εκβολών του ποταμού Coco.
- Η διχοτόμος γραμμή δεν θα ξεκινά από το σημείο που τελειώνει η στεριά, αλλά από ένα σημείο εντός της θάλασσας, 3 νμ από τις ακτές.
- Τα νησιά της θα φέρουν πλήρη χωρικά ύδατα αλλά λόγω της επικάλυψης με τα χωρικά ύδατα της Νικαράγουα λόγω του Νησιού Edinburgh, στο σημείο επικάλυψης θα ακολουθηθεί η μέση γραμμή, ενώ κατά το Δικαστήριο δεν υπάρχουν στην περιοχή ειδικές περιστάσεις.
- Έτσι το θαλάσσιο όριο μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Η διχοτόμος γραμμή περνά μεταξύ των παρακείμενων ακτών των δύο χωρών μέχρι όπου συναντήσει τα νησιά της Ονδούρας τα οποία βρίσκονται από την πλευρά της Νικαράγουα. Εκεί δημιουργούνται θύλακες αιγιαλίτιδας ζώνης 12 νμ οι οποίοι προκαλούν επικάλυψη με τα χωρικά ύδατα του νησιού της Νικαράγουα και άρα ακολουθείται η μέση γραμμή μεταξύ αυτών, έως όπου αφού τελειώσει η οριοθέτηση μεταξύ των νησιών, επανέρχεται στο προσκήνιο η διχοτόμος γραμμή, της οποίας δεν έχει καθοριστεί τερματικό όριο αλλά αυτό δεν θα μπορεί να ξεπερνά τα 200 νμ και σίγουρα δεν θα πρέπει να επηρεάζει τα συμφέροντα των γειτονικών κρατών (Κολομβία και Τζαμάικα).

4.3 Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Διαφορών μεταξύ Νικαράγουας και Κολομβίας (2012):

Η Νικαράγουα, όπως ήδη αναφέρθηκε είναι κρατός της Κεντρικής Αμερικής που από την ανατολική της πλευρά βρέχεται από την Καραϊβική Θάλασσα. Η Κολομβία, από την άλλη πλευρά ανήκει στα κράτη της βόρειας πλευράς της Νοτίου Αμερικής, βρέχεται τόσο από τον Ειρηνικό Ωκεανό (από τα δυτικά) όσο και από την Καραϊβική στην βορειοανατολική της πλευρά, αλλά ωστόσο δεν φέρει χερσαία σύνορα με την Νικαράγουα. Παρόλα αυτά, λόγω της ύπαρξης μίας σειράς νησιών³¹⁴ στην δυτική πλευρά της Καραϊβικής, απέναντι ακριβώς από τις ηπειρωτικές και νησιωτικές ακτές της Νικαράγουα, οι δύο χώρες έχουν καταλήξει να βρίσκονται σε ρήξη.

³¹⁴ Τα νησιά του Αρχιπελάγους San Andres εντοπίζονται γύρω στα 100 νμ από τις ανατολικές ακτές της Νικαράγουα και 380 νμ από τις ηπειρωτικές ακτές της Κολομβίας, με άλλα λόγια περίπου 4 φορές πιο μακριά από την μητέρα-πατρίδα σε σχέση με την Νικαράγουα. Βλ. Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 637-638, par. 19 και 22.

Η δικαστική τους διαμάχη ξεκινά το 2001 οπότε και η Νικαράγουα υπέβαλε στη Χάγη την διαφορά για το θαλάσσιο όριο. Το Δικαστήριο βρήκε ότι έχει δικαιοδοσία βάσει του άρθρου XXXI του Συμφώνου της Μπογκοτά, όπως επίσης και των δηλώσεων που έκαναν τα κράτη κάτω από το άρθρο 36 του Κατ. ΔΔΧ³¹⁵ σχετικά με την υποχρεωτική δικαιοδοσία του ΔΔΧ³¹⁶. Όπως και στο προηγούμενο παράδειγμα με την Ονδούρα, η εν λόγω υπόθεση είχε πάλι δύο σκέλη. Το ένα αφορούσε το ζήτημα της κυριαρχίας επί ορισμένων νησιών και το δεύτερο την χάραξη Ενιαίου Θαλασσίου Ορίου μεταξύ των δύο χωρών³¹⁷, αίτημα που στην συνέχεια μετέβαλε ως χάραξη ορίου της υφαλοκρηπίδας. Στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι σε αντίθεση με την υπόθεση της Ονδούρας όπου και τα δύο κράτη ήταν μέλη στη ΣΔΘ, άρα το Δικαστήριο κλήθηκε να εφαρμόσει συμβατικό δίκαιο, εδώ λόγω του γεγονότος ότι η Κολομβία δεν είναι μέλος στη Σύμβαση, το Δικαστήριο θα επιλύσει το ζήτημα της οριοθέτησης στηριζόμενο στο εθιμικό δίκαιο. Τα Μέρη έχουν συμφωνήσει ότι οι βασικές συμβατικές ρυθμίσεις που αφορούν την οριοθέτηση, δηλαδή τα άρθρα 74, 83, και 121 αντικατοπτρίζουν έθιμο³¹⁸.

4.3.1 Το ζήτημα της Κυριαρχίας επί των Νησιών:

Η Κολομβία υπέβαλλε προδικαστικές ενστάσεις θεωρώντας ότι το Δικαστήριο δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει τη διαφορά διότι και τα δύο ζητήματα είχαν επιλυθεί βάσει την Συνθήκης *Barcenas-Esguerra* του 1928 και του Πρωτοκόλλου του 1930 που αναγνώριζαν την Κολομβιανή κυριαρχία στα νησιά του Αρχιπελάγους San Andres ενώ θέσπιζαν τον 82° μεσημβρινό ως το θαλάσσιο όριο μεταξύ των δύο χωρών³¹⁹. Ειδικότερα, το άρθρο 1 της Συνθήκης όριζε ως εξής: «*The Republic of Colombia recognises the full and entire sovereignty of the Republic of Nicaragua over the Mosquito Coast between Cape Gracias a Dios and the San Juan river, and over Mangle Grande and Mangle Chico Islands in the Atlantic Ocean (Great Corn Island and Little Corn Island). The Republic of Nicaragua recognises the full and entire sovereignty of the Republic of Colombia over the islands of San Andres, Providencia and Santa Catalina and over the other islands, islets and reefs forming part of the San Andres Archipelago. The present Treaty does not apply to the reefs of Roncador,*

³¹⁵ Η Διακήρυξη της Κολομβίας (1937) έχει ως εξής: «*The Republic of Colombia recognizes as compulsory, ipso facto and without special agreement, on condition of reciprocity, in relation to any other State accepting the same obligation, the jurisdiction of the Permanent Court of International Justice, in accordance with Article 36 of the Statute. The present Declaration applies only to disputes arising out of facts subsequent to January 6th, 1932*». Declaration under Article 36¶2 of the Statute of the Permanent Court of International Justice/International Court of Justice, διαθέσιμο στο https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=I-4&chapter=1&lang=en#11, last access 30/11/18.

³¹⁶ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 630-631, par. 1.

³¹⁷ Ibid, p. 632-633, par. 15.

³¹⁸ Ibid, p. 673, par. 138.

³¹⁹ Ibid, p. 632-633, par. 15, p. 631, par. 5 και Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Preliminary Objections of the Government of Colombia, Vol. 1, July 2003, p. 5, par. 8, και p.7-8, par. 13 και p. 8, par. 14 και p. 16-17, par. 38 και 40.

Quitasueno and Serrana, sovereignty over which is in dispute between Colombia and the United States of America»³²⁰.

Στο σημείο αυτό χρήσιμο είναι να ειπωθεί ότι η Νικαράγουα αμφισβητούσε την ισχύ της συγκεκριμένης συνθήκης στη βάση δύο επιχειρημάτων. Πρώτον, ότι ερχόταν σε αντίθεση με το Σύνταγμα της χώρας και δεύτερον ότι η συνθήκη υπήρξε αποτέλεσμα εξαναγκασμού από τις ΗΠΑ³²¹. Όπως μάλιστα τόνισε emphatically, η διαπραγμάτευση ήταν στην πραγματικότητα μεταξύ Κολομβίας και ΗΠΑ με την Νικαράγουα να είναι απλή θεατής περιμένοντας οδηγίες³²². Παρενθετικά, να καταγραφεί ότι το ζήτημα του εξαναγκασμού στη σύναψη της συμφωνίας ανοίγει ένα άλλο ενδιαφέρον θέμα διεθνούς δικαίου που έχει να κάνει με τους λόγους ακυρότητας των διεθνών συμφωνιών, καθώς η Σύμβαση της Βιέννης του 1969 ορίζει στα άρθρα 51 και 52 αντίστοιχα ότι ο εξαναγκασμός κατά εκπροσώπου κράτους ή κατά του ίδιου του κράτους μέσω της απειλής χρήσης βίας οδηγεί σε ακυρότητα της συναφθείσας συνθήκης³²³.

Βάσει του άρθρου που καταγράφηκε παραπάνω είναι ξεκάθαρο το σε ποιον ανήκει η κυριαρχία των τριών βασικών νησιών, *San Andres, Providencia* και *Santa Catalina*, πράγμα που αναγνώρισε και το ίδιο το ΔΔΧ³²⁴. Σύγχυση ωστόσο προκαλεί η έκφραση «*and over the islands, islets and reefs forming part of the San Andres Archipelago*», αφού δεν δίνεται από την ίδια την Συνθήκη κάποιος ορισμός του συγκεκριμένου Αρχιπελάγους ώστε να προσδιοριστεί η κυριαρχία των υπόλοιπων νησιών, και άρα αυτό ήταν το επόμενο ζήτημα που εξέτασε το Δικαστήριο³²⁵. Καθώς η προσπάθεια προσδιορισμού του Αρχιπελάγους έπεσε στο κενό, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει το ζήτημα της κυριαρχίας βάσει των αρχών *uti possidetis juris* και της άσκησης αρμοδιοτήτων πάνω στα νησιά³²⁶, όπως συνέβη και στην υπόθεση με την Ονδούρα. Προτού ωστόσο γίνει αυτό θα έπρεπε να διευκρινιστεί αν τα νησιά αυτά ήταν ικανά για «οικειοποίηση»³²⁷. Επαναλαμβάνοντας το συμπέρασμα από την υπόθεση *Qatar v. Bahrain* ότι τα νησιά ανεξαρτήτως μεγέθους είναι σε θέση να οικειοποιηθούν³²⁸, αφού χαρακτήρισε τα Alburquerque Cays, East-Southeast Cays,

³²⁰ Treaty Concerning Territorial Questions at Issue between the two States, Managua, 1928, Article 1, League of Nations, Treaty Series, No. 2426, Vol. CV, p. 340-341, διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/pages/Home.aspx?clang=en>, last access 30/11/18.

³²¹ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Preliminary Objections of the Government of Colombia, Vol. 1, July 2003, p. 17, par. 43.

³²² Ibid, p. 62, par. 1.100.

³²³ Vienna Convention on the Law of the Treaties, Vienna, 1969, Section II «Invalidity of Treaties», Articles 51-52, «*If the expression of a State's consent to be bound by a treaty has been procured through the corruption of its representative directly or indirectly by another negotiating State, the State may invoke such corruption as invalidating its consent to be bound by the treaty*», και «*The expression of a State's consent to be bound by a treaty which has been procured by the coercion of its representative through acts or threats directed against him shall be without any legal effect*».

³²⁴ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 631, par. 6.

³²⁵ Ibid, p. 646, par. 42.

³²⁶ Ibid, p. 645-646, par. 39.

³²⁷ Ibid, p. 641, par. 25.

³²⁸ Ibid, p. 641, par. 26 και Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar/Bahrain), ICJ, Judgment, 2001, p. 102, par. 206, «*It has never been disputed*

Roncador, Serrana, Serranilla και Bajo Nuevo ως «νησιά» (και άρα ικανά για οικειοποίηση), διατύπωσε αμφιβολίες ως προς το αν το Quitasueno έχει status «νησιού», παρά το γεγονός ότι βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας ορισμένο χρονικό διάστημα του παλιρροϊκού κύκλου³²⁹.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της κυριαρχίας στη βάση του *uti possidetis juris*, το ΔΔΧ κατέληξε ότι δεν δόθηκαν επαρκείς αποδείξεις για να αναγνωριστεί κυριαρχία ούτε στη Νικαράγουα ούτε στην Κολομβία³³⁰, και άρα η απάντηση στο ζήτημα θα έρθει μέσα από την εξέταση της άσκησης αρμοδιοτήτων στα νησιά. Για τον σκοπό αυτό σημαντικό είναι να διευκρινιστεί η ημερομηνία κατά την οποία αποκρυσταλλώθηκε η διαφορά μεταξύ των δύο χωρών, και να ληφθούν υπόψη οι ενέργειες των κρατών πριν από αυτή την ημερομηνία³³¹. Οι απόψεις των δύο χωρών ως προς αυτό διέφεραν. Έτσι, η μεν Νικαράγουα ισχυριζόταν ότι το πρόβλημα ήρθε στην επιφάνεια το 1969 όταν η ίδια χορήγησε άδειες εξερεύνησης πετρελαίου στην περιοχή του νησιού *Quitasueno*³³², πράξη που οδήγησε στην αντίδραση της Κολομβίας. Από την άλλη πλευρά η Κολομβία όριζε ως ημερομηνία-κλειδί το 1971 οπότε και η ίδια διαπραγματεύτηκε με τις ΗΠΑ σχετικά με την κατάσταση των τριών νησιών για τα οποία δεν εφαρμόζονταν το άρθρο 1 της Σύμβασης του 1928³³³. Το Δικαστήριο τελικά θεώρησε ότι η ημέρα αποκρυστάλλωσης της διαφοράς εντοπιζόταν στην 12^η Ιουνίου όταν η Νικαράγουα απάντησε στις διαμαρτυρίες της Κολομβίας σχετικά με τις άδειες εξερεύνησης πετρελαίου που είχε χορηγήσει η πρώτη λίγες μέρες νωρίτερα, και επομένως λογικό είναι το επιχείρημα της άσκησης αρμοδιοτήτων στο νησί να λαμβάνει υπόψη αυτή την ημερομηνία³³⁴.

Στην προσπάθεια διελεύκανσης του ζητήματος της κυριαρχίας στη βάση της άσκησης αρμοδιοτήτων, η Κολομβία παρουσίασε μία σειρά από επιχειρήματα που αποδείκνυαν ότι η ίδια ασκούσε κυριαρχία στο Αρχιπέλαγος. Από την άλλη η Νικαράγουα ισχυρίστηκε ότι αντέδρασε στις ενέργειες της Κολομβίας αλλά δεν είχε τα «μέσα» να υπερασπιστεί τα νησιά από ένα κράτος με πολύ μεγαλύτερη ισχύ από την ίδια³³⁵. Το επιχείρημα της Νικαράγουας κρίνεται σαθρό από την γράφουσα. Η αντίδραση της Νικαράγουας απέναντι σε μία πράξη που η ίδια θεωρούσε άδικη (εν προκειμένω τις ενέργειες της Κολομβίας να εδραιώσει την κυριαρχία της στα νησιά) δεν προϋπέθετε την συγκριτικά μεγαλύτερη ισχύ της ίδιας σε σχέση με την αντιπαλό της χώρα. Αυτό θα ήταν ένα σοβαρό επιχείρημα στην περίπτωση που η διένεξη είχε

that islands constitute terra firma, and are subject to the rules and principles of territorial acquisition; the difference in effects which the law of the sea attributes to islands and low-tide elevations is considerable».

³²⁹ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 642 και 645, par. 27 και 38 αντίστοιχα.

³³⁰ Ibid, p. 651, par. 65.

³³¹ Ibid, p. 652, par. 67.

³³² Να υπενθυμιστεί ότι για το νησί δεν ίσχυε το άρθρο 1 της Συνθήκης του 1928 που όριζε την κολομβιανή κυριαρχία στα βασικά νησιά του Αρχιπελάγους.

³³³ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 653, par. 70.

³³⁴ Ibid, p. 653, par. 71.

³³⁵ Ibid, p. 655, par. 79.

κλιμακωθεί και οι δύο χώρες είχαν φτάσει σε σημείο στρατιωτικής σύρραξης, την οποία η Νικαράγουα ως πιο αδύναμη δεν θα ήταν σε θέση να κερδίσει. Παρόλα αυτά, ακόμα κι αν οδηγούνταν σε πόλεμο η κυριαρχία της χώρας επί των νησιών δεν θα έπαυε να υφίσταται, τουλάχιστον *de jure*. Η Νικαράγουα είχε την δυνατότητα αν το επιθυμούσε να προβεί σε νομοθετικές, διοικητικές κτλ πράξεις αντίστοιχες με αυτές με τις οποίες η Κολομβία απέδειξε την κυριότητα επί των νησιών. Και ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι αυτό της ήταν πάλι ανέφικτο, είχε την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει όσα περισσότερα μέσα της πρόσφερε το ίδιο το καθεστώς των Η.Ε. για να υπερασπιστεί τα «δίκαιά» της σύμφωνα πάντα με τις επιταγές του διεθνούς δικαίου. Φαίνεται λοιπόν εδώ η Νικαράγουα να προσπαθεί να ανατρέψει πράξεις που εξηγούνται από το διεθνές δίκαιο μέσω επιχειρημάτων που συνδέονται με την στρατιωτική ισχύ/ασφάλεια. Όπως και να έχει το ζήτημα, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ενεργειών που αποδεικνύουν την κυριαρχία της Κολομβίας ασκήθηκε στην θαλάσσια περιοχή που περιλαμβάνει τα αμφισβητούμενα νησιά, ορισμένες από αυτές τις ενέργειες έγιναν ειδικά σε σχέση με συγκεκριμένα από τα νησιά, και ως εκ τούτου αποδεικνύεται η άσκηση κυριαρχίας από πλευράς της Κολομβίας³³⁶.

Για να υποστηρίξει τον συλλογισμό του, το ΔΔΧ προχώρησε στην ανάλυση των διαφόρων κατηγοριών ενεργειών που παρουσίασε η χώρα³³⁷. Πρώτον, αναφέρθηκε στη δημόσια διοίκηση και την νομοθεσία, με τον Κυβερνήτη του Αρχιπελάγους να παρουσιάζει στην Κολομβιανή Κυβέρνηση έκθεση που αφορούσε την δημόσια διοίκηση στο Αρχιπέλαγος στην οποία μάλιστα γινόταν ξεκάθαρη αναφορά στα νησιά Roncador, Quitasueno και Serrana ως Κολομβιανά. Επιπρόσθετα, η Κολομβία αναφέρθηκε στις ρυθμίσεις που εισήγαγε σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες φέρνοντας ως παράδειγμα την εξαγωγή γκουανό και καρύδων σε ορισμένα νησιά, άδειες για εκμετάλλευση γκουανό και φωσφορικού άλατος κτλ. Επιπλέον, τα δημόσια έργα (όπως η συντήρηση των φάρων), μέτρα επιβολής του νόμου, ναυτικές επισκέψεις και επιχειρήσεις SAR και η ύπαρξη προξενικής αντιπροσώπευσης σε ορισμένα από τα νησιά αποτέλεσαν και αυτά ενέργειες τις οποίες η Κολομβία έφερε ως αποδείξεις σχετικά με την δική της κυριαρχία επί των νησιών. Με βάση όλα τα παραπάνω, εύλογα το Δικαστήριο τελικώς παραδέχτηκε και αναγνώρισε ότι η Κολομβία ήταν αυτή που ασκούσε κυριαρχία αδιάλειπτα και σταθερά και ταυτόχρονα ακύρωσε το επιχείρημα της Νικαράγουας ότι η ίδια πρόβαλε αντίσταση σε αυτές τις ενέργειες υποστηρίζοντας ότι δεν παρουσιάστηκαν αποδείξεις περί αυτού³³⁸.

Τέλος, πέρα από την άσκηση των αρμοδιοτήτων που έπαιξε τον καθοριστικό ρόλο, αναφορά έγινε και στην γενικότερη συμπεριφορά της Νικαράγουας³³⁹, σε ορισμένες συμφωνίες που σύναψε η Κολομβία με γειτονικές της χώρες³⁴⁰ και στην

³³⁶ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 655, par. 80.

³³⁷ Ibid, p. 656-657, p. 82.

³³⁸ Ibid, p. 657, par. 84.

³³⁹ Ibid, p.657-659, par. 85-88.

³⁴⁰ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p.659-660, par. 91-95.

παρουσία χαρτών³⁴¹. Και τα τρία αν και δεν θεωρήθηκαν αποδείξεις επί της κυριαρχίας έδωσαν κάποια επιπλέον στήριξη στους ισχυρισμούς της χώρας. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν εν τέλει το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι τα νησιά *Alburqueque*, *Bajo Nuevo*, *East-Southeast Cays*, *Quitasueno*, *Roncador*, *Serrana* και *Serranilla* ανήκουν στην Κολομβία³⁴².

4.3.2 Η Χάραξη του Θαλασσίου Ορίου:

Όπως αναφέρθηκε και στο εισαγωγικό μέρος του κεφαλαίου αυτού, η Νικαράγουα ζητούσε από το Δικαστήριο την χάραξη ΕΘΟ, αίτημα που στην συνέχεια τροποποίησε ως χάραξη ορίου υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δύο ηπειρωτικών ακτών, με τα Κολομβιανά νησιά να περιορίζονται σε θυλάκους. Από την άλλη πλευρά, η Κολομβία ήταν υπέρ ενός ΕΘΟ που θα βασιζόταν στην μέση γραμμή μεταξύ των νησιών της Νικαράγουα και των αντίστοιχων δικών της νησιών στο Αρχιπέλαγος³⁴³. Για την χάραξη του ΕΘΟ το ΔΔΧ ακολούθησε την γνωστή μέθοδο των τριών βημάτων, αν και σύμφωνα με τους *Khan* και *Rains* τα βήματα ήταν πέντε³⁴⁴. Όντως πριν αναφερθεί στα τρία βήματα το Δικαστήριο προχώρησε στην καταγραφή τόσο των «σχετικών ακτών» όσο και της «σχετικής περιοχής», και επομένως αυτά θα μπορούσαν να είναι τα δύο πρώτα βήματα. Παρόλα αυτά, η καταμέτρηση των σχετικών ακτών συνδέεται άμεσα με το τρίτο βήμα της γνωστής μεθόδου των τριών σταδίων, δηλαδή τον έλεγχο δυσαναλογίας. Σε γενικές γραμμές η αιτιολόγηση για την «προσθήκη» (αν όντως θα μπορούσαν να θεωρηθούν μέρος της διαδικασίας) των δύο αυτών στοιχείων βρίσκεται και στην ίδια την απόφαση αφού το Δικαστήριο ορίζει «*the legal concept of the 'relevant area' has to be taken into account as part of the methodology of maritime delimitation*»³⁴⁵.

4.3.2.1 «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή»:

Στην προσπάθειά του το Δικαστήριο να προχωρήσει την χάραξη του ΕΘΟ, το πρώτο βήμα που ακολούθησε ήταν να καταγράψει ποιες ήταν οι «σχετικές ακτές» των δύο κρατών. Με την έννοια «σχετικές ακτές» νοούνται οι ακτές εκείνες η προβολή των οποίων στην θάλασσα δημιουργεί επικάλυψη με την προβολή των ακτών του άλλου κράτους³⁴⁶. Επαναλαμβάνοντας όσα κατέγραψε στην υπόθεση της *Μάυρης Θάλασσας*, το ΔΔΧ παρουσίασε τον ρόλο που παίζει η καταγραφή των σχετικών ακτών στην οριοθέτηση. Συγκεκριμένα, βοηθά στο να προσδιοριστεί ποιες θεωρούνται αλληλοεπικαλυτόμενες αξιώσεις πάνω στις θαλάσσιες ζώνες στο

³⁴¹ Ibid, p.660-662, par. 96-102.

³⁴² Ibid, p. 662, p. 103.

³⁴³ Ibid, p. 670-671, par.133-135.

³⁴⁴ Βλ. στο Khan Imad, Rains David, Doughnut Hole in the Caribbean Sea: The Maritime Boundary between Nicaragua and Colombia according to the International Court of Justice, *Houston Journal of International Law*, Vol. 35, 2013m p. 598-599.

³⁴⁵ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 682, par. 157.

³⁴⁶ Ibid, p. 674, par. 141.

συγκεκριμένο γεωγραφικό πλαίσιο και δεύτερον, βοηθά στην εξακρίβωση των ακτών ώστε να ελεγχθεί κατά το τρίτο στάδιο (έλεγχος της αναλογικότητας) αν υπάρχει δυσαναλογία μεταξύ του λόγου του μήκους των ακτών και των θαλάσσιων περιοχών που θα αποδοθούν στα κράτη³⁴⁷.

Στην καταμέτρηση των σχετικών ακτών της Νικαράγουα δεν υπήρχε ιδιαίτερη διαφωνία μεταξύ των Μερών καθώς αποδέχονταν ότι αυτές θα αποτελούνταν από τις ηπειρωτικές και νησιωτικές της ακτές³⁴⁸. Παρόλα αυτά, το Δικαστήριο κατέληξε ότι αν και το θαλάσσιο όριο θα μετρηθεί από τις ακτές των νησιών της Νικαράγουα, στην καταμέτρηση των ακτών δεν θα ληφθεί υπόψη η ανατολική πλευρά τους καθώς είναι παράλληλη με την ηπειρωτική ακτογραμμή με αποτέλεσμα να μην προσθέτει στο μήκος των σχετικών ακτών³⁴⁹, πράγμα που δεν συνέβη με την περίπτωση της Κολομβίας. Η κυρίως διαφωνία μεταξύ των κρατών σε αυτό το προκριματικό στάδιο εντοπίζεται στην καταγραφή των σχετικών ακτών της Κολομβίας και είναι άμεση απόρροια των θέσεων των δύο χωρών για την κατασκευή της μέσης γραμμής, ή καλύτερα για τα σημεία από τα οποία θα χαραχθεί η μέση γραμμή. Υπενθυμίζεται ότι η Νικαράγουα, ζητούσε την χάραξη μέσης γραμμής μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών των δύο χωρών αγνοώντας την ύπαρξη των Κολομβιανών νησιών στην κατασκευή της μέσης γραμμής. Έτσι, σύμφωνα με την Νικαράγουα θα έπρεπε να συμπεριληφθεί η βόρεια και δυτική κολομβιανή ηπειρωτική ακτή, αλλά αν το Δικαστήριο δεν δεχτεί να εξετάσει το ζήτημα της εκτεταμένης Η.Υ., τότε η σχετική κολομβιανή ακτή θα είναι μόνο η δυτική ακτή των νησιών του Αρχιπελάγους καθώς η συμπερίληψη και της ανατολικής πλευράς θα οδηγούσε σε διπλή προσμέτρηση³⁵⁰. Το επιχείρημα της Νικαράγουα θα ήταν λογικό στην περίπτωση που η απόσταση μεταξύ των ηπειρωτικών της ακτών και των κολομβιανών νησιών ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη των 100 νμ και επομένως με την χάραξη της μέσης γραμμής (ακόμα και αν είχε υποστεί μετατόπιση ώστε να παράξει δίκαιο αποτέλεσμα), η μέτρηση του θαλασσιού ορίου από τις γραμμές βάσης δεν θα βρισκόταν γεωγραφικά ανατολικά των κολομβιανών νησιών, αλλά δυτικά αυτών. Όπως και να έχει η Νικαράγουα υπερασπίστηκε την πρόταση της θεωρώντας ως σχετικές ακτές μόνο τις δυτικές ακτές των τριών μεγάλων νησιών της Κολομβίας αποκλείοντας τα υπόλοιπα με την λογική ότι ήταν τόσο μικρά που δεν πρόσθεταν περισσότερο του ενός χιλιομέτρου στο μήκος των ακτών³⁵¹. Απαντώντας στην θέση της Νικαράγουα, η Κολομβία θεώρησε ως σχετικές ακτές τις δυτικές ακτές των νησιών της, εκτός αν στην επικαλυπτόμενη περιοχή συμπεριλαμβανόταν η ανατολική τους πλευρά η οποία θα έφτανε μέχρι και 200 νμ από τις γραμμές βάσης της Νικαράγουα, οπότε και θα έπρεπε στο μήκος των ακτών να συμπεριληφθεί ολόκληρη η ακτογραμμή των νησιών³⁵². Τελικά το Δικαστήριο μάλλον τάχθηκε πιο κοντά στις Κολομβιανές θέσεις περί σχετικών ακτών, καθώς α) δικαίως και χωρίς να αποτελεί έκπληξη η απόφασή του αναγνώρισε

³⁴⁷ Ibid, p. 675, par. 141.

³⁴⁸ Ibid, p. 675, par. 143-144.

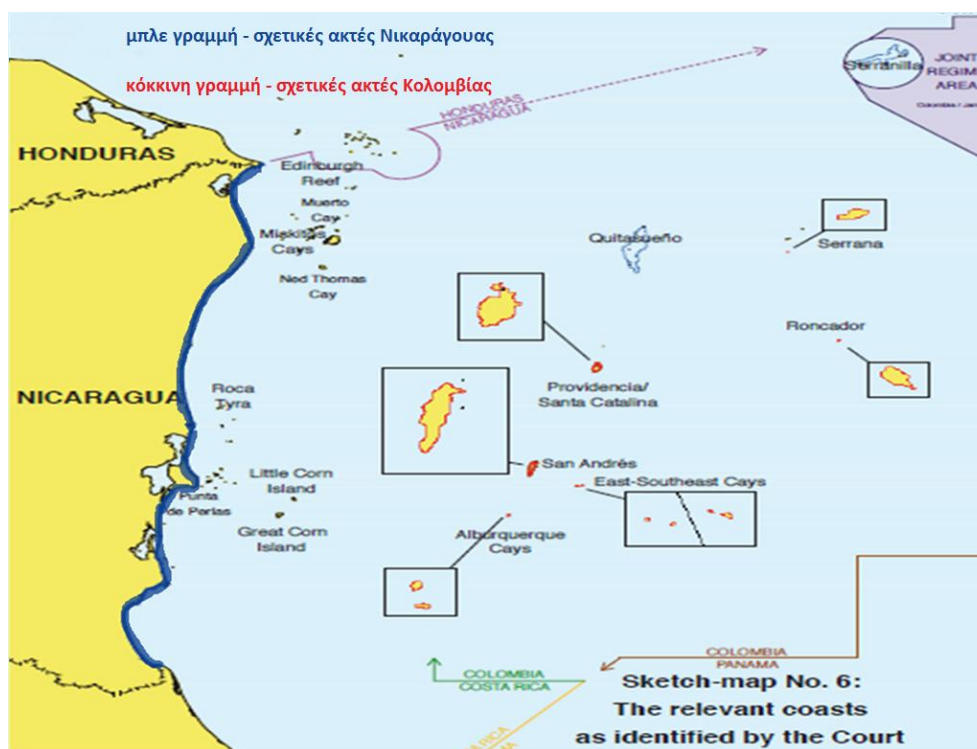
³⁴⁹ Ibid, p. 678, par. 145.

³⁵⁰ Ibid, p. 678, par. 146.

³⁵¹ Ibid, p. 678, par. 147.

³⁵² Ibid, p. 679, par. 148.

ότι η ηπειρωτική κολομβιανή ακτή ουδεμία σχέση είχε με τις σχετικές ακτές στην συγκεκριμένη οριοθέτηση, και άρα β) οι σχετικές ακτές ήταν ολόκληρη η ακτογραμμή των κολομβιανών νησιών και όχι μόνο η δυτική πλευρά τους, γ) συμπεριέλαβε το μήκος των ακτών όχι μόνο των κυρίως κολομβιανών νησιών όπως ζητούσε η Νικαράγουα, αλλά πρόσθεσε και τις ακτές των Alburquerque Cays, East-Southeast Cays, Roncador και Serrana³⁵³. Αποτέλεσμα της απόφασης των δικαστών ήταν το μήκος των ακτών να καταγραφεί στα 531 χλμ έναντι 65 χλμ ή διαφορετικά σε μία αναλογία 1: 8,2 υπέρ της Νικαράγουα³⁵⁴.

Σχήμα 6: Σχετικές Ακτές Νικαράγουας και Κολομβίας

Πηγή: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, 2012, p. 681, Sketch-map No. 6 (The Relevant Coasts as identified by the Court).

Το δεύτερο ζήτημα που κλήθηκε να διαλευκάνει το Δικαστήριο ήταν η «σχετική περιοχή». Με τον όρο νοείται ο θαλάσσιος εκείνος χώρος στον οποίο τα δυνητικά νόμιμα δικαιώματα των Μερών επικαλύπτονται³⁵⁵. Και εδώ οι θέσεις των δύο χωρών δίστανται. Η Νικαράγουα υποστηρίζει ότι η σχετική περιοχή είναι όλος ο θαλάσσιος χώρος που βρίσκεται μεταξύ της ακτογραμμής της και εκτείνεται έως 200 νμ από αυτή και τα νησιά της, σε αντίθεση με την Κολομβία που θεωρεί ότι αυτή περιορίζεται μεταξύ της Νικαράγουας και των νησιωτικών ακτών της Κολομβίας³⁵⁶. Εδώ το Δικαστήριο απέρριψε την Κολομβιανή θέση και τάχθηκε υπέρ της Νικαράγουας θεωρώντας ότι η «σχετική περιοχή» είναι όλος ο θαλάσσιος χώρος που

³⁵³ Ibid, p. 679-680, par. 151-152.

³⁵⁴ Ibid, p. 680, par. 153.

³⁵⁵ Ibid, p. 683, par. 159.

³⁵⁶ Ibid, p. 682, par. 155 και p. 682, par. 156.

βρίσκεται μεταξύ των γραμμών βάσης για την μέτρηση της αιγιαλίτιδας της Νικαράγουας και έως του σημείου των 200 νμ από αυτές³⁵⁷.

Σχήμα 7: Η «σχετική περιοχή» σύμφωνα με το Δικαστήριο

Πηγή: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, p. 687, Sketch-map No.7 (*The Relevant Maritime Area as identified by the Court*).

4.3.2.2 Νησιά:

Στις οριοθετήσεις μεταξύ κρατών που τουλάχιστον το ένα εκ των δύο φέρει νησιά, οι απόψεις των αντιδίκων ως προς την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών δίστανται. Επαναλαμβάνεται ότι η παρουσία νησιών στην προς οριοθέτηση περιοχή μπορεί να αποτελέσει ειδική/σχετική περίπτωση που θα μεταβάλει την μέση γραμμή. Παρόλα αυτά, από την ανάγνωση της συγκεκριμένης υπόθεσης φαίνεται ότι εδώ δεν τίθεται τέτοιο θέμα. Ο λόγος είναι προφανώς ότι το Δικαστήριο αρνήθηκε να χαράξει την μέση γραμμή μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών των δύο χωρών, αποκλείοντας από την συμπερίληψη των σχετικών ακτών τις βόρειες και ανατολικές ηπειρωτικές ακτές της Κολομβίας, χαράσσοντας την μέση γραμμή μεταξύ των Κολομβιανών νησιών και της Νικαράγουας. Πριν την υπόθεση *Nicaragua/Colombia*, καμία απόφαση διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου δεν αφορούσε ταυτόχρονα α) απέναντι ηπειρωτικές ακτές που βρίσκονταν σε τόσο μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, και β) μία μεγάλη ομάδα μικρών νησιών που ανήκουν σε ένα εκ των δύο κρατών αλλά τοποθετούνται απέναντι από τις ηπειρωτικές ακτές του δεύτερου κράτους³⁵⁸. Υπενθυμίζεται ότι η απόσταση μεταξύ των νησιών της Κολομβίας και της ηπειρωτικής της ακτής είναι περίπου 380 νμ, μεταξύ των νησιών και της Νικαράγουας περίπου 100 νμ -το 1/3 δηλαδή της

³⁵⁷ Ibid, p. 683, par. 159.

³⁵⁸ Βλ. στο Riesenberg David, Introductory Note to the International Court of Justice: Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), International Legal Materials, Vol. 52, No. 1, 2013, p. 1.

απόστασης - ενώ η απόσταση μεταξύ των δύο ηπειρωτικών ακτών προφανώς ξεπερνά τα 400 νμ. Παρόμοια γεωγραφική κατάσταση θα μπορούσε κάποιος να πει ότι παρατηρείται και στην περιοχή του Αιγαίου, με την διαφορά ότι δεν πρόκειται για λίγα νησιά πολύ μακριά από την ηπειρωτική ακτή αλλά για εκατοντάδες διασκορπισμένα νησιά σε όλη την θαλάσσια περιοχή μεταξύ των δύο χωρών που αποτελούν και σημαντικό ποσοστό του εδάφους της χώρας. Ο *Riesenberg* αναφέρει ότι η περίπτωση *Nicaragua/Colombia* είναι πρωτοφανής, βασιζόμενος ξεκάθαρα στον συνδυασμό των δύο κριτηρίων. Μάλιστα η περίπτωση των νησιών του Αρχιπελάγους *San Andres* δεν προσομοιάζει ούτε στην περίπτωση των Βρετανικών νησιών της Μάγχης καθώς εκείνα βρίσκονταν σε απόσταση αναπνοής από τις γαλλικές ακτές, περίπου στα 12 νμ μακριά τους.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της παρουσίας των νησιών στην εν λόγω υπόθεση επαναλαμβάνουμε ότι σύμφωνα με την ΣΔΘ τα νησιά έχουν όλες τις θαλάσσιες ζώνες, με μοναδική εξαίρεση αν πρόκειται για βράχους οπότε θα φέρουν μόνο αιγιαλίτιδα. Και οι δύο χώρες συμφωνούν ότι τα τρία μεγάλα νησιά *San Andres*, *Providencia* και *Santa Catallina*, δικαιούνται Αιγιαλίτιδα ζώνη και ΑΟΖ/Η.Υ. που μπορεί να φτάσει ως 200 νμ κάτι που όμως δεν είναι εφικτό λόγω της επικάλυψης με το δικαίωμα της Νικαράγουα για θέσπιση ζώνης έως 200νμ³⁵⁹. Για τον λόγο αυτό η Νικαράγουα –όπως έκανε και στην προηγούμενη υπόθεση με την Ονδούρα– ισχυρίστηκε ότι τα νησιά θα έπρεπε να «εγκλωβιστούν» σε θυλάκους. Τα τρία μεγάλα νησιά σε θυλάκους των 12 νμ, ενώ τα υπόλοιπα –τα οποία θεωρούσε ότι ενέπιπταν στην εξαίρεση του άρθρου 121¶3 της ΣΔΘ – σε θυλάκους των 3 νμ³⁶⁰. Το επιχείρημά της για την απόδοση μικρότερης αιγιαλίτιδας ζώνης σε ορισμένα νησιά βασίστηκε στο περιορισμένο τους μέγεθος και την απουσία πληθυσμού προσπαθώντας να τα εξισώσει με βράχους³⁶¹. Ωστόσο, αν και αυτό θα ήταν σοβαρό επιχείρημα για την περίπτωση της ΑΟΖ/Η.Υ. θεωρείται «λίγο» στην περίπτωση της αιγιαλίτιδας ζώνης, καθώς το άρθρο 121¶2 και ¶3 δεν δημιουργεί καμία εξαίρεση από τα χωρικά ύδατα για οποιοδήποτε νησί³⁶². Να υπενθυμιστεί επίσης ότι επιχειρήματα χωρών (όπως η Τουρκία) που κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την ΣΔΘ προσπαθούσαν να διασυνδέσουν την δυνατότητα των νησιών να θεσπίζουν θαλάσσιες ζώνες με το ποσοστό του πληθυσμού ή το μέγεθος τους είχαν απορριφθεί, και επομένως η αναφορά στον πληθυσμό από πλευρά Νικαράγουας ουδεμία σοβαρή βάση έχει³⁶³. Ακριβώς σε αυτό το σημείο στήριξε και η Κολομβία τα αντεπιχειρήματά της. Δηλαδή, πρώτον υποστήριξε ότι τα νησιά είναι ικανά να συντηρήσουν οικονομική ζωή και διαβίωση και άρα δεν εμπίπτουν στο άρθρο 121¶3 αλλά στο 121¶2 και δικαιούνται όλες τις θαλάσσιες ζώνες³⁶⁴, και δεύτερον, δεν υπάρχει καμία βάση στο

³⁵⁹ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 686, par. 168.

³⁶⁰ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 688, par. 169-172.

³⁶¹ Ibid, p. 688, par. 171.

³⁶² Επαναλαμβάνεται ότι αν και η Κολομβία δεν είναι μέλος στη ΣΔΘ, έχει αποδεχθεί την εθμική ισχύ του άρθρου 121 της Σύμβασης.

³⁶³ Βλ. παραπάνω κεφάλαιο 3.3.1.

³⁶⁴ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 689, par. 173.

διεθνές δίκαιο που να δικαιολογεί την θέση της Νικαράγουας για 3 νμ αιγιαλίτιδα³⁶⁵. Σύμφωνα με την ίδια όταν η χωρική θάλασσα μίας χώρας επικαλύπτεται με ΑΟΖ/Η.Υ. άλλου κράτους, τότε η πρώτη υπερισχύει καθώς η κυριαρχία ενός κράτους πάνω σε αυτή έχει προτεραιότητα έναντι των δικαιωμάτων που απολαμβάνει ένα κράτος στην ΑΟΖ/Η.Υ. του³⁶⁶. Το Δικαστήριο στάθηκε ξεκάθαρα υποστηρικτικά στην αντίληψη της Κολομβίας, επαναλαμβάνοντας και αποκρυσταλλώνοντας την θέση που είχε πάρει στην υπόθεση *Qatar/Bahrain* ότι τα νησιά ανεξαρτήτως του μεγέθους τους έχουν τα ίδια δικαιώματα με το χερσαίο έδαφος³⁶⁷. Είναι γνωστό ότι πολλές φορές το Δικαστήριο περιόρισε τις θαλάσσιες ζώνες ορισμένων νησιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση του νησιού *Serpent* στην *Μαύρη Θάλασσα*³⁶⁸. Παρόλα αυτά, όπως τόνισε το ΔΔΧ, ποτέ δεν έχει περιοριστεί το δικαίωμα ενός κράτους για αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ. στα νησιά λόγω επικάλυψης με ΑΟΖ/Η.Υ. δηλαδή ζώνη που ισχύουν τα κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους και όχι η κυριαρχία όπως στην περίπτωση της αιγιαλίτιδας³⁶⁹. Για να καταλήξει ένα δικαιοδοτικό όργανο να περιορίσει το δικαίωμα του νησιού σε πλήρη αιγιαλίτιδα ζώνη θα έπρεπε είτε να υπήρχε επικάλυψη με άλλη αιγιαλίτιδα, είτε ύπαρξη ιστορικού ή ήδη συμφωνημένου θαλασσίου ορίου³⁷⁰.

Το Δικαστήριο τελικά απέφυγε –όπως έκανε και στην περίπτωση του νησιού *Serpent* στην *Μαύρη Θάλασσα* – να διευκρινίσει ποιο ήταν το καθεστώς των νησιών για τα οποία η Νικαράγουα ζητούσε θύλακες 3 νμ, δηλαδή αν ανήκαν στο άρθρο 121¶2 ή στο 121¶3 και άρα ήταν βράχοι, με το επιχείρημα ότι δεν ήταν απαραίτητη αυτή η διευκρίνιση καθώς ούτως ή άλλως οποιαδήποτε διεκδίκησή τους για κάποιον θαλάσσιο χώρο εντός της «σχετικής περιοχής» θα επικαλυπτόταν με το νόμιμο δικαίωμα των τριών μεγάλων νησιών του Αρχιπελάγους για ΑΟΖ/Η.Υ.³⁷¹. Βέβαια καλό είναι να αναφερθεί εδώ ότι στην αρχή της απόφασης κατά την εξέταση του ζητήματος αν τα νησιά ήταν ικανά για «οικειοποίηση» καταγράφεται ότι τα δύο Μέρη είχαν παραδεχτεί ότι από την στιγμή που βρίσκονται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας στην μέγιστη πλημμυρίδα θεωρούνται νησιά³⁷². Αναλύοντας την επιχειρηματολογία του, το ΔΔΧ απέδωσε τελικά σε αυτά τα νησιά (*Alburquerque, Eastsotheast Cays* κτλ) μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη³⁷³. Αυτό σημαίνει ότι *de facto* ακόμα κι αν δεν το είπε, το Δικαστήριο τα εξίσωσε με βράχους. Σε αυτό το σημείο, μπαίνει ένα άλλο ενδιαφέρον ζήτημα. Το Δικαστήριο διευκρινίζοντας το εφαρμοστέο δίκαιο υποστήριξε ότι όλο το άρθρο 121 είναι εθιμικό δίκαιο³⁷⁴. Ωστόσο, αυτό μπορεί να δεχτεί μεγάλη κριτική καθώς υπάρχει έλλειψη αντίστοιχης πρακτικής από τα κράτη.

³⁶⁵ Ibid, p. 689, par. 174.

³⁶⁶ Ibid.

³⁶⁷ Ibid, p. 689-690, par. 176.

³⁶⁸ Υπενθυμίζεται ότι στο νησί δόθηκε μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ, ενώ στην λόγω περίπτωση κανένα από τα δύο μέρη δεν διεκδικούσε για το νησί άλλες θαλάσσιες ζώνες.

³⁶⁹ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 690, par. 178.

³⁷⁰ Ibid, p. 691, par. 180.

³⁷¹ Ibid, p. 692, par. 180.

³⁷² Ibid, p. 642, par 27.

³⁷³ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 691, par. 180.

³⁷⁴ Ibid, p. 673-674, par. 138-139.

Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο δύο είναι τα στοιχεία του εθίμου: η πρακτική των κρατών και η πεποίθηση δικαίου. Κατά τον Tanaka είναι ασυνήθιστο τα κράτη να έχουν ενσωματώσει το άρθρο 121¶3 στην εθνική τους νομοθεσία με εξαίρεση το Μεξικό το 1986 στον νόμο που αφορούσε την ΑΟΖ³⁷⁵. Δεύτερον, είναι σπάνιο τα κράτη να εγκαταλείπουν μόνα τους την θέσπιση ΑΟΖ/Η.Υ γύρω από θαλάσσιους σχηματισμούς επειδή αποτελούν βράχους σύμφωνα με το άρθρο 121¶3, και τρίτον είναι ασυνήθιστο τα εθνικά δικαστήρια να ασχολούνται με το άρθρο 121¶3³⁷⁶. Για τους παραπάνω λόγους ο Tanaka, αμφισβητεί την δυνατότητα της τρίτης παραγράφου του άρθρου 121 να αποκρυσταλλώσει έθιμο³⁷⁷. Τώρα ένα τελευταίο σχόλιο αφορά το επιχείρημα του ΔΔΧ ότι οι ζώνες των νησιών επικαλύπτονται με αυτές των τριών μεγάλων εντός της «σχετικής περιοχής», μάλλον ακούγεται αδύναμο.

Κλείνοντας, ένα συστατικό του νησιού Quitasueno, το QS32, το οποίο αρχικά το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας κατά την μέγιστη πλημμυρίδα³⁷⁸, στη συνέχεια με την δικαιολογία ότι τα μέρη το αποδέχτηκαν ως βράχο, το απέκλεισε από την δυνατότητα να θεσπίσει ΑΟΖ/Η.Υ³⁷⁹.

4.3.2.3 Μέθοδος Οριοθέτησης:

Αφού το Δικαστήριο έλυσε τα ζητήματα που αφορούσαν την «σχετική περιοχή», τις «σχετικές ακτές» και τα νησιά, το επόμενο βήμα ήταν να προχωρήσει στην χάραξη της οριοθετικής γραμμής. Και εδώ ωστόσο δεν υπήρχε συμφωνία μεταξύ των Μερών. Όπως και στην προηγούμενη υπόθεση με την Ονδούρα, η Νικαράγουα στάθηκε ενάντια στην χάραξη μέσης γραμμής μέσω της μεθόδου των τριών βημάτων³⁸⁰. Θεώρησε ότι τα Κολομβιανά νησιά βρίσκονται πάνω στην δική της υφαλοκρηπίδα και αναγνωρίζοντας ότι συνήθως το Δικαστήριο δίνει μειωμένη ή και καθόλου επήρεια στα νησιά κατά την οριοθέτηση, υπεραμύνθηκε της δυνατότητας δημιουργίας θυλάκων έξω από τους οποίους όμως θα βρισκόταν η δική της υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ³⁸¹. Στο σημείο αυτό είναι εύλογο να γίνουν δύο παρατηρήσεις. Πρώτον, το επιχείρημα της Νικαράγουας ότι τα κολομβιανά νησιά βρίσκονται πάνω στην δική της υφαλοκρηπίδα, ταυτίζεται με το αντίστοιχο τουρκικό επιχείρημα ότι τα ελληνικά νησιά δεν έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα αλλά επικάθονται στην

³⁷⁵ Βλ. στο Tanaka Yoshifumi, Reflections on the Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Colombia before the International Court of Justice, Leiden Journal of International Law, Vol. 26, Issue 4, 2013, p. 912.

³⁷⁶ Ibid,

³⁷⁷ Ibid, par. 913.

³⁷⁸ Ibid, p. 962, par. 181.

³⁷⁹ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 693, par. 183.

³⁸⁰ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 693, par. 185.

³⁸¹ Ibid, p. 694, par. 186.

τουρκική³⁸². Δεύτερον, σχετικά με την επήρεια των νησιών στην οριοθέτηση, όντως το Δικαστήριο έχει δώσει μειωμένη, μισή ή και καθόλου επήρεια στα νησιά σε πολλές από τις αποφάσεις που ασχολήθηκαν με οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών. Ωστόσο, αυτό συνέβη κάτω από πολύ συγκεκριμένες γεωγραφικές συνθήκες και συνήθως όταν τα νησιά του ενός αντίδικου κράτους βρίσκονταν σε απόσταση «αναπνοής» από την απέναντι ακτή (πχ *Channel Islands*) ή επρόκειτο για ένα μικρό νησί στην μέση της θάλασσας και απέναντι από μία κατά πολύ μεγαλύτερη σε έκταση ηπειρωτική ακτή (πχ. *Jan Mayen*). Μάλιστα η Νικαράγουα προσπάθησε να ταυτίσει την περίπτωση του Αρχιπελάγους με εκείνη των βρετανικών νησιών της Μάγχης, αν και στην πραγματικότητα όπως έχει ήδη διαφανεί ουδεμία σύγκριση υπάρχει μεταξύ των δύο περιπτώσεων καθώς η απόσταση των νησιών της Κολομβίας από την απέναντι ακτή είναι δέκα φορές μεγαλύτερη από εκείνη των βρετανικών νησιών από τις γαλλικές ακτές.

Η Κολομβία, αντίθετα, θεώρησε ως κατάλληλη την μέση γραμμή απορρίπτοντας την μέθοδο των θυλάκων³⁸³. Το ΔΔΧ τάχθηκε πιο κοντά στην άποψη της και επέλεξε τη μέθοδο των τριών βημάτων³⁸⁴. Αντίθετα ωστόσο με την υπόθεση της Ονδούρας, στην οποία παρουσιάστηκαν συμπεράσματα σχετικά με την αξία της μέσης γραμμής, εδώ, εκτός από την αναγνώριση ότι η χρήση των όρων «μέση γραμμή» και «ίση απόσταση» δεν έχει καμία νομική συνέπεια –όπως είχε ξεκαθαρίσει ήδη από την υπόθεση της *Μαύρης Θάλασσας*³⁸⁵, το Δικαστήριο δεν ανέλυσε επιχειρήματα υπέρ της σημασίας της μέσης γραμμής και περιορίστηκε απλά να αναγνωρίσει ότι σ’ αντίθεση με την Ονδούρα, εδώ η εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης είναι εφικτή και δεν υπάρχει καμία δυσκολία στην χάραξη της³⁸⁶. Έτσι προχώρησε στο πρώτο στάδιο της διαδικασίας, στην χάραξη δηλαδή της προσωρινής μέσης γραμμής μεταξύ της ακτής της Νικαράγουα και της δυτικής ακτής των Κολομβιανών νησιών³⁸⁷. Σε αυτό το σημείο, ιδιαίτερη προσοχή έπρεπε να δοθεί στην εύρεση των σημείων από τα οποία θα χαρασσόταν η γραμμή, με το ΔΔΧ να επιλέγει τελικά τα τρία μεγάλα κολομβιανά νησιά και το νησί *Alburquerque*, ενώ για την Νικαράγουα αυτά θα τοποθετούνταν στα δικά της νησιά³⁸⁸. Στο δεύτερο στάδιο θα καταγράφονταν οι παράγοντες που αποτελούν σχετικές περιστάσεις και θα μπορούσαν να μετατοπίσουν την μέση γραμμή, ενώ στο τρίτο θα γινόταν ο έλεγχος της αναλογικότητας³⁸⁹.

³⁸² Βλ. στο Συρίγος Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Πατάκης, Αθήνα, 2015, p. 246.

³⁸³ *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, 2012, p. 694-695, par. 187-188.

³⁸⁴ *Ibid*, p. 695, par. 190.

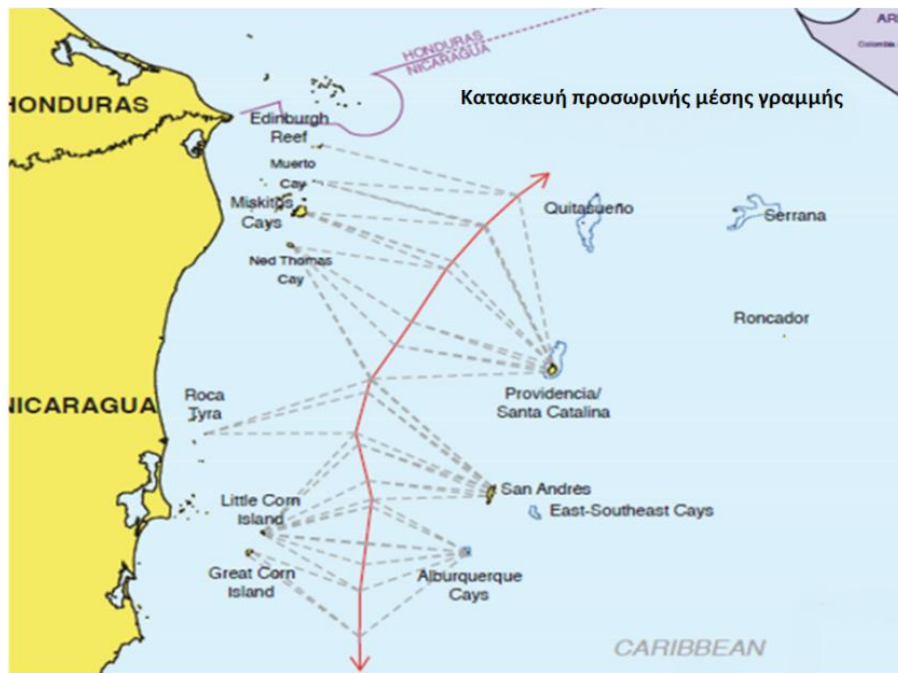
³⁸⁵ *Ibid*, p. 695, par. 191.

³⁸⁶ *Ibid*, p. 696-697, par. 195.

³⁸⁷ *Ibid*, p. 695, par. 191 και p. 698, par. 200.

³⁸⁸ *Ibid*, p. 699-700, par. 203-204.

³⁸⁹ *Ibid*, p. 696, par. 192-193.

Σχήμα 8: Κατασκευή Προσωρινής Μέσης Γραμμής

Πηγή: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, p. 701, Sketch-map No.8 (Construction of the provisional median line).

Στην προσπάθεια καταγραφής των σχετικών περιστάσεων το Δικαστήριο φαίνεται να κράτησε μία θέση που δεν ήταν εντελώς υπέρ ούτε της Κολομβίας ούτε της Νικαράγουα, αλλά αντίθετα έδωσε ταυτόχρονα δίκαιο και άδικο και στις δύο. Συγκεκριμένα, η Νικαράγουα υποστήριξε ότι η μεγάλη ανισότητα στο μήκος των ακτών μεταξύ της ίδιας και των κολομβιανών νησιών θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, με την Κολομβία να απαντά ότι το δίκαιο αποτέλεσμα δεν συνεπάγεται μία ακριβή σχέση μεταξύ του μήκους των ακτών και του ποσοστού της «σχετικής περιοχής» που η οριοθέτηση θα δώσει σε καθένα από τα Μέρη³⁹⁰. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το μήκος των ακτών δεν παίζει κανένα ρόλο κατά την εξακρίβωση της προσωρινής μέσης γραμμής, αλλά μία σημαντική διαφορά στο μήκος των ακτών των κρατών μπορεί να αποτελέσει σχετική περίσταση που στο δεύτερο στάδιο της διαδικασίας θα οδηγήσει σε μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής³⁹¹. Εν τέλει, το ΔΔΧ θεώρησε ότι η αναλογία 1:8,2 μεταξύ των ακτών των δύο χωρών αποτελεί αναμφισβήτητα μία σημαντική ανισότητα που απαραίτητα θα οδηγήσει σε μετατόπιση³⁹². Άρα ως προς την πρώτη σχετική περίσταση, το ΔΔΧ τάχθηκε περισσότερο υπέρ της θέσης της Νικαράγουας.

Ο δεύτερος παράγοντας που θεώρησε η Νικαράγουα ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη είναι το γενικότερο γεωγραφικό πλαίσιο υποστηρίζοντας ότι τα κολομβιανά νησιά βρίσκονται στην δική της υφαλοκρηπίδα κάτι που έρχεται ενάντια σε μία βασική

³⁹⁰ Ibid, p. 701-702, par. 208.

³⁹¹ Ibid, p. 702, par. 209.

³⁹² Ibid, p. 702, par. 211.

αρχή των θαλάσσιων οριοθετήσεων που είναι η έννοια της αποκοπής (cut-off effect)³⁹³. Η Κολομβία πολύ εύστοχα έστρεψε το επιχείρημα της αντιπάλου της εναντίον της διευκρινίζοντας ότι και η προτεινόμενη μέθοδος των θυλάκων όχι μόνο θα απέκοπτε τα νησιά της από την δική τους φυσική προέκταση αλλά θα τα οδηγούσε στο να στερηθούν το νόμιμο δικαίωμά τους για ΑΟΖ/Η.Υ.³⁹⁴. Το Δικαστήριο φαίνεται να υποστήριξε την Κολομβιανή θέση, απορρίπτοντας το επιχείρημα της ύπαρξης των νησιών επί της υφαλοκρηπίδας της Νικαράγουας, καταλήγοντας ότι ηπειρωτική ακτή της Νικαράγουας και τα Κολομβιανά νησιά στην πραγματικότητα βρίσκονταν πάνω στην ίδια υφαλοκρηπίδα και ως εκ τούτου δεν μπορούσε να δώσει προτεραιότητα στο νόμιμο δικαίωμα του ενός κράτους έναντι του άλλου³⁹⁵. Το επιχείρημα είναι πολύ σημαντικό για την περίπτωση της Ελλάδας, καθώς εύλογα αναμένεται σε αντίστοιχη δικαστική διαμάχη με την Τουρκία το Δικαστήριο να απορρίψει το επιχείρημα της δεύτερης ότι τα ελληνικά νησιά βρίσκονται στην δική της υφαλοκρηπίδα. Παρόλα αυτά, τελικά το Δικαστήριο παραδέχτηκε ότι η μη-αποκοπή είναι μία σχετική περίπτωση που θα οδηγήσει σε μετατόπιση της μέσης γραμμής καθώς το αντίθετο θα οδηγούσε στο να χάσει η Νικαράγουα τα ¾ της περιοχής στην οποία «προβάλλονται» οι ακτές της, αλλά ταυτόχρονα ξεκαθάρισε ότι η μετατόπιση αυτή δεν θα έπρεπε να οδηγήσει στο να αποκοπεί η Κολομβία από τα δικαιώματά της ανατολικά των νησιών, καθώς αυτό θα σήμαινε ότι στη προσπάθεια να μην αποκόψει την μία ακτή από την φυσική της προέκταση, θα απέκοπτε την άλλη³⁹⁶.

Πέρα από τους δύο παράγοντες που αναλύθηκαν παραπάνω και τους οποίους θεώρησε ως σχετικές περιστάσεις, το Δικαστήριο απέρριψε τους υπόλοιπους που υποστήριζαν τα Μέρη. Έτσι, απορρίφθηκε η πρακτική των κρατών σε σχέση με την αλιεία και τις ναυτικές περιπολίες, οι λόγοι ασφάλειας (αν και παραδέχτηκε ότι θα μπορούσαν να είναι σχετική περίπτωση), η πρόσβαση στους φυσικούς πόρους, και τέλος οι συμφωνίες οριοθέτησης που έχουν ήδη συναφθεί στην περιοχή³⁹⁷. Έχοντας καταλήξει στις σχετικές περιστάσεις, το επόμενο στάδιο ήταν το Δικαστήριο τελικά να προχωρήσει στην μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής. Αναγνώρισε ότι η μετατόπιση δεν θα έπρεπε να είναι τέτοια ώστε να αποκόψει τα νησιά της Κολομβίας από την αιγιαλίτιδα των 12 νμ, και κατέληξε ότι για να επιτευχθεί το δίκαιο αποτέλεσμα θα έπρεπε να υπάρξει μία «στάθμιση» της τάξης 1 προς 3 σε καθένα από τα σημεία από τα οποία θα χαρασσόταν η μέση γραμμή μεταξύ Νικαράγουας και Κολομβιανών νησιών³⁹⁸. Με την χρήση αυτής της μεθόδου, κάθε σημείο της μέσης γραμμής βρέθηκε να βρίσκεται 3 φορές πιο μακριά από τα σημεία χάραξης της Νικαράγουας σε σχέση με τα νησιά της Κολομβίας, ενώ στη συνέχεια το Δικαστήριο προχώρησε σε περαιτέρω προσαρμογή της μέσης γραμμής απλοποιώντας το κυρτό σχήμα της γραμμής και μετατρέποντάς την σε μία «απλοποιημένη "σταθμισμένη"»

³⁹³ Ibid, p. 703, par. 212.

³⁹⁴ Ibid, p. 703, par. 213.

³⁹⁵ Ibid, p. 703, par. 214.

³⁹⁶ Ibid, p. 704, par. 215 και 216.

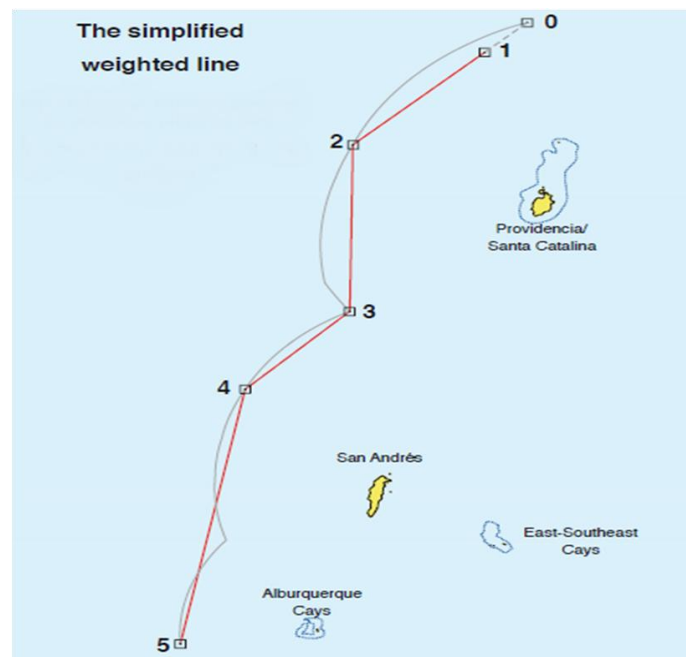
³⁹⁷ Ibid, p. 704-707, par. 218- 228.

³⁹⁸ Ibid, p. 709-710, par. 233-234.

γραμμή» (simplified weighted line), ενώνοντας τα σημεία καμπής με γεωδαιτικές γραμμές³⁹⁹ (βλ. σχήμα 9).

Σχήμα 9: Κατασκευή «Σταθμισμένης γραμμής»

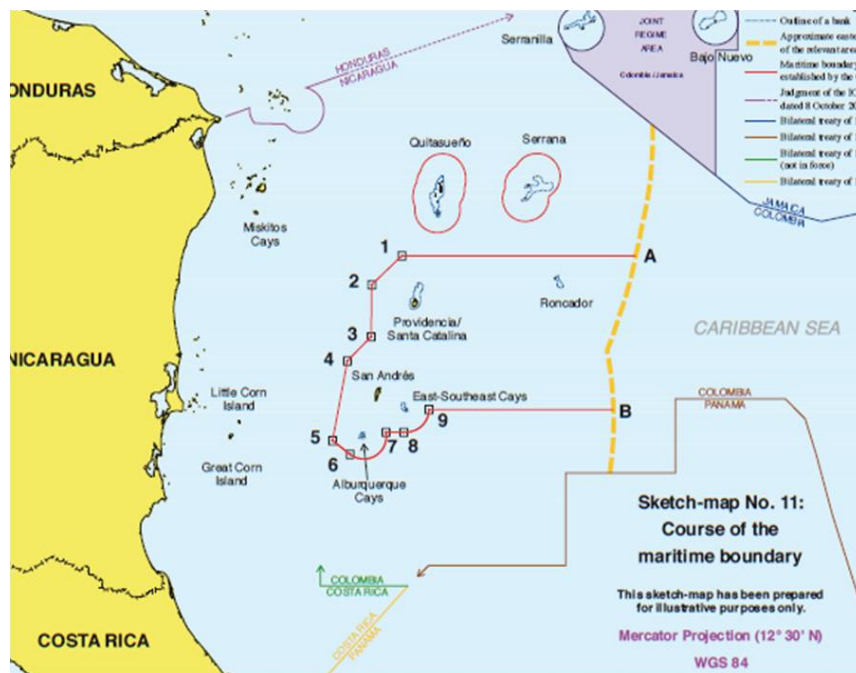
Σχήμα 10: «Απλοποιημένη Σταθμισμένη Γραμμή»

Πηγή: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, p. 711- 712, Sketch-map No.9 (The simplified line) και 10 (Construction of the weighted line).

Ωστόσο, ακόμα και μετά την διπλή προσαρμογή της μέσης γραμμής υπήρχε ο κίνδυνος να υπάρξει άδικο αποτέλεσμα. Για να λυθεί το ζήτημα, το Δικαστήριο

³⁹⁹ Ibid, p. 710, par. 234 και 235.

προχώρησε σε μία πρωτότυπη μορφή θαλάσσιας οριοθέτησης. Δημιούργησε μία ευθεία οριζόντια γραμμή που διερχόταν από το βορειότερο σημείο της απλοποιημένης σταθμισμένης γραμμής και έφτανε έως και το τέλος της «σχετικής περιοχής»⁴⁰⁰. Στη συνέχεια, στην νότια πλευρά της οριοθέτησης αφού εξασφάλισε τα 12 νμ για τα νησιά *Alburquerque* και *Southeast Cays*, δημιούργησε πάλι μία παράλληλη οριζόντια γραμμή που έφτανε μέχρι το τέλος της «σχετικής» περιοχής.⁴⁰¹ Τέλος, στα νησιά *Quitassueno* και *Serrana* – που βρίσκονταν έξω από αυτό το «ιδιότυπο» παραλληλόγραμμο - δημιούργησε θυλάκους της τάξης των 12 νμ⁴⁰² (βλ. σχήμα 11). Αφού λοιπόν το Δικαστήριο προχώρησε στην προσαρμογή της μέσης γραμμής, στο τέλος προέβη στο τρίτο βήμα της μεθόδου οριοθέτησης, τον έλεγχο της αναλογικότητας και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η γραμμή οριοθέτησης όπως είχε προσαρμοστεί δεν περιείχε τέτοια δυσαναλογία που να μετατρέπει το αποτέλεσμα σε άδικο⁴⁰³. Ως προς αυτό ωστόσο το σημείο θα πρέπει να ειπωθεί ότι παρατηρείται έλλειψη ενός αντικειμενικού κριτηρίου για την αξιολόγηση της αναλογικότητας μεταξύ του μήκους των ακτών και της σχετικής περιοχής, με τον *Tanaka* να εκφράζει αμφιβολίες στο κατά πόσο το αποτέλεσμα σε αυτή την υπόθεση περνούσε το τεστ αναλογικότητας⁴⁰⁴.

Σχήμα 11: Το θαλάσσιο όριο στην υπόθεση *Nicaragua/Colombia*

Πηγή: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, p. 714, Sketch-map No.11, (course of the Maritime Boundary).

⁴⁰⁰ Ibid, p.713, par. 237.

⁴⁰¹ Ibid.

⁴⁰² Ibid, p. 713 και 715, par.238.

⁴⁰³ Ibid, p. 717, par. 247.

⁴⁰⁴ Tanaka Yoshifumi, Reflections on the Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Colombia before the International Court of Justice, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 26, Issue 4, 2013, p. 926.

4.3.3 Κριτική στην Γραμμή Οριοθέτησης και Αντίδραση της Κολομβίας στην Απόφαση:

Σε γενικές γραμμές όταν το Δικαστήριο ήρθε αντιμέτωπο με παρόμοιες δύσκολες γεωγραφικές συνθήκες υιοθέτησε μία ευρεία γκάμα μεθόδων και τεχνικών όπως η διχοτόμος, η μισή επήρεια στα νησιά, ή η μετατόπιση της μέσης γραμμής (πχ Jan Mayen ή Μάλτα), αλλά αυτή εδώ η περίπτωση φαίνεται να είναι η πρώτη που κάνει χρήση της γραμμής που στην αγγλική ορολογία αποδίδεται ως *equiratio*⁴⁰⁵. Αναφορά σε αυτή τη μέθοδο είχε γίνει ήδη από την περίοδο που ακολούθησε την υιοθέτηση της ΣΔΘ από τον *Langeraar*. «Μία γραμμή οριοθέτησης μεταξύ παράκτιων περιοχών κάτω από την δικαιοδοσία δύο παράκτιων κρατών (παρακείμενων ή απέναντι) θα θεωρείται ως *equiratio* όταν κάθε σημείο της θα οριστεί με σταθερή αναλογία από τις αποστάσεις της από τα κοντινότερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετρίεται το εύρος της χωρικής θάλασσας»⁴⁰⁶. Μία γραμμή *equi-ratio* είναι στην πραγματικότητα μία μέση γραμμή όταν ο λόγος (*ratio*) της απόστασης είναι 1:1. Οποιαδήποτε αναλογία μπορεί να συμφωνηθεί μεταξύ των μερών προκειμένου να επιτευχθεί δίκαιο αποτέλεσμα. Έτσι και στην υπόθεση *Nicaragua/Colombia* επιλέχθηκε η αναλογία 3:1 για τα νησιά της Κολομβίας σε σχέση με την Νικαράγουα⁴⁰⁷.

Αν και η γραμμή οριοθέτησης έγινε αποδεκτή από την πλειοψηφία των δικαστών, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν δέχτηκε και κριτική από αυτούς. Πρώτον, η νομική βάση για την αναλογία 3:1 που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο κατά την μετατόπιση της προσωρινής γραμμής είναι ασαφής⁴⁰⁸. Θεωρείται αμφισβητήσιμο το κατά πόσο υπάρχει σχέση μεταξύ της αναλογίας του μήκους των ακτών των κρατών (8:1) και της αναλογίας 3:1 με την οποία έγινε η προσαρμογή της γραμμής. Μία πιθανή εξήγηση μπορεί να στηρίζεται στο γεγονός ότι η προσωρινή μέση γραμμή χωρίς προσαρμογή θα απέκοπτε την Νικαράγουα από τα $\frac{3}{4}$ της φυσικής της προέκτασης. Ακόμα κι έτσι πάντως η δικαστής *Xue* αναρωτήθηκε αν η σταθμισμένη γραμμή μπορεί να ειπωθεί ως μετατόπιση της προσωρινής ή θα έπρεπε να χαρακτηριστεί ως μία ανακατασκευή μία νέας εξολοκλήρου γραμμής με αναλογία 3:1 στα σημεία χάραξης⁴⁰⁹. Επιπλέον, η δικαστής *Xue* αμφισβήτησε την χρήση της μεθόδου των τριών βημάτων, αναρωτώμενη αν ήταν απαραίτητη η εφαρμογή της

⁴⁰⁵ Burke Grossman Nienke, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), The American Journal of International Law, Vol. 107, No. 2, 2013, p. 402, και. Naomi, Nicaragua v. Colombia at the ICJ: Better the Devil You Don't, Cambridge Journal of International & Comparative Law, Vol. 2, 2013, p. 321.

⁴⁰⁶ Βλ. στο *Langeraar Wijnand*, Maritime Delimitation: The Equiratio Method- a new approach, Marine Policy, Vol. 10, Issue 1, 1986, p. 7.

⁴⁰⁷ Βλ. στο *Arsana I Made Andi*, Challenges and Opportunities in the Delimitation of Indonesia's Maritime Boundaries: A Legal and Technical Approach, Doctor of Philosophy Thesis, Australian National Centre for Ocean Resources and Security, University of Wollongong, 2014, p. 83.

⁴⁰⁸ Ο πρώτος αυτός συλλογισμός προέρχεται από το Όπου π. Tanaka Yoshifumi, Reflections on the Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Colombia before the International Court of Justice, Leiden Journal of International Law, Vol. 26, Issue 4, 2013, p. 919-920.

⁴⁰⁹ Declaration of Judge Xue, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 748, par. 5.

μόνο και μόνο για λόγους εδραίωση της μεθόδου⁴¹⁰, ενώ σύμφωνα με τον δικαστή *Abraham* αν και το Δικαστήριο υποστήριξε ότι εφάρμοσε την παραδοσιακή μέθοδο - όπως αυτή αναλύεται στην υπόθεση για την *Μαύρη Θάλασσα*- στην πραγματικότητα αποκλίνει πολύ από αυτή και ο λόγος εντοπίζεται στο γεγονός ότι αυτή η μέθοδος είναι ακατάλληλη για την συγκεκριμένη οριοθέτηση⁴¹¹. Τέλος, ο δικαστής *Cot* θεώρησε την συγκεκριμένη οριοθέτηση μεταξύ της Νικαράγουα και του Αρχιεπιάγου *San Andres* ως «υπερβολικά περίπλοκη», ενώ την στάθμιση των σημείων από τα οποία θα χαρασσόταν η γραμμή ως «αλλόκοτη»⁴¹². Ο ίδιος πρότεινε την οριοθέτηση με μία απλοποιημένη προσωρινή μέση γραμμή χρησιμοποιώντας τρία σημεία από τα οποία θα χαρασσόταν αυτή –όπως είχε προταθεί και στην *Μαύρη Θάλασσα*- θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο και θα ακολουθούσε πιο πιστά την προγενέστερη νομολογία, αλλά και θα ήταν πολύ πιο απλή μέθοδος⁴¹³. Παρόλα αυτά ο δικαστής *Cot* παραδέχτηκε ότι η πρότασή του δεν θα παρήγαγε πολύ διαφορετικό αποτέλεσμα από αυτό στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο, αλλά τουλάχιστον λόγω της πιο απλής κατασκευής της θα διευκόλυνε τους ποικίλους χρήστες της Καραϊβικής θάλασσας να συνειδητοποιήσουν την τοποθεσία στην οποία βρίσκονται και κατ' επέκταση να την σεβαστούν⁴¹⁴.

Κριτική δέχτηκε ειδικότερα και η δημιουργία των δύο οριζόντιων γραμμών που έφταναν μέχρι το τέλος της σχετικής περιοχής. Φαίνεται να είναι αμφίβολο αν η εισαγωγή της μεθόδου των παράλληλων γραμμών μπορεί να ειπωθεί ως προσαρμογή ή μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής⁴¹⁵. Η εισαγωγή των παράλληλων γραμμών στην συγκεκριμένη υπόθεση φαίνεται να αποτελεί μία περισσότερο ριζοσπαστική προσαρμογή⁴¹⁶. Το κυρίως ζήτημα συνδέεται με το κατά πόσο αυτή η κατασκευή έχει σοβαρή νομική βάση. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει καμία διασύνδεση μεταξύ της προσωρινής μέσης γραμμής και των οριζόντιων παράλληλων γραμμών. Όπως μάλιστα ισχυρίστηκε ο δικαστής *Abraham* είναι «δύσκολο να ειπωθούν αυτές οι δύο οριζόντιες γραμμές ως μία απλή προσαρμογή ή μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής, και με εξαίρεση το σημείο έναρξης της πρώτης γραμμής, αυτές οι δύο (γραμμές) στην πραγματικότητα δεν έχουν καμία σχέση με την προσωρινή γραμμή»⁴¹⁷. Βασισμένος μάλιστα σε όλο αυτό το συλλογισμό ο δικαστής *Abraham* ισχυρίστηκε ότι ούτε η μέση γραμμή υπήρξε στην πραγματικότητα τέτοια, ούτε η προσαρμογή/μετατόπιση δεν θα έπρεπε να χαρακτηριστεί ως τέτοια, και προσπάθησε να την δικαιολογήσει υποστηρίζοντας ότι μάλλον το Δικαστήριο την έβλεπε ως ένα

⁴¹⁰ Ibid, p. 748-749, par. 9.

⁴¹¹ Separate Opinion of Judge Abraham, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 735, par. 21.

⁴¹² Declaration of Judge Cot, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 770, par. 14 και 15.

⁴¹³ Ibid, p. 770, par. 14 και 15.

⁴¹⁴ Ibid, p. 770, par. 16,

⁴¹⁵ Βλ. στο Burke Naomi, Nicaragua v. Colombia at the ICJ: Better the Devil You Don't, Cambridge Journal of International & Comparative Law, Vol. 2, 2013, p. 321.

⁴¹⁶ Ibid, p. 321.

⁴¹⁷ Separate Opinion of Judge Abraham, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 738, par. 32.

ξεχωριστό βήμα που ερχόταν μετά την προσαρμογή της γραμμής⁴¹⁸. Αυτό όμως τον έκανε να αναρωτηθεί μήπως τελικά η πράξη αυτή συνεπαγόταν την προσθήκη ενός νέου βήματος στην μέθοδο των τριών βημάτων την οποία τόσο πολύ προσπάθησε να υποστηρίξει το Δικαστήριο⁴¹⁹. Τέλος, σύμφωνα με τον Tanaka αν οι δύο οριζόντιες γραμμές δημιουργούνται χωρίς καμία νομική βάση τότε αυτό συνεπάγεται τον κίνδυνο να εξισωθεί η οριοθέτηση στην οποία προέβη το Δικαστήριο με μία απόφαση *ex aequo et bono*⁴²⁰.

Κλείνοντας το θέμα της κριτικής, υπάρχει μία άποψη σύμφωνα με την οποία η εφευρετικότητα του Δικαστηρίου σε αυτή την υπόθεση μπορεί να αναστατώσει τα κράτη εκείνα που τάσσονται περισσότερο υπέρ μίας πιο «συμβατικής/παραδοσιακής» προσέγγισης⁴²¹. Τέλος, θεωρείται ότι η υπόθεση *Nicaragua/Colombia* θα ασκήσει μεγαλύτερη επιρροή στο μέλλον σε διαπραγματευτές διεθνών συμφωνιών αλλά και στα δικαιοδοτικά όργανα όταν θα κληθούν να αντιμετωπίσουν παρόμοιες γεωγραφικές περιστάσεις⁴²².

Περνώντας τώρα στο ζήτημα της αντίδρασης της Κολομβίας στην απόφαση του Δικαστηρίου, αυτή εξέφρασε την απογοήτευσή της για το αποτέλεσμα και ο Πρόεδρος της *Juan Manuel Santos* χαρακτήρισε την απόφαση «σοβαρό λάθος», γεμάτη «παραλείψεις, λάθη, υπερβολές και ασυνέπειες» και δεν μπορεί η χώρα να την δεχτεί⁴²³, ενώ ο πρώην Πρόεδρος της χώρας *Alvaro Uribe*, υποστήριξε ότι «οι αποφάσεις του Δικαστηρίου που παραβιάζουν την κυριαρχία μίας χώρας απορρίπτονται». Ταυτόχρονα η Κολομβία αποχώρησε από το Σύμφωνο της Μπογκοτά με το οποίο αποδεχόταν ως υποχρεωτική την δικαιοδοσία του ΔΔΧ⁴²⁴, μία εξέλιξη που μόνο ειρωνική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αν σκεφτεί κανείς ότι πρόκειται για την χώρα στην οποία το Σύμφωνο υπογράφηκε. Εύλογα ο *Reichler* υποστήριξε ότι με αυτή την πράξη η Κολομβία δεν απέριψε απλά την συγκεκριμένη απόφαση, αλλά το ίδιο το Δικαστήριο⁴²⁵. Παρόλα αυτά, είναι κατανοητό ότι η απόφαση του Δικαστηρίου είναι τελεσίδικη και νομικά δεσμευτική. Σύμφωνα με το άρθρο 61 του Κατ.ΔΔΧ, υπάρχει δυνατότητα ένα κράτος να υποβάλλει αίτηση για αναθεώρηση της απόφασης του Δικαστηρίου, αλλά αυτό μπορεί να γίνει μόνο αν ανακαλυφθεί ένα γεγονός που από την φύση του αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα

⁴¹⁸ Ibid, p. 738, par. 33

⁴¹⁹ Ibid, p. 738-739, par. 33.

⁴²⁰ Όπου π. Tanaka Yoshifumi, Reflections on the Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Colombia before the International Court of Justice, *Leiden Journal of International Law*, Vol. 26, Issue 4, 2013, p. 921.

⁴²¹ Όπου π., Grossman Nienke, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), 2013, p. 402.

⁴²² Όπου π. Riesenberg David, Introductory Note to the International Court of Justice: Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), 2013, p. 3.

⁴²³ Rogers Tim, Caribbean Crisis: Can Nicaragua Navigate Waters it Won from Colombia?, Pulitzer Center, 28 November 2012, available at <https://pulitzercenter.org/reporting/caribbean-crisis-can-nicaragua-navigate-waters-it-won-colombia>, last access 30/11/18.

⁴²⁴ Denunciation, Pact of Bogota, 27 November 2012, διαθέσιμο στο <http://www.oas.org/juridico/english/Sigs/a-42.html#Colombia>

⁴²⁵ Βλ. στο Reichler Paul, A Case of Equitable Maritime Delimitation: Nicaragua and Colombia, in the Western Caribbean Sea, *Revista Tribuna Internacional*, Vol. 2, No, 3, 2013, p. 131.

για την δίκη και που ήταν άγνωστο τον καιρό που εκδόθηκε η απόφαση⁴²⁶. Κάτι τέτοιο δεν φαίνεται πιθανό για την περίπτωση της υπόθεσης *Nicaragua/Colombia* και επομένως η απόφαση κρίνεται ως οριστική.

4.3.4 Το ζήτημα της Εκτεταμένης Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας:

Το τελευταίο ζήτημα που αφορά την υπόθεση *Νικαράγουα/Κολομβία* έχει να κάνει με την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα που εκτείνεται πέραν των 200 νμ. Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω η Νικαράγουα αρχικά είχε ζητήσει την χάραξη ΕΘΟ, στην συνέχεια όμως άλλαξε το αίτημα της ζητώντας η οριοθέτηση να γίνει με βάση την εκτεταμένη ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα της πέραν των 200νμ⁴²⁷ καθώς αυτή επικαλυπτόταν με μέρος της Κολομβιανής ΑΟΖ που ξεκινούσε από την ηπειρωτική ακτή. Λόγω του περιορισμένου χώρου εδώ δεν θα γίνει εκτεταμένη ανάλυση του ζητήματος της οριοθέτησης της εκτεταμένης ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας, παρά μόνο θα γίνει μία σύντομη αναφορά στο τι είπε η απόφαση του 2012 με αποτέλεσμα το ΔΔΧ να μην οριοθετήσει με βάση την υφαλοκρηπίδα πέραν των 200 νμ, καθώς επίσης και μία σύντομη καταγραφή της απόφασης του 2016 μετά την εκ νέου προσφυγή της Νικαράγουας.

Σύμφωνα με το άρθρο 76 της ΣΔΘ «η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου Κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος του που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ' όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου του εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου ή σε μία απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτήν την απόσταση»⁴²⁸. Επομένως, σύμφωνα με αυτό το άρθρο θεσπίζονται δύο κριτήρια για την υφαλοκρηπίδα. Το ένα έχει να κάνει με την φυσική προέκταση του χερσαίου εδάφους και το άλλο είναι το κριτήριο της απόστασης. Το άρθρο 76 περιλαμβάνει μία σειρά από παραγράφους που προσπαθούν να διαλευκάνουν το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας που εκτείνεται πέραν των 200 νμ. Το δικαίωμα στην εκτεταμένη υφαλοκρηπίδα εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του βυθού και υπεδάφους ενώ το άρθρο 76 δημιουργεί 2 εναλλακτικά μέσα για τον καθορισμό των εξωτερικών ορίων της αν αυτή εκτείνεται πέραν των 200 νμ⁴²⁹. Πρόκειται για μία περίπλοκη νομική

⁴²⁶ Statute of the International Court of Justice, Chapter III (Procedure), San Francisco, 1945, Article 61¶1.

⁴²⁷ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 662, par. 104-105.

⁴²⁸ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, Article 76¶1.

⁴²⁹ «For the purposes of this Convention, the coastal State shall establish the outer edge of the continental margin wherever the margin extends beyond 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured, by either: (i) a line delineated in accordance with paragraph 7 by reference to the outermost fixed points at each of which the thickness of sedimentary rocks is at least 1 per cent of the shortest distance from such point to the foot of the continental slope; or (ii) a line delineated in accordance with paragraph 7 by reference to fixed points not more than 60

διάταξη που βασίζεται σε πληροφορίες από τους φυσικούς επιστήμονες για την εφαρμογή της⁴³⁰. Θα πρέπει εδώ να γίνει μία σημαντική υπενθύμιση. Στην υπόθεση *Libya/Malta* το Δικαστήριο είχε προχωρήσει σε μία ενδιαφέρουσα διαπίστωση. Ειδικότερα, είχε δώσει προτεραιότητα στο κριτήριο της απόστασης καταλήγοντας μάλιστα ότι τα γεωλογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της υφαλοκρηπίδας είναι αδιάφορα⁴³¹.

Κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα στην υφαλοκρηπίδα που είναι η φυσική προέκταση του εδάφους του. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να περιοριστεί με 5 τρόπους⁴³². Πρώτον, μπορεί να περιοριστεί στα 200 νμ όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου βρίσκεται εντός των 200 νμ, δεύτερον, μπορεί να περιοριστεί από το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου, τρίτον, μέχρι την απόσταση των 350 νμ όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου βρίσκεται σε μεγαλύτερη απόσταση από αυτό, τέταρτον, μπορεί να περιοριστεί λόγω των δικαιωμάτων τρίτων κρατών και πέμπτον, λόγω των δικαιωμάτων της διεθνούς κοινότητας μέσω της Διεθνούς Αρχής. Όπως καταγράφει ο *Colson* ο λόγος που δημιουργήθηκε το άρθρο 76 είναι για να επιτρέψει στα κράτη να διεκδικήσουν ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα που θα περιλάμβανε όλο τον ωκεάνιο βυθό που οι επιστήμονες θεωρούσαν ως υφαλοκρηπίδα, υφαλοπρανές και ηπειρωτικό ανύψωμα⁴³³. Στην πραγματικότητα η εκτεταμένη ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα δεν εμφανίστηκε μέσω του άρθρου 76 αλλά προϋπήρχε αφού το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης δεν έκανε διάκριση μεταξύ της υφαλοκρηπίδας υπό την στενή έννοια και αυτής υπό την πιο ευρεία έννοια⁴³⁴.

Αφού αναφέρθηκαν ορισμένα εισαγωγικά στοιχεία σχετικά με την έννοια της υφαλοκρηπίδας, το επόμενο βήμα είναι να εξεταστεί γιατί το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα της Νικαράγουας για οριοθέτηση με βάση την εκτεταμένη ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα. Το επιχείρημα της Νικαράγουας αντιμετώπισε την αντίσταση της Κολομβίας, η οποία θεώρησε ότι το νέο αίτημα άλλαξε την αρχική ερώτηση που είχε υποβληθεί στο Δικαστήριο σχετικά με το ΕΘΟ και ως εκ τούτου δεν μπορούσε να είναι παραδεκτό⁴³⁵. Ωστόσο, το Δικαστήριο αν και δέχτηκε ότι πρόκειται για νέο αίτημα, ισχυρίστηκε ότι αυτό που αλλάζει στην πραγματικότητα είναι η νομική βάση (φυσική προέκταση ν. κριτήριο της απόστασης) και η λύση, όχι το ίδιο το θέμα το οποίο ούτως ή άλλως αφορά την οριοθέτηση⁴³⁶. Αν και δεν έχει σημασία να αναλυθεί

nautical miles from the foot of the continental slope». United Nations Convention of the Law of the Sea, Montego Bay, 1982, Article 76¶4(a).

⁴³⁰ Βλ. στο Colson David, *The Delimitation of the Outer Continental Shelf between Neighboring States*, *The American Journal of International Law*, Vol. 97, No. 1, 2003, p. 93.

⁴³¹ *Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta)*, ICJ, Judgment, 1985, p. 35, par. 39.

⁴³² Βλ. στο Ndiaye Malick Tafsir, *The Judge, maritime delimitation and the grey areas*, *Indian Journal of International Law*, Vol. 55, No. 4, 2015, p. 522.

⁴³³ Όπου π. Colson David, *The Delimitation of the Outer Continental Shelf between Neighboring States*, 2003, p. 93.

⁴³⁴ *Ibid*, p. 102.

⁴³⁵ *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ, Judgment, 2012, p. 664, par. 107.

⁴³⁶ *Ibid*, p. 665, par. 111.

περαιτέρω το συγκεκριμένο ζήτημα καθώς δεν αφορά αυτή καθ' αυτή την οριοθέτηση, ωστόσο παρενθετικά να ειπωθεί ότι στην απόφαση αυτή άσκησε κριτική ο δικαστής *Owada* ο οποίος ισχυρίστηκε ότι το νέο ερώτημα επρόκειτο για ριζική μετατροπή του θέματος που αρχικά είχε θέσει ο ενάγων⁴³⁷. Στη συνέχεια το Δικαστήριο προσπάθησε να εξακριβώσει ποιο θα ήταν το εφαρμοστέο δίκαιο. Υπενθυμίζεται ότι η Κολομβία δεν ήταν μέλος στην ΣΔΘ και άρα οι δικαστές θα έπρεπε να βασιστούν στο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, ενώ υπήρχε συμφωνία για τον εθνικό χαρακτήρα του άρθρου 76¶1 που αναφέρεται στην έννοια της υφαλοκρηπίδας, υπήρχε διαφωνία για την εθνική ισχύ των υπόλοιπων παραγράφων της Σύμβασης⁴³⁸. Τελικά το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το άρθρο 76¶1 ενείχε ισχύ εθνικού δικαίου αλλά δεν προχώρησε στην εξέταση των υπολοίπων⁴³⁹.

Η ΣΔΘ ορίζει στο άρθρο 76¶8 ότι το κράτος θα πρέπει να υποβάλει στην *Επιτροπή για τα Όρια της Υφαλοκρηπίδας* (Committee on the Limits Continental Shelf-CLCS) πληροφορίες σχετικά με τα όρια της υφαλοκρηπίδας, ενώ στη συνέχεια η CLCS προχωρά σε συστάσεις προς το κράτος. Κατά το Δικαστήριο, στην εν λόγω υπόθεση η Νικαράγουα να μην υπέβαλε κάποιες πληροφορίες αλλά ωστόσο αυτές ήταν προπαρασκευαστικές⁴⁴⁰ και δεν πληρούσαν τα κριτήρια του άρθρου 76¶8, με αποτέλεσμα το ΔΔΧ να μην εξετάσει το ζήτημα⁴⁴¹. Επομένως ήταν η έλλειψη της επιστημονικής πληροφορίας η αιτία που το Δικαστήριο δεν προχώρησε στην οριοθέτηση με βάση την υφαλοκρηπίδα πέραν των 200 νμ καθώς το ΔΔΧ πίστευε ότι η Νικαράγουα δεν είχε αποδείξει ότι όντως το υφαλοπλαίσιο της εκτείνεται πέραν των 200 νμ.

Προτού περάσουμε στο εκ νέου αίτημα που υπέβαλε η Νικαράγουα στο Δικαστήριο το 2013, καλό είναι να γίνει μία αναφορά στο επιχείρημα των δύο χωρών σχετικά με τα δύο κριτήρια που θεσπίζει το άρθρο 76¶ 1 για την υφαλοκρηπίδα. Η Νικαράγουα ισχυρίστηκε ότι το κριτήριο της απόστασης δεν μπορεί να έχει προτεραιότητα έναντι αυτού της φυσικής προέκτασης με την Κολομβία να ισχυρίζεται το ακριβώς αντίθετο θεωρώντας μάλιστα ότι αντίθετη πρακτική θα συνιστούσε καταπάτηση του δικαιώματος για 200νμ⁴⁴². Η σχέση των δύο κριτηρίων είναι ένα ζήτημα που απαιτεί μεγαλύτερη μελέτη και σαφήνεια καθώς ούτε η ΣΔΘ, ούτε το Δικαστήριο (με εξαίρεση την υπόθεση για την Μάλτα) έχουν δώσει φως στο ζήτημα αυτό.

⁴³⁷ Dissenting Opinion of Judge Owada, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 725, par. 13.

⁴³⁸ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, Ibid, p.666, par. 116-117.

⁴³⁹ Ibid, p.666, par. 118.

⁴⁴⁰ Για τις πληροφορίες αυτές βλ. στο Preliminary Information Indicative of the Outer Limits of the Continental Shelf and Description of the Status of Preparation of Making a Submission to the Committee on the Limits of the Continental Shelf, The Republic of Nicaragua, August 2009, διαθέσιμο στο http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/preliminary/nic_preliminaryinformation2010.pdf, last access 12/12/18.

⁴⁴¹ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012, p. 669, par. 127 και p. 670, par. 131.

⁴⁴² Ibid, p. 667, par. 121 και p.668, par. 123.

Το 2013, η Νικαράγουα προσέφυγε πάλι στο Δικαστήριο, κατά της Κολομβίας με αίτημα την οριοθέτηση μεταξύ της δικής της εκτεταμένης ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας και της υφαλοκρηπίδας της Κολομβίας⁴⁴³. Η Νικαράγουα είχε προχωρήσει τρεις μήνες νωρίτερα σε πλήρη υποβολή αίτησης για τον καθορισμό των εξωτερικών ορίων της Υφαλοκρηπίδας στην CLCS⁴⁴⁴. Παρά την πληθώρα των υποθέσεων που έχουν φτάσει στο ΔΔΧ σχετικά με τις οριοθετήσεις, είναι μόνο οι δύο αυτές υποθέσεις μεταξύ Νικαράγουας και Κολομβίας όπου του ζητήθηκε να προβεί σε οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 νμ. Υποθέσεις που αφορούσαν την εκτεταμένη ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα υπήρξαν αυτές σχετικά με τον Κόλπο της Βεγγάλης, ειδικότερα η *Bangladesh v. Myanmar*⁴⁴⁵ και *Bangladesh v. India*⁴⁴⁶, όμως αυτές εκδικάστηκαν η πρώτη από το ITLOS, ενώ η δεύτερη επρόκειτο για Διαιτησία.

Η απάντηση της Κολομβίας στην νέα αυτή προσφυγή από πλευράς Νικαράγουας ήταν να υποβάλει προδικαστικές ενστάσεις σχετικά με την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου ή το παραδεκτό της υπόθεσης⁴⁴⁷. Συνολικά διατύπωσε 5 ενστάσεις⁴⁴⁸. Πρώτον, υποστήριξε ότι το ΔΔΧ δεν είχε αρμοδιότητα *rationae temporis*. Υπενθυμίζεται ότι η άμεση αντίδραση της Κολομβίας στην απόφαση του 2012 ήταν να αποσυρθεί από το Σύμφωνο της *Bogota*. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο LVI της εν λόγω συνθήκης η παύση της ισχύος της έρχεται ένα χρόνο μετά την καταγγελία της⁴⁴⁹. Το νέο αίτημα της Νικαράγουας είχε υποβληθεί προτού συμπληρωθεί ο ένας χρόνος που θα οδηγούσε στην παύση των υποχρεώσεων της Κολομβίας ως προς αυτήν⁴⁵⁰. Η δεύτερη, τρίτη και τέταρτη ένσταση συνδεόταν με την αντίληψη της Κολομβίας ότι το ζήτημα είχε επιλυθεί από την απόφαση του 2012, ότι το ΔΔΧ δεν είχε δικαιοδοσία λόγω της αρχής *res judicata* και επίσης ότι η νέα προσφυγή ήταν απλά μία προσπάθεια της Νικαράγουας να αναθεωρήσει την απόφαση που είχε ήδη

⁴⁴³ Question of the Delimitation of the Continental Shelf between Nicaragua and Colombia Beyond 200 nautical miles from the Nicaraguan Coast, ICJ, Preliminary Objections, 2016, p. 106, par. 1.

⁴⁴⁴ Για τα κράτη που έχουν υποβάλει αιτήσεις, βλ. στο Submissions, through the Secretary-General of the United Nations, to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, pursuant to article 76, paragraph 8, of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982, διαθέσιμο στο http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/commission_submissions.htm, last access 15/12/18.

⁴⁴⁵ Για την απόφαση βλ. στο Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (*Bangladesh v. Myanmar*), List of Cases –No. 16, ITLOS, Judgment, 2012.

⁴⁴⁶ Για την απόφαση βλ. στο Bay of Bengal Maritime Boundary Delimitation between the People's Republic of Bangladesh and the Republic of India, Permanent Court of Arbitration, Award, 2014.

⁴⁴⁷ Question of the Delimitation of the Continental Shelf between Nicaragua and Colombia Beyond 200 nautical miles from the Nicaraguan Coast, ICJ, Preliminary Objections, 2016, p. 109-110, par. 15.

⁴⁴⁸ Ibid.

⁴⁴⁹ American treaty on Pacific Settlement "Pact of Bogota", Bogota, 1948, Article LVI, "*The present Treaty shall remain in force indefinitely, but may be denounced upon one year's notice, at the end of which period it shall cease to be in force with respect to the state denouncing it, but shall continue in force for the remaining signatories. The denunciation shall be addressed to the Pan American Union, which shall transmit it to the other Contracting Parties. The denunciation shall have no effect with respect to pending procedures initiated prior to the transmission of the particular notification*".

⁴⁵⁰ Question of the Delimitation of the Continental Shelf between Nicaragua and Colombia Beyond 200 nautical miles from the Nicaraguan Coast, ICJ, Preliminary Objections, 2016, p. 111, par. 22.

πάρει το Δικαστήριο το 2012. Λόγω του γεγονότος ότι τα παραπάνω ζητήματα δεν είναι άμεσης σχέσης με την διαδικασία οριοθέτησης δεν θα γίνει περαιτέρω αναφορά.

Ενδιαφέρον έχει η πέμπτη ένσταση της Κολομβίας σύμφωνα με την οποία το αίτημα της Νικαράγουας για οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 νμ είναι απαράδεκτο καθώς η CLCS δεν είχε προβεί σε συστάσεις σχετικά με την εκτεταμένη υφαλοκρηπίδα, όπως όριζε το άρθρο 76. Σε απάντηση η Νικαράγουα στάθηκε σε ορισμένα σημεία. Υποστήριξε ότι το παράκτιο κράτος έχει εγγενή δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας τα οποία ισχύουν *ipso facto* και *ab initio*, ότι ο ρόλος της CLCS είναι να προστατεύει την ΚΚΑ, ότι οι συστάσεις δεν είναι δεσμευτικές και ότι η πρακτική των κρατών δείχνει ότι τα κράτη έχουν συνάψει συμφωνίες οριοθέτησης της εκτεταμένης υφαλοκρηπίδας ακόμα και με απουσία των συστάσεων της Επιτροπής και άρα και το ΔΔΧ είναι σε θέση να κάνει το ίδιο⁴⁵¹. Όσον αφορά το ζήτημα της εγγενούς φύσης των δικαιωμάτων επί της υφαλοκρηπίδας, η ύπαρξή τους αποτελεί ένα ζήτημα, αλλά το να αποδειχθεί ότι αυτά υφίστανται σε συμφωνία με την διαδικασία του άρθρου 76 της ΣΔΘ είναι κάτι τελείως διαφορετικό⁴⁵². Η ρήτρα περί εγγενούς ύπαρξής τους δεν καταργεί το πρόβλημα του να θεμελιωθεί η ύπαρξη αλλά και το εύρος της υφαλοκρηπίδας πέραν των 200νμ⁴⁵³. Η ύπαρξη και το εύρος των δικαιωμάτων εντός των 200 νμ είναι ξεκάθαρα, κάτι που δεν συμβαίνει για την εκτεταμένη υφαλοκρηπίδα, τουλάχιστον όχι χωρίς προηγουμένως να δοθούν συστάσεις από την Επιτροπή⁴⁵⁴.

Το Δικαστήριο από την πλευρά του κατέληξε ότι ο ρόλος της CLCS σχετίζεται μόνο με τον καθορισμό των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας και όχι με την οριοθέτηση η οποία συντελείται σύμφωνα με το άρθρο 83⁴⁵⁵. Επομένως, εφόσον η οριοθέτηση μπορεί να γίνει ανεξάρτητα από την σύσταση που θα κάνει η Επιτροπή, αυτή η σύσταση δεν είναι προαπαιτούμενο για να προσφύγει ένα κράτος στο ΔΔΧ για μία οριοθέτηση⁴⁵⁶. Αποτέλεσμα ήταν η ένσταση της Κολομβίας να απορριφθεί⁴⁵⁷. Όπως και να έχει το ζήτημα το αν οι συστάσεις της Επιτροπής είναι ή όχι απαραίτητες για την οριοθέτηση είναι ένα ζήτημα περισσότερο διαδικαστικό. Αυτό που έχει σημασία είναι να δούμε πως το Δικαστήριο θα αντιμετωπίσει και θα οριοθετήσει την επικαλυπτόμενη περιοχή μεταξύ ενός κράτους που έχει μεγαλύτερη γεωλογική υφαλοκρηπίδα σε σχέση με κάποιο που περιορίζεται στην νομική. Και ακόμα περισσότερο ενδιαφέρον είναι να δούμε κατά πόσο η εφαρμογή της μέσης γραμμής σε αυτή την περίπτωση θα παράξει δίκαιο αποτέλεσμα, αφού είναι λογικό

⁴⁵¹ Ibid, p. 135, par. 101-103.

⁴⁵² Βλ. στο Lando Massimo, *Delimiting the Continental Shelf Beyond 200 nautical miles at the International Court of Justice: Nicaragua v. Colombia Cases*, Chinese Journal of International Law, Vol.16, issue 2, 2017, p. 160.

⁴⁵³ Ibid.

⁴⁵⁴ Ibid.

⁴⁵⁵ Question of the Delimitation of the Continental Shelf between Nicaragua and Colombia Beyond 200 nautical miles from the Nicaraguan Coast, ICJ, Preliminary Objections, 2016, p. 136-137, par. 110 και 112.

⁴⁵⁶ Ibid, p. 137, par. 114.

⁴⁵⁷ Ibid, p. 137, par. 115.

ότι με την εφαρμογή της θα αποκοπεί ένα κομμάτι της νομικής υφαλοκρηπίδας προς όφελος της γεωλογικής ενός άλλου κράτους. Όπως μάλιστα αναφέρεται αν και κανένα δικαστήριο δεν έχει μέχρι στιγμής αποφανθεί για ένα τέτοιο ζήτημα, ωστόσο κανένα επιχείρημα ότι η φυσική υφαλοκρηπίδα μπορεί να μειώσει την νομική δεν έχει μέχρι στιγμής τελεσφορήσει⁴⁵⁸.

4.3.5 Σύνοψη:

Η δικαστική διαφορά μεταξύ Νικαράγουας και Κολομβίας για την Θαλάσσια Οριοθέτηση στην Καραϊβική μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- Το Δικαστήριο αναγνώρισε την Κολομβιανή κυριαρχία στα νησιά του Αρχιπελάγους *San Andres* στην βάση της άσκησης αρμοδιοτήτων στην περιοχή (*effectivités*).
- Επιβεβαιώθηκε για άλλη μία φορά ότι τα νησιά ανεξαρτήτως του μεγέθους τους έχουν τα ίδια δικαιώματα με τα ηπειρωτικά εδάφη.
- Επιβεβαιώθηκε ότι το δικαίωμα στην αιγιαλίτιδα ζώνη υπερισχύει αυτού της ΑΟΖ/Η.Υ. και η κυριαρχία υπερισχύει έναντι των κυριαρχικών δικαιωμάτων - Όλα τα νησιά ανεξαρτήτως του status τους θα πάρουν αιγιαλίτιδα 12 νμ εκτός αν υπάρχει επικάλυψη με άλλη αιγιαλίτιδα ή ήδη συμφωνημένο θαλάσσιο όριο.
- Αναγνωρίστηκε ότι το άρθρο 121 συνιστά εθιμικό δίκαιο.
- Απορρίφθηκε το επιχείρημα της Νικαράγουας ότι τα νησιά επικάθονται επί της δικής της υφαλοκρηπίδας. Το Δικαστήριο παραδέχτηκε ότι τόσο η προβολή της ηπειρωτικής ακτής της Νικαράγουας όσο και των νησιών της Κολομβίας βρίσκονται πάνω στην ίδια υφαλοκρηπίδα.
- Καταγράφηκαν οι «σχετικές ακτές» και η «σχετική περιοχή», με τις πρώτες να συμπεριλαμβάνουν και τις ανατολικές ακτές των Κολομβιανών νησιών, ενώ η «σχετική περιοχή» εκτείνεται έως και 200 νμ από τις ακτές της Νικαράγουας και άρα περιλαμβάνει την θαλάσσια περιοχή ανατολικά των νησιών της Κολομβίας.
- Εφαρμόστηκε και αποκρυσταλλώθηκε η μέθοδος των 3 βημάτων στην οριοθέτηση με την χάραξη μίας προσωρινής μέσης γραμμής, την εξακρίβωση των σχετικών περιστάσεων που θα οδηγήσει σε μετατόπισης της και τέλος τον έλεγχο της αναλογικότητας.
- Το θαλάσσιο όριο χαραχτηκε μεταξύ της Νικαράγουας και των δυτικών ακτών των νησιών της Κολομβίας και απορρίφθηκε η θέση της πρώτης ότι έπρεπε να χαραχθεί μεταξύ των δύο ηπειρωτικών ακτών.

⁴⁵⁸ Βλ. στο Guilfoyle Douglas, *Nicaragua v. Columbia: the Curious question of the Commission on the Limits of the Continental Shelf*, *European Journal of International Law- EJIL Talk!*, December 10th 2012, διαθέσιμο στο <https://www.ejiltalk.org/nicaragua-v-columbia-the-curious-question-of-the-commission-on-the-limits-of-the-continental-shelf/> , last access 14/12/18.

- Ως σχετικές περιστάσεις θεωρήθηκαν η μεγάλη διαφορά στο μήκος των ακτών των δύο χωρών και η έννοια της μη αποκοπής (*cut-off effect*).
- Το Δικαστήριο προχώρησε σε μία ασυνήθιστη προσαρμογή/μετατόπισης της προσωρινής μέσης γραμμής, «σταθμίζοντας» τα σημεία από τα οποία θα χαρασσόταν σε αναλογία 1/3 υπέρ της Νικαράγουας, με αποτέλεσμα κάθε σημείο της γραμμής να βρίσκεται 3 φορές πιο μακριά από την Νικαράγουα σε σχέση με τα νησιά της Κολομβίας.
- Στη συνέχεια προχώρησε σε απλοποίηση της «σταθμισμένης» γραμμής.
- Δημιούργησε οριζόντιες παράλληλες γραμμές που περνούσαν από το βορειότερο και το νοτιότερο σημείο των βασικών νησιών του Αρχιπελάγους και εκτείνονταν έως το τέλος της «σχετικής περιοχής», ενώ τα νησιά Quitasueno και Serrana που βρίσκονταν εκτός αυτού του «ιδιότυπου» παραλληλόγραμμου έλαβαν μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ.
- Η απόφαση οδήγησε στην μεγάλη απογοήτευση της Κολομβίας και κατ' επέκταση στην αποχώρηση από το Σύμφωνο της Μπογκοτά με το οποίο αναγνώριζε την υποχρεωτική δικαιοδοσία του ΔΔΧ για διαφορές μεταξύ των Αμερικανικών κρατών.
- Καθώς το Δικαστήριο έκρινε ως απαράδεκτο το αίτημα της Νικαράγουας για οριοθέτηση εκτεταμένης υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 νμ, η χώρα προχώρησε το 2013 σε νέο αίτημα στο ΔΔΧ για οριοθέτηση μεταξύ της εκτεταμένης ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας της Νικαράγουας και της υφαλοκρηπίδας της Κολομβίας.

4.4 Υπόθεση για την Θαλάσσια Οριοθέτηση στην Καραϊβική Θάλασσα και τον Ειρηνικό Ωκεανό (Κόστα Ρίκα v. Νικαράγουα) (2018):

Η υπόθεση αυτή αποτελεί την τρίτη κατά σειρά που έφτασε στο Δικαστήριο και αφορούσε την Νικαράγουα. Πρόκειται για την λιγότερο σημαντική από τις τρεις και ταυτόχρονα την λιγότερο περίπλοκη. Οι δύο χώρες βρίσκονται στο νότιο κομμάτι της Κεντρικής Αμερικής και φέρουν ταυτόχρονα και χερσαία σύνορα, ενώ το άλλο ενδιαφέρον στοιχείο εντοπίζεται στο γεγονός ότι έχουν διπλό «θαλάσσιο όριο», καθώς βρέχονται και οι δύο ταυτόχρονα και από την Καραϊβική στην ανατολική τους πλευρά και από τον Ειρηνικό Ωκεανό στην δυτική τους πλευρά.

Η υπόθεση σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες, έφτασε στο Δικαστήριο με πρωτοβουλία της Κόστα Ρίκα το 2014, η οποία ζήτησε από το ΔΔΧ να προχωρήσει στην χάραξη ΕΘΟ μεταξύ των δύο κρατών και από τις δύο πλευρές που «έβλεπαν» θάλασσα⁴⁵⁹. Υπενθυμίζεται ότι και στις δύο υποθέσεις που προηγήθηκαν στο αρχικό

⁴⁵⁹ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 8, par. 1 και p. 14, par. 39.

τουλάχιστον στάδιο ζητήθηκε χάραξη ενιαίου ορίου⁴⁶⁰. Η πρώτη άμεση διαφορά με τις προηγούμενες δύο υποθέσεις είναι ότι σε αυτή δεν τέθηκε ζήτημα κυριαρχίας επί νησιών, το οποίο θα έπρεπε να επιλυθεί προτού ξεκινήσει η οριοθέτηση. Η υπόθεση έφτασε στο Δικαστήριο το οποίο έκρινε ότι είχε δικαιοδοσία βάσει των δηλώσεων των κρατών κάτω από το άρθρο 36¶2 και ¶5 του Κατ. ΔΔΧ σχετικά με την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου⁴⁶¹, καθώς επίσης και βάσει του άρθρου XXXI του Συμφώνου της Bogota όπως και στις δύο προηγούμενες υποθέσεις⁴⁶².

Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι το 2017 η χώρα είχε προσφύγει στο Δικαστήριο εναντίον της Νικαράγουα ζητώντας του να καταγράψει ποια είναι η ακριβής τοποθεσία του συνόρου/ορίου που χωρίζει την αμμώδη λωρίδα της λιμνοθάλασσας *Los Portillos/ Harbor Head* από την περιοχή *Isla Portillos*⁴⁶³, και μετά από αίτημα της Κόστα Ρίκα, το Δικαστήριο αποφάσισε να συνδέσει/ενώσει τις δύο υποθέσεις⁴⁶⁴. Ο λόγος εντοπίζεται στο γεγονός ότι τα δύο ζητήματα συνδέονται άμεσα αφού το θέμα του ακριβούς χερσαίου ορίου στην περιοχή θα μπορούσε να επηρεάσει την οριοθέτηση του θαλασσίου ορίου στην Καραϊβική⁴⁶⁵. Τελικά το Δικαστήριο κατέληξε ότι όλη η περιοχή *Isla Portillos* μέχρι και το σημείο που το ποτάμι φτάνει στην Καραϊβική Θάλασσα βρίσκεται υπό την κυριαρχία της Κόστα Ρίκα, ότι το χερσαίο σύνορο εντοπίζεται στο σημείο στο οποίο η δεξιά όχθη του ποταμού *San Juan* φτάνει το σημείο χαμηλής στάθμης υδάτων της ακτής της Καραϊβικής Θάλασσας, και

⁴⁶⁰ Στην περίπτωση με την Κολομβία η Νικαράγουα άλλαξε το αίτημα της ζητώντας χάραξη ορίου υφαλοκρηπίδας μεταγενέστερα. Βλ. κεφάλαιο 4.3.

⁴⁶¹ «*The Government of Costa Rica recognizes as compulsory ipso facto and without special agreement, in relation to any other State accepting the same obligation, the jurisdiction of the International Court of Justice in all legal disputes of the kinds referred to in Article 36, paragraph 2, of the Statute of the International Court of Justice. This Declaration shall be valid for a period of five years and shall be understood to be tacitly renewed for like periods, unless denounced before the expiration of the said period*». Declaration recognizing the jurisdiction of the Court as compulsory, 1973, διαθέσιμο στο <https://www.icj-cij.org/en/declarations/cr>, last access 30/11/18.

⁴⁶² Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua) and Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 8, par. 2 και p. 24, par. 45.

⁴⁶³ Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 21-23, par. 43. Η περιοχή *Isla Portillos* οριοθετείται στα δυτικά από τον ποταμό *San Juan* και στα βόρεια από την Καραϊβική Θάλασσα. Στην ακτή της βρίσκεται μία λιμνοθάλασσα (*Los Portillos* για την Κόστα Ρίκα ή *Harbor Head* για την Νικαράγουα), η οποία χωρίζεται από την Καραϊβική με μία λωρίδα άμμου.

⁴⁶⁴ Maritime Delimitation in the Caribbean and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Order, 2 February 2017, p. 94, par. 18¶2.

⁴⁶⁵ Maritime Delimitation in the Caribbean and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Order, 2 February 2017, p. 94, par. 17 και Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua) and Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 28, par. 59.

επιβεβαίωσε ότι η λιμνοθάλασσα μαζί με την λωρίδα άμμου μπροστά από αυτή ανήκει στην Νικαράγουα⁴⁶⁶.

Σχήμα 12: Χερσαίο σύνορο Costa Rica/Nicaragua

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean(Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p.33.

4.4.1 Οριοθέτηση στην Καραϊβική Θάλασσα:

4.4.1.1 Το σημείο έναρξης χάραξης του θαλασσίου ορίου:

Η γεωγραφία των δύο χωρών διαφέρει ολοκληρωτικά από την προηγούμενη υπόθεση με την Κολομβία επειδή εκεί το Δικαστήριο αντιμετώπισε αντικείμενες ακτές, αλλά ωστόσο προσομοιάζει σε κάποιον βαθμό με την υπόθεση της Ονδούρας, ως δύο ηπειρωτικά κράτη με παρακείμενες ακτές. Μία άλλη ομοιότητα μεταξύ των δύο υποθέσεων, της Ονδούρας και της Κόστα Ρίκα, είναι ότι και οι δύο χωρίζονται από την Νικαράγουα τουλάχιστον στην ανατολική τους πλευρά από έναν ποταμό. Τον ποταμό Coco στην πρώτη περίπτωση και τον ποταμό San Juan στην δεύτερη. Το τρίτο σημείο ενδιαφέροντος είναι ότι οι εκβολές των δύο ποταμών είναι αρκετά ασταθείς. Για να μπορέσει το Δικαστήριο να προχωρήσει στο ζήτημα της οριοθέτησης το πρώτο πράγμα που έπρεπε να διαλευκάνει είναι το σημείο έναρξης της. Εδώ ακριβώς δημιουργεί πρόβλημα η αστάθεια των εκβολών των δύο ποταμών. Υπενθυμίζεται ότι στην περίπτωση της Ονδούρας το πρόβλημα της αστάθειας του σημείου που τελείωνε ουσιαστικά το χερσαίο σύνορο αντιμετωπίστηκε με την χάραξη διχοτόμου γραμμής που θα ξεκινούσε όχι από την ακτογραμμή αλλά από ένα σημείο στη θάλασσα, τρία ναυτικά μίλια από την ξηρά⁴⁶⁷. Παρακάτω θα αναλυθεί πως

⁴⁶⁶ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua) and Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 32, par. 71-73.

⁴⁶⁷ Βλ. παραπάνω στο κεφάλαιο 4.2.2.1 «Η χάραξη της Διχοτόμου γραμμής και η απόρριψη της Αρχής της Ίσης Απόστασης».

αντιμετώπισε το Δικαστήριο το σημείο έναρξης χάραξης του θαλασσίου ορίου στην υπόθεση με την Κόστα Ρίκα.

Αναγνωρίζοντας την αστάθεια των εκβολών του ποταμού *San Juan* η Κόστα Ρίκα απέρριψε ως σημείο από το οποίο θα ξεκινούσε το θαλάσσιο όριο την δυτική πλευρά της αμμώδους περιοχής στις εκβολές του ποταμού, θεωρώντας ότι το κατάλληλο σημείο ήταν στην στεριά στην περιοχή *Isla Portillos*⁴⁶⁸. Από την άλλη πλευρά, η Νικαράγουα θεωρούσε ότι το θαλάσσιο όριο θα έπρεπε να ξεκινά στο εξωτερικό άκρο της *Punta de Castilla* στο ανατολικό άκρο της λιμνοθάλασσας⁴⁶⁹. Το Δικαστήριο, όπως είχε κάνει και στην περίπτωση της Ονδούρας, πρότεινε τελικά το σημείο έναρξης να τοποθετηθεί σε κάποια απόσταση από την στεριά, στην Καραϊβική Θάλασσα⁴⁷⁰. Οι δύο χώρες δεν εναντιώθηκαν ως προς αυτή την πρόταση και μάλιστα συμφώνησαν ότι το σημείο αυτό θα έπρεπε να συνδέεται με μία κινητή γραμμή που θα το ένωσε με την ξηρά⁴⁷¹. Ωστόσο, οι απόψεις τους διέφεραν για το που θα τοποθετούταν αυτό το σημείο στην θάλασσα, με την Κόστα Ρίκα να προτείνει τα 3 νμ από τις εκβολές του ποταμού *Jan Juan*, ενώ τη Νικαράγουα να επιμένει για το άκρο της λιμνοθάλασσας⁴⁷². Το Δικαστήριο όμως τελικά τάχθηκε πιο κοντά στην άποψη της Κόστα Ρίκα, θεωρώντας ότι αφού το χερσαίο όριο βρίσκεται στην αμμώδη περιοχή του ποταμού, εκεί θα πρέπει να οριστεί και το σημείο έναρξης του θαλασσίου ορίου, ωστόσο λόγω της αστάθειας θα επιλεγόταν τελικά ένα σημείο στην θάλασσα στα 2 νμ από την στεριά το οποίο θα συνδεόταν με αυτή με μία κινητή γραμμή⁴⁷³. Απέρριψε έτσι την πρόταση της Νικαράγουα για τοποθέτηση του σημείου στην περιοχή της λιμνοθάλασσας λόγω της αστάθειάς της⁴⁷⁴. Την αντίληψη αυτή αμφισβήτησε η δικαστής *Xue*. Αν και παραδέχτηκε ότι δεδομένων των συνθηκών είναι λογικό να χαραχθεί η γραμμή από την δυτική πλευρά της περιοχής *Isla Portillos*, ωστόσο δεν βρήκε σοφή την επιλογή του σημείου στην στεριά (στο σημείο που το Δικαστήριο ορίζει ως Pν) στις εκβολές του ποταμού, καθώς αυτό το σημείο όχι μόνο είναι εξίσου ασταθές με την αμμώδη περιοχή της λιμνοθάλασσας, αλλά ταυτόχρονα αγνοείται πλήρως η πρόσβαση της Νικαράγουα στην λιμνοθάλασσα⁴⁷⁵. Τέλος, σχετικά με το ότι το σημείο έναρξης ουσιαστικά ορίστηκε 2 νμ από την ξηρά, η δικαστής θεώρησε ότι δεν χρειάζεται να υπάρξει μία κινητή γραμμή όπως όρισε το Δικαστήριο, ενώ υποστήριξε ότι η απουσία οριοθέτησης αιγιαλίτιδας στα πρώτα αυτά

⁴⁶⁸ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 36, par. 80.

⁴⁶⁹ Ibid, p. 36, par. 81.

⁴⁷⁰ Ibid, p.36, par. 82.

⁴⁷¹ Ibid, p. 36, par. 83 και 84.

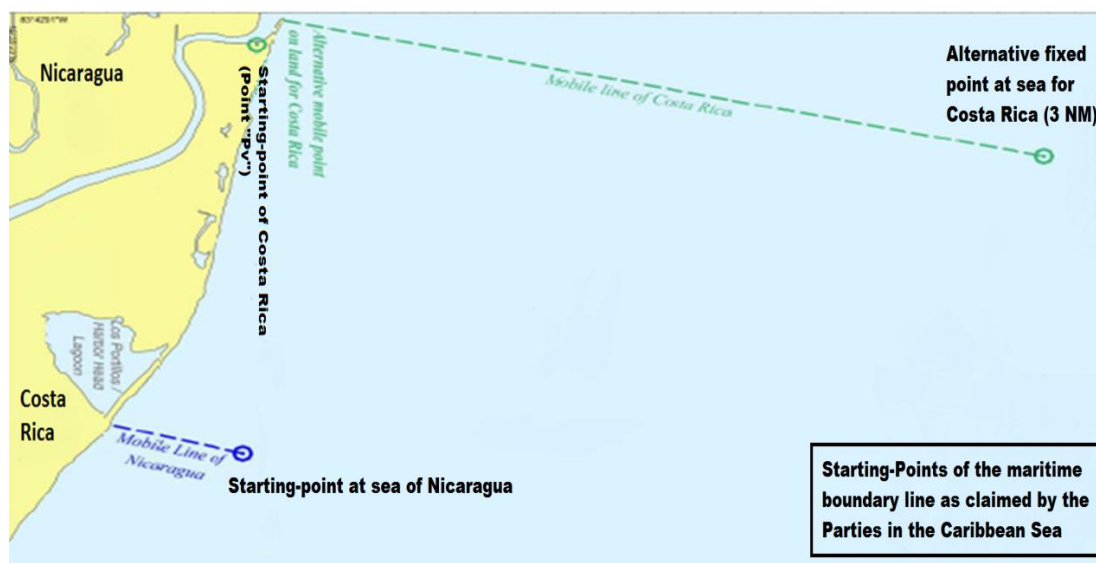
⁴⁷² Ibid, p. 36, par. 83-84.

⁴⁷³ Ibid, p. 38, par. 86.

⁴⁷⁴ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 38, par. 89.

⁴⁷⁵ Separate Opinion Judge Xue, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, 2018, p. 4-5, par. 17.

δύο μίλια θα διευκόλυνε τα Μέρη να διαχειριστούν τις σχέσεις τους στην περιοχή και ειδικά ως προς το ζήτημα της ναυσιπλοΐας⁴⁷⁶.

Σχήμα 13: Σημεία έναρξης του Θαλασσίου Ορίου όπως ισχυρίζονται τα Μέρη

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p.37 (τροποποιημένη εικόνα)

4.4.1.2 Η Οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης:

Αφού το Δικαστήριο ξεκαθάρισε ποιο θα ήταν το σημείο από το οποίο θα χαρασσόταν η αιγιαλίτιδα ζώνη, το αμέσως επόμενο βήμα ήταν να προχωρήσει στην οριοθέτηση. Καθώς και τα δύο κράτη είναι μέλη στη ΣΔΘ, είναι αυτονόητο ότι ο κανόνας που θα έπρεπε να ακολουθηθεί εντοπίζεται στο άρθρο 15 της ΣΔΘ που αναφέρεται στην αρχή της ίσης απόστασης σε συνδυασμό με τις ειδικές περιστάσεις. Ενώ η υπόθεση για την Ονδούρα πρόσφερε πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία για την ίδια την μέση γραμμή, αυτή εδώ εστιάζει το ενδιαφέρον στην διασύνδεση των 3 άρθρων της ΣΔΘ που μιλούν για την οριοθέτηση των τριών σημαντικών θαλασσίων ζωνών. Ειδικότερα, ενώ η Κόστα Ρίκα υποστήριξε ότι το Δικαστήριο πρέπει να προχωρήσει πρώτα στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας και στην συνέχεια της ΑΟΖ/Η.Υ. μέσω της εφαρμογής δύο διαφορετικών μεθόδων, η Νικαράγουα ισχυρίστηκε ότι καμία πρακτική διαφορά δεν υπάρχει μεταξύ του καθεστώτος οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας που θεσπίζει το άρθρο 15 και αυτού για την ΑΟΖ/Η.Υ. των άρθρων 74 και 83 αντίστοιχα⁴⁷⁷. Ως εκ τούτου, κατά την άποψή της οι μέθοδοι οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών συγκλίνουν και οι σχετικές διατάξεις της Σύμβασης θα πρέπει να

⁴⁷⁶ Separate Opinion Judge Xue, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, 2018, p. 5, par. 20.

⁴⁷⁷ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 39, par. 91-92.

αναγιγνώσκονται μαζί⁴⁷⁸. Σε απάντηση η Κόστα Ρίκα δέχτηκε ότι οι διατάξεις της ΣΔΘ ίσως δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μεμονωμένα, αλλά ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι το άρθρο 15 αναφέρεται ή ενσωματώνει τα άρθρα 74 και 83 (και το ανάποδο), ενώ ταυτόχρονα ισχυρίστηκε ότι το άρθρο 15 χρησιμοποιεί «*διαφορετικούς όρους, αφορά διαφορετικό αντικείμενο και συνιστά αυτόνομη διάταξη*»⁴⁷⁹.

Στο παραπάνω σημείο σχετικά με την σύνδεση των άρθρων 15 και 74/83 στάθηκε και ο δικαστής *Robinson*. Βασιζόμενος στην ερμηνεία των τριών άρθρων σε συνδυασμό με το γενικότερο ιστορικό σύνταξης αυτών των διατάξεων, ισχυρίστηκε ότι δεν υπάρχει καμία σύγκλιση στην μεθοδολογία της θαλάσσιας οριοθέτησης για τις τρεις ζώνες και ότι η σωστή ερμηνεία της Σύμβασης απαιτεί μία προσέγγιση που θα περιλαμβάνει δύο διαφορετικά μέρη μέσω της οποίας η μεν αιγιαλίτιδα θα οριοθετείται με βάση τον κανόνα μέση γραμμή/ειδικές περιστάσεις και η δε ΑΟΖ/Η.Υ. με βάση οποιαδήποτε μέθοδο μπορεί να οδηγήσει σε δίκαιο αποτέλεσμα⁴⁸⁰. Στην συνέχεια εξήγησε ότι οι διαφορετικές μέθοδοι στην οριοθέτηση προέρχονται από το διαφορετικό νομικό καθεστώς που υπάρχει στην κάθε ζώνη (κυριαρχία ν. κυριαρχικά δικαιώματα)⁴⁸¹. Διαφορετικές αρχές συνδέονται με τα διάφορα στοιχεία που είναι σχετικά με την οριοθέτηση των διαφόρων ζωνών και ως εκ τούτου η προσωρινή μέση γραμμή της αιγιαλίτιδας έχει διαφορετική αξία από την προσωρινή μέση γραμμή της ΑΟΖ/Η.Υ. και ομοίως οι ειδικές περιστάσεις της αιγιαλίτιδας διαφορετική αξία από τις σχετικές της ΑΟΖ/Η.Υ.⁴⁸². Σε αυτό το σημείο ωστόσο καλό είναι να αναφερθεί κάτι που καταγράφηκε και στο κεφάλαιο 3. Σε παλαιότερη απόφαση το ίδιο το Δικαστήριο είχε παραδεχτεί ότι η μέθοδος δίκαιες αρχές-σχετικές περιστάσεις προσομοιάζει αρκετά σε αυτή της μέσης γραμμής/ειδικές περιστάσεις⁴⁸³. Ο δικαστής *Robinson* στην προσπάθεια του να εξηγήσει το παραπάνω, ισχυρίστηκε ότι όταν βγήκε η απόφαση *Cameroon/Nigeria*, το ΔΔΧ δεν είχε ακόμα καταλήξει στην γνωστή μέθοδο των τριών βημάτων που αποκρυσταλλώθηκε μετά την απόφαση για την *Μαύρη Θάλασσα*⁴⁸⁴. Η ένταξη του ελέγχου της αναλογικότητας ως τρίτο βήμα της μεθόδου επιβεβαιώνει την διαφορά ανάμεσα στις μεθόδους του άρθρου 15 και 74/83⁴⁸⁵.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της χάραξης της οριοθετικής γραμμής για την αιγιαλίτιδα ζώνη, τα δύο Μέρη φαίνεται να συμφώνησαν ως προς την χρήση της αρχής της ίσης απόστασης καθώς επίσης και ότι αυτή η γραμμή θα πρέπει να

⁴⁷⁸ *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)*, ICJ, Judgment, 2018, p. 39, par. 92.

⁴⁷⁹ *Ibid*, p. 39, par. 93.

⁴⁸⁰ *Separate Opinion of Judge Robinson, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)*, ICJ, 2018, p. 1, par. 3.

⁴⁸¹ *Ibid*, p. 3, par. 9-10.

⁴⁸² *Ibid*, p. 4-5, par. 14.

⁴⁸³ *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea Intervening)*, ICJ, Judgment, 2002, p. 441, par. 288.

⁴⁸⁴ *Separate Opinion of Judge Robinson, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)*, ICJ, 2018, p. 5-6, par. 16.

⁴⁸⁵ *Ibid*, p. 5, par. 17.

εκκινούσε από σταθερά σημεία⁴⁸⁶. Το Δικαστήριο προχώρησε έτσι στην εφαρμογή του κανόνα προσωρινή μέση γραμμή (ξεκινώντας από σημεία στην φυσική ακτογραμμή) και μετά αν υπήρχαν ειδικές περιστάσεις, θα προέβαινε στην προσαρμογή της⁴⁸⁷. Απέρριψε το επιχείρημα της Νικαράγουα ότι η μετατροπή της ακτογραμμής από κυρτή σε κοίλη κοντά στο σημείο έναρξης της οριοθέτησης συνιστούσε ειδική περίπτωση που απαιτεί προσαρμογή της μέσης γραμμής, θεωρώντας ότι είναι περιορισμένης σημασίας⁴⁸⁸. Ως εκ τούτου τάχθηκε υπέρ της Κόστα Ρίκα.

Τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι υπήρχε απουσία ειδικών περιστάσεων. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο κατέληξε ότι υπάρχουν δύο παραδείγματα ειδικών περιστάσεων. Η αστάθεια και η στενή φύση της αμμώδους περιοχής του ποταμού *San Juan*, όπως επίσης και η αστάθεια της αμμώδους περιοχής που χώριζε την λιμνοθάλασσα από την Καραϊβική και που ουσιαστικά δημιουργούσε ένα θύλακα εντός Κοσταρικανού εδάφους, αποτελούσαν ειδικές περιστάσεις⁴⁸⁹. Ως προς την πρώτη ειδική περίπτωση, το ΔΔΧ υποστήριζε ότι η αστάθεια εκείνη δεν έδινε την δυνατότητα να επιλεγεί ένα σημείο έναρξης της οριοθέτησης επί Κοσταρικανού εδάφους ή να συνδεθεί το σημείο που είχε επιλεγεί στη θάλασσα με αυτό στη στεριά. Συνέπεια αυτού ήταν να βρεθεί ένα σημείο στην στεριά, στην πλευρά της Κόστα Ρίκα που είναι πιο κοντά στις εκβολές του ποταμού, και αυτό το σημείο θα ενωνόταν με μία κινητή γραμμή με το σημείο που είχε επιλεγεί στην θάλασσα⁴⁹⁰. Ως προς την δεύτερη ειδική περίπτωση, δηλαδή την αστάθεια της περιοχής μπροστά από την λιμνοθάλασσα, το Δικαστήριο αποφάσισε να μην λάβει υπόψη οποιοδήποτε δικαίωμα εκκινούσε από τον θύλακα, καθώς αν δινόταν σε αυτόν αιγιαλίτιδα πέρα από το ότι η χρήση του από την Νικαράγουα θα ήταν περιορισμένη, ταυτόχρονα θα διέκοπτε την συνέχεια της αιγιαλίτιδας ζώνης της Κόστα Ρίκα⁴⁹¹. Το επιχείρημα αυτό θεωρήθηκε από την δικαστή *Xue* ως μη πειστική δικαιολογία για να αγνοηθεί πλήρως το δικαίωμα της Νικαράγουα που απορρέει από τον θύλακα, ανεξάρτητα από το κατά πόσο περιορισμένο θα ήταν ένα τέτοιο δικαίωμα⁴⁹². Σε αυτό το σημείο, ερωτηματικά δημιουργούνται για το πώς ο θύλακας αποτελούσε ειδική περίπτωση από την στιγμή που δεν τον έλαβε υπόψη στην οριοθέτηση, παρά το γεγονός ότι παραδέχεται ότι απαιτεί «ειδική λύση»⁴⁹³. Επομένως, κατά την γράφουσα το Δικαστήριο τουλάχιστον *de facto* δεν τον αντιμετώπισε ως ειδική περίπτωση.

⁴⁸⁶ *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)*, ICJ, Judgment, 2018, p. 40, par. 94-96.

⁴⁸⁷ *Ibid*, 2018, p. 40, par. 98 και 100.

⁴⁸⁸ *Ibid*, 2018, p. 41, par. 102-103.

⁴⁸⁹ *Ibid*, p. 41-42, par. 104-105.

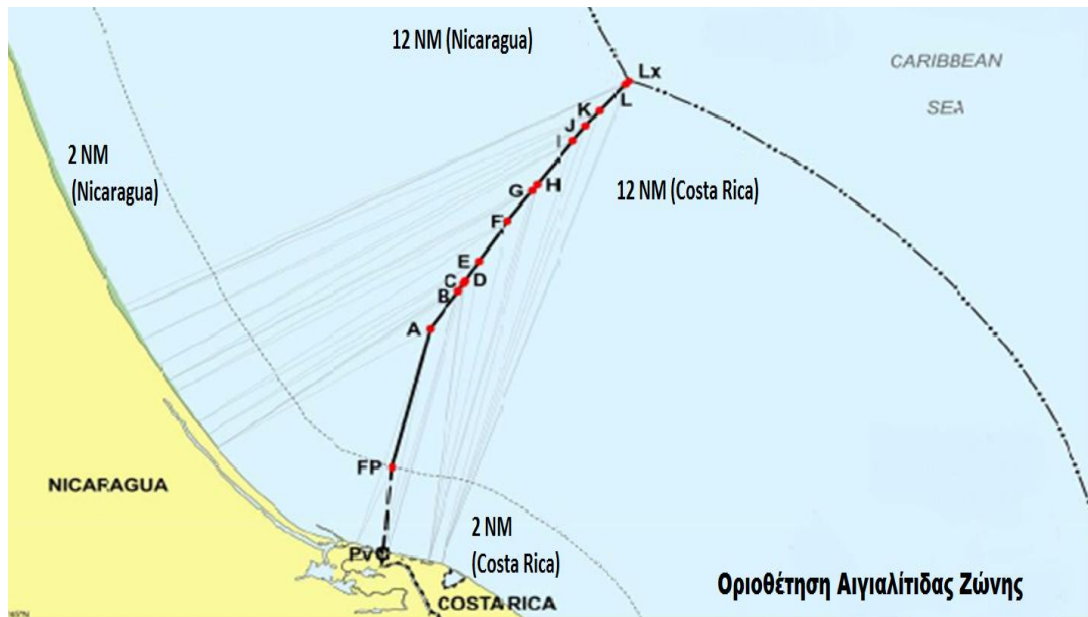
⁴⁹⁰ *Ibid*, p.41-42, par. 104.

⁴⁹¹ *Ibid*, p. 42, par. 105.

⁴⁹² *Separate Opinion Judge Xue, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)*, ICJ, 2018, p. 5, par. 18.

⁴⁹³ *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)*, ICJ, Judgment, 2018, p.42, par. 105.

Συνοψίζοντας, το Δικαστήριο ακολούθησε την μέθοδο που καταγράφεται στο άρθρο 15 της ΣΔΘ για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Δηλαδή δημιούργησε μία προσωρινή μέση γραμμή και έλαβε υπόψη τις ειδικές περιστάσεις που εν προκειμένω έκρινε ότι ήταν η αστάθεια στην αμμώδη περιοχή στις εκβολές του ποταμού, όπως επίσης και στην λιμνοθάλασσα και η ίδια η ύπαρξη της δεύτερης. Έτσι η αιγιαλίτιδα ζώνη εκτείνεται από το σημείο που ορίστηκε στη θάλασσα στα δύο ναυτικά μίλια προς το σημείο χαμηλής στάθμης υδάτων στην ακτή που είναι πιο κοντά στο σημείο Pν (βλ. παρακάτω σχήμα). Η γραμμή οριοθέτησης είναι μία μέση γραμμή που διέρχεται από το σημείο που έχει επιλεγεί στην θάλασσα⁴⁹⁴.

Σχήμα 14: Οριοθέτηση Αιγιαλίτιδας Ζώνης

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 43.

4.4.1.3. Οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ.:

Έχοντας λύσει το ζήτημα της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης, το Δικαστήριο προχώρησε στην χάραξη ΕΘΟ για την ΑΟΖ/Η.Υ. Όπως και στην περίπτωση της Κολομβίας, έτσι και εδώ πρώτα θα καταγραφούν οι «σχετικές ακτές» και η «σχετική περιοχή» και στην συνέχεια θα αναλυθεί η μέθοδος των τριών βημάτων που ακολούθησε το Δικαστήριο για την χάραξη του ΕΘΟ.

⁴⁹⁴ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p.42, par. 104.

4.4.1.3 (α) «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή»:

Όπως ειπώθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, βασικό βήμα για την οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ. είναι η καταγραφή των λεγόμενων «σχετικών ακτών», των ακτών δηλαδή η προβολή των οποίων επικαλύπτεται με τις προβολές από την ακτή του άλλου κράτους. Στην συγκεκριμένη υπόθεση, παρά τις διαφορετικές μεθόδους με τις οποίες ήθελαν να καταγράψουν τις σχετικές ακτές, τα δύο Μέρη πρότειναν περίπου τις ίδιες λύσεις. Και οι δύο χώρες –όπως επίσης και το ΔΔΧ- συμφωνούσαν ότι η σχετική ακτή της Κόστα Ρίκα θα έπρεπε να είναι ολόκληρη η ηπειρωτική της ακτή⁴⁹⁵. Αντίθετα, διαφωνία υπήρξε όσον αφορά τις σχετικές ακτές της Νικαράγουα. Η ίδια θεωρούσε ότι θα πρέπει να εκτείνονται έως την περιοχή *Coconut Point*, ενώ η Κόστα Ρίκα τάχθηκε υπέρ της περιοχής *Punta de Perlas* που βρισκόταν λίγο νοτιότερα⁴⁹⁶. Το Δικαστήριο τελικά, αμφισβήτησε και τα δύο σημεία και υποστήριξε ότι οι «σχετικές ακτές» φτάνουν ως την *Punta Gorda* στο βόρειο άκρο της Νικαράγουας⁴⁹⁷. Με αυτόν τον τρόπο, το ΔΔΧ διπλασίασε στην πραγματικότητα το μήκος των σχετικών ακτών σε σχέση με αυτό που είχαν ζητήσει τα Μέρη, καθώς η διαφορά μεταξύ της Κοσταρικανής πρότασης και αυτής της Νικαράγουας φαίνονταν αμελητέες σε σχέση με αυτό που αποφασίστηκε τελικά. Εκτός όμως από την ηπειρωτική ακτή της Νικαράγουας, η χώρα έφερε μπροστά από την ακτογραμμή της και ορισμένα νησιά, το μήκος των οποίων θα έπρεπε κατά την ίδια να προστεθεί στον υπολογισμό των σχετικών ακτών της⁴⁹⁸. Το Δικαστήριο τάχθηκε κατά το ήμισυ υπέρ αυτής της άποψης, αποδεχόμενο ότι οι ακτές των νησιών *Corn* που δεν «έβλεπαν» βορρά –δηλαδή η προβολή των οποίων δεν ήταν στον βορρά- θα έπρεπε να συμπεριληφθούν, κάτι που δεν δέχτηκε ωστόσο για το νησί *Cayos de Perlas* του οποίου αμφισβήτησε την δυνατότητα να θεσπίσει ΑΟΖ/Η.Υ. σύμφωνα με το άρθρο 121, και επομένως δεν συμπεριέλαβε την ακτογραμμή του στις σχετικές ακτές⁴⁹⁹. Τελικά μετρώντας τις σχετικές ακτές με βάση την φυσική ακτογραμμή, το Δικαστήριο βρήκε ότι αυτές ήταν 228,8 χλμ για την Κόστα Ρίκα, και 465,8 χλμ για την Νικαράγουα, με ποσοστό 1:2.04 υπέρ της δεύτερης⁵⁰⁰, δηλαδή τέσσερις φορές μικρότερη αναλογία από αυτή που το ΔΔΧ είχε βρει στην περίπτωση της Κολομβίας.

Περνώντας τώρα στο ζήτημα της σχετικής περιοχής υπενθυμίζεται ότι αυτή περιλαμβάνει όλον εκείνο τον θαλάσσιο χώρο όπου τα δυνητικά δικαιώματα των Μερών επικαλύπτονται. Σύμφωνα με την απόφαση του ΔΔΧ, στην συγκεκριμένη υπόθεση, εξαιρώντας την περιοχή που αποδόθηκε στην Κολομβία με την προηγούμενη δικαστική απόφαση, ως «σχετική» (προς τον βορρά περιοχή) θεωρεί όλον τον θαλάσσιο χώρο που εκτείνεται σε απόσταση έως 200 νμ από τις ακτές της Κόστα Ρίκα, ενώ ως προς τον νότο η κατάσταση γίνεται πιο περίπλοκη λόγω της

⁴⁹⁵ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 44 και 45, par. 110-111.

⁴⁹⁶ Ibid, p. 44, par. 110.

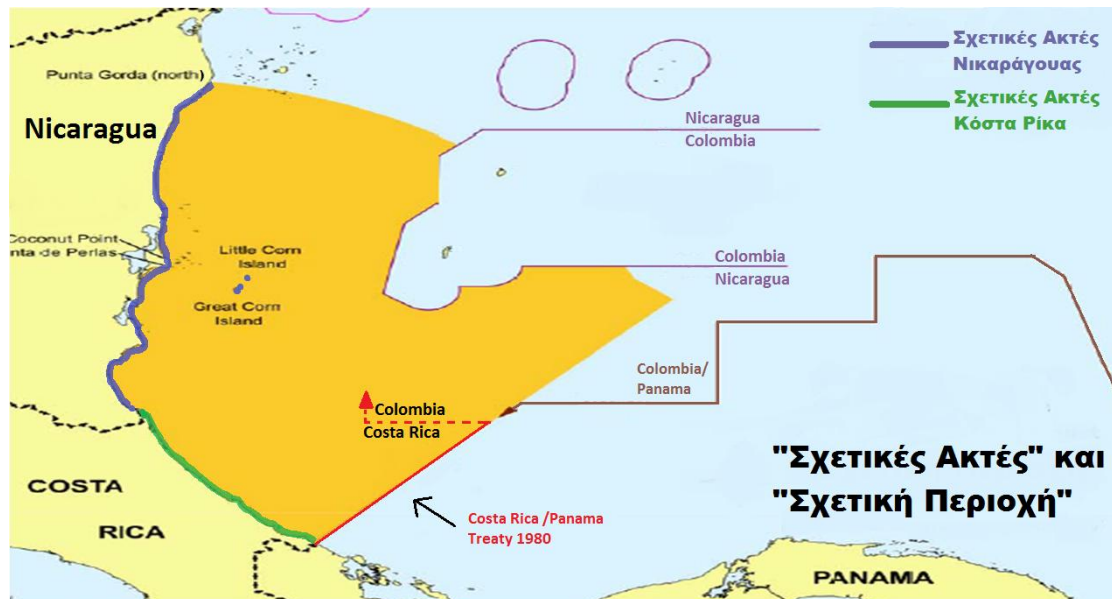
⁴⁹⁷ Ibid, p. 47, par. 111.

⁴⁹⁸ Ibid, p. 47, par. 112.

⁴⁹⁹ Ibid, p. 47, par. 113.

⁵⁰⁰ Ibid, p. 47, par. 114.

παρουσίας τρίτων κρατών⁵⁰¹. Καθώς ο θαλάσσιος χώρος που αντιστοιχεί στα τρίτα κράτη δεν μπορεί να διευκρινιστεί στην προκειμένη περίπτωση, θεωρείται αδύνατον το Δικαστήριο να υπολογίσει επακριβώς την «σχετική περιοχή». Ωστόσο καθώς το τελευταίο βήμα της οριοθέτησης είναι ο έλεγχος της αναλογικότητας - και άρα η καταγραφή της σχετική περιοχής είναι απαραίτητη- το Δικαστήριο έλυσε το ζήτημα υπολογίζοντας την νοητή επέκταση του ορίου μεταξύ Κόστα Ρίκα και Παναμά που είχε προτείνει η Κόστα Ρίκα⁵⁰². Το αποτέλεσμα του παραπάνω υπολογισμού είναι ότι σχεδόν 74.000 τχλμ² αντιστοιχούν στην Νικαράγουα και περίπου 31.000 τχλμ² στην Κόστα Ρίκα, με αποτέλεσμα το ποσοστό να είναι 1:2,4⁵⁰³.

Σχήμα 15: Σχετικές Ακτές και Σχετική Περιοχή στην υπόθεση *Costa Rica/Nicaragua*

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (*Costa Rica v. Nicaragua*), ICJ, Judgment, 2018, p. 48 και 66 (τροποποιημένη εικόνα).

4.4.1.3 (β) Μέθοδος Οριοθέτησης:

Για την χάραξη της γραμμής οριοθέτησης της ΑΟΖ/Η.Υ. το Δικαστήριο ακολούθησε την γνωστή πλέον μέθοδο των τριών βημάτων. Δηλαδή, κατασκευή προσωρινής μέσης γραμμής, καταγραφή των σχετικών περιστάσεων που οδηγεί σε προσαρμογή της μέσης γραμμής και τέλος, έλεγχος της αναλογικότητας⁵⁰⁴. Σε γενικές γραμμές το Δικαστήριο δεν αντιμετώπισε προβλήματα κατά την χάραξη της προσωρινής μέσης γραμμής. Το μόνο σημείο ενδιαφέροντος εστίασε στο αν θα έπρεπε ορισμένα νησιά να αποτελέσουν σημεία από τα οποία θα χαρασσόταν η μέση γραμμή. Ειδικότερα, το ένα ζήτημα αφορούσε τα νησιά *Corn* για τα οποία η Κόστα

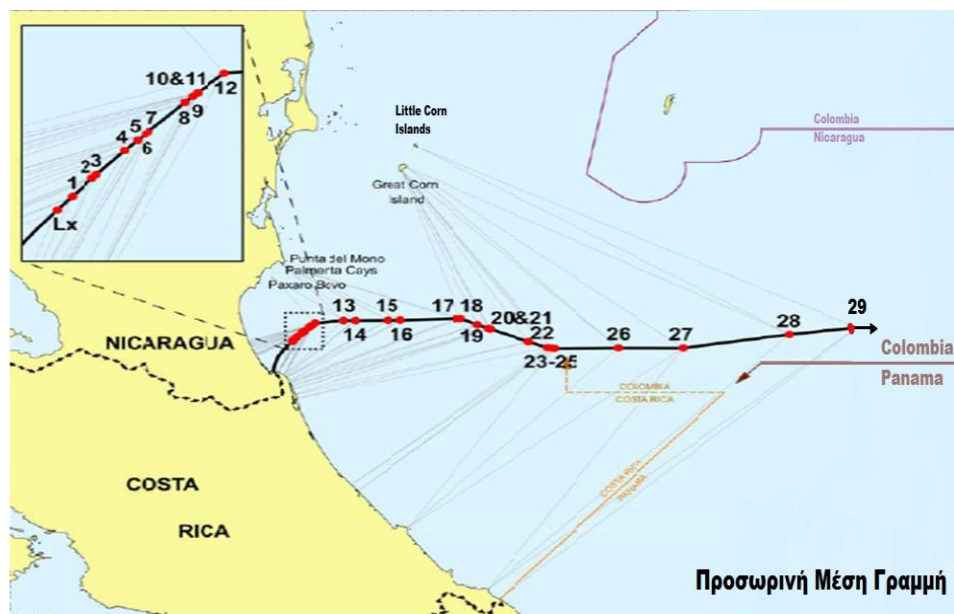
⁵⁰¹ Ibid, p. 50, par. 120-121.

⁵⁰² Ibid, p. 66, par. 164.

⁵⁰³ Ibid, p. 67, par. 165.

⁵⁰⁴ Ibid, p. 53, par. 135.

Ρίκα δεν δεχόταν να τοποθετηθούν σημεία βάσης, ενώ η Νικαράγουα ισχυριζόταν ότι αυτά είναι σε θέση να θεσπίσουν ΑΟΖ/Η.Υ και στην περίπτωση που αγνοούνταν, αυτό θα συνεπαγόταν διαγραφή ενός αναπόσπαστου στοιχείου της ακτογραμμής⁵⁰⁵. Στο σημείο αυτό να επαναληφθεί ότι διαφωνία για τα νησιά είχε υπάρξει και για το αν το μήκος των ακτών τους έπρεπε να συνυπολογιστεί στις «σχετικές ακτές», με το Δικαστήριο τότε να τάσσεται υπέρ της Νικαράγουας. Για άλλη μία φορά, το ΔΔΧ τάχθηκε κοντά στις θέσεις της Νικαράγουας, εστιάζοντας στο γεγονός ότι τα νησιά πληρούσαν τα προαπαιτούμενα του άρθρου 121 για τις θαλάσσιες ζώνες και άρα θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την χάραξη της μέσης γραμμής⁵⁰⁶. Το δεύτερο σημείο διαφωνίας είχε σχέση με κάποια μικρότερα νησάκια, το *Paxaro Bono* και *Palmeta Cays*, τα οποία σε αντίθεση με τα *Corn*, ήταν μικρότερα σε μέγεθος και βρίσκονταν πολύ κοντά στην ακτογραμμή. Όσον αφορά αυτά τα νησιά, αμφισβητήθηκε η ικανότητά τους να θεσπίσουν ΑΟΖ/Η.Υ. με την Κόστα Ρίκα να αρνείται να τοποθετηθούν σε αυτά σημεία βάσης με την λογική ότι υπήρχε υπερβολική και δυσανάλογη αλλοίωση της μέσης γραμμής⁵⁰⁷. Το αντεπιχείρημα της Νικαράγουας εστίασε στο ότι αυτά αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ακτογραμμής⁵⁰⁸. Η απόφαση του ΔΔΧ τελικά δικαίωσε την Νικαράγουα, καθώς το Δικαστήριο χρησιμοποιώντας συμπεράσματα στα οποία είχε καταλήξει στις υποθέσεις *Nicaragua/Colombia* και *Black Sea* θεώρησε ότι αυτά τα νησιά μπορούσαν να εξομοιωθούν με την ακτογραμμή και αποφάσισε την τοποθέτηση σε αυτά σημείων από τα οποία θα χάρασσε στην συνέχεια την προσωρινή μέση γραμμή⁵⁰⁹ (βλ. παρακάτω σχήμα 15).

Σχήμα 16: Προσωρινή Μέση Γραμμή

⁵⁰⁵ Ibid, p. 54, par. 139.

⁵⁰⁶ Ibid, p. 54, par. 140.

⁵⁰⁷ Ibid, p. 54, par. 141.

⁵⁰⁸ Ibid, p. 55, par. 141.

⁵⁰⁹ Ibid, p. 55, par. 142.

Μετά την κατασκευή της προσωρινής μέσης γραμμής, σειρά είχε η εύρεση των παραγόντων εκείνων που θα αποτελούσαν σχετικές περιστάσεις και θα καλούσαν στην προσαρμογή της. Η μία διαφωνία μεταξύ των Μερών προήλθε πάλι από την ύπαρξη των νησιών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, και ειδικότερα τα νησιά *Corn*, τα οποία η Κόστα Ρίκα βρίσκοντας πως αποτελούν σχετικές περιστάσεις εναντιώθηκε στο να τους δοθεί πλήρης επήρεια, κάτι που δεν αποδέχτηκε η Νικαράγουα⁵¹⁰. Το Δικαστήριο προσπάθησε για άλλη μία φορά να συμβιβάσει τα πράγματα, και παρόλο που παραδέχτηκε ότι δικαιούνται ΑΟΖ/Η.Υ, τελικά τους έδωσε μισή επήρεια βασιζόμενο στο επιχείρημα της μικρής τους έκτασης και της μεγάλης τους απόστασης από την στεριά (26 νμ από αυτήν)⁵¹¹. Υπενθυμίζεται ότι όπως έχει φανεί και στο κεφάλαιο 3, όταν το Δικαστήριο δίνει μισή επήρεια στα νησιά, συνήθως δημιουργεί δύο γραμμές οριοθέτησης, μία δίνοντάς τους πλήρη επήρεια και μία με καθόλου επήρεια, και στην συνέχεια η μισή επήρεια προκύπτει από την γραμμή που θα χαραχθεί στο μέσον των άλλων δύο. Επιπλέον, το Δικαστήριο επανέλαβε εδώ κάτι που όχι μόνο είχε καταγραφεί σε προγενέστερη υπόθεση του ITLOS⁵¹², αλλά έχει διαφανεί ξεκάθαρα και μέσα από την γενικότερη νομολογία (βλ. κεφάλαιο 3), ότι δηλαδή δεν υπάρχει γενικός κανόνας σχετικά με το ζήτημα και ότι κάθε υπόθεση είναι μοναδική απαιτώντας ειδική μεταχείριση, αφού η επήρεια που θα δοθεί σε ένα νησί εξαρτάται κάθε φορά από τις γεωγραφικές συνθήκες της εκάστοτε υπόθεσης⁵¹³. Κατά την γράφουσα βέβαια, η επήρεια πέρα από τις γεωγραφικές συνθήκες βρίσκεται ενώπιον του τεράστιου εύρους διακριτικής ευχέρειας που έχει φανεί ότι έχει το Δικαστήριο σε ανάλογες περιπτώσεις.

Το Δικαστήριο φαίνεται να απέρριψε την ύπαρξη άλλων σχετικών περιστάσεων συμπεριλαμβανομένου του επιχειρήματος της Νικαράγουα σχετικά με την αποκοπή, που δημιουργούσε ο συνδυασμός της κυρτής δικής της ακτογραμμής και της κοίλης ακτής της Κόστα Ρίκα⁵¹⁴, αποτέλεσμα στο οποίο είχε καταλήξει το ΔΔΧ και στην περίπτωση της αιγιαλίτιδας ζώνης, ενώ μάλιστα ισχυρίστηκε ότι η αποκοπή δεν ήταν τόσο σημαντική αν λάβουμε μάλιστα υπόψη και το γεγονός ότι δόθηκε μισή επήρεια στα νησιά *Corn*⁵¹⁵. Στην απόφαση αυτή του Δικαστηρίου να μην αναγνωρίσει ως σχετική περίσταση το φαινόμενο της αποκοπής, ο δικαστής *Tomka* άσκησε σημαντική κριτική. Κατά την άποψή του, το πρώτο τμήμα της προσωρινής μέσης γραμμής προκαλούσε μία διόλου αμελητέα αποκοπή από την κοίλη ακτή της

⁵¹⁰ Ibid, p. 59, par. 151 και 152.

⁵¹¹ Ibid, p. 59, par. 153 και 154.

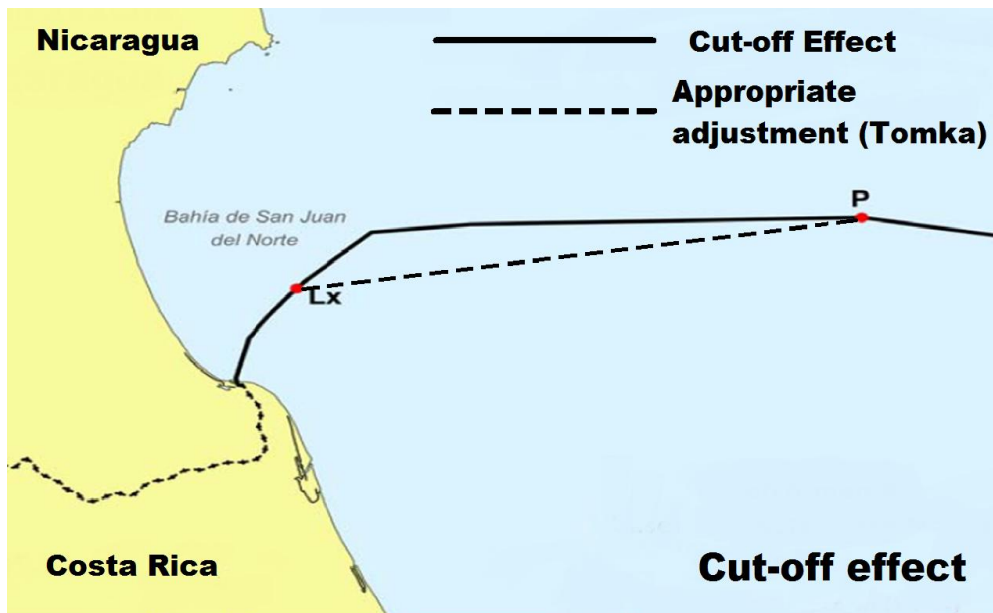
⁵¹² Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary Between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (Bangladesh v. Myanmar), ITLOS, Judgment, 2012, p. 86, par. 317.

⁵¹³ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 59, par. 153.

⁵¹⁴ Ibid, p. 58 και 60, par. 148-149 και 155..

⁵¹⁵ Ibid, p. 60, par. 156.

Νικαράγουας, κάτι που μετέτρεπε το αποτέλεσμα σε άδικο⁵¹⁶. Για να διορθωθεί το πρόβλημα θα έπρεπε το Δικαστήριο να ενώσει με ευθεία γραμμή το σημείο όπου τελειώνει η αιγιαλίτιδα ζώνη (Lx) με το σημείο P, όπως φαίνεται στον παρακάτω χάρτη⁵¹⁷. Υποστήριξε μάλιστα ότι αυτή η προσαρμογή θα συνιστούσε πιο δίκαιη λύση δεδομένου και του γεγονότος ότι το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη τα δικαιώματα που είχε η Νικαράγουα από την λιμνοθάλασσα⁵¹⁸. Τέλος το Δικαστήριο, απλοποίησε την γραμμή βασιζόμενο μόνο στα πιο βασικά σημεία της μέσης γραμμής που φαίνεται να άλλαζαν την κατεύθυνσή της⁵¹⁹.

Σχήμα 17: Cut-off effect και κατάλληλη προσαρμογή της προσωρινής γραμμής σύμφωνα με τον Δικαστή *Tomka*

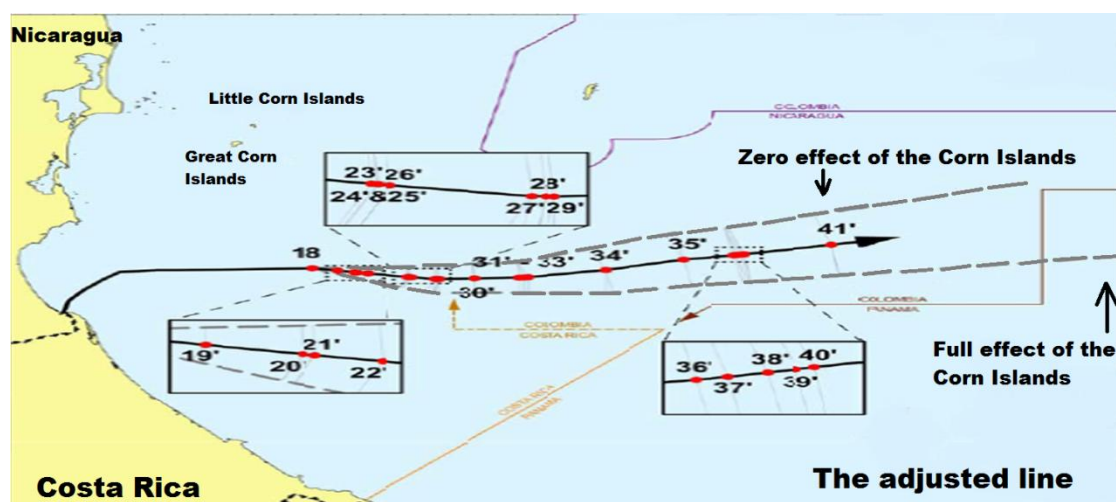
Πηγή: Declaration of Judge *Tomka*, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p.3(τροποποιημένη εικόνα).

⁵¹⁶ Declaration of Judge *Tomka*, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p.1-2, par. 1 και 5-6..

⁵¹⁷ Ibid, p. 2, par. 6.

⁵¹⁸ Ibid, p. 3, par. 7.

⁵¹⁹ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 63, par. 158.

Σχήμα 18: «The adjusted line»

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 62 (τροποποιημένη εικόνα).

Αφού είχε καταλήξει στους παράγοντες που συνιστούσαν σχετική περίπτωση το Δικαστήριο προχώρησε στο τρίτο και τελευταίο στάδιο της μεθόδου των τριών βημάτων που ήταν ο έλεγχος της αναλογικότητας. Όπως ειπώθηκε και στο υποκεφάλαιο για τις σχετικές ακτές/σχετική περιοχή, λόγω των δικαιωμάτων των τρίτων κρατών, το Δικαστήριο δυσκολεύτηκε να υπολογίσει την σχετική περιοχή ούτως ώστε να καταλήξει στο αν υπάρχει μεγάλη δυσαναλογία μεταξύ του μήκους των ακτών και της θαλάσσιας περιοχής που θα αντιστοιχούσε σε κάθε κράτος⁵²⁰. Βασιζόμενο τελικά σε μία νοητή επέκταση του ορίου μεταξύ Κόστα Ρίκα-Παναμά, υπολόγισε την αναλογία της σχετικής περιοχής ως 1:2,4 υπέρ της Νικαράγουα και συγκρίνοντάς το με το ποσοστό των σχετικών ακτών (1:2,04 υπέρ της Νικαράγουας) κατέληξε ότι δεν υπήρχε σημαντική δυσαναλογία⁵²¹. Η απόφαση του Δικαστηρίου φαίνεται να είναι σύμφωνη με τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε σε προγενέστερες υποθέσεις. Για του λόγου το αληθές, τα ποσοστά αυτά είναι αρκετά κοντά με εκείνα της υπόθεσης της *Μαύρης Θάλασσας*, στην οποία πάλι το ΔΔΧ δεν βρήκε δυσανάλογο αποτέλεσμα (σχετικές ακτές 1:2,8 και σχετική περιοχή 1:2.1)⁵²².

⁵²⁰ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 66, par. 164.

⁵²¹ Ibid, p. 67, par. 165.

⁵²² Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), ICJ Reports, 2009, p.130, par. 215.

Σχήμα 19: Το Θαλάσσιο Όριο στην Καραϊβική

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 68 (τροποποιημένη εικόνα).

4.4.2 Η Οριοθέτηση στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού:

Η οριοθέτηση μεταξύ των δύο χωρών στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο οριοθέτησης στην Καραϊβική. Μάλιστα, ακόμα και τα επιχειρήματα των Μερών υπήρξαν σχεδόν πανομοιότυπα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι η εργασία εστιάζει στην περιοχή της Καραϊβικής οδηγεί στο να μην αναλυθεί με την ίδια έκταση η οριοθέτηση του Ειρηνικού. Παρόλα αυτά για λόγους πληρότητας της εργασίας, καθώς η υπόθεση αφορούσε διπλή οριοθέτηση εδώ θα δοθούν τα βασικά σημεία αυτής και ίσως γίνουν λίγα σχόλια για το αποτέλεσμα στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο.

Τα δύο Μέρη εύκολα συμφώνησαν ως προς το σημείο από το οποίο θα ξεκινούσε η γραμμή οριοθέτησης και το όρισαν στο μέσον της γραμμής που «έκλεινε» τον κόλπο *Salinas* μεταξύ *Punta Arranca Barba* από την πλευρά της Νικαράγουας και *Punta Zacate* από την Κόστα Ρίκα⁵²³. Στην προσπάθεια για οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης –όπως συνέβη και στην περίπτωση της Καραϊβικής- τα δύο κράτη διαφώνησαν ως προς την ύπαρξη των ειδικών περιστάσεων, με την Νικαράγουα να θεωρεί ότι η διαμόρφωση της ακτής που βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με την Χερσόνησο *Santa Elena* αποτελούσε ειδική περίπτωση που απαιτούσε προσαρμογή

⁵²³ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p.71, par. 169.

της μέσης γραμμής, ενώ η Κόστα Ρίκα επέμενε για εφαρμογή της μέσης γραμμής με αυστηρά κριτήρια⁵²⁴. Το Δικαστήριο τάχθηκε στο πλευρό της Κόστα Ρίκα βασιζόμενο σε δύο κυρίως επιχειρήματα. Πρώτον, ότι η Χερσόνησος αποτελούσε ένα μεγάλο τμήμα της Κοσταρικανής ακτής και ότι η πρόταση της Νικαράγουας να μειωθεί η επήρεια που θα δινόταν στα σημεία από τα οποία θα χαρασσόταν η μέση γραμμή, θα οδηγούσε το θαλάσσιο όριο πιο κοντά στην ακτή της Κόστα Ρίκα με αποτέλεσμα να προκαλέσει αποκοπή των προβολών της χώρας στην αιγιαλίτιδα ζώνη⁵²⁵.

Σχήμα 20: Οριοθέτηση Αιγιαλίτιδας Ζώνης στον Ειρηνικό Ωκεανό

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 74.

Στη συνέχεια το Δικαστήριο προχώρησε στην οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ. Τα Μέρη είχαν ζητήσει την χάραξη ορίου κατά τα πρότυπα της Καραϊβικής και επομένως το Δικαστήριο προχώρησε στην χάραξη ΕΘΟ, σύμφωνα με την παραδοσιακή μέθοδο των τριών βημάτων. Σε πρώτη φάση θα έπρεπε να καθορίσει ποιες ήταν οι σχετικές ακτές και η σχετική περιοχή. Και εδώ οι απόψεις διίσταντο. Με το επιχείρημα ότι η ακτογραμμή της Νικαράγουας θυμίζει ευθεία γραμμή, ενώ της Κόστα Ρίκα έχει σχήμα ελικοειδές, το Δικαστήριο αποφάσισε να καθορίσει τις σχετικές ακτές μέσω ευθειών γραμμών⁵²⁶. Ταυτίστηκε με την Κόστα Ρίκα σχετικά με τις ακτές τις Νικαράγουας θεωρώντας ότι αυτές περιλαμβάνουν όλη την ακτογραμμή από την *Punta Arranca Barba* ως την *Punta Cosiguina*, ενώ στις ακτές της Κόστα Ρίκα ταυτίστηκε αρκετά με την πρότασή της, βρίσκοντας ότι οι σχετικές ακτές είχαν δύο τμήματα, ένα ενώνοντας διαδοχικά με ευθείες γραμμές τα σημεία *Punta Zacante*,

⁵²⁴ Ibid, p. 71, par. 170-171.

⁵²⁵ Ibid, p. 72, par. 174.

⁵²⁶ Ibid, p. 75, par.179.

*Punta Santa Elena, Cabos Velas, Punta Guiones και Cabo Blanco, και το δεύτερο μία ευθεία γραμμή που ένωνε τα σημεία Punta Herradura, την Χερσόνησο Osa, την Punta Llorona και Punta Salsipuedes*⁵²⁷. Επιπλέον, το Δικαστήριο καθόρισε ως «σχετική περιοχή» τον θαλάσσιο χώρο που ξεκινούσε στο βορρά από το σημείο *Punta Cosiguina* προς την θάλασσα μέσω μίας κάθετης γραμμής πάνω στην ευθεία της ακτογραμμής, ενώ στα δυτικά και νότια η «σχετική περιοχή» περιοριζόταν μέσω της δημιουργίας τόξων που καθόριζαν τα σημεία που τα δικαιώματα των Μερών επικαλύπτονταν⁵²⁸.

Σχήμα 21: «Σχετικές Ακτές» και «Σχετική Περιοχή» σύμφωνα με το Δικαστήριο

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 81.

Έχοντας λύσει το ζήτημα των σχετικών ακτών και της σχετικής περιοχής το Δικαστήριο, προχώρησε στην χάραξη της γραμμής οριοθέτησης με βάση την μέθοδο των τριών βημάτων. Αφού χάραξε την προσωρινή μέση γραμμή ασχολήθηκε με τα επιχειρήματα των διαδίκων σχετικά με την ύπαρξη σχετικών περιστάσεων. Για άλλη μία φορά η Κόστα Ρίκα επέμενε ότι δεν υπάρχουν σχετικές περιστάσεις, ενώ η Νικαράγουα ισχυριζόταν ότι η τοποθέτηση σημείων από τα οποία θα χαρασσόταν η γραμμή στην Χερσόνησο *Santa Elena* και *Nicoya* οδηγούσε στο φαινόμενο της αποκοπής⁵²⁹. Το Δικαστήριο αν και είχε απορρίψει το αντίστοιχο επιχείρημα για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας, εδώ βρήκε ότι όντως η τοποθέτηση σημείων βάσης στην Χερσόνησο *Santa Elena* οδηγούσε σε δυσανάλογη επίδραση στην κατεύθυνση που

⁵²⁷ Ibid, p. 75-76, par. 180-181.

⁵²⁸ Ibid, p.80, par. 184.

⁵²⁹ Ibid, p. 85, par. 190-191.

θα έπαιρνε η μέση γραμμή και θα απέκοβε την Νικαράγουα από την προβολή των ακτών της στη θάλασσα⁵³⁰. Ως συνέπεια αυτού κατέληξε ότι για να μπορέσει να επιτευχθεί δίκαιη λύση θα έπρεπε να δοθεί στην Χερσόνησο μισή επήρεια⁵³¹. Ωστόσο, απέρριψε παρόμοια λύση για την Χερσόνησο *Nicoya* βασιζόμενο στο γεγονός ότι αποτελεί το 1/7 του χερσαίου εδάφους της Κόστα Ρίκα με σημαντικό πληθυσμό και συγκρίνοντάς την με την Χερσόνησο *Nova Scotia* στον Καναδά, της έδωσε τελικά πλήρη επήρεια⁵³². Φρόντισε μάλιστα να επαναλάβει για άλλη μία φορά κάτι που είπε σε πολλές προγενέστερες υποθέσεις, ότι δηλαδή η ευθυδικία δεν προϋποθέτει ισότητα και θα πρέπει να αποφεύγεται η αναδιαμόρφωση της φύσης⁵³³. Η μισή επήρεια δόθηκε με την γνωστή μέθοδο της χάραξη δύο γραμμών, μία που έδινε πλήρη και μία καθόλου επήρεια στην Χερσόνησο, και στην συνέχεια χαράσσοντας την γραμμή που θα περνούσε στο μέσον των άλλων δύο. Στην συνέχεια το Δικαστήριο απλοποίησε την γραμμή λαμβάνοντας υπόψη μόνο τα πιο σημαντικά σημεία και τέλος, έκανε τον έλεγχο της αναλογικότητας, καταλήγοντας όπως είχε κάνει και στην Καραϊβική ότι δεν υπήρχε σημαντική δυσαναλογία που να απαιτεί περαιτέρω προσαρμογή της μέσης γραμμής⁵³⁴.

Σχήμα 22: Το Θαλάσσιο Όριο στον Ειρηνικό Ωκεανό

Πηγή: Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 93.

⁵³⁰ Ibid, p. 85-86, par. 193.

⁵³¹ Ibid, p. 86, par. 194.

⁵³² Ibid, p. 86-87, par. 196.

⁵³³ Η πρώτη απόφαση που κατέγραψε την συγκεκριμένη αρχή ήταν η υπόθεση για την Βόρεια Θάλασσα, βλ. στο The North Sea Continental Shelf cases, ICJ, Judgment, 1969, par. 49-50, par. 91. «Equity does not necessarily imply equality. There can never be any question of completely refashioning nature, and equity does not require that a State without access to the sea should be allotted an area of continental shelf, any more than there could be a question of rendering the situation of a State with an extensive coastline similar to that of a State with a restricted coastline».

⁵³⁴ Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018, p. 90, par.201 και p. 92, par. 203.

Κλείνοντας το κεφάλαιο για την οριοθέτηση μεταξύ Κόστα Ρίκα και Νικαράγουας παρατηρείται ότι η υπόθεση δεν υπήρξε ιδιαίτερα περίπλοκη και δεν δυσκόλεψε τους δικαστές στην οριοθέτηση ούτε της περιοχής της Καραϊβικής ούτε του Ειρηνικού Ωκεανού. Τα αποτελέσματά της ήταν σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενα και η ίδια δεν αποτελεί μία υπόθεση σταθμό στην ιστορία των θαλασσιών οριοθετήσεων. Περισσότερο παρουσιάζεται ως μία υπόθεση που συνεχίζει την εδραίωση της μεθόδου των τριών βημάτων για την οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ. Έτσι, σε γενικές γραμμές όπως είπε και ο δικαστής *Gevorgian* η συνολική απόφαση επιτυγχάνει μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων που αντιστοιχούν στα δύο Μέρη⁵³⁵.

4.4.3 Σύνοψη:

Η διαμάχη μεταξύ Κόστα Ρίκα και Νικαράγουας μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- Η περιοχή *Isla Portillos* βρίσκεται υπό την κυριαρχία της Κόστα Ρίκα.
- Η περιοχή της λιμνοθάλασσας μαζί με την αμμώδη περιοχή μπροστά από αυτή που την χωρίζει από την Καραϊβική Θάλασσα ανήκει στην Νικαράγουα.
- Λόγω της αστάθειας της αμμώδους περιοχής μπροστά από τις εκβολές του ποταμού αποφασίστηκε το θαλάσσιο όριο να ξεκινά από ένα σημείο στη θάλασσα, 2 νμ από την στεριά και να ενώνεται με αυτή με μία κινητή γραμμή.
- Η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα γινόταν με βάση τον κανόνα του άρθρου 15 της ΣΔΘ, δηλαδή γραμμή ίσης απόστασης-ειδικές περιστάσεις.
- Κατά τον δικαστή *Robinson* καμία σύγκλιση δεν υπάρχει μεταξύ του άρθρου 15 και των 74/83 όπως ισχυρίστηκε η Νικαράγουα.
- Το Δικαστήριο απέρριψε ως ειδική περίπτωση το φαινόμενο της αποκοπής, ενώ δέχτηκε την αστάθεια της αμμώδους περιοχής του ποταμού αλλά και της λιμνοθάλασσας ως τέτοια.
- Η λιμνοθάλασσα που ανήκε στην Νικαράγουα αγνοήθηκε πλήρως και δεν της δόθηκε αιγιαλίτιδα ζώνη.
- Ως προς την οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ. ακολούθησε την μέθοδο των τριών βημάτων. Το Δικαστήριο απέρριψε ξανά το επιχείρημα περί αποκοπής και δεν το θεώρησε ειδική περίπτωση ούτε για την οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ., και αυτή του η απόφαση δέχτηκε την κριτική του δικαστή *Tomka*.
- Κατά τον έλεγχο της αναλογικότητας στο τρίτο στάδιο της διαδικασίας, το ΔΔΧ κατέληξε ότι δεν υπήρχε δυσαναλογία μεταξύ μήκους ακτών και θαλάσσιας περιοχής που δόθηκε στο καθένα από τα δύο κράτη.
- Η οριοθέτηση στην περιοχή του Ειρηνικού ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό αυτήν της Καραϊβικής. Το σημείο έναρξης της γραμμής εντοπίστηκε στο μέσον της γραμμής που «έκλεινε» τον κόλπο *Salinas*. Ακολουθήθηκε πάλι το

⁵³⁵ Declaration of Judge *Gevorgian*, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (*Costa Rica v. Nicaragua*), ICJ, Judgment, 2018, p. 5, par. 10.

άρθρο 15, και το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Νικαράγουας για ύπαρξη ειδικών περιστάσεων.

- Στην οριοθέτηση της ΑΟΖ/Η.Υ. ακολουθήθηκε θέσπιση ΕΘΟ με βάση την μέθοδο των τριών βημάτων. Εδώ το Δικαστήριο αποδέχτηκε την ύπαρξη σχετικών περιστάσεων και συγκεκριμένα ότι η τοποθέτηση σημείων βάσης στην Χερσόνησο *Santa Elena* είχε δυσανάλογη επίδραση στην κατεύθυνση της μέσης γραμμής και γι' αυτό της δόθηκε μισή επήρεια. Ωστόσο απέρριψε το ίδιο επιχείρημα για την Χερσόνησο *Nicoya* βασιζόμενο στην μεγάλη της έκταση και τον πληθυσμό της.
- Κατά τον έλεγχο της αναλογικότητας, δεν βρέθηκε δυσαναλογία και επομένως η γραμμή δεν υπέστη άλλες αλλαγές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ζήτημα των θαλασσίων οριοθετήσεων αποτελεί ένα από τα πιο πολυσυζητημένα, περίπλοκα και αμφιλεγόμενα ζητήματα που έχουν απασχολήσει το διεθνές δίκαιο της θάλασσας τις τελευταίες δεκαετίες. Η θαλάσσια οριοθέτηση έγκειται σε μία διαδικασία που αλληλεπιδρά ταυτόχρονα με ένα ευρύ πεδίο παραγόντων, όπως πολιτικών, οικονομικών, ιστορικών, στρατηγικών, παραγόντων ασφάλειας αλλά και άλλων. Πρόκειται για μία πράξη που εντάσσεται στην σφαίρα του δημόσιου διεθνούς δικαίου και επομένως –όπως χαρακτηριστικά έχει υποστηρίξει το Διεθνές Δικαστήριο– έχει πάντα διεθνή χαρακτήρα. Επιπλέον, συνίσταται σε μία πράξη που συντελείται πάντα και μόνο από κρατικούς δρώντες και δεν συμμετέχουν σε αυτή άλλα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου.

Η θάλασσα ήδη από νωρίς άρχισε να χρησιμοποιείται από τους κρατικούς δρώντες και να τους αποφέρει πολλαπλά οφέλη. Από αυτά, λόγοι ασφάλειας καθώς επίσης και οικονομικά οφέλη υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες ώστε εκτενείς θαλάσσιοι χώροι να βρεθούν υπό την δικαιοδοσία των παρακτίων κρατών. Με την θέσπιση της αιγιαλίτιδας ζώνης ήρθε στην επιφάνεια –σε μικρό ωστόσο βαθμό– το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών καθώς υπήρξαν περιπτώσεις που τα χωρικά ύδατα των κρατών λόγω εγγύτητας επικαλύπτονταν. Παραδοσιακά, τα κράτη στηρίζονταν στον κανόνα της μέσης γραμμής ούτως ώστε να υλοποιήσουν την οριοθέτηση των χωρικών τους υδάτων. Ωστόσο, το πρόβλημα αυτό δεν γνώρισε μεγάλες διαστάσεις ως τα μέσα τουλάχιστον του 20^{ου} αιώνα, οπότε και έλαβαν χώρα δύο εξελίξεις. Πρώτον, τα κράτη άρχισαν να αυξάνουν ολοένα και περισσότερο το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης τους ενώ ταυτόχρονα προέβησαν στην θέσπιση νέων θαλασσίων ζωνών με τις οποίες ενέταξαν στη δικαιοδοσία τους μεγάλες θαλάσσιες εκτάσεις. Αποτέλεσμα των δύο αυτών εξελίξεων υπήρξε το γεγονός ότι δημιουργούνταν όλο και περισσότερες επικαλύψεις, και άρα υπήρξε ανάγκη για περισσότερες οριοθετήσεις. Αυτό πυροδότησε εξελίξεις και έφερε στην επιφάνεια την ανάγκη κωδικοποίησης των κανόνων που θα έπρεπε να εφαρμόζουν τα κράτη κατά την οριοθέτηση. Οι κανόνες αυτοί αποκρυσταλλώθηκαν μέσω των συμβάσεων της Γενεύης και στη συνέχεια της Σύμβαση του Montego Bay. Και ενώ για την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων οι διατάξεις των δύο συμβάσεων ήταν πανομοιότυπες καθιερώνοντας τον τριπλό κανόνα *συμφωνία-ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις*, στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας (και ΑΟΖ) τα πράγματα ήταν δυσκολότερα, καθώς η σύμβαση του 1982 καθιέρωνε μία μάλλον προβληματική διάταξη που δεν κατέγραφε μέθοδο οριοθέτησης παρά μόνο τον στόχο, δηλαδή την επίτευξη δικαίου αποτελέσματος.

Η ασάφεια των διατάξεων σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ σήμαινε ότι υπήρχε αρκετά μεγάλο πεδίο διακριτικής ευχέρειας στα δικαιοδοτικά όργανα –αλλά και στους νομικούς διεθνολόγους– για να ερμηνεύσουν τις διατάξεις. Μέσα από αυτή την έρευνα εξήχθησαν ορισμένα γενικά αλλά και κάποια ειδικά συμπεράσματα. Ως προς γενικότερα το θέμα των οριοθετήσεων, κατά την γράφουσα

δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του κανόνα της ίσης απόστασης και των δίκαιων αρχών. Μπορεί οι δίκαιες αρχές να υπογραμμίζουν τον στόχο, δηλαδή την επίτευξη δίκαιης λύσης αλλά κανένας δεν θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι η μέθοδος *ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις* οδηγεί σε άδικο αποτέλεσμα. Επιπλέον, με την θέσπιση της μεθόδου των τριών βημάτων, ουσιαστικά το Δικαστήριο έχει αποδεχτεί τουλάχιστον εν μέρει την αξία της μέσης γραμμής αφού αυτή και οι σχετικές περιστάσεις αποτελούν τα δύο πρώτα βήματα της μεθόδου. Επιπρόσθετα, ως προς τον διαχωρισμό των εννοιών ειδικές και σχετικές περιστάσεις, αν και έχει ειπωθεί ότι οι δεύτερες είναι ευρύτερες των πρώτων (κάτι που δεν αμφισβητείται από την γράφουσα), ωστόσο ο διαχωρισμός τους λίγο έχει να προσφέρει πρακτικά στο ζήτημα των οριοθετήσεων. Έγκειται δηλαδή περισσότερο σε ένα θέμα καθαρά θεωρητικού επιπέδου. Σε τελική ανάλυση είναι κάτω από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να κρίνει τι είναι ειδική-σχετική περίπτωση. Η ουσία και των δύο εννοιών είναι ότι υπάρχουν παράγοντες που οδηγούν σε απόκλιση από την μέση γραμμή και αυτοί θα πρέπει να συμπεριληφθούν κατά την οριοθέτηση. Το εάν είναι γεωμορφολογικοί ή όχι είναι δευτερευούσης σημασίας. Το τρίτο σημαντικό συμπέρασμα έχει να κάνει με την σχέση μεταξύ δίκαιων αρχών και σχετικών περιστάσεων. Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί ότι οι δύο έννοιες έχουν πολύ χαλαρά όρια μεταξύ τους, αλλά ενδεχομένως και να ταυτίζονται. Άλλωστε όπως φάνηκε και στο κεφάλαιο 3, κάτι τέτοιο έχει υπονοηθεί και από το ίδιο το Δικαστήριο. Ένα άλλο ζήτημα έχει να κάνει με την παρουσία νησιών στην προς οριοθέτηση περιοχή και το γεγονός ότι αν και η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας τους αναγνωρίζει θαλάσσιες ζώνες όπως ακριβώς και στα χερσαία εδάφη, στην πραγματικότητα η νομολογία δεν τα έχει αντιμετωπίσει ως ισότιμα με αποτέλεσμα να τους δίνει μειωμένη, μισή ή και πολλές φορές καθόλου επήρεια. Η αναλογικότητα –ο έλεγχος της οποίας αποτελεί πλέον το τρίτο βήμα της θαλάσσιας οριοθέτησης – είναι επίσης μία πολύ σημαντική έννοια, αν και κατά την γράφουσα το Δικαστήριο δεν έχει φανεί να την αντιμετωπίζει και ιδιαίτερα αντικειμενικά αφού έχει δείξει μεγάλη διακριτική ευχέρεια όταν αποφασίζει αν μία αναλογία που αφορά το μήκος των ακτών και την θαλάσσια περιοχή που δίνεται στο κράτος είναι δίκαιη. Τέλος, το Ενιαίο Θαλάσσιο Όριο, που επίσης αναπτύχθηκε μέσα από την νομολογία, αποτελεί πλέον ένα σύνηθες φαινόμενο, τα πρακτικά οφέλη του οποίου είναι πολλά.

Περνώντας τώρα στο ζήτημα των περιπτωσιολογικών μελετών, παρατηρούνται και εκεί ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Η Καραϊβική Θάλασσα είναι μία περιοχή με τεράστιο ενδιαφέρον για τις θαλάσσιες οριοθετήσεις καθώς λόγω του ημίκλειστου χαρακτήρα της, της παρουσίας πολλών κρατών και της απουσίας ανοιχτής θάλασσας μεταξύ τους, δημιουργούνται επικαλύψεις των θαλασσιών ζωνών όλων των κρατών εντός αυτής. Η Νικαράγουα είναι σημαντική καθώς την τελευταία δεκαετία το Διεθνές Δικαστήριο προέβη στην οριοθέτηση όλων των θαλασσιών ορίων της. Είναι επίσης σημαντική, καθώς ανήκει εξ αρχής σε εκείνη την ομάδα χωρών που υποστήριζαν τις δίκαιες αρχές. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποκτά για την Ελλάδα λόγω του γεγονότος ότι οι απόψεις της σε πολλά θέματα συμβαδίζουν με

αυτές της Τουρκίας, και άρα η μελέτη της δίνει την δυνατότητα για μεγαλύτερη αντικειμενικότητα ως προς την αντιμετώπιση των τουρκικών θέσεων.

Αρχικά, η υπόθεση για την Ονδούρα, μας έδωσε πολύ σημαντικά στοιχεία που αφορούν την ίδια την αξία της μέσης γραμμής, καθώς το Δικαστήριο παραδέχτηκε - κάτι που ήταν ήδη γνωστό αλλά δύσκολα εκφραζόταν ξεκάθαρα - ότι η γραμμή της ίσης απόστασης αποτελεί τον γενικό κανόνα στις οριοθετήσεις. Παρόλα αυτά, στην επιχειρηματολογία του το Δικαστήριο παρουσιάστηκε να φάσκει και να αντιφάσκει καθώς στη συνέχεια δήλωσε ότι η μέθοδος αυτή δεν έχει προτεραιότητα έναντι των υπολοίπων. Κατά την γράφουσα από την στιγμή που η μέθοδος αυτή είναι ο γενικός κανόνας, αυτό σημαίνει ότι έχει και προτεραιότητα. Άλλωστε και με την θέσπιση της μεθόδου των τριών βημάτων, το πρώτο βήμα είναι η μέση γραμμή. Αυτό που ήθελε να πει το Δικαστήριο ήταν ότι η μέση γραμμή δεν είναι απαραίτητα το τελευταίο βήμα για την οριοθέτηση. Δηλαδή, ξεκινάμε από την μέση γραμμή, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι το τελικό όριο θα βασίζεται σε αυτήν. Ως προς τα νησιά, η υπόθεση ήρθε να επιβεβαιώσει σε μεγάλο βαθμό συμπεράσματα που είχαν εξαχθεί για τα βρετανικά νησιά της Μάγχης, ενώ θετικό είναι το γεγονός ότι τουλάχιστον έδωσε πλήρη αιγιαλίτιδα ζώνη σε αυτά, ακυρώνοντας το οποιαδήποτε επιχείρημα που θα ερχόταν σε αντίθεση με το συμβατικό δίκαιο και την πεποίθηση των κρατών ότι αυτή η ζώνη εκτείνεται ως 12 νμ.

Στη συνέχεια, η υπόθεση με την Κολομβία υπήρξε καθοριστική, καθώς είναι και αυτή που προσομοιάζει περισσότερο στην ελληνική περίπτωση. Σημείο σταθμός είναι η άρνηση του Δικαστηρίου να αναγνωρίσει ότι τα νησιά της Κολομβίας βρίσκονται επί υφαλοκρηπίδας Νικαράγουα, και η διευκρίνιση ότι πρόκειται για την ίδια ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα. Αυτό αφήνει πολλές ελπίδες στην Ελλάδα ώστε σε μελλοντική περίπτωση τα δικαιοδοτικά όργανα να μην αναγνωρίσουν το επιχείρημα της Τουρκίας περί ελληνικών νησιών πάνω σε τουρκική υφαλοκρηπίδα. Ένα στοιχείο επίσης που αλληλοσυνδέεται με το παραπάνω είναι το γεγονός ότι το Δικαστήριο αρνήθηκε να οριοθετήσει την υφαλοκρηπίδα με βάση τις ηπειρωτικές ακτές. Όπως ειπώθηκε και στο σχετικό κεφάλαιο η απόσταση μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών της Κολομβίας και εκείνων της Νικαράγουας ήταν πάνω από 400 νμ. Η αντίστοιχη απόσταση στο Αιγαίο είναι το λιγότερο τρεις φορές μικρότερη. Ως προς αυτό το σημείο φαίνεται ότι το επιχείρημα της Νικαράγουας για οριοθέτηση με βάση τις ηπειρωτικές ακτές μοιάζει πιο αδύναμο από αυτό της Τουρκίας. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι το επιχείρημα της Τουρκίας θα γινόταν δεκτό από κάποιο Δικαστήριο. Ο λόγος έγκειται στο γεγονός ότι στην περίπτωση της Νικαράγουας επρόκειτο για λίγα απομακρυσμένα κολομβιανά νησιά που βρίσκονταν μπροστά από τις ακτές της, ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας, τα νησιά αποτελούν σημαντικό ποσοστό του χερσαίου εδάφους και του πληθυσμού⁵³⁶ και δεν είναι απομονωμένα, αλλά διασκορπισμένα στην θάλασσα σε μικρές αποστάσεις το ένα από το άλλο και επομένως δεν μπορεί να

⁵³⁶ Τα νησιά του Αιγαίου μαζί με την Κρήτη συγκεντρώνουν συνολικά 1.131.311 κατοίκους, δηλαδή περίπου το 10% του πληθυσμού της χώρας. Βλ. στο Απογραφή Μόνιμου Πληθυσμού, ΕΛΣΤΑΤ, 2011, διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/2011-census-pop-hous>

θεμελιωθεί το επιχείρημα ότι βρίσκονται από την λάθος πλευρά της μέσης γραμμής. Υπενθυμίζεται ότι το συγκεκριμένο επιχείρημα πρωτοεμφανίστηκε στην υπόθεση της *Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης* για τα Βρετανικά νησιά. Εκείνα ωστόσο βρίσκονταν πολύ απομακρυσμένα από την ηπειρωτική ακτή ακριβώς δίπλα από τις γαλλικές ακτές. Μάλιστα το Δικαστήριο φρόντισε να καταγράψει κάτι που ήταν μεγάλης σημασίας για την Ελλάδα και σε κάποιο βαθμό φωτογράφιζε το Αιγαίο. Ειδικότερα, ανέφερε «*The case is quite different from that of small islands on the right side of or close to the median line, and it is also quite different from the case where numerous islands stretch out one after another long distances from the mainland*». Συνδυάζοντας λοιπόν τα δύο αυτά στοιχεία, κατά την γράφουσα είναι αμφίβολο αν το Δικαστήριο θεωρήσει τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου ως νησιά που βρίσκονται στην λάθος πλευρά της μέσης γραμμής. Επομένως, κρίνεται ότι η Ελλάδα είναι μάλλον σε ευνοϊκότερη θέση σε σχέση με την περίπτωση της Κολομβίας.

Ακόμα, στην υπόθεση με την Κολομβία καταγράφηκε ξεκάθαρα και περίτρανα ότι τα νησιά έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ και αυτή δεν μπορούν να την στερηθούν αν δεν υπάρχει επικάλυψη με άλλη αιγιαλίτιδα ή άλλο ήδη συμφωνημένο όριο. Το δικαίωμα στην ζώνη αυτή –που δημιουργήθηκε καθαρά για λόγους ασφάλειας-υπερτερεί έναντι των άλλων ζωνών. Η αξία του συλλογισμού αυτού είναι τεράστια καθώς με θέσπιση αιγιαλίτιδας ζώνης 12 νμ στο Αιγαίο, το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής που τώρα είναι ανοιχτή θάλασσα, περιέρχεται υπό ελληνική κυριαρχία⁵³⁷. Τα επιχειρήματα της Τουρκίας για περιορισμό στην αιγιαλίτιδα ζώνη των νησιών δεν βασίζονται στους δύο λόγους που καταγράφηκαν (επικάλυψη με άλλη αιγιαλίτιδα, ήδη συμφωνημένο όριο). Αντίθετα, θεωρεί ότι τα νησιά δεν μπορούν να έχουν πλήρη αιγιαλίτιδα γιατί αυτό θα μετέτρεπε το Αιγαίο σε «ελληνική θάλασσα», η Τουρκία θα περικυκλωνόταν από τα δικά της χωρικά ύδατα και θα έχανε μία σειρά από οφέλη που της δίνει τώρα η άμεση πρόσβαση στην ανοιχτή θάλασσα⁵³⁸. Ολοκληρώνοντας, η υπόθεση *Nicaragua/Colombia* είναι επίσης σημαντική λόγω της εμφάνισης της γραμμής που αποδίδεται στην αγγλική ορολογία ως *equiratio*, δηλαδή μίας γραμμής που θα βασίζεται στη μέση γραμμή αλλά θα ενσωματώνει ένα συγκεκριμένο ποσοστό που θα αφορά την απόσταση από τις δύο ακτές.

Τέλος, η τρίτη υπόθεση, με την Κόστα Ρίκα, δεν έρχεται να δώσει τόσα νέα στοιχεία όσο να επιβεβαιώσει ορισμένα που έχουν ήδη αποκρυσταλλωθεί. Ότι η

⁵³⁷ Στον *Van Dyke* καταγράφεται ότι με αύξηση των ελληνικών χωρικών υδάτων το ποσοστό του θαλάσσιου χώρου που θα βρεθεί υπό την κυριαρχία της Ελλάδας, ανεβαίνει από το 35% στο 64%. Άλλοι σχολιαστές δίνουν άλλα νούμερα πχ 43,3% και 71,2%. Όπως και να έχει πάντως το συμπέρασμα είναι ότι η περιοχή υπό ελληνική κυριαρχία σχεδόν θα διπλασιαστεί. Βλ. στο *Van Dyke Jon, An Analysis of the Aegean Disputes under International Law, Ocean Development and International Law, Vol. 36, No. 1, p. 83*, Συρίγος Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, 2015, p. 256-257.

⁵³⁸ Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, “The Aegean Problems-The Breadth of Territorial Waters”, διαθέσιμο στο <http://www.mfa.gov.tr/the-breadth-of-territorial-waters.en.mfa>, last access 15/12/18. Κατά τον *Van Dyke* ένας συμβιβασμός θα ήταν να δοθεί στην ηπειρωτική Ελλάδα αιγιαλίτιδα 12 νμ αλλά όχι στα νησιά⁵³⁸. Κατά την γράφουσα κάτι τέτοιο καταστρατηγεί το άρθρο 121 και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το συμβατικό δίκαιο. Βλ. στο *Van Dyke Jon, An Analysis of the Aegean Disputes under International Law, Ocean Development and International Law, Vol. 36, No. 1, p. 85*

μέθοδος των τριών βημάτων κερδίζει συνεχώς έδαφος ως μέθοδος οριοθέτησης της ΑΟΖ/Η.Υ., ότι τα νησιά που βρίσκονται στην περιοχή της οριοθέτησης λαμβάνουν ανάλογα με τις γεωγραφικές συνθήκες, περιορισμένη πολλές φορές επήρεια σε σχέση με τις ακτές, ενώ το ίδιο μπορεί να συμβεί και ορισμένες φορές σε ιδιαίτερους άλλους σχηματισμούς της ακτογραμμής, όπως είναι για παράδειγμα κάποια χερσόνησος.

Κλείνοντας, είναι ξεκάθαρο ότι οι θαλάσσιες οριοθετήσεις έχουν μπει γερά στην agenda των ζητημάτων που απασχολούν τα κράτη στις διεθνείς τους σχέσεις. Λόγω του μεγάλου εύρους πλέον των θαλασσίων ζωνών, της μεγάλης δυσκολίας στην διαπραγμάτευση λόγω σύγκρουσης συμφερόντων και λόγω της πολυπλοκότητας του ζητήματος δεν είναι ένα θέμα που θα εκλείψει την επόμενη δεκαετία. Αντίθετα, ήδη αποτελεί την κύρια ενασχόληση των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων (Διεθνές Δικαστήριο, Δικαστήριο Δικαίου Θαλάσσης, Διαιτητικά Δικαστήρια) και από ότι φαίνεται είναι ένα ζήτημα που ήρθε για να μείνει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- Antunes Marques Nuno, Towards the Conceptualisation of Maritime Delimitation: Legal and Technical Aspects of a Political Process, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2003.
- Arsana I Made Andi, Challenges and Opportunities in the Delimitation of Indonesia's Maritime Boundaries: A Legal and Technical Approach, Doctor of Philosophy Thesis, Australian National Centre for Ocean Resources and Security, University of Wollongong, 2014.
- Bowett W. Derek, The Legal Regime of Islands in International Law, Oceana Publications Inc., New York, 1979.
- Caminos Hugo, The Law of the Sea, Routledge, London and New York, 2017.
- Charney I. Jonathan, Alexander M. Lewis (eds), International Maritime Boundaries, The American Society of International Law, Martinus Nijhoff Publishers, Hague, 2004.
- Churchill R.R., Lowe A.V., The Law of the Sea, Manchester University Press, Manchester, 1988
- Cottier Thomas, Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law, Cambridge University Press, 2015.
- Dupuy Jean Rene, Vignes Daniel, A Handbook on the New Law of the Sea, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht-Boston-Lancaster, 1991.
- Elferink G. Alex, Henriksen Tore, Busch Veierud Signe, Maritime Boundary Delimitation: The Case Law: Is it Consistent and Predictable?, Cambridge University Press, Cambridge, 2018.
- Elferink Oude Alex (ed.) , Stability and Change and the Law of the Sea: The Role of the LOSC Convention (Nova et Vetera Juris Gentium), Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2005.
- Evans Malcolm, International Law, Oxford University Press, 4th Edition, Oxford, 2014.
- Fietta Stephen, Cleverly Robin, A Practitioner's Guide to Maritime Boundary Delimitation, Oxford University Press, Oxford, 2016.
- Jagota P.S, Maritime Boundary, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht, 1985.
- Klein Natalie, Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Kwiatkowska Barbara, Decisions of the World Court Relevant to the UN Convention on the Law of the Sea: a Reference Guide, Kluwer Law International, Hague, 2010.
- Lagoni Rainer, Vignes Daniel (eds), Maritime Delimitation, Publication on Ocean Development, Vol. 53, BRILL, The Netherlands, 2006.

- Lilian del Castillo, Law of the Sea: From Grotius to the International Tribunal for the Law of the Sea, Brill-Nijhoff, Leiden-Boston, 2015.
- Nordquist H. Myron, United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: A Commentary, Martinus Nijhoff Publishers, Vol. 2, Dordrecht- Boston-London, 1985.
- Roach Ashley, Smith Robert, Excessive Maritime Claims, 3^{ed} Edition, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden –Boston, 2012.
- Rothwell R. Donald, Elferink Oude G. Alex, Scott N. Karen, Stephens Tim, The Oxford Handbook of the Law of the Sea, Oxford University Press, Oxford, 2015.
- Rothwell R. Donald, Stephens Tim, The International Law of the Sea, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2010.
- Schofield H. Clive, Lee Seokwoo, Kwon Moon-Sang, The Limits of Maritime Jurisdiction, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2013.
- Shaw Malcolm, International Law, Cambridge University Press, 5th Edition, Cambridge, 2003.
- Talaie Farhad, Analysis of the Rules of the International Law of the Sea governing the Delimitation of Maritime Areas Under National Sovereignty, Doctor of Philosophy Thesis, faculty of Law, University of Wollongong, 1998
- Tanaka Yoshifumi, Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2006.
- Tanaka Yoshifumi, The International Law of the Sea, Cambridge University Press, Cambridge, 2015.
- Tanja Gerard, The legal Determination of International Maritime Boundaries: The Progress Development of Continental Shelf , EFZ, and EEZ law, Kluwer Law and Taxation Publishers, Hague, 1990.
- Weil Prosper, Perspectives du Droit de la Delimitation Maritime, A. Pedone, Paris, 1988.
- Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.
- Ζιοπούλου Θεοδώρα, Ζητήματα Οριοθέτησης Θαλασσίων Ζωνών Νησιωτικών Περιοχών και Διεθνές Δίκαιο: Προσέγγιση μέσα από την Νομολογία Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων, Σιδέρης, Αθήνα, 2013.
- Κρατερός Ιωάννου, Στρατή Αναστασία, Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκουλας, Β' Έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000.
- Στρατή Αναστασία, Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012.
- Συρίγος Άγγελος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, Πατάκης, Αθήνα, 2015, p. 246-247.
- Τσάλτας Γρηγόρης, Κλάδη- Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Τόμος Ι, Σιδέρης, 2009.

APOPA

- Arellano Rodriguez Vanessa Elisabeth, The Legal Status of Mid-Ocean Archipelagos of Mainland States under International Law: the Case if the Galapagos, UCL Journal of Law and Jurisprudence, Vol. 6, No. 71, 2017.
- Boggs Whittemore, Delimitation of Seward Areas Under National Jurisdiction, The American Journal of International Law, Vol. 45, No. 2, 1951, p. 240-266.
- Boggs Whittemore, Delimitation of the Territorial Sea: The Method of Delimitation Proposed by the Delegation of the United States at the Hague Conference for the Codification of International Law, The American Journal of International Law, Vol. 24, No. 3, 1930, p.541-555.
- Boggs Whittemore, Problems of Water-Boundary Definition: Median Lines and International Boundaries Through Territorial Waters, Geographical Review, Vol. 27, No. 3, 1937, p. 445-456.
- Bouchez J. Leo, The North Sea Continental Shelf Cases, Journal of Maritime Law and Commerce, Vol. 1, No. 1, 1969, p. 113-122.
- Briscoe John, Islands in Maritime Boundary Delimitation, Ocean Yearbook, Vol. 7, 1988.
- Burke Naomi, Nicaragua v. Colombia at the ICJ: Better the Devil You Don't, Cambridge Journal of International and Comparative Law, Vol. 2, No, 314, 2013.
- Charney I. Jonathan, Progress in International Maritime Boundary Delimitation Law, The American Journal of International Law, Vol. 88, No. 2, 1994, p. 227-256.
- Charney Jonathan, Rocks that Cannot Sustain Human Habitation, The American Journal of International Law, Vol. 93, No. 4, 1999, p. 863-878.
- Colson A. David, The Delimitation of the Outer Continental Shelf between Neighboring States, The American Journal of International Law, Vol. 97, No. 1, 2003, p. 91-107.
- Diemer Christien, Serapovic Amalija, Territorial Questions and Maritime Delimitation with regard to Nicaragua's Claims to the San Andres Archipelago, Max-Planck-Institut, 2006, p. 167-185.
- Evans Malcolm, Maritime Delimitation and Expanding Categories of relevant Circumstances, The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 40, No. 1, 1991, p. 1-33.
- Fietta Stephen, Saadeh Jiries, Rees-Evans Laura, The South China Sea Award: a Milestone for International Environmental Law, the Duty of Due Diligence and the Litigation of Maritime Environmental Disputes, The Georgetown International Environmental Law Review, Vol. 29, No. 711, 2017.
- Gounaris Emmanuel, The Delimitation of the COntinetal Shelf of Islands: Some Observations, Revue Hellenique de Droit Internatioanl, Vol. 33, p. 111-119.
- Grossman Nienke, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), The American Journal of International Law, Vol. 107, No. 2, 2013, p. 396-403.

- Hamman B. D., The Single Maritime Boundary – A Solution for Maritime Delimitation between Namibia and South Africa, *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 10, 1995.
- Jennings Robert, A Changing International Law of the Sea, *Cambridge Law Journal*, Vol. 31, No.1, 1972, p. 32-49.
- Jiuyong Shi, Maritime Delimitation in the Jurisprudence of the International Court of Justice, *Chinese Journal of International Law*, Vol. 9, No. 271, 2010, p. 271-291.
- Karl Donald, Islands and the Delimitation of the Continental Shelf: A Framework for Analysis. *American Journal of International Law*, Vo. 71, No. 4, 1977, p. 642-673.
- Khan M. Imad, Rains J. David, Doughnut Hole in the Caribbean Sea: the Maritime Boundary Between Nicaragua and Colombia according to the International Court of Justice , Vol. 35, *Houston Journal of International Law*, Vol. 35, No. 589, 2013.
- Kirk A. Elizabeth, Case Concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Judgment of 8 October 2007, *The International and Comparative Law Quarterly*, Vo. 57, No. 3, 2008, p. 701-709.
- Kwiatkowska Barbara, Equitable Maritime Boundary Delimitation –A Legal Perspective, *International Journal Estuarine & Coastal Law*, Vol. 3, 1988, p.287-304.
- Kwiatkowska Barbara, Soons Alfred, Entitlement to Maritime Areas of Rocks Which Cannot Sustain Human Habitation or Economic Life of their Own, *Netherlands Yearbook of International Law*, Vol. 21, 1990, p.139-181.
- Kwiatkowska Barbara, The International Court of Justice and Equitable Maritime Boundary Delimitation, *Environmental Policy and Law*, Vol. 28, 1998.
- Lando Massimo, Delimiting the Continental Shelf Beyond 200 Nautical Miles at the International Court of Justice: The Nicaragua v. Colombia Cases, *Chinese Journal of International Law*, Vol. 16, Issue 2 , 2017, p. 137-173.
- Langeraar Wijnand, Maritime Delimitation: The equiratio method-a new approach, *Marine Policy*, Vol. 10, Issue 1, 1986, p. 3-18.
- Lathrop G. Coalter, Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), *American Journal of International Law*, Vol. 102, 2008, p. 1-7.
- Lewis Alexander, The Delimitation of Maritime Boundaries, *Political Geography quarterly*, Vol. 5, No.1, 1986, p. 19-24.
- Ma Xuechan, The International Principle in International Judicial Practice and its Implications for the South China Dispute, *Edinburgh Student Law Review*, Vol. 03, No.102, 2016.
- Ndiaye Malick Tafsir, The judge, Maritime Delimitation and the Grey Areas, *Indian Journal of International Law*, Vol. 55, No. 4, 2015, p. 493–533.
- Nelson, D.L., The Roles of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries, *The American Journal of International Law*, Vol. 84, No. 4, 1990, p. 837-858.

- Okumagba Edward, Drawing the Borderline –The Equidistant Principle or Equitable Solutions in the Delimitation of Maritime Boundaries, *International Journal of Law and Social Sciences (JLSS)*, Vol. 2, No. 1, 2012.
- Otero Maria, Problems in the Caribbean: The Absence of Finality to the Territorial Dispute in Nicaragua v. Colombia Will Have Negative Impacts in the Region, *University of Toledo Law Review*, Vol. 46, 2015, p. 617-680.
- Paik Jin-Hyun, A Single Boundary for the Continental Shelf and the EEZ, *Korean Journal of Comparative Law*, Vol. 17, 1989.
- Pratt Martin, Case Concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), *Hague Justice Journal*, Vol. 2, No. 3, 2007, p. 34-42.
- Raileanu Ina, Equity in Maritime Boundary Delimitations: The Gulf of Maine Case, *Hastings International & Comparative Law Review*, Vol. 14, 1991.
- Reichler S. Paul, A Case of Equitable Maritime Delimitation: Nicaragua and Colombia in the Western Caribbean Sea, *Revista Tribuna Internacional*, Vol. 2, No.3, 2013, p. 129-160.
- Rhee Sang-Myon, Sea boundary Delimitation between States before World War II, *The American Journal of International Law*, Vol, 76, No. 3, July 1982, p. 555-588.
- Rhee Sang-Myon, Sea Boundary Delimitation between States before World War II, *The American Journal of International Law*, Vol. 76, No. 3, 1982, p. 555-588.
- Riesenber David, Introductory Note to the International Court of Justice: Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), *International Legal Materials*, Vol. 52, No. 1, 2013, p. 1-71.
- Rogoff A. Martin, An Overview of Existing Maritime Boundary Disputes and Recommendations for their Settlement, *Ocean and Coastal Law Journal*, Vol. 15, No. 2, 2010.
- Rothwell Donald, Elferink Oude Alec, Scott Karen, Stephens Tim (eds.), *The Oxford Handbook of the Law of the Sea*, Oxford University Press, Oxford, 2015.
- Sharma P. Surya, The Single Maritime Boundary Regime and the Relationship between the Continental Shelf and the Exclusive Economic Zone, *International Journal of Estuarine & Coastal Law*, Vol. 2 , 1987.
- Sheehan Anne, Dispute Settlement under UNCLOS: The Exclusive of Maritime Delimitation Disputes, *The University of Queensland Law Journal*, Vol. 24, No. 165, 2005, p. 165-190.
- Shi Jiuyong, Maritime Delimitation in the Jurisprudence of the International Court of Justice, *Chinese Journal of International Law*, Vol. 9, 2010, p. 271-291.
- Smith W. Robert, A geographical primer to Maritime Boundary-Making, *Ocean Development and International Law*, Vol. 12, No. 1-2, p. 1-22.
- Talaie Ferhad, The Issue of the Delimitation of Multi-State Bays in the International Law of the Sea, *Law School, University of Tasmania*, 1999, p. 22-64.

- Tanaka Yoshifumi, Reflections on Maritime Delimitation in the Nicaragua/Honduras Case, Max Planck –Zeitschrift für Ausländisches Öffentliches Recht und Völkerrecht, Vol. 68, Issue 4, 2008, p. 903-937.
- Tanaka Yoshifumi, Reflections on the Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Colombia before the International Court of Justice, Leiden Journal of International Law, Vol. 26, Issue 4, 2013, p. 909-931.
- Van Dyke Jon, An Analysis of the Aegean Disputes under International Law, Ocean Development and International Law, Vol. 36, No. 1, p. 63-117.
- Yates III T. George, International Law and the Delimitation of Bays, Vol. 49, No. 5, 1971, p.943-963.
- Yoshifumi Tanaka, Reflections in the Concept of Proportionality in the Law of Maritime Delimitation, International Journal Marine and Coastal Law, Vol. 16, 2001, p.433-463.
- Zahraa Mahdi, Natural Prolongation and Delimitation of Maritime Boundaries, The Finnish Yearbook of International Law, Vol. 7, No. 378, 1996, p. 378-403.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

NOMΟΛΟΓΙΑ

- Bay of Bengal Maritime Boundary Delimitation between the People's Republic of Bangladesh and the Republic of India, Permanent Court of Arbitration, Award, 2014.
- Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. the United States of America), Judgment, ICJ, 1984.
- Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar/Bahrain), ICJ, Judgment, 2001.
- Case Concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway), Judgment, ICJ, 1993.
- Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta), ICJ, Judgment, 1985.
- Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ICJ, Judgment, 1982.
- Case Concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Britain and Northern Ireland, and French Republic (UK v. France), Arbitration, Award, 1977.
- Case Concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria), ICJ, Judgment, 2002.
- Delimitation of the Maritime Boundary between Guinea and Guinea Bissau, Award, 1985.
- Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (Bangladesh v. Myanmar), List of Cases –No. 16, ITLOS, Judgment, 2012.
- Environment and Human Rights, Advisory Opinion OC-23/17, Requested by the Republic of Colombia, Inter-American Court of Human Rights, 2017.
- Fisheries Case (UK. v. Norway), Judgment, ICJ, 1951.

- Maritime Delimitation in the Caribbean and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Order, 2 February 2017
- Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean and Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, Judgment, 2018
- North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany v. Denmark, Federal Republic of Germany v. the Netherlands), Judgment, ICJ, 1969.
- Question of the Delimitation of the Continental Shelf Between Nicaragua and Colombia Beyond 200 nautical miles from the Nicaraguan Coast (Nicaragua v. Colombia), Preliminary Objections, ICJ, Judgment, 2016.
- Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012
- Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Preliminary Objections of the Government of Colombia, Vol. 1, July 2003.
- The Government of the State of Eritrea and the Government of the Republic of Yemen (Eritrea v. Yemen), Maritime Delimitation, Second Stage of the Proceedings, Award, 1991
- The Grisbadarna Case (Norway v. Sweden), Award, Permanent Court of Arbitration, 1909.

DECLARATIONS-SEPARATE AND DISSENTING OPINIONS

- Declaration of Judge Cot, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012.
- Declaration of Judge Xue, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012.
- Dissenting Opinion ad hoc Judge Torres, Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007.
- Dissenting Opinion Judge Mosler, Case Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta), ICJ, Judgment, 1985
- Dissenting Opinion Judge Sorensen, North Sea Continental Shelf Case, ICJ, 1969
- Dissenting Opinion of Judge Evensen, Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ICJ, Judgment, 1982.
- Dissenting Opinion of Judge Gros, Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada v. USA), ICJ, Judgment, 1984.
- Dissenting Opinion of Judge Owada, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012.
- Separate Opinion Judge Jimenez de Arechaga, Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ICJ, Judgment, 1982.

- Separate Opinion Judge Xue, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, 2018.
- Separate Opinion of Judge Abraham, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), ICJ, Judgment, 2012.
- Separate Opinion of Judge Ranjeva, Case Concerning the Maritime Delimitation between Nicaragua and Honduras (Nicaragua v. Honduras), ICJ, Judgment, 2007.
- Separate Opinion of Judge Robinson, Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua), ICJ, 2018.

ΣΥΝΟΗΚΕΣ

- 1945 US Presidential Proclamation No. 2667, Policy of the United States Truman Proclamation with respect to the Natural Resources of the Subsoil and Sea Bed of the Continental Shelf (Truman Proclamation), Washington, 1945.
- Acts on the Conference for the Codification of International Law, Vol. 1, Plenary Meetings, League of Nations, Official No. 351. M. 145, 1930 V, Geneva 1930.
- American Treaty on Pacific Settlement (Pact of Bogota), Bogota, 1948.
- Convention Between Italy and Turkey for the Delimitation of the Territorial Waters between the Coast of Anatolia and the island of Castellorizo, Ankara, 1932
- Geneva Convention on Continental Shelf, Geneva, 1958.
- Geneva Convention on Territorial and Contiguous Zone, Geneva, 1958.
- Treaty Between Australia and the Independent State of Papua New Guinea Concerning Sovereignty and Maritime Boundaries in the Area between the two Countries , Including the Area Known as Torres Strait, and Related Matters, Sydney, 1978.
- Treaty between His Majesty in respect of the UK and the President of the United States of Venezuela relating to the Submarine Areas of the Gulf of Paria, Caracas, 1942.
- Treaty Concerning Territorial Questions at Issue between the two States, Managua, 1928, Article 1, League of Nations, Treaty Series, No. 2426, Vol. CV, p. 340-341.
- Treaty of Tordesillas, Tordesillas, 1494.
- UN A/CN.4/SER.A/1953, Summary records of the fifth session, Yearbook of the International Law Commission, Vol.1, 1953,
- UN Doc No. A/CN. 4/61 et Ass. 1 & Corr.1, Deuxième rapport de M.J.P.A. François, rapporteur, Droit de la mer- régime des eaux territoriales , Extrait de L' annuaire de la Commission du droit internationale, Vo. II, 1953
- United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 1982.
- Vienna Convention on the Law of the Treaties, Vienna, 1969.

ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

- Rogers Tim, Caribbean Crisis: Can Nicaragua Navigate Waters it Won from Colombia?, Pulitzer Center, 28 November 2012, available at <https://pulitzercenter.org/reporting/caribbean-crisis-can-nicaragua-navigate-waters-it-won-colombia>

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- <http://legal.un.org>
- <http://www.corteidh.or.cr>
- <http://www.oas.org/en/>
- <http://www.un.org>
- <https://treaties.un.org>
- <https://www.icj-cij.org>
- <https://www.itlos.org>
- <https://www.trumanlibrary.org>